

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine
Високи судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине
High Judicial and Prosecutorial Council of Bosnia and Herzegovina

CEST FBiH

CEST RS

POČETNA OBUKA
za
STRUČNE SARADNIKE U PRAVOSUĐU BiH
DRUGA GODINA

4 | MODUL
Izvršna i upravna
oblast

Kanada - Bosna i Hercegovina
Projekat pravosudne reforme (JRP)
Finansirano od strane Kanadske agencije za međunarodni razvoj (CIDA)

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine
Високи судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине
High Judicial and Prosecutorial Council of Bosnia and Herzegovina

Javna ustanova Centar za edukaciju sudija i tužilaca u F BiH
Javna ustanova Centar za edukaciju sudaca i tužitelja u F BiH
Јавна установа Центар за едукацију судија и тужилаца у ФБиХ
Public Institution Centre for Judicial and Prosecutorial Training of F BiH

Javna ustanova Centar za edukaciju sudija i tužilaca u RS
Javna ustanova Centar za edukaciju sudaca i tužitelja u RS
Јавна установа Центар за едукацију судија и тужилаца у РС
Public Institution Centre for Judicial and Prosecutorial Training of RS

POČETNA OBUKA DRUGA GODINA

MODUL 4

IZVRŠNA I UPRAVNA OBLAST

Modul priredile:

Šida Jašarspahić, sudija Suda Bosne i Hercegovine
Bogdanka Dabić-Jovičić, Okružni sud Istočno Sarajevo

Sarajevo, 2009.

UVOD

Edukativni modul koji se nalazi pred Vama rezultat je podrške koju Kanada-Bosna i Hercegovina Projekat pravosudne reforme (JRP) pruža Visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine i Centrima za edukaciju sudija i tužilaca Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, u cilju kreiranja i efikasnog provođenja programa početne obuke stručnih saradnika i savjetnika koji djeluju u sudovima i tužilaštvima u Bosni i Hercegovini.

Visoko sudsko i tužilačko vijeće i Upravni odbori Centara usvojili su trogodišnji Program početne obuke za stručne saradnike i savjetnike. Ovaj Program obuhvata edukaciju stručnih saradnika/savjetnika u različitim oblastima od značaja za izgradnju kapaciteta ove ciljane kategorije kako sa aspekta trenutne uloge i djelovanja u ukupnom pravosudnom sistemu, tako i sa aspekta kreiranja kvalitetnih kadrova za izbor budućih sudija i tužilaca.

Program se sastoji od ukupno 12 edukativnih modula, koji će se realizirati putem pružanja obuke po 4 edukativna modula u toku jedne godine. Sadržaj edukativnih modula je kreiran uvažavajući potrebe i ciljeve početne obuke, međunarodne standardne i trendove koji tretiraju položaj, principe i inovativne metode djelovanja sudskog i tužilačkog sistema u modernom demokratskom društvu, te pozitivnu zakonsku regulativu i praksu u BiH u specifičnim oblastima.

Metodologija izrade modula bazirana je na pozitivnim iskustvima na međunarodnom nivou i u BiH i predstavlja kombinaciju teorije, prakse i vježbi u odgovarajućoj oblasti.

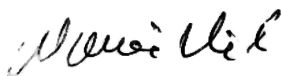
U izradi modula učestvovali su stručnjaci iz različitih oblasti iz cijele Bosne i Hercegovine, uz relativnu podršku međunarodnog konsultanta i članova tima RJP-a, kojima ovim putem želimo odati priznanje i zahvalnost.

Oni su svojim radom na izradi ovog edukativnog materijala, pokazali da pravosuđe Bosne i Hercegovine svojim stručnim kapacitetima može odgovoriti specifičnoj potrebi profesionalnog razvoja stručnih saradnika i savjetnika, kao i potrebi pravosuđa za kreiranjem visoko kvalificirane baze budućih sudskih i tužilačkih kadrova.

Stručnu i finansijsku podršku u procesu izrade Programa početne obuke i edukativnih modula pružio je Kanada-Bosna i Hercegovina Projekat pravosudne reforme (JRP) kojeg finansira Vlada Kanade putem Kanadske agencije za međunarodni razvoj (CIDA), a implementira Konzorcijum Genivar-Univerzitet Ottawa.

Sa nadom da će realizacija programa početne obuke i ovih modula doprinijeti razvoju kapaciteta stručnih saradnika/savjetnika kroz obezbjeđivanje praktičnog alata za njihov svakodnevni rad, Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine i Centri za edukaciju sudija i tužilaca Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske se posebno zahvaljuju Kanada-Bosna i Hercegovina Projektu pravosudne reforme, bez kojeg izrada Programa početne obuke i ovih edukativnih modula ne bi bila moguća.

Milorad Novković
Predsjednik

Visoko sudsko i tužilačko
vijeće Bosne i Hercegovine

Šahbaz Džihanović
Direktor

Centra za edukaciju sudija
i tužilaca u Federaciji
Bosne i Hercegovine

Drago Ševa
Direktor

Centra za edukaciju sudija
i tužilaca Republike Srpske

SADRŽAJ:

PODMODUL I : IZVRŠNI POSTUPAK

1. UVOD	15
1.1. POKRETANJE POSTUPKA	15
1.2. NADLEŽNOST	16
1.3. PODNESCI, ROČIŠTA I SPISI	17
1.4. IZVRŠNOST I PRAVOSNAŽNOST ODLUKA IZVRŠNOG SUDA	18
1.5. IZVRŠENJE ODLUKE STRANOG SUDA	19
2. PROTIVIZVRŠENJE	20
2.1. RAZLOZI ZA PROTIVIZVRŠENJE	20
2.2. POSTUPAK NA OSNOVU PRIJEDLOGA ZA PROTIVIZVRŠENJE	20
2.3. RJEŠENJE O PROTIVIZVRŠENJU	21
2.4. NEMOGUĆNOST PROTIVIZVRŠENJA	22
2.5. PROTIVIZVRŠENJE NA OSNOVU PRIJEDLOGA TREĆEG LICA	22
ZADACI	24
3. IZVRŠENJE RADI NAPLATE NOVČANOG POTRAŽIVANJA	29
3.1. IZVRŠENJE NA NEPOKRETNOSTI	29
3.2. MJESNA NADLEŽNOST	29
3.3. IZVRŠNE RADNJE	29
3.4. NEPOKRETNOST KAO PREDMET IZVRŠENJA	30
3.5. DOKAZ O VLASNIŠTVU IZVRŠENIKA	30
3.6. PROMJENA PREDMETA IZVRŠENJA	31
3.7. ZABILJEŽBA IZVRŠENJA	31
3.8. PRISTUPANJE IZVRŠENJU	32
3.9. ZALOŽNA PRAVA	32
3.10. SLUŽNOSTI I STVARNI TERETI	33
3.11. UGOVORI O ZAKUPU I NAJMU	33
3.12. RAZGLEDANJE NEPOKRETNOSTI	33
3.13. OSIGURANJE NEPOKRETNOSTI	34
3.14. IZUZIMANJE OD IZVRŠENJA	34

3.15. UTVRIVANJE VRIJEDNOSTI NEPOKRETNOSTI	34
3.16. PRIGOVOR NEDOSTATKA POKRIĆA	35
4. PRODAJA NEPOKRETNOSTI	36
4.1. ZAKLJUČAK O PRODAJI	36
4.2. PRAVO PREČE KUPOVINE	36
4.3. NAČIN PRODAJE	37
4.4. USLOVI PRODAJE	37
4.5. DAVANJE OSIGURANJA	38
4.6. KO NE MOŽE BITI KUPAC	39
4.7. PRODAJNA CIJENA	39
4.8. ROČIŠTE ZA NADMETANJE I PRODAJU	40
4.9. PRODAJA NEPOSREDNOM POGODBOM	41
4.10. POLAGANJE CIJENE	41
4.11. PREDAJA NEPOKRETNOSTI KUPCU	42
4.12. OBUSTAVA IZVRŠENJA	42
5. NAMIRENJE TRAŽITELJA IZVRŠENJA	43
5.1. PRVENSTVENO NAMIRENJE	43
5.2. NAMIRENJE OSTALIH POTRAŽIVANJA	44
5.3. VISINA NAKNADE ZA LIČNE SLUŽNOSTI I DRUGA PRAVA KOJA PRESTAJU PRODAJOM	44
5.4. OSPORAVANJE POTRAŽIVANJA	45
6. POSEBNE ODREDBE O NAČINU NAMIRENJA NEKIH POTRAŽIVANJA	46
6.1. PREDBILJEŽBA ZALOŽNOG PRAVA I ZABILJEŽBA SPORA	46
7. ROČIŠTE ZA DIOBU I RJEŠENJE O NAMIRENJU	47
7.1. ROČIŠTE ZA DIOBU	47
7.2. RJEŠENJE O NAMIRENJU	47
8. PRAVNI POLOŽAJ IZVRŠENIKA I TREĆIH LICA NAKON PRODAJE NEPOKRETNOSTI	49
8.1. GUBITAK PRAVA NA POSJED NEPOKRETNOSTI	49
8.2. ISELJENJE IZVRŠENIKA I DRUGIH LICA	49
8.3. POSTUPAK U SLUČAJU KAD NEPOKRETNOST NIJE UPISANA U ZEMLJIŠNU KNJIGU	50

9. IZVRŠENJE NA POKRETNIM STVARIMA	60
9.1. MJESNA NADLEŽNOST	60
9.2. IZUZIMANJE OD IZVRŠENJA	61
9.3. IZVRŠNE RADNJE	62
9.4. PLJENIDBA I PROCJENA POKRETNIH STVARI	62
9.5. PREDMET PLJENIDBE	63
9.6. ČUVANJE POPISANIH STVARI	63
9.7. STICANJE ZALOŽNOG PRAVA	64
9.8. BEZUSPJEŠAN POKUŠAJ PLJENIDBE	64
9.9. PROCJENA	65
10. PRODAJA STVARI	66
10.1. VRIJEME PRODAJE	66
10.2. NAČIN PRODAJE	66
10.3. ROČIŠTE ZA JAVNU PRODAJU	67
10.4. NAMIRENJE TRAŽITELJA IZVRŠENJA	68
11. IZVRŠENJE NA NOVČANOM POTRAŽIVANJU IZVRŠENIKA	77
11.1. MJESNA NADLEŽNOST	77
11.2. IZUZIMANJE OD IZVRŠENJA	77
11.3. OGRANIČENJE IZVRŠENJA	78
11.4. IZVRŠNE RADNJE I OBIM IZVRŠENJA	78
12. PLJENIDBA POTRAŽIVANJA	79
12.1. PLJENIDBA POTRAŽIVANJA ZASNOVANA NA VRIJEDNOSNOM PAPIRU	79
12.2. PRVENSTVENI RED	79
13. PRENOS POTRAŽIVANJA	80
13.1. POSEBNI USLOVI ZA PRENOS NEDJELJIVOG POTRAŽIVANJA	80
13.2. OBAVEZA IZVRŠENIKA TRAŽITELJU IZVRŠENJA	81
13.3. POLAGANJE NOVCA KOD SUDA	81
13.4. PRENOS RADI NAPLATE	81
13.5. USLOVLJENOST OBAVEZE IZVRŠENIKOVOG DUŽNIKA PREDAJOM STVARI	82
13.6. ZAKAŠNJENJE U NAPLATI POTRAŽIVANJA	82

13.7. NAMIRENJE TRAŽITELJA IZVRŠENJA	83
13.8. PRENOS UMJESTO ISPLATE	83
14. POSEBNE ODREDBE O IZVRŠENJU NA PLATI I DRUGIM STALNIM NOVČANIM PRIMANJIMA	85
14.1. RJEŠENJE O IZVRŠENJU	85
14.2. IZVRŠENJE KADA PRAVO NA IZDRŽAVANJE IMA VIŠE LICA	85
14.3. ZAPLJENA PO PRISTANKU DUŽNIKA	86
15. IZVRŠENJE NA POTRAŽIVANJU PO RAČUNU KOD BANKE	87
15.1. REDOSLJED NAPLATE	87
15.2. POVREMENA DAVANJA	88
15.3. POSTUPAK U SLUČAJU KAD NEMA SREDSTAVA NA RAČUNU ILI SMETNJI ZA PROVOĐENJE IZVRŠENJA	88
15.4. IZVRŠENJE PREMA SOLIDARNOM IZVRŠENIKU	89
15.5. IZVRŠENJE NA SREDSTVIMA NA DEVIZNOM RAČUNU I RADI NAPLATE POTRAŽIVANJA U STRANOJ VALUTI	89
16. IZVRŠENJE NA POTRAŽIVANJU DA SE PREDAJU ILI ISPORUČE POKRETNE STVARI ILI DA SE PRED A NEPOKRETNOST	90
16.1. MJESNA NADLEŽNOST	90
16.2. IZVRŠNE RADNJE	90
16.3. POKRETNE STVARI	91
16.4. NEPOKRETNOST	91
16.5. PRODAJA I NAMIRENJE TRAŽITELJA IZVRŠENJA	92
17. IZVRŠENJE NA DIONICI I OSTALIM REGISTROVANIM VRIJEDNOSNIM PAPIRIMA, TE NA ČLANSKOM UDJELU U PRAVNOM LICU	93
17.1. MJESNA NADLEŽNOST	93
17.2. IZVRŠNE RADNJE	94
17.3. PLJENIDBA DIONICE	94
17.4. PROCJENA I PRODAJA DIONICA TE NAMIRENJE TRAŽITELJA IZVRŠENJA	94
17.5. IZVRŠENJE NA OSNIVAČKOM ILI DRUGOM UDJELU U PRAVNOM LICU	95

18. IZVRŠENJE DIOBOM STVARI	96
18.1. MJESNA NADLEŽNOST	96
18.2. FIZIČKA DIOBA	96
18.3. DIOBA PRODAJOM	97
18.4. ODREĐIVANJE NAČINA DIOBE RJEŠENJEM SUDA	98
18.5. TROŠKOVI POSTUPKA	98
19. IZVRŠENJE RADI OSTVARENJA POTRAŽIVANJA NA RADNJU, TRPLJENJE ILI NEČINJENJE	99
19.1. MJESNA NADLEŽNOST	99
19.2. IZVRŠENJE RADI OSTVARENJA OBAVEZE NA RADNJU KOJU MOŽE OBAVITI I DRUGO LICE	99
19.3. IZVRŠENJE RADI OSTVARENJA OBAVEZE KOJU MOŽE OBAVITI SAMO IZVRŠENIK	100
19.4. IZVRŠENJE RADI OSTVARENJA OBAVEZE NA TRPLJENJE ILI NEČINJENJE	101
19.5. IZVRŠENJE RADI USPOSTAVLJANJA PRIJAŠNJEG STANJA	102
19.6. PONOVRNO SMETANJE POSJEDA	103
19.7. PRAVO NA NAKNADU ŠTETE	103
20. IZVRŠENJE RADI VRAĆANJA ZAPOSLENOG NA RAD ODNOSNO U SLUŽBU	104
20.1. MJESNA NADLEŽNOST	104
20.2. ROK ZA PODNOŠENJE PRIJEDLOGA ZA IZVRŠENJE	104
20.3. NAČIN PROVOĐENJA IZVRŠENJA	105
20.4. NADOKNADA PLAĆE U SLUČAJU VRAĆANJA ZAPOSLENOG NA RAD	105

PODMODUL II: UPRAVNI SPOR

POJAM UPRAVNOG SPORA	113
PREDMET UPRAVNOG SPORA	114
1. Predmet upravnog spora - upravni akt	114
2. Upravni akti protiv kojih se ne može voditi upravni spor	116
3. Predmet upravnog spora - nedonošenje upravnog akta	119
4. Imovinskopravni zahtjevi u upravnom sporu	121
NADLEŽNI UPRAVNI ORGANI	122
1. Pojam organa po ZUS-u	122
2. Organi uprave i institucije s javnim ovlaštenjima	122
NADLEŽNOST ZA RJEŠAVANJE UPRAVNIH SPOROVA	123
1. Stvarna nadležnost	123
2. Mjesna nadležnost	124
3. Sukob nadležnosti	124
4. Delegacija mjesne nadležnosti	126
POKRETANJE UPRAVNOG SPORA	127
1. Kad se može pokrenuti upravni spor	127
2. Stranke u upravnom sporu	127
2.1. Pojam stranke u upravnom sporu	127
2.2. Tužilac u upravnom sporu	129
2.3. Zakonski zastupnici i punomoćnici	132
2.4. Tuženi u upravnom sporu	133
2.5. Zainteresirano lice	133
2.6. Umješak	135
ODLAGANJE IZVRŠENJA OSPORENOG UPRAVNOG AKTA	137
TUŽBA U UPRAVNOM SPORU	139
1. Tužba - način pokretanja upravnog spora	139
2. Rok za podnošenje tužbe	142
3. Sadržina tužbe	145
3.1. Elementi tužbe	145
3.2. Razlozi za pobijanje upravnog akta	146
3.3. Nove činjenice i novi dokazi	147

PRETHODNI - PRIPREMNI POSTUPAK PO TUŽBI	149
1. Otklanjanje nedostataka tužbe	149
2. Odbacivanje tužbe	150
3. Obustavljanje upravnog spora	163
3.1. Odustajanje od tužbe	163
3.2. Donošenje novog upravnog akta	163
REDOVNI POSTUPAK PO TUŽBI	164
1. Dostavljanje tužbe na odgovor	164
RJEŠAVANJE UPRAVNOG SPORA	166
1. Sastav suda	166
2. Nejavno rješavanje upravnih sporova	166
3. Usmena, javna rasprava	168
4. Način rješavanja upravnih sporova	169
SUDSKE ODLUKE U UPRAVNOM SPORU	172
ODGOVARAJUĆA PRIMJENA ZPP-a U UPRAVNIM SPOROVIMA	175
PRAVNI LIJEKOVI U UPRAVNOM SPORU	177
1. Uvodne napomene	177
2. Pravosnažnost sudske odluke u upravnom sporu	177
3. Vanredni pravni lijekovi u upravnom sporu	178
3.1. Zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke	178
3.2. Ponavljanje postupka	181
3.3. Zahtjev za zaštitu zakonitosti	185
POSTUPAK ZAŠTITE SLOBODA I PRAVA POJEDINACA GARANTIRANIH USTAVOM	186
1. Uvodne napomene	186
2. Zaštita ustavnih sloboda i prava povrijeđenih konačnim pojedinačnim aktom	186
3. Zaštita ustavnih sloboda i prava povrijeđenih radnjom službenog, odnosno odgovornog lica	187
POSTUPAK PO IZBORNIM ŽALBAMA	191
OBAVEZNOST PRESUDA DONIJETIH U UPRAVNOM SPORU	193
PREGLED PROPISA	195

UVODNE NAPOMENE

Kategorije

U Modulu IV, čiji je naslov Izvršna i upravna oblast, sadržane su dvije tematske cjeline. Prva obuhvata materiju koja je regulisana Zakonom o izvršnom postupku i označena je Podmodulom I, a druga materiju koja se odnosi na upravnu oblast i označena je Podmodulom II.

Na području Bosne i Hercegovine primjenjuju se četiri zakona iz oblasti izvršnog postupka i to pred: Sudom Bosne i Hercegovine, sudovima Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske te Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

Zakon o izvršnom postupku pred Sudom Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik BiH broj 18/03)

Zakon o izvršnom postupku (Službene novine F BiH broj: 32/03,52/03, 33/06 i 39/06)

Zakon o izvršnom postupku (Službeni glasnik RS broj: 59/03, 85/03 , 64/05 i 118/07)

Zakona o izvršnom postupku (Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH: broj 8/00, 1/01, 5/02, 8/03, 19/07 i 2/08)

Teoretski sadržaj tematskih cjelina u ovom Podmodulu obrađen je na osnovu odredbi članova Zakona o izvršnom postupku koji se primjenjuje na području Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske zbog toga što su identične te što se većina predmeta izvršenja u Bosni i Hercegovini provode u skladu sa navedenim propisima.

Materiju podmodula II u Bosni i Hercegovini regulšu četiri zakona i to:

Zakon o upravnim sporovima Bosne i Hercegovine ("Sl. glasnik BiH", br. 19/02),

Zakon o upravnim sporovima ("Sl. novine FBiH" br. 9/05), Zakon o upravnim sporovima ("Sl. glasnik RS" br. 109/05) Zakon o upravnim sporovima ("Sl. glasnik BDBiH" br. 4/00. i 1/01)

Obradena pitanja u ovom podmodulu odnose se na odredbe navedenih Zakona kojim se regulišu pitanja koja se odnose na upravni spor, i to: pojam i predmet upravnog spora, nadležnost za rješavanje upravnih sporova, razloge pobijanja upravnog akta, pravo pokretanja upravnog spora, stranke u upravnom sporu, odlaganje izvršenja upravnog akta, tužbu, postupak po tužbi, osnovna načela postupka u upravnim sporovima, rješavanje upravnih sporova, sudske odluke u upravnom sporu, supsidijarnu primjenu ZPP-a u upravnim sporovima, pravne lijekove u upravnom sporu, postupak zaštite sloboda i prava pojedinaca garantiranih ustavom, postupak po izbornim žalbama i obaveznost presuda donijetih u upravnom sporu.

U razmatranju pojedinih procesno-pravnih pitanja i instituta u vezi upravnog spora, da bi se izbjeglo nepotrebno opterećenje teksta s odredbama iz četiri navedena procesna zakona koja se primjenjuju u BiH, u ovom podmodulu polaziće se od odredbi Zakona o upravnim sporovima FBiH i Zakona o upravnim sporovima RS, koji će se označavati uobičajenom skraćenicom ZUS FBiH, odnosno ZUS RS, a Zakona o upravnim sporovima BiH i Zakon o upravnim sporovima

Brčko Distrikta BiH označavaće s skraćenicama ZUS BiH, odnosno ZUS BDBiH, odnosno za sve skraćenicom ZUS, i u odnosu na te zakone ukazaće se na pitanja koja pokazuju na različitost rješenja u tim procesnim zakonima.

Trajanje Za obradu ovog modula potrebna su dva radna dana raspoređena u vremenski period od po 5 do 6 radnih sati

Oblik Predstavljanje modula je predviđeno u obliku predavanja, seminari uz aktivno učešće učesnika seminara, video prezentacija, panel diskucija i hipotetički slučaj.

Ciljevi edukacije Obučiti stručne saradnike/savjetnike za obavljanje poslova u sudovima iz oblasti izvršnog postupka, postići bolje razumijevanje pravnih pravila i pravnih rješenja Zakona o izvršnom postupku kako bi njegove odredbe pravilno primjenjivali u praksi, razvijati vještinu vođenja .

Unapređenje teoretskih i praktičnih znanja iz upravne oblasti za učesnike u edukaciji, u vodenju i upravljanju postupkom u rješavanju upravnih sporova, donošenju sudskih odluka, kako procesnih , tako i onih kojima se meritorno rješava upravna stvar sudskom odlukom, kako bi se u vezi s tim otklonila eventualna pogrešna postupanja.

Mogući

predavači/edukatori Voditelj modula, konsultant i ostali predavači/edukatori Centra

Dnevni red Modula Dnevni red Modula se nalazi kao dio Modula ili će biti kreiran od strane Centra na bazi potreba za pojedinačni modul.

PODMODUL I: IZVRŠNI POSTUPAK

1. UVOD

Na području Bosne i Hercegovine primjenjuju se četiri zakona iz oblasti izvršnog postupka i to pred: Sudom Bosne i Hercegovine, sudovima Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske te Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

Nazivi ovih zakona su:

- Zakon o izvršnom postupku pred Sudom Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik BiH broj 18/03)
- Zakon o izvršnom postupku (Službene novine F BiH broj: 32/03,52/03, 33/06 i 39/06)
- Zakon o izvršnom postupku (Službeni glasnik RS broj: 59/03, 85/03 , 64/05 i 118/07)
- Zakona o izvršnom postupku (Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH: broj 8/00, 1/01, 5/02, 8/03, 19/07 i 2/08)

Teoretski sadržaj tematskih cjelina u ovom Podmodulu obrađen je na osnovu odredbi članova Zakona o izvršnom postupku koji se primjenjuje na području Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske zbog toga što su identične te što se većina predmeta izvršenja u Bosni i Hercegovini provode u skladu sa navedenim propisima.

Podmodul je urađen tako što je prvo dat teoretski prikaz određenog instituta iz oblasti izvršnog prava, zatim su navedena pitanja, primjeri sudske prakse i uzorci rješenja, sve vezano za konkretnu oblast na koju se odnose.

1.1. POKRETANJE POSTUPKA

Izvršni postupak se pokreće na osnovu prijedloga tražitelja izvršenja čije se određeno potraživanje ostvaruje. Subjekt, koji je ovlašten pokrenuti izvršni postupak, mora postojati u času podnošenja prijedloga za izvršenje.

Sud po službenoj dužnosti pazi na aktivnu legitimaciju tražitelja izvršenja.

Nositelj ovlaštenja iz izvršne isprave disponira svojim pravom jer odlučuje da li će pokrenuti izvršni postupak ili to neće učiniti. On može tražiti cijelo potraživanje koje se na primjer odnosi na dosuđeni glavni dug i kamatu, ali i samo glavno potraživanje bez kamate.

U toku postupka tražitelj izvršenja može odustati od cijelog potraživanja ili samo djelimičnog potraživanja. Takođe se može sporazumjeti sa izvršenikom na primjer o vrijednosti nepokretnosti ili redu prvenstva namirenja, ali ne i u slučajevima kad to zakonom nije dozvoljeno.

Izvršni postupak mogu pokrenuti zakonski zastupnici fizičkih lica koja zbog nekih razloga nemaju procesnu sposobnost.

Pored državnih organa aktivnu legitimaciju mogu imati i udruženja građana, privatnopravna građanska lica i subjekti koji nemaju stranačku sposobnost, ali ispunjavaju zakonske pretpostavke za istu i posjeduju imovinu koja je podobna za izvršenje.

Izvršni postupak se pokreće i po službenoj dužnosti, kao i po prijedlogu lica i organa kad je to zakonom izričito određeno. U ovom slučaju lica i organi imaju u izvršnom postupku položaj tražitelja izvršenja.

Kao primjeri za pokretanje izvršnog postupka po službenoj dužnosti mogu poslužiti: naplata troškova sudskih krivičnih postupaka u korist budžeta, naplata novčanih kazni u parničnom ili drugom postupku, naplata sudskih taksi, mjera sigurnosti oduzimanja imovinske koristi i predmeta.

Postoji različita sudska praksa prilikom pokretanja izvršenja na osnovu izvršne sudske odluke donesene u krivičnom postupku radi naplate troškova postupka.

U većini ovakvih slučajeva sud, koji je donio odluku, podnosi prijedlog za izvršenje koje nakon toga provodi izvršni sud.

Međutim, neki sudovi dostavljaju navedenu izvršnu ispravu nadležnom pravobranilaštvu koje po službenoj dužnosti pokreće postupak i učestvuje u njemu.

Kad započne izvršni postupak, izvršni sud ga dalje vodi po službenoj dužnosti što je u skladu sa načelom oficijelnosti.

1.2. NADLEŽNOST

Članom 4, stav 1 Zakona o izvršnom postupku propisano je da izvršenje određuje i provodi sud koji je određen zakonom.

Pošto mjesnu nadležnost nije moguće odrediti jedinstvenom normom, kriterij su sredstva i predmeti izvršenja u konkretnom slučaju. Prema tome mjesna nadležnost sudova određuje se članovima ovog Zakona u zavisnosti od toga šta su sredstva i predmet izvršenja.

Zato su odredbe o mjesnoj nadležnosti sadržane su u poglavljima Zakona kojim se regulišu sredstva i predmeti izvršenja i to za svako od njih posebno.

Pošto su u smislu odredbe člana 4, stav 2 Zakona o izvršnom postupku utvrđena posebna pravila o isključivoj mjesnoj nadležnosti, stranke ne mogu svojim sporazumom ugovarati nadležnost nekog drugog suda kao što to mogu činiti u parničnom postupku.

Na primjer prema članu 67 Zakona o izvršnom postupku za odlučivanje o prijedlogu za izvršenje na nepokretnosti i provođenje rješenja o izvršenju nadležan je sud na čijem se području nalazi ta nepokretnost. Ovo znači da je i u izvršnom postupku, kad je predmet izvršenja nepokretnost, dosljedno provedeno načelo **forum rei sitae**.

Za odlučivanje o prijedlogu za izvršenje na pokretnim stvarima i provođenje ovakvog rješenja o izvršenju, shodno odredbi člana 114 Zakona, mjesno je nadležan za odlučivanje sud na čijem području se, prema navodima sadržanim u prijedlogu za izvršenje, nalaze ove pokretne stvari.

Logično je što se pravila o mjesnoj nadležnosti sudova nalaze u Zakonu o izvršnom postupku pošto su odredbe o stvarnoj nadležnosti sudova sadržane u zakonima o sudovima Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske.

U Federaciji Bosne i Hercegovine stvarno nadležni sudovi za određivanje i provođenje izvršenja su općinski sudovi, a u Republici Srpskoj osnovni sudovi.

Kao drugostepeni sudovi u postupku izvršenja u Federaciji Bosne i Hercegovine nadležni su da odlučuju kantonalni sudovi, a u Republici Srpskoj okružni sudovi.

U Zakonu o izvršnom postupku nisu sadržana posebna pravila o sukobu nadležnosti. Zato se u izvršnom postupku, u slučaju sukoba nadležnosti, na osnovu člana 21, stav 1 Zakona o izvršnom postupku na odgovarajući način primjenjuju odredbe Zakona o parničnom postupku.

1.3. PODNESCI, ROČIŠTA I SPISI

U izvršnom postupku sud u pravilu postupa na osnovu podnesaka i drugih pismena. Usmene procesne radnje preduzimaju se na ročištu ili van ročišta.

Prema Zakonu o izvršnom postupku sud obavezno zakazuje ročište u slučajevima:

- **prodaje nepokretnosti**
- **prodaje pokretnih stvari**
- **diobe iz postignute i plaćene kupoprodajne cijene**
- **postupka protivizvršenja kada se tražitelj izvršenja protivi prijedlogu za protivizvršenje.**

Za sva navedena ročišta propisani su i posebni postupci preduzimanja Zakonom određenih procesnih radnji.

Sud može zakazati ročište i kada smatra da je njegovo održavanje cjelishodno. Sudija u pravilu sastavlja zapisnik o provedenom ročištu jer se radnje u izvršnom postupku provode u pisanoj formi. Umjesto zapisnika može se sačiniti i službena zabilješka.

Sud će van ročišta saslušati stranku ili učesnika u postupku ako je to predviđeno Zakonom ili ako smatra da je to potrebno radi razjašnjenja pojedinih pitanja ili izjašnjenja o nekom konkretnom bitnom prijedlogu stranke.

Što se tiče forme i sadržine podnesaka i drugih pismena u izvršnom postupku, shodno i na odgovarajući način se primjenjuju pravila parničnog procesnog prava.

Podnesci moraju biti razumljivi i moraju sadržavati sve što je potrebno da bi na osnovu njih sud mogao postupati. Ti podaci su: oznaka suda, ime i prezime fizičke osobe, odnosno naziv pravne osobe, njihovih zakonskih zasupnika i punomoćnika, predmet spora, sadržaj izjave i potpis podnosioca.

U izvršnom postupku podnesci moraju biti uloženi u odgovarajućem broju primjeraka za sve sudionike u predmetu. Sud nije obavezan fotokopirati podneske u korist stranke koja ih nije dostavila u dovoljnom broju primjeraka.

Kad je u izjavi istaknut i određeni zahtjev stranke, u podnesku moraju biti navedeni činjenice i dokazi na kojim je zasnovan takav zahtjev.

Na sadržaj prigovora na odgovarajući način primjenjuju se odredbe o žalbi iz Zakona o parničnom postupku.

Stranke mogu slobodno podnositi određene zahtjeve, mogu ih povući i odreći se svojih zahtjeva. Ovo su procesne radnje koje imaju dispozitivni karakter.

Međutim, stranke ne mogu dispozitivnim ovlaštenjima nadomjestiti nedostatak zakonskih pretpostavki za provođenje izvršenja.

1.4. IZVRŠNOST I PRAVOSNAŽNOST ODLUKA IZVRŠNOG SUDA

Rješenje o izvršenju, protiv kojeg nije blagovremeno izjavljen prigovor, postaje izvršno i pravosnažno.

Rješenje o izvršenju, protiv koga je prigovor odbijen, postaje izvršno. Ako protiv takvog rješenja nije dopuštena žalba, onda je to rješenje i pravosnažno.

Rješenje, kojim je odbijen prigovor, postaje pravosnažno ako žalba ne bude u roku izjavljena ili ako žalba bude odbijena.

Ako je Zakonom izvršnom postupku određeno da se protiv rješenja može izjaviti žalba umjesto prigovora, to rješenje postaje izvršno danom njegovog donošenja. Ovo rješenje postaje pravosnažno u slučaju propuštanja roka za izjavljivanje žalbe istekom posljednjeg dana za žalbu. Ako uložena žalba bude odbijena kao neosnovana, rješenje postaje pravosnažno danom donošenja drugostepenog rješenja kojim je potvrđeno prvostepeno rješenje.

Iz navedenog proizlazi da žalba nema suspenzivno dejstvo. Zato se, načelno govoreći, izvršenje provodi nakon donošenja odluke o prigovoru.

Važno je napomenuti da izvršnost rješenja o izvršenju treba razlikovati od izvršnosti izvršne isprave. Izvršnost rješenja o izvršenju nastupa prije njegove pravosnažnosti.

1.5. IZVRŠENJE ODLUKE STRANOG SUDA

Izvršenje odluke stranog suda može se odrediti i provesti ako ta odluka ispunjava uslove propisane članovima 96 do 101 Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima (Službeni list SFRJ broj 43/82) koji se primjenjuje dok se ne donesu novi zakoni u ovoj oblasti.

Iz smisla odredbe člana 101, stav 5 navedenog Zakona proizlazi da je izvršni sud ovlašten raspraviti kao prethodno pitanje da li odluka stranog suda ispunjava uslove da bi mogla poslužiti kao izvršna isprava i kad nema odluke o njenom priznanju.

U ovakvom slučaju odluka izvršnog suda proizvodi pravne posljedice samo u konkretnom izvršnom postupku u kojem je na osnovu te odluke i doneseno rješenje o izvršenju.

Svojstvo strane sudske odluke imaju: presuda, rješenje, nagodba sklopljena pred stranim sudom, odluka arbitraže koja se po međunarodnom pravu smatra stranom i nagodba zaključena pred stranom arbitražom za koju je mjerodavno procesno pravo zemlje sa kojom je BiH zaključila bilateralnu konvenciju koja predviđa uzajamno priznanje i izvršenje i nagodbi sklopljenih pred arbitražom.

Strana sudska odluka može biti i odluka drugog organa koja je u državi donošenja izjednačena sa sudskom odlukom pod uslovom da su takvom odlukom uređeni statusni, porodični, imovinski ili drugi materijalno-pravni odnosi sa međunarodnim elementom.

2. PROTIVIZVRŠENJE

2.1. RAZLOZI ZA PROTIVIZVRŠENJE

Nakon što je izvršenje provedeno, izvršenik može u istom izvršnom postupku zatražiti od suda da naloži tražitelju izvršenja da mu vrati ono što je dobio izvršenjem.

Ovakvom mogućnošću pojednostavljuje se i skraćuje postupak vraćanja datog zato što je postupak protivizvršenja efikasniji od postupka koji se vodi na osnovu tužbe.

I u dosadašnjoj sudskoj praksi izvršnog procesnog prava primjenjivao se institut protivizvršenja.

Prema članu 54, stav 1 Zakona o izvršnom postupku razlozi za prijedlog sudu da naloži tražitelju izvršenja da mu vrati ono što je izvršenjem dobio su:

- **izvršna isprava pravosnažno ukinuta, preinačena, poništena, stavljena van snage, ili je na drugi način utvrđeno da je bez dejstva**
- **rješenje o izvršenju pravosnažno ukinuto ili preinačeno**
- **tokom izvršnog postupka izvršenik namirio tražitelju izvršenja potraživanje mimo suda pa je tražitelj izvršenja dvostruko namiren.**

Ako je u postupku izvršenja radi naplate novčanog potraživanja tražitelj naplatio određeni iznos, izvršenik može u prijedlogu za protivizvršenje tražiti plaćanje i zakonskih zatezних kamata počev od dana naplate tog iznosa.

Ovo je novina u Zakonu o izvršnom postupku u odnosu na ranije važeći zakon. Opravdanje za navedeno zakonsko rješenje je u tome što akcesorna potraživanja dijele sudbinu glavnog potraživanja. To pravilo je prihvaćeno i u izvršnom postupku. Zato je cjelishodno istovremeno odlučivati o oba navedena potraživanja pa nije potrebno pokretati parnični postupak samo radi naplate kamata.

Prijedlog za protivizvršenje može se podnijeti u roku od 30 dana od kada je izvršenik saznao za razlog za protivizvršenje. Izvršenik to može učiniti najkasnije u roku od jedne godine od dana okončanja izvršnog postupka.

Prije isteka navedenih rokova (subjektivnog i objektivnog) izvršenik ne može svoje potraživanje ostvarivati u parničnom postupku. Tužbu radi vraćanja potraživanja može podnijeti tek nakon isteka ovih rokova.

Međutim, ako nisu ispunjeni zakonom propisani razlozi za protivizvršenje, podnošenje tužbe u parničnom postupku nije vezano za rokove propisane za podnošenje prijedloga za protivizvršenje.

2.2. POSTUPAK NA OSNOVU PRIJEDLOGA ZA PROTIVIZVRŠENJE

Postupak za protivizvršenje pokreće izvršenik podnošenjem prijedloga za protivizvršenje. Ovo je dispozitivno pravo izvršenika jer od njegove volje zavisi hoće li podnijeti prijedlog za protivizvršenje.

Navedeno se odnosi i na njegovog pravnog sukcesora koji svoje pravo, vezano za prenos potraživanja, dokazuje na način naveden u odredbi člana 30 Zakona o izvršnom postupku.

Prijedlog za protivizvršenje treba da sadrži sve podatke kao i svaki drugi podnesak koji se upućuje sudu. Ovaj prijedlog se podnosi izvršnom sudu koji će po njemu postupati.

Kad primi prijedlog za protivizvršenje, izvršni sud prethodno ispituje:

- **da li su ispunjene procesne pretpostavke za odlučivanje o prijedlogu za protivizvršenje**
- **da li je podnesen u zakonom propisanom roku**
- **da li je potpun**
- **da li je podnesen zbog zakonom propisanih razloga.**

Ako utvrdi da su ispunjene procesne pretpostavke za podnošenje prijedloga, ovaj podnesak sud će dostaviti tražitelju izvršenja uz poziv da se u roku od tri dana izjasni o njegovom sadržaju.

U slučaju da se tražitelj izvršenja protivi prijedlogu za protivizvršenje, sud će obavezno odrediti ročište. Odluku o prijedlogu donijeće nakon održanog ročišta.

Kad se tražitelj izvršenja ne izjasni o prijedlogu za protivizvršenje, sud će, ovisno o njegovom sadržaju, cijeliti da li će odluku donijeti bez održavanja ročišta.

Propuštanje tražitelja izvršenja da se izjasni o prijedlogu za protivizvršenje ne može se shvatiti kao njegovo protivljenje.

Ako ocijeni svrsishodnim, sud će održati ročište i kada se tražitelj izvršenja ne usprotivi prijedlogu za protivizvršenje, jer u ovoj fazi postupka donosi meritornu odluku. Izvršni sud provodi ročište i donosi rješenje po pravilima izvršnog postupka.

Rješenjem, kojim prihvata prijedlog, sud će naložiti tražitelju izvršenja da u roku od osam dana vrati izvršeniku ono što je dobio izvršenjem. Ovakvom kondemnatornom odlukom izvršni sud uspostavlja faktičko i pravno stanje izvršenikove imovine kakvo je postojalo prije provođenja izvršenja.

2.3. RJEŠENJE O PROTIVIZVRŠENJU

Na osnovu pravosnažnog i izvršnog rješenja, kojim je tražitelju izvršenja naloženo da vrati izvršeniku ono što je dobio izvršenjem, sud će na prijedlog izvršenika donijeti rješenje o protivizvršenju.

Ovaj prijedlog treba da sadrži dva zahtjeva:

- **izvršni zahtjev**
- **zahtjev da se izvršeniku prinudnim putem vrati ono što je tražitelj izvršenja dobio izvršenjem.**

Svojstvo izvršne isprave ima rješenje izvršnog suda kojim je odlučeno o pravu na vraćanje primljenog.

Protivizvršenje se provodi po odredbama Zakona o izvršnom postupku koje se odnose na izvršenje.

Na prijedlog izvršenika sud donosi rješenje o protivizvršenju na osnovu pravosnažnog i izvršnog rješenja kojim je tražitelju izvršenja naloženo da vrati ono što je dobio izvršenjem.

U odnosu na provedeni postupak izvršenja, u rješenju o protivizvršenju raniji izvršenik postaje tražitelj izvršenja, a tražitelj izvršenja dobiva položaj izvršenika.

2.4. NEMOGUĆNOST PROTIVIZVRŠENJA

Sud neće prihvatiti prijedlog za protivizvršenje ako se u pogledu onoga što je tražitelj izvršenja dobio izvršenjem nastupile stvarne i pravne promjene zbog kojih nije više moguće vraćanje.

Stvarne promjene su one zbog kojih je određena stvar izgubila svoj prvobitni identitet. Na primjer predmet izvršenja je bio individualno određena pokretna stvar ili nepokretna stvar koja je u međuvremenu izmijenila bitna svojstva. Zbog takve bitne činjenice nemoguće je vraćanje onog što je tražitelj izvršenja primio izvršenjem. U ovakvom slučaju sud neće prihvatiti prijedlog za protivizvršenje.

Pravne promjene su one koje bitno mijenjaju pravni režim stvari. Primjer za ovu situaciju je otuđenje stvari, čiji se povrat traži, i to prije podnošenja prijedloga za protivizvršenje.

2.5. PROTIVIZVRŠENJE NA OSNOVU PRIJEDLOGA TREĆEG LICA

Postupak protivizvršenja može se voditi i na osnovu prijedloga trećeg lica. U odnosu na ranija zakonska rješenja ovo predstavlja novinu u Zakonu o izvršnom postupku.

Opravdanje za korištenje navedenog instituta je pružanje pravne zaštite trećem licu koje nije prouzrokovalo da se tražitelj izvršenja pogrešno namiri na teret trećeg lica umjesto na teret izvršenika. Na ovaj način se omogućuje trećem licu da bez vođenja parničnog postupka dovede svoju materijalnu situaciju u stanje kakvo je postojalo prije namirenja tražitelja izvršenja na teret imovine trećeg lica.

Dakle, prijedlog za protivizvršenje podnosi lice koje nije bilo učesnik u izvršnom postupku. Ovo lice ima pravni interes da pokrene zahtjev za provođenje protivizvršenja protiv tražitelja izvršenja iz provedenog izvršnog postupka.

Postupak protivizvršenja na prijedlog trećeg lica provodi se na način i u rokovima propisanim za odlučivanje o prijedlogu izvršenika za protivizvršenje.

Pošto treće lice nema položaj stranke u izvršnom postupku, kao predlagač se smatra tražiteljem izvršenja, pa izvršenik postaje protupredlagač.

VJEŽBE I

Odgovorite jasno i određeno na sljedeća pitanja:

1. Navedite tri primjera za pokretanje izvršnog postupka po službenoj dužnosti.
2. Obrazložite praksu sudova povodom pokretanja postupka izvršenja sudskih odluka donesenih u krivičnom postupku radi naplate troškova postupka.
3. Na osnovu kojih kriterija je određena mjesna nadležnost sudova u izvršnom postupku?
4. Da li stranke mogu sporazumom mijenjati zakonske odredbe o mjesnoj nadležnosti suda u izvršnom postupku?
5. U kojim slučajevima u izvršnom postupku sud obavezno zakazuje ročište?
6. Koje zakonske odredbe se primjenjuju na formu i sadržaj podnesaka i drugih pismena u izvršnom postupku?
7. Kakvi moraju biti podnesci da bi na osnovu njih sud mogao postupati u izvršnom postupku?
8. Šta mora sadržavati prigovor izjavljen protiv rješenja o izvršenju?
9. Kada rješenje o izvršenju postaje izvršno?
10. Kada je pravosnažno rješenje o izvršenju?
11. Može li izvršni sud raspraviti o tome da li odluka stranog suda ispunjava uslove da bi mogla poslužiti kao izvršna isprava kad nema odluke o njenom priznanju?
12. Koji su rokovi za podnošenje prijedloga za protivizvršenje?
13. Može li izvršenik u postupku radi naplate novčanog potraživanja u prijedlogu za protivizvršenje tražiti i plaćanje zakonskih zatezних kamata počev od naplate tog iznosa?
14. U kojim slučajevima sud obavezno zakazuje ročište povodom podnesenog prijedloga za protivizvršenje?
15. Koji su opravdani razlozi da sud ne prihvati prijedlog za protivizvršenje?

ZADACI

1. Odluka stranog suda donesena je u obliku sudske nagodbe. Ova sudska nagodba nije snadbjevena potvrdom o njenoj pravosnažnosti. Bez ove potvrde podnesena je nadležnom sudu radi njenog priznanja. Kako će u ovakvom slučaju postupiti nadležni sud?

Mogući odgovor:

Odluka stranog suda i kad je donesena u obliku sudske nagodbe mora biti snadbjevena potvrdom pravosnažnosti. Ovakav stav izražen je u rješenju Vrhovnog suda F BiH broj: Gž-3/01 od 29.06.2001. godine

Zato bi sud u fazi prethodnog ispitivanja prijedloga za priznanje trebao od predlagača zatražiti da otkloni nedostatke izvršne isprave tako što će u određenom roku dostaviti potvrdu o njenoj pravosnažnosti.

2. Tražitelj izvršenja podnio je prijedlog za izvršenje protiv lica koje u priloženoj izvršnoj ispravi nije označeno kao izvršenik. Uz prijedlog za izvršenje priložio je ovjerenu ispravu u skladu sa zakonom. Ovom ispravom dokazuje da je potraživanje preneseno na novog izvršenika. Da li će sud u navedenom slučaju odrediti izvršenje?

Mogući odgovor:

Sud će usvojiti prijedlog za izvršenje. Prema odredbi člana 30, stav 2 Zakona o izvršnom postupku izvršenje se određuje i protiv trećeg lica koje u izvršnoj ispravi nije označeno kao izvršenik ako tražitelj izvršenja javnom ili prema zakonu ovjerenom privatnom ispravom dokaže da je to lice na zakonit način preuzelo dug iz izvršne isprave ili je dug prema zakonu obavežno da izmiri. Ako treće lice ospori obavezu stranke prije izvršenja, to pitanje moraju razriješiti u parničnom postupku.

3. Tražitelju izvršenja utvrđeni su osnov i visina penzije pravosnažnim i izvršnim rješenjem koje je doneseno u upravnom postupku. Međutim, nisu mu isplaćene dospjele penzije, utvrđene navedenim rješenjem, u posljednjih devet mjeseci.

Tražitelj izvršenja je podnio prijedlog za izvršenje na osnovu navedenog pravosnažnog i izvršnog rješenja donesenog u upravnom postupku. Kako će postupiti izvršni sud u ovom slučaju?

Mogući odgovor:

Izvršni sud će odrediti izvršenje na osnovu člana 273, stav 2 Zakona o upravnom postupku. Naime, ako su osnov i visina dospjele penzije utvrđeni pravosnažnim i izvršnim rješenjem donesenim u upravnom postupku, ne može se voditi parnica za isplatu zaostale penzije već se ovo potraživanje može tražiti u izvršnom postupku.

Na ovakav način je postupio i Kantonalni sud u Sarajevu u odluci broj: Gž-122/02 od 28.05.2005. godine.

4. Tražitelj izvršenja podnio je prijedlog za izvršenje na osnovu poravnanja od 02.07.1997. godine kojim je prednici tražitelja izvršenja određena naknada za expropisane nekretnine u vidu dvosobnog stana od 60,10 m² i garsonjere od 32 m².

Dakle, izvršna isprava je poravnanje zaključeno u upravnom postupku koje ne glasi na ispunjenje novčane obaveze.

Kako biste odlučili o ovakvom prijedlogu za izvršenje?

Mogući odgovor:

Prijedlog za izvršenje ne može se usvojiti jer obaveze, koje su utvrđene u poravnanju zaključenom u upravnom postupku, ne glase na ispunjenje novčane tražbine.

Ovu odluku treba zasnovati na odredbi člana 23, stav 1, tačka 2 Zakona o izvršnom postupku.

5. Rješenjem je odbijen prijedlog za protivizvršenje podnesen 15. jula 2005. godine na osnovu odluke broj: IP-83/089 od 05.05.2003. godine koja je izvršna 02.06.2005. godine.

Tražitelj izvršenja je uložio prigovor u kome je naveo da mu je rješenje broj: Pž-131/04 od 12.05.2005. godine, kojim je izvršna isprava pravosnažno stavljena van snage, uručeno 05.06.2005. godine.

Ovaj prigovor sud je odbio kao neosnovan.

Da li je pravilna ovakva odluka?

Mogući odgovor:

Izvršenik je saznao za razlog za protivizvršenje 05.06.2005. godine. Prijedlog za protivizvršenje je podnio 15.07.2005. godine. Pošto je to učinio van roka od 30 dana od dana saznanja za razlog za protivizvršenje, sud je pravilno odlučio o njegovom prijedlogu.

Članom 54, stav 1 Zakona o izvršnom postupku određeno je da izvršenik može, nakon što je provedeno izvršenje, u istom izvršnom postupku tražiti od suda da naloži tražitelju izvršenja da mu vrati ono što je dobio izvršenjem, ako je izvršna isprava ukinuta, preinačena, stavljena van snage, ili je na drugi način utvrđeno da je bez djelovanja, ili ako je rješenje o izvršenju pravosnažno ukinuto ili preinačeno ili ako je tokom izvršnog postupka namirio tražitelju izvršenja potraživanje mimo suda tako da je tražitelj izvršenja dvostruko namiren.

U navedenim slučajevima prijedlog za izvršenje može se podnijeti u roku od 30 dana od dana kad je izvršenik saznao za razlog za protivizvršenje, a najkasnije u roku od jedne godine od dana okončanja izvršnog postupka.

6. Da li je pravilan navedeni zaključak suda:

„Odgada se provođenje rješenja o izvršenju ovog suda poslovni broj: 018 41 77 od 08.02.2009. godine.

Prijedlog za izvršenje će se smatrati tužbom.

Izvršni postupak će se nastaviti po pravosnažnom okončanju parničnog postupka na prijedlog tražitelja izvršenja ako uspije sa tužbom.“

Mogući odgovor:

Sud je navedeni zaključak zasnovao na pravilnoj primjeni odredbe člana 50, stav 5 Zakona o izvršnom postupku.

Rješenje o izvršenju određeno je na osnovu vjerodostojne isprave radi naplate duga u iznosu od 236,32 KM.

Protiv rješenja o izvršenju izvršenik je blagovremeno izjavio oblasloženi prigovor.

7. Tražitelj izvršenja je podnio prijedlog za izvršenje radi prinudne naplate novčanog potraživanja.

Uz ovaj prijedlog je priložio fotokopiju presude Općinskog suda u Bihaću, broj: P-601/05 od 26.09.2006. godine na kojoj nije stavljena klauzula izvršnosti.

Kako treba postupiti sud u ovom slučaju?

Mogući odgovor:

U konkretnom predmetu izvršnu ispravu nije donio sud kome je podnesen prijedlog za izvršenje već drugi sud.

Sud će primjenom članova 25 i 35 Zakona o izvršnom postupku u vezi sa članom 336 Zakona o parničnom postupku zaključkom naložiti tražitelju izvršenja da u roku od 8 dana dopuni prijedlog za izvršenje tako što će dostaviti izvršnu ispravu u originalu ili ovjerenoj fotokopiji na koju je stavljena klauzula izvršnosti.

Takođe će upozoriti tražitelja izvršenja na zakonske posljedice ako ne postupi po zaključku suda.

SUDSKA PRAKSA

1. Sud je apsolutno nenadležan za izvršenje novčane kazne zbog carinskog prekršaja (član 16 Zakona o parničnom postupku, član 272, stav 2 Zakona o upravnom postupku F BiH i član 255 Carinskog zakona BiH).

Rješenje Općinskog suda u Sarajevu broj: I-544/04 od 30.04.2004. godine i rješenje Kantonalnog suda u Sarajevu broj: Gž-1304/04 od 22.07.2004. godine.

2. Izvod iz matične knjige inostranog organa, koji sadrži konstataciju o razvodu braka, ne predstavlja stranu sudsku odluku za priznanje od strane našeg suda.

Vrhovni sud Srbije, broj: Gž-285/85

3. Izvršni postupak se ne može voditi protiv mrtve osobe.

Iz obrazloženja:

U toku ponovnog postupka prvostepeni sud će, prije svega imati u vidu činjenicu da se izvršni postupak ne može voditi protiv mrtve osobe (iz podataka u spisu proizlazi da je izvršenik A.H. umro prije više godina). Nakon smrti izvršenika nije bilo mjesta nikakvim ponovnim pokušajima pljenidbe, kako to čini prvostepeni sud, nego postupanju u smislu člana 33 Zakona o izvršnom postupku Brčko Distrikta BiH.

Dakle, u toku ponovljenog postupka najprije valja razmotriti imali li uopšte uslova za vođenje postupka i protiv koga (iz podataka u spisu ne proizlazi ko su sve nasljednici iza umrlog izvršenika, da li je isti ostavio neku imovinu, da li je neko od nasljednika preuzeo dug, niti druge činjenice u vezi sa preuzimanjem i navodnim izvršenjem obaveze), te zavisno od toga odlučiti o daljem toku postupka, imajući u vidu i tvrdnju o ispunjenju obaveze.

Rješenje Apelacionog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, broj: Gž-415/04 od 17.09.2004. godine.

4. Neuredan prijedlog za izvršenje, koji nije blagovremeno ispravljen, primjenom odredbe člana 98 Zakona o parničnom postupku (sada član 336) sud može rješenjem samo odbaciti, a ne može obustaviti postupak izvršenja.

Kantonalni sud u Sarajevu, broj: Pž-11/04 od 26.04.2004. godine.

5. Članom 2 Zakona o izvršnom postupku regulisano je da se postupak izvršenja pokreće kada je to zakonom određeno po službenoj dužnosti.

Članom 125, stav 3 Zakona o krivičnom postupku regulisano je ako sud koji je donio presudu u prvom stepenu nije nadležan za njeno izvršenje, dostaviće ovjeren prepis presude sa potvrdom o izvršnosti organu koji je nadležan za izvršenje.

Članom 127, stav 1 Zakona o krivičnom postupku regulisano je da izvršenje presude u pogledu troškova krivičnog postupka vrši nadležni sud po odredbama koje važe za izvršni postupak.

Stavom 2 regulisano je da se prinudna naplata troškova krivičnog postupka u korist budžeta vrši po službenoj dužnosti.

Prema tome postupak provođenja izvršenja krivične presude za naplatu troškova postupka u izvršnom postupku provodi se po službenoj dužnosti, pa sud koji pokreće postupak nema status stranke, to jest povjerioca u smislu člana 15 Zakona o izvršnom postupku. Stoga ne može tražiti ni određivanje drugog suda za suđenje u ovom postupku jer nisu ispunjeni uslovi iz člana 60, stav 2 Zakona o parničnom postupku za određivanje drugog stvarno nadležnog suda u Federaciji BiH.

Kako se naplata krivičnog postupka provodi po službenoj dužnosti, to će prvostepeni sud svoje rješenje o odbacivanju zahtjeva staviti van snage, a troškove naplatiti u skladu sa zakonom o izvršnom postupku i sa odredbama člana 125 do 127 Zakona o krivičnom postupku.

Odluka Vrhovnog suda F BiH kojom je odbijen prijedlog Kantonalnog suda BiH za određivanje drugog stvarno nadležnog suda u Federaciji BiH.

3. IZVRŠENJE RADI NAPLATE NOVČANOG POTRAŽIVANJA

Izvršenje radi ostvarenja novčanog potraživanja određuje se i provodi u obimu koji je nužan za namirenje tog potraživanja. U ovoj odredbi sadržano je načelo zaštite dužnika.

Prilikom dozvole izvršenja i u toku cijelog postupka sud će po službenoj dužnosti paziti da izvršenje ne provodi u većem obimu od onog koji je potreban za namirenje glavnog duga.

U slučaju kad je predloženo više sredstava ili više predmeta izvršenja, shodno članu 8, stav 2 Zakona o izvršnom postupku sud, može ograničiti izvršenje samo na neke od tih sredstava ili predmeta ako su dovoljni za ostvarenje potraživanja.

Zakon određuje da je predmet izvršenja nepokretnost kao cjelina. Međutim, ako je izvršenje predloženo na više nepokretnosti, sud može ograničiti izvršenje samo na neke nepokretnosti koje su dovoljne za ostvarenje potraživanja.

Redosljed namirenja više tražitelja izvršenja, koji ostvaruju svoja potraživanja prema istom izvršeniku i na istom predmetu izvršenja, određuje se prema danu sticanja prava na namirenje, ako zakonom drukčije određeno.

3.1. IZVRŠENJE NA NEPOKRETNOSTI

3.2. MJESNA NADLEŽNOST

O prijedlogu za izvršenje na nepokretnosti i provođenje ovakvog rješenja o izvršenju nadležan je sud na čijem području se nalazi nepokretnost. Ovo znači da se i u izvršnom procesnom pravu nije odstupilo od načela **forum rei sitae**.

Zakon o izvršnom postupku nije odredio situaciju kada se jedna nekretnina nalazi na području više sudova. U ovakvom slučaju, shodno primjeni odredaba Zakona o parničnom postupku, nadležan je svaki od sudova na čijem se području nalazi nepokretnost.

3.3. IZVRŠNE RADNJE

Izvršne radnje kojim se provodi izvršenje na nepokretnosti su:

- **zabilježba izvršenja u zemljišnjoj knjizi**
- **utvrđivanje vrijednosti nepokretnost**
- **prodaja nepokretnosti**
- **namirenje tražitelja izvršenja iz iznosa dobivenog prodajom.**

Identične izvršne radnje, koje se odnose na nepokretnost, postojale su i u ranijem Zakonu o izvršnom postupku.

Sve navedene izvršne radnje, kad je predmet izvršenja nepokretnost, provode se u četiri faze postupka. Kad se završi jedna faza, sud prelazi na preduzimanje sljedeće po službenoj dužnosti.

3.4. NEPOKRETNOST KAO PREDMET IZVRŠENJA

Zakon o izvršnom postupku prvo je regulisao provođenje izvršenja na nekretninama, a zatim izvršenje na drugim predmetima izvršenja. Ovakvim zakonskim rješenjem naglašen je ekonomski značaj izvršenja na nepokretnim stvarima.

Prema važećim propisima nepokretnosti su: zemljište, trajni građevinski objekti, stanovi i poslovne prostorije, kao i pripaci tih stvari dok služe iskorištavanju nepokretnosti.

Ako nije drukčije određeno posebnim zakonom, predmet izvršenja može biti samo nepokretnost kao cjelina koja je određena propisima o uređivanju vlasništva i drugih stvarnih prava.

I suvlasnički dio nepokretnosti može biti samostalan predmet izvršenja u pogledu kojeg se na odgovarajući način primjenjuju pravila o izvršenju na nepokretnosti. Ovo je novina u izvršnom pravu Bosne i Hercegovine, jer je izvršenje moguće i kod realnog, ali i idealnog suvlasničkog dijela izvršenika.

Na zahtjev tražitelja izvršenja, izvršenika ili drugog suvlasnika, sud će odrediti da se na prodaju ponude kako cijela nepokretnost tako i suvlasnički dio te odrediti zabilježbu izvršenja koja se odnosi na cijelu nepokretnost.

Zakon o izvršnom postupku detaljno je regulisao različite situacije kada je predmet izvršenja suvlasnički dio nepokretnosti te prava suvlasnika koji nisu izvršenici.

Odredbe o postupku izvršenja na suvlasničkom dijelu na odgovarajući način se primjenjuju i na vlasnike zajedničke imovine (zajedničare).

Pravo plodouživanja nepokretnosti ili njenog dijela takođe može biti samostalan predmet izvršenja. U takvoj situaciji izvršenik može namiriti svoje potraživanje iz plodova koje to pravo daje na osnovu nekog pravnog odnosa, na primjer zakupnine.

3.5. DOKAZ O VLASNIŠTVU IZVRŠENIKA

Tražitelj izvršenja je dužan uz prijedlog za izvršenje podnijeti izvod iz zemljišne knjige kao dokaz da je nepokretnost upisana kao vlasništvo izvršenika.

Pošto u Bosni i Hercegovini zemljišne knjige uglavnom nisu ažurne, a u nekim područjima uopšte i ne postoje, može se usvojiti prijedlog za izvršenje nakon utvrđenja izvršenikove imovine u skladu sa članom 37 Zakona o izvršnom postupku i kad je nepokretnost upisana na drugo lice.

3.6. PROMJENA PREDMETA IZVRŠENJA

Na prijedlog izvršenika, ako su ispunjene zakonske pretpostavke, sud može odrediti izvršenje i na drugom predmetu izvršenja. Izvršenik je dužan priložiti dokaz o svom pravu na drugom predmetu izvršenja.

Sud će dostaviti ovakav prijedlog tražitelju izvršenja koji se o njemu može izjasniti u roku od tri dana i postaviti zahtjev za naknadu troškova započetog postupka izvršenja na nepokretnosti te davanje osiguranja za naknadu štete koju bi mogao pretrpjeti zbog promjene predmeta izvršenja.

Rok za odluku suda o prijedlogu je osam dana od prijema odgovora tražitelja izvršenja ili proteka roka za njegovo podnošenje.

Sud će prihvatiti prijedlog za promjenu predmeta izvršenja ako izvršenik učini vjerovatnim:

- **da bi izvršenje na predloženoj nepokretnosti bilo nepovoljno za njega**
- **da iz opravdanih razloga nije mogao sam unovčiti predmet koji predlaže kao novi predmet izvršenja i dobivenim sredstvima namiriti tražitelja izvršenja**
- **da bi se potraživanje tražitelja izvršenja moglo upotpunosti namiriti iz drugog predložnog predmeta izvršenja.**

Sud će odbiti prijedlog za promjenu predmeta izvršenja ako ocijeni da bi se zbog toga izvršenje znatnije odužilo ili otežalo, odnosno ako bi zbog toga tražitelj izvršenja mogao pretrpjeti znatniju štetu. Protiv ovog rješenja nije dozvoljen pravni lijek.

Ako je izvršenik kao drugo sredstvo izvršenja predložio izvršenje na plaći, penziji ili invalidnini, sud može prihvatiti prijedlog ako izvršenik učini vjerovatnim da će potraživanje biti namireno u roku od jedne godine od donošenja rješenja o njegovom prijedlogu.

Ako je određen drugi predmet izvršenja, zabilježba izvršenja na nepokretnosti – prvom predmetu izvršenja ostaje na snazi do namirenja potraživanja tražitelja izvršenja. Nakon namirenja potraživanja, sud će odrediti brisanje zabilježbe po službenoj dužnosti.

3.7. ZABILJEŽBA IZVRŠENJA

Sud će po službenoj dužnosti odrediti da se u zemljišnoj knjizi upiše zabilježba izvršenja čim donese rješenje o izvršenju. Ovakvom zabilježbom tražitelj izvršenja stiče pravo na namirenje iz nepokretnosti.

Ako se u toku izvršnog postupka promijeni vlasnik nepokretnosti, ova okolnost ne sprječava da se započeti postupak nastavi protiv novog vlasnika kao izvršenika do visine nepokretnosti. Ovo znači da zabilježba izvršenja ima apsolutno dejstvo.

Kad ne postoje zemljišne knjige, upis zabilježbe izvršenja supstituira se objavljivanjem u službenim glasilima entiteta i najmanje dva dnevna glasila koja se distribuiraju na teritoriji entiteta čiji sud provodi izvršenje. Danom prvog objavljivanja nastaje isti učinak kao danom upisa u zemljišne knjige.

3.8. PRISTUPANJE IZVRŠENJU

Nakon upisa zabilježbe izvršenja u zemljišne knjige, ne može se za namirenje drugog potraživanja istog ili drugog tražitelja izvršenja na toj nepokretnosti provesti poseban izvršni postupak. Razlog za ovakvu odredbu jeste koncentracija i ekonomičnost postupka.

Tražitelj izvršenja, za čije potraživanje je kasnije određeno izvršenje na istoj nepokretnosti, stupa u već pokrenuti izvršni postupak. U takvom slučaju u izreci rješenja o izvršenju sud navodi da se dozvoljava izvršenje i da tražitelj izvršenja stupa u već započeti izvršni postupak uz navođenje broja predmeta na koji se odnosi.

Pristupanje započetom izvršnom postupku moguće je do donošenja zaključka o prodaji nepokretnosti najpovoljnijem ponuđaču.

Sud je dužan o pristupanju izvršnom postupku obavijestiti tražitelja izvršenja u čiju korist je upisana zabilježba izvršenja. Ovo lice je i pokrenulo izvršni postupak pa je logična navedena obaveza suda prema njemu.

Razlozi zbog kojih izvršenje nije dopušteno u korist pojedinih od više tražitelja izvršenja u čiju korist se izvršenje provodi na istoj nepokretnosti, odnosno razlozi za obustavu izvršenja u odnosu na pojedine od tražitelja izvršenja, bez uticaja su na provođenje postupka u korist drugih tražitelja izvršenja.

Ako se razlog za odlaganje postupka izvršenja tiče samo nekih od tražitelja izvršenja, izvršenje se neće odgoditi, već će sud, prilikom donošenja rješenja o namirenju, odrediti odlaganje namirenja tog tražitelja izvršenja sve dok se u odnosu na njega postupak nastavi.

3.9. ZALOŽNA PRAVA

I založni povjerioci, koji nisu predložili izvršenje u skladu sa pravilima reda prvenstva u namirenju njihovih potraživanja, namiruju se u postupku izvršenja na nepokretnosti.

Provedbom rješenja o dosudi prestaju založna prava na nepokretnosti i kad založni povjerioci nisu namireni. Međutim, kupac nepokretnosti i založni povjerilac mogu se najkasnije na ročištu za prodaju sporazumjeti da ostaje založno pravo na nepokretnosti i nakon provedbe rješenja o dosudi, a da kupac preuzme izvršenikov dug prema tom povjeriocu u iznosu koji bi mu pripadao u izvršnom postupku. U tom slučaju kupovna cijena se smanjuje za iznos preuzetog duga.

Ovaj sporazum kupac i založni povjerilac sklapaju u formi sudskog poravnanja u izvršnom postupku ili u formi notarski obrađene isprave.

Sporazum ne smije uticati na prava lica koja se namiruju u izvršnom postupku. Može biti zaključen samo između kupca i založnog povjerioca koji imaju prvenstveni red namirenja. Ovakav sporazum takođe može biti zaključen i sa kasnijim založnim povjeriocima, ako je ostatak cijene koji kupac polaže dovoljan za namirenje ranije rangiranih založnih povjerilaca.

3.10. SLUŽNOSTI I STVARNI TERETI

Prodajom nepokretnosti u izvršnom postupku ne prestaju stvarne služnosti, stvarni tereti i prava građenja. Da bi se izbjegle moguće zabune, u rješenju o dosudi sud treba naložiti zemljišno-knjižnu promjenu vlasništva, odnosno brisanje određenih prava, ali posebno naglasiti ona prava koja ostaju upisana.

Ni lične služnosti, upisane u zemljišnjoj knjizi prije prava radi čijeg namirenja se provodi izvršenje, takođe ne prestaju prodajom nepokretnosti.

Ako nisu upisane u zemljišnu knjigu, ove lične služnosti prestaju pravosnažnošću rješenja o dosudi.

3.11. UGOVORI O ZAKUPU I NAJMU

Zakupni ili najamni odnos ne prestaju prodajom nepokretnosti kupcu ako je pravo zakupa ili najma bilo upisano u zemljišne knjige prije založnog prava i prava na namirenje radi čijeg se ostvarenja vodi izvršni postupak. Takvi odnosi se nastavljaju pa kupac nepokretnosti stupa na mjesto zakupodavca i najmodavca. U odnosu na ranije izvršno procesno pravo, navedena rješenja predstavljaju novinu.

Ako zakup ili najam nisu upisani u zemljišnu knjigu prije založnog prava ili prava na namirenje radi čijeg se ostvarenja vodi izvršni postupak, ovo pravo prestaje pravosnažnošću rješenja o dosudi.

Međutim, kupac i zakupac ili najmodavac mogu ugovoriti da ugovor o zakupu ili najmu ne prestaje, što može imati uticaja na visinu cijene, ali se i ne mora odraziti.

U izreci rješenja o izvršenju treba navesti da zakupni ili najamni odnos prestaje. Ako je ovaj odnos bio upisan u zemljišnjoj knjizi, nakon upisa založnog prava treba naložiti i njegovo brisanje iz zemljišne knjige.

3.12. RAZGLEDANJE NEPOKRETNOSTI

Nakon objavljivanja zaključka o prodaji pa do dana prodaje zainteresirana lica mogu razgledati nepokretnost. Način i vrijeme ovog razgledanja određuje sud zaključkom. Prilikom donošenja ovakve odluke sud vodi računa da to bude prije termina u kojem je određena prodaja.

Bilo bi praktično već u zaključku o prodaji odrediti vrijeme i način za razgledanje nepokretnosti.

Ako izvršenik ili drugo lice sprječava ili ometa razgledanje nepokretnosti, sud će odrediti da se udalje sa nepokretnosti za vrijeme razgledanja. Ovo će učiniti u formi zaključka koji će uz pomoć policije provesti izvršitelj.

3.13. OSIGURANJE NEPOKRETNOSTI

Radi sprječavanja oštećenja nepokrenosti, omogućavanja njene procjene, razgledanja, zaštite i slično sud može odrediti da se izvršenik ili treće lice privremeno udalje sa nepokretnosti, povjeriti nepokretnost na čuvanje tražitelju izvršenja ili trećem licu, te odrediti i druge mjere radi omogućavanja nesmetanog provođenja izvršenja.

Za koje će se mjere odlučiti sud, to će zavisiti od okolnosti konkretnog slučaja.

Logično je da troškove osiguranja nepokretnosti prethodno snosi tražitelj izvršenja. Sud neće provesti određene radnje ako za njih nisu predumljeni troškovi.

3.14. IZUZIMANJE OD IZVRŠENJA

Prema novom Zakonu o izvršnom postupku predmet izvršenja ne može biti poljoprivredno zemljište u površini do 5.000 m². Međutim, više nisu izuzete privredne zgrade pa one bez ograničenja mogu biti predmet izvršenja.

Navedene odredbe o izuzimanju od izvršenja se ne primjenjuju ako je u pitanju izvršenje novčanih potraživanja koja su osigurana ugovornim založnim pravom na nepokretnosti (hipotekom).

3.15. UTVRĐIVANJE VRIJEDNOSTI NEPOKRETNOSTI

Nakon što donese rješenje o izvršenju, sud će zaključkom odlučiti o načinu utvrđivanja vrijednosti nepokretnosti. Kad ocijeni da je to potrebno, prije donošenja ovog zaključka održaće ročište sa strankama. Ročište je bitno da bi se utvrdilo postoje li izgledi za sporazum stranaka o vrijednosti nepokretnosti.

Zaključak o utvrđivanju vrijednosti nepokretnosti donosi se u istoj fazi postupka kao i određivanje upisa zabilježbe izvršenja.

Raniji procesni zakon nije predviđao donošenje posebne odluke o načinu utvrđivanja vrijednosti nepokretnosti.

Utvrdivanju vrijednosti nepokrenosti sud će pristupiti nakon što rješenje o izvršenju postane izvršno.

Međutim, ako to tražitelj izvršenja predloži i unaprijed osigura potrebna sredstva te izjavi da će snositi troškove utvrđivanja vrijednosti i u slučaju da izvršenje bude obustavljeno, sud će pristupiti utvrđivanju vrijednosti nepokretnosti i prije nego što rješenje o izvršenju postane izvršno.

Prema novom procesnom pravu postoji više načina na osnovu kojih se utvrđuje vrijednost nepokretnosti.

Vrijednost nepokretnosti utvrđuje se na osnovu procjene vještaka i drugih činjenica u visini njene tržišne cijene na dan procjene. Vještak je dužan da procijeni i vrijednost opterećenja koja će ostati na nekretnini nakon njene prodaje.

Sud može zatražiti od nadležnog organa uprave da dostavi podatke o vrijednosti nepokretnosti. Problem je što u našem pravnom poretku ne postoji nadležno tijelo koje bi sistematski vodilo podatke o vrijednosti nepokretnosti na određenom području.

Ako se stranke slože o vrijednosti nepokretnosti na ročištu koje je održano prije donošenja zaključka o načinu utvrđivanja vrijednosti, u takvom slučaju ne bi ni trebalo donositi navedeni zaključak. Dovoljno bi bilo samo da sud konstatuje na zapisniku da je postignut sporazum. Nakon toga bi donio zaključak o prodaji u koji bi unio vrijednost nepokretnosti koja je utvrđena sporazumom stranaka.

3.16. PRIGOVOR NEDOSTATKA POKRIĆA

Cilj ovog prigovora je da se spriječi zloupotreba prava, odnosno da se spriječi povjerilac, koji s obzirom na rang svog prvenstva nema nikakvih izgleda za namirenje, da pokrene izvršni postupak.

Pravo da podnese prijedlog da se izvršni postupak obustavi zbog nedostatka pokrića ima svako lice koje u skladu sa zakonskim odredbama o redosljedu namirenja ima pravo prvenstvenog namirenja u odnosu na tražitelja izvršenja.

Ovaj prijedlog sud neće prihvatiti ako ga je podnijelo lice čiji je rang prvenstva isti ili slabiji u odnosu na rang tražitelja izvršenja.

Ako ovlašteno lice stavi prijedlog za obustavu postupka i ako sud utvrdi da su ispunjeni zakonski uslovi za ovu radnju, obavezan je donijeti rješenje kojim obustavlja postupak.

Troškove obustavljenog postupka snosi tražitelj izvršenja što je logično jer nije ni imao pravni interes za podnošenje prijedloga za izvršenje.

4. PRODAJA NEPOKRETNOSTI

4.1. ZAKLJUČAK O PRODAJI

Zaključkom o prodaji utvrđuje se vrijednost nepokretnosti, određuju način i uslovi prodaje, kao i vrijeme i mjesto prodaje, ako se prodaja vrši javnim nadmetanjem.

Zakon ne određuje rok u kome sud mora donijeti ovaj zaključak. Imajući u vidu načelo hitnosti u postupanju, sud bi ovaj zaključak trebao donijeti neposredno nakon što je utvrdio vrijednost nepokretnosti.

Prvi stav u zaključku o prodaji mora biti utvrđenje vrijednosti nepokretnosti te navođenje načina na koji je to učinjeno.

U novom stavu slijedi izreka da se određuje prodaja, vrijeme i mjesto prodaje.

Na osnovu iznesenog proizlazi da ne treba donositi poseban zaključak o utvrđivanju vrijednosti i poseban zaključak o prodaji, što je bila obaveza suda na osnovu ranijih pravila izvršnog postupka.

Zaključak o prodaji objavljuje se na oglasnoj tabli suda. Sud ga može objaviti i na drugi odgovarajući način ako ocijeni da to opravdavaju okolnosti konkretnog slučaja. Stranka može zaključak o svom trošku objaviti u sredstvima javnog informisanja.

Zaključak o prodaji dostavlja se strankama, licima koja imaju prvenstveno pravo namirenja ili pravo namirenja istog ranga kao i tražitelj izvršenja, licima koja imaju upisano zakonsko pravo preče kupovine i nadležnom organu poreske uprave.

Zaključak o prodaji suvlasničkog dijela će sadržavati odvojene podatke za cijelu nepokretnost i za suvlasnički dio koji je predmet izvršenja, kao i naznaku da će sud o konačnom predmetu prodaje odlučiti u skladu sa stavom 3, člana 90 Zakona o izvršnom postupku.

4.2. PRAVO PREČE KUPOVINE

Lice koje ima zakonsko ili ugovorno pravo preče kupovine upisano u zemljišnjoj knjizi ima prednost nad najpovljnijim ponuđačem ako odmah po zaključenju nadmetanja izjavi da kupuje nepokretnost pod istim uslovima.

Više zakona propisuje pravo preče kupovine. Ovo pravo djeluje apsolutno i bez ikakvog publiciteta. Na primjer to je pravo preče kupovine suvlasnika određene stvari, pravo preče kupovine kad je u pitanju građevinsko zemljište, pravo preče kupovine supružnika u pogledu zajedničke stvari i slično.

Ugovorno pravo preče kupovine nastaje na osnovu ugovora kojim se jedno lice obavezuje da će u slučaju otuđenja stvari istu ponuditi na prodaju titularu preče kupovine. Ovo pravo djeluje inter parters. Da bi djelovalo prema svima, mora biti upisano u zemljišne knjige.

Kad je nepokretnost prodana neposrednom pogodbom, sud će pozvati nosioce uknjiženog prava preče kupovine, odnosno nosioca zakonskog prava preče kupovine da se pod prijetnjom gubitka prava izjasni hoće li se koristiti tim pravom.

Rokovi za zaštitu prava preče kupovine različiti su zavisno od toga da li se radi o ugovornom ili zakonskom pravu preče kupovine.

4.3. NAČIN PRODAJE

U pravilu se prodaja nepokretnosti obavlja putem usmenog javnog nadmetanja. Izuzetak je prodaja neposrednom pogodbom u kojem slučaju je potreban sporazum stranaka i založnih povjerilaca čije je pravo namirenja istog ili prvenstvenog ranga u odnosu na tražitelja izvršenja. Ovaj sporazum može se zaključiti najkasnije do prodaje nepokretnosti na javnom nadmetanju.

Ugovor o prodaji neposrednom pogodbom zaključuje se u pisanoj formi, a ima dejstvo od dana donošenja rješenja o dosudi. Zaključuje ga lice kome je povjerena prodaja na osnovu zaključka suda. Potpisi lica, koja zaključuju ugovor, moraju biti ovjereni kod nadležnog organa.

Ročište za javno nadmetanje i prodaju održava se pred sudijom pojedincem. Novina je u Zakonu o izvršnom postupku da ovo ročište može voditi po ovlaštenju sudije i stručni saradnik. Navedeno rješenje ima za cilj rasterećenje sudije u izvršnom postupku.

Stranke i založni povjerioci, čije je pravo namirenja istog ili prvenstvenog ranga u odnosu na tražitelja izvršenja, mogu se najkasnije do prodaje na nepokretnosti na javnom nadmetanju, sporazumjeti da se prodaja nepokretnosti izvrši u određenom roku neposrednom pogodbom preko lica ovlaštenog za promet nepokretnosti, izvršitelja ili na drugi način.

4.4. USLOVI PRODAJE

U zaključku o prodaji moraju biti naznačeni i uslovi pod kojim se prodaje nepokretnost. Sadržina tih podataka odnosi se na sljedeće:

- **bliži opis nepokretnosti sa pripacima**
- **naznačenje prava trećih lica koja ne prestaju prodajom**
- **naznačenje da li je nepokretnost slobodna od lica i stvari ili se koristi i po kom pravnom osnovu**
- **vrijednost nepokretnosti**
- **cijenu po kojoj se nepokretnost može prodati i ko je dužan platiti poreze i takse u vezi sa prodajom**
- **način prodaje**
- **iznos osiguranja, rok u kojem mora biti dato, kod kog i kako mora biti dato**
- **posebne uslove koje kupac mora ispunjavati da bi mogao steći nepokretnost.**

Bliži opis nepokretnosti sa pripacima podrazumijeva tačno navođenje zemljišno-knjižnih oznaka: broj katastarskih čestica, naziv, površina, broj z.k. uloška i naziv katastarske opštine, podaci starog i novog katastarskog premjera.

Sud će obavezno naglastiti da prodajom ne prestaju prava trećih lica na nepokretnosti kao što su: pravo služnosti, pravo lične služnosti, pravo građenja, stvarni tereti i slično.

Ako se radi o nepokretnosti za koje posebni uslovi određuju da vlasnici mogu biti samo određena lica uz ispunjenje propisanih uslova, sud to mora navesti u zaključku o prodaji i naložiti učesnicima da dostave dokaz o ispunjenju tih uslova. Ovo se odnosi na situaciju kad se strana fizička ili pravna osoba pojavljuju kao kupac nepokretnosti u izvršnom postupku.

Rok za polaganje cijene skraćen je na trideset dana što doprinosi efikasnosti postupka i bržem namirenju tražitelja izvršenja. Ovaj rok se računa od dana održavanja ročišta za usmeno javno nadmetanje na kojem je kupcu dosuđena nepokretnost.

4.5. DAVANJE OSIGURANJA

Kao kupci u javnom nadmetanju mogu učestvovati samo lica koja su prethodno dala osiguranje. Relevantan dokaz da je dato osiguranje u skladu sa uslovima prodaje definisanim u zaključku o prodaji je priznanica o uplati iznosa osiguranja u sudski depozit, odnosno na račun suda.

Visinu osiguranja zakonodavac je odredio u iznosu od jedne desetine određene vrijednosti nepokretnosti. Propisao je i njen maksimum jer ne može iznositi više od 10.000,00 KM.

Zakon nije izričito propisao da se osiguranje daje u novcu. Zbog toga bi sud mogao prihvatiti i druge načine osiguranja u skladu sa zakonom, imajući u vidu okolnosti svakog konkretnog slučaja izvršenja.

U zaključku o prodaji, kad je predmet suvlasnički dio, mora biti posebno određeno davanje osiguranja kako za suvlasnički dio tako i cijelu nepokretnost.

Ponuđačima, čija ponuda nije prihvaćena, osim za tri najbolja ponuđača, vratiće se osiguranje odmah nakon zaključenja javnog nadmetanja.

Osiguranje u izvršnom postupku nisu dužna dati lica koja su određena u zakonu kao što su: Bosna i Hercegovina, entiteti, Distrikt Brčko, kantoni, gradovi, općine, njihovi organi i službe.

Osiguranje nisu dužni dati tražitelji izvršenja na čiji prijedlog je određeno izvršenje i nosioci prava upisani u zemljišnoj knjizi koja prestaju prodajom nepokretnosti, ako njihova potraživanja dostižu iznos osiguranja i ako bi se, s obzirom na njihov prvenstveni red i utvrđenu vrijednost nepokretnosti, taj iznos mogao namiriti iz kupovne cijene.

Ročište za javno nadmetanje može se održati i kad je prisutan samo jedan ponuđač. U takvom slučaju primjenjuju se pravila kao da se ročište vodi na način u kome učestvuje više ponuđača.

Na zahtjev lica, koje ima pravo prvenstvenog namirenja, sud će zaključkom odrediti da se ročište za prodaju odgodi ako učestvuje samo jedan ponuđač.

4.6. KO NE MOŽE BITI KUPAC

Kupac ne može biti sudija ili drugo lice koje službeno sudjeluje u postupku prodaje, njihov supružnik i s njima povezana lica (preci, potomci, braća, sestre i njihovi supružnici). Smisao ove odredbe je sprječavanje zloupotrebe prilikom prodaje nepokretnosti.

Kupac ne može biti izvršenik i njegov supružnik. Logična je zabrana izvršeniku da učestvuje kao kupac u izvršnom postupku jer se prodajom želi dobiti određena cijena. Takvu cijenu izvršenik sigurno neće ponuditi.

Kupci ne mogu biti ni lica koja po zakonu ne mogu steći nepokretnost koja je predmet izvršenja.

To su na primjer stranci za koje postoje određena zakonska ograničenja vezana za sticanje prava vlasništva na nepokretnosti.

Sud po službenoj dužnosti vodi računa da li lice koje učestvuje u postupku javnog nadmetanja, odnosno neposredne pogodbe i pretenduje da bude kupac nepokretnosti, može steći pravo vlasništva na nepokretnosti na osnovu zakona.

Ova ograničenja se odnose na učešće i kupovinu u javnom nadmetanju i na kupovinu neposrednom pogodbom.

4.7. PRODAJNA CIJENA

Nepokretnost se ne može prodati na javnom nadmetanju po cijeni koja ni djelimično ne pokriva iznos potraživanja tražitelja izvršenja bez pristanka lica koja se u izvršnom postupku po redu prvenstva namiruju prije tražitelja izvršenja.

Ova zakonska odredba je novina u važećem procesnom izvršnom pravu.

Na prvom ročištu za javno nadmetanje nepokretnost se ne može prodati ispod polovine utvrđene vrijednosti. Izuzetak je samo ako postoji sporazum stranaka i lica koja se namiruju u izvršnom postupku u skladu sa odredbom stava 7, člana 89 Zakona o izvršnom postupku da se nepokretnost može prodati i za nižu cijenu. Početne ponude manje od jedne polovine utvrđene vrijednosti neće se ni razmatrati na prvom ročištu.

Ako se nepokretnost ne proda na prvom ročištu, sud će zakazati drugo ročište u roku od 30 dana. U istom roku sud će zakazati ročište i u slučaju da tri ponuđača sa najvišom ponudom nisu uplatila prodajnu cijenu na prvom ročištu.

Na drugom ročištu nepokretnost ne može biti prodana za manje od jedne trećine vrijednosti koja je utvrđena zaključkom o prodaji. Početna ponuda na drugom ročištu ne može biti manja od jedne trećine utvrđene vrijednosti.

Ako nepokretnost ne bude prodana ni na drugom ročištu, sud će u roku od najmanje 15 do najviše 30 dana zakazati treće ročište na kojem nepokretnost može biti prodana bez ograničenja najniže cijene u odnosu na utvrđenu vrijednost.

Neki teoretičari kritikuju navedeno zakonsko rješenje jer se njime omogućava prodaja u bescijenje. Oni smatraju da se njime ne ostvaruje svrha i cilj izvršnog postupka, jer takav način prodaje vrijedja jedno od osnovnih načela obligacionog prava- načelo jednake vrijednosti.

Kad nema nosilaca prava preče kupovine, lice koje ima zakonsko pravo prvenstvenog namirenja iz prodajne cijene stiče pravo preče kupovine po cijeni postignutoj na trećem ročištu. Ovo je nova odredba u Zakonu o izvršnom postupku.

Stranke i lica koja se namiruju u postupku mogu se sporazumjeti, izjavom datom na zapisnik, da se nepokretnost može prodati nadmetanjem i za cijenu koja ni djelimično ne pokriva iznos potraživanja tražitelja izvršenja, manju od polovine utvrđene vrijednosti ili manje od jedne trećine utvrđene vrijednosti.

U slučaju postojanja ovakvog sporazuma nepokretnost se može već na prvom ročištu prodati po toj cijeni ako u postupku ne sudjeluju druga lica koja se u njemu namiruju, a svoje pravo su upisali u zemljišnu knjigu prije nego što je upisano pravo tražitelja izvršenja kojim je osigurana naplata njegovog potraživanja.

Najniža cijena u tom slučaju ne može biti ispod jedne trećine utvrđene vrijednosti.

Navedene odredbe na odgovarajući način se primjenjuju i u slučaju u kojem se nepokretnost prodaje neposrednom pogodbom.

4.8. ROČIŠTE ZA NADMETANJE I PRODAJU

Održavanje ovog ročišta moguće je i prije izvršnosti rješenja o izvršenju. U tom slučaju sud može, ali ne mora, odgoditi održavanje ročišta za nadmetanje i prodaju do najduže 30 dana. Nakon toga može se prodati nepokretnost, iako rješenje o izvršenju u međuvremenu nije postalo izvršno.

Sud pristupa nadmetanju pošto utvrdi da su ispunjeni uslovi za održavanje ročišta. Ovi uslovi se odnose na prisustvo ponuđača i da je uplaćeno osiguranje u skladu sa zaključkom o prodaji, što dokazuju prezentiranjem uplate odgovarajućeg iznosa na račun suda.

Nadmetanje započinje tako što sudija objavi početnu cijenu i upozori da se ponude ispod te cijene neće razmatrati.

Kad se postupak izvršenja provodi na suvlasničkom dijelu, sud mora ponuditi na prodaju taj suvlasnički dio i cijelu nepokretnost. Zatim će odvojeno prikupiti ponude za suvlasnički dio i za cijelu nepokretnost. Nakon toga će utvrditi koje su ponude najpovoljnije i sastaviti listu ponuđača za suvlasnički dio i za cijelu nepokretnost. Kada uporedi ove ponude, utvrdiće da li je prodaja suvlasničkog dijela znatno viša od prodaje cijele nepokretnosti. Zaključkom će odlučiti o konačnom predmetu prodaje.

Nadmetanje se zaključuje poslije isteka deset minuta od momenta zatvaranja najpovoljnije ponude.

Pošto je zaključeno nadmetanje, utvrđuje se lista imena ponuđača koji su ponudili cijenu iznad minimuma i konstatuje da je nepokretnost prodata najpovoljnijem ponuđaču, ako su ispunjeni ostali uslovi.

O prodaji nepokretnosti najpovoljnijem ponuđaču sud donosi zaključak u pisanoj formi koji objavljuje na oglasnoj tabli suda.

Smatra se da je izvršena dostava ovog zaključka istekom trećeg dana od njegovog objavljivanja na oglasnoj tabli.

O ročištu za nadmetanje i prodaju vodi se zapisnik u koji se unosi: mjesto i vrijeme održavanja, ime izvršenika i tražitelja izvršenja, tačna oznaka nepokretnosti koja je predmet izvršenja, imena sudije, službenog lica i zapisničara, podaci o prisutnim licima, da su lica dala odgovarajuće osiguranje, opis toka ročišta, lista ponuđača i konstatacija ko je dao najpovoljniju ponudu.

4.9. PRODAJA NEPOSREDNOM POGODBOM

Prodaja neposrednom pogodbom primjenjuje se kada su se stranke i založni povjerioci istog ili prvenstvenog ranga, u odnosu na tražitelja izvršenja, sporazumjeli o ovakvom načinu prodaje prije nego je nepokretnost prodana najboljem ponuđaču. Navedena lica moraju se sporazumjeti i o roku u kojem nepokretnost mora biti prodana neposrednom pogodbom.

O prodaji neposrednom pogodbom sud će donijeti zaključak pošto utvrdi da je udovoljeno uslovima za punovažnost prodaje. Ovaj zaključak se objavljuje na oglasnoj ploči suda i dostavlja se svim licima kojima se dostavlja zaključak o prodaji, kao i kupcu. U ovome je razlika u odnosu za zaključak o prodaji najpovoljnijem ponuđaču.

Kad rješenje o izvršenju nije postalo izvršno, sud može odgoditi donošenje zaključka o prodaji za najduže 30 dana. U pravilu se ne može pristupiti utvrđivanju vrijednosti prije izvršnosti rješenja o izvršenju.

4.10. POLAGANJE CIJENE

Najbolji ponuđač, kojem je prodana nepokretnost na javnoj prodaji, dužan je u roku, koji mu odredi sud, položiti cijenu umanjenu za osiguranje koje je položio. Ovaj rok ne može biti duži od 30 dana od dana objavljivanja zaključka o prodaji nepokretnosti najboljem ponuđaču na oglasnoj ploči suda.

U slučaju da ponuđač sa najvećom ponudom ne deponuje prodajnu cijenu u predviđenom roku, sud će zaključkom proglasiti prodaju tom ponuđaču nevaljanom. Novim zaključkom će odrediti da je nepokretnost prodana drugom po redu ponuđaču. Drugi ponuđač treba u roku, koji ne može biti duži od 30 dana od prijema tog zaključka, deponovati prodajnu cijenu.

Ako ni drugi ponuđač ne položi cijenu u predviđenom roku, sud će ista pravila primijeniti i na trećeg ponuđača.

Kad sva tri ponuđača sa najvišom ponudom ne plate prodajnu cijenu u određenim rokovima, sud može oglasiti da nije uspjelo prvo ročište. Poslije toga će zakazati novo ročište koje će održati u skladu sa članovima od 84 do 90 Zakona o izvršnom postupku.

Položeno osiguranje sud će vratiti odmah nakon završetka javnog nadmetanja licima koja nisu odabrana za zaključenje ugovora. Odabranom licu uračunaće u cijenu i onaj iznos koji je položio kao osiguranje na javnom nadmetanju.

Iz položenog osiguranja prvog ponuđača, kojem je prodana nepokretnost, a koji u određenom roku nije uplatio prodajnu cijenu, pokrivaju se troškovi neuspjelog ročišta. Ako troškove nije moguće u cijelosti namiriti na opisani način, razlika se namiruje iz osiguranja drugog ponuđača. Kad i drugi ponuđač odustane od kupovine, onda se razlika namiruje od trećeg ponuđača.

Prema tome troškovi održavanja narednog ročišta pokrivaju se srazmjerno iz osiguranja ponuđača kojem je prodana nepokretnost, a koji nisu u određenom roku platili prodajnu cijenu. Preostali iznos se vraća davaocu osiguranja.

4.11. PREDAJA NEPOKRETNOSTI KUPCU

Nakon polaganja cijene sud donosi rješenje kojim dosuđuje nepokretnost kupcu. Ovo je rješenje o dosudi kojim se istovremeno određuje dosuda nepokretnosti kupcu, upis u zemljišnu knjigu promjene vlasništva i brisanje prava za koja je to određeno rješenjem te predaja nepokretnosti u posjed kupcu.

Dakle, Zakon o izvršnom postupku nije propisao donošenje i posebnog rješenja o predaji.

Zahtjev za upis prenosa vlasništva i drugih prava sud će podnijeti po službenoj dužnosti.

Pravo vlasništva kupac ne stiče donošenjem rješenja o dosudi već upisom promjene vlasništva u zemljišnu knjigu. Ovaj upis ima konstitutivan karakter.

Protiv rješenja o dosudi nije dozvoljen prigovor već samo žalba. Ovo rješenje postaje izvršno njegovim donošenjem. Pravosnažnost stiče ako žalba bude odbijena ili ne bude uložena u roku. Pošto žalba ne zaustavlja tok izvršnog postupka, predaja nepokretnosti kupcu i zemljišnoknjižni upisi obavljaju se nakon donošenja rješenja o dosudi neovisno o njegovoj pravosnažnosti.

Rješenje o dosudi objavljuje se na oglasnoj ploči suda. Nakon isteka trećeg dana od ovog objavljivanja, smatra se da je dostavljanje izvršeno svim licima kojima se dostavlja zaključak o prodaji te svim učesnicima u nadmetanju.

Ukidanje ili preinačenje rješenja o izvršenju poslije provođenja rješenja o dosudi nepokretnosti nema uticaja na pravo vlasništva kupca stečeno prema odredbama člana 93 ovog Zakona.

Na ovaj način zaštićen je kupac, jer se na njega ne odnose dejstva odluka donesenih u kasnijoj fazi postupka, odnosno nakon provođenja rješenja o dosudi.

4.12. OBUSTAVA IZVRŠENJA

Ako se nepokretnost nije mogla prodati na trećem ročištu, sud će obustaviti izvršenje.

Do obustave izvršenja dolazi ako se nepokretnost nije mogla prodati neposrednom pogodbom u roku određenom sporazumom stranaka i lica koja se namiruju u postupku, osim ako sporazumom stranaka nije drukčije određeno.

Obustava izvršenja ne sprječava pokretanje novog izvršnog postupka radi naplate tog potraživanja na istoj nepokretnosti. Povjerilac mora podnijeti novi prijedlog za izvršenje jer obustava izvršenja dovodi do okončanja ranijeg postupka.

5. NAMIRENJE TRAZITELJA IZVRŠENJA

Sud pristupa namirenju tražitelja izvršenja odmah nakon donošenja rješenja o dosudi. Ovo je jedna od radikalnih novina u odnosu na raniji zakon. Njena svrha je ubrzanje postupka izvršenja na nepokretnosti.

Ako je samo jedan tražitelj izvršenja, a nema drugih lica koja se namiruju, sud nije obavezan da održi ročište za diobu. Moguće je rješenje o namirenju donijeti istog dana nakon donošenja rješenja o dosudi.

Iz prodajne cijene namiruju se tražitelji izvršenja na čiji je prijedlog određeno izvršenje, založni povjerioci i kad nisu prijavili svoja potraživanja i lica koja imaju pravo na naknadu za lične služnosti koje se gase prodajom.

Pošto se namire troškovi postupka i sva lica koja imaju pravo na namirenje, izvršeniku se predaje višak prodajne cijene, ako za to nema smetnji. Visina ovog viška može se saznati tek nakon donošenja rješenja o namirenju.

5.1. PRVENSTVENO NAMIRENJE

Iz iznosa dobivenog prodajom sljedećim redoslijedom prvenstveno se namiruju:

- **troškovi izvršnog postupka**
- **potraživanja založnih povjerilaca koja se po redu prvenstva namiruju prije tražitelja izvršenja**
- **potraživanja tražitelja izvršenja na osnovu čijeg je prijedloga određeno izvršenje**
- **potraživanja založnih povjerilaca koja se po redu prvenstva namiruju poslije tražitelja izvršenja**
- **naknada za lične služnosti koje se glase prodajom.**

Kod izvršenja na nepokretnostima troškovi izvršnog postupka imaju apsolutni prioritet bez obzira koja se potraživanja namiruju.

U prvom redu prioriteta namirenja su založni povjerioci koji su stekli založno pravo prije pokretnja izvršnog postupka. U drugom redu je tražitelj izvršenja na osnovu čijeg prijedloga je određeno izvršenje.

U posljednjem redu namirenja je naknada koja se plaća za lične služnosti i to one koje su u zemljišnoj knjizi upisane nakon založnog prava ili prava na namirenje zbog kojeg se provodi izvršenje. Pošto se ova prava namiruju posljednja, uglavnom su mali izgledi za njihovo namirenje.

Kad izvršenik pored glavnog potraživanja duguje i kamatu, ovo sporedno potraživanje se namiruje prije iznosa glavnog potraživanja. To je nova odredba jer je nije sadržavao raniji Zakon o izvršnom postupku iz 1978. godine. Ne postoji izričita odredba od kada teku kamate.

Više lica unutar jednog isplatnog reda namiruju se po redu sticanja založnog prava i prava na namirenje tražitelja izvršenja koji su predložili izvršenje, odnosno po redu sticanja ličnih

služnosti. Ako je ustupljen prvenstveni red, tada se lica namiruju po tom uspostavljenom prvenstvenom redu prvenstva.

Na primjer u izvršnom postupku prvo se naplaćuje upotpunosti hipotekarni povjerilac čija je hipoteka upisana na prvom mjestu, bez obzira da li ugrožava kasnijeg hipotekarnog povjerioca i tražitelja izvršenja.

Subjekti mogu mijenjati sporazumom red prvenstva koji je određen zakonskim normama. Ova promjena mora biti zabilježena u zemljišne knjige ili mora postojati sporazum stranaka u formi koja je podobna za upis u zemljišne knjige. Zainteresirana lica mogu osporiti dogovoreni red namirenja uz ispunjenje zakonom propisanih pretpostavki.

5.2. NAMIRENJE OSTALIH POTRAŽIVANJA

Založno pravo na nepokretnosti može biti opterećeno zasnivanjem podzaložnog prava – nadhipotekom. Hipotekarni povjerilac može zasnovati hipoteku na postojećoj hipoteci u korist treće osobe bez pristanka hipotekarnog dužnika, tj. vlasnika nepokretnosti.

Zakon propisuje da se na namirenje nadhipoteke na odgovarajući način primjenjuju odredbe člana 98 kojim se reguliše prvenstveno namirenje.

Izvršni postupak za naplatu založnog potraživanja pokrenuće založni povjerilac. Iz prodajne cijene se ne namiruje povjerilac založnog potraživanja ili drugog prava prije nego se namiri povjerilac kome je to potraživanje ili drugo pravo založeno.

Troškovi i kamate za posljednje tri godine do donošenja rješenja o dosudi nepokretnosti kupcu, koji su određeni izvršnom ispravom, namiruju se po istom redosljedu kao i glavno potraživanje.

Ako iznos postignut prodajom nije dovoljan da se upotpunosti namiri glavnica sa kamatama dospjelim u posljednje tri godine, već je moguće samo djelimično namirenje, smatra se da je prvo namirena kamata. U Zakonu nije određeno da li se ovo pravilo primjenjuje na ugovorne i zakonske kamate. Pri ocjenjivanju koje se kamate namiruju sud će se rukovoditi načelima zemljišnoknjižnog prava.

5.3. VISINA NAKNADE ZA LIČNE SLUŽNOSTI I DRUGA PRAVA KOJA PRESTAJU PRODAJOM

Visina naknade za lične služnosti koje prestaju prodajom utvrđuje se na dva načina. Prvi je sporazum koji zaključuju nosioci tih prava i tražitelji izvršenja koji po redu namirenja dolaze poslije njih. Ovaj način utvrđenja visine naknade ocijenjen je pogrešnim preuzimanjem odredbe iz starog zakona, jer prema novim propisima nema takvih lica.

Visinu naknade za lične služnosti može odrediti sud uzimajući u obzir naročito vrijeme za koje bi ta prava još trajala, njihovu vrijednost i godine života nositelja tih prava. Pitanje je da li to može uraditi sud sam ili će angažovati vještaka. Nositelj prava lične služnosti i kupac mogu se sporazumjeti da kupac preuzme služnost. U tom slučaju iznos naknade se odbija od kupovne

cijene. Sporazum je dopušten samo ako je iznos postignut prodajom dovoljan da se namire povjerioci boljeg ranga bez obzira na smanjenje cijene zbog preuzimanja služnosti.

5.4. OSPORAVANJE POTRAŽIVANJA

Lice, koje se namiruje iz prodajne cijene, može, ako to utiče na njegovo namirenje, najkasnije na ročištu za diobu drugom takvom licu osporiti postojanje potraživanja, njegovu visinu i red namirenja. Pravo na osporavanje potraživanja pripada samo licima koja imaju poseban pravni interes. Ne postoji pravni interes ako je prodajna cijena dovoljna da se namire upotpunosti sva lica koja imaju pravo na namirenje. Lice, koje učestvuje u namirenju, nema pravni interes da osporava potraživanja lica čiji je red prvenstva slabiji, a koja s namiruju nakon njega.

Osporavanje potraživanja je moguće u bilo kojoj fazi izvršnog postupka, a najkasnije na ročištu za diobu. Predmet osporavanja može biti postojanje potraživanja, njegova visina i red prvenstva.

Lice, koje osporava potraživanje, upućuje se na parnicu ako odluka suda zavisi od spornih činjenica.

Ako lice, koje osporava potraživanje učini vjerovatnim postojanje razloga za osporavanje, sud će zaključkom uputiti na parnicu lica čije je potraživanje osporeno. Rok za pokretanje parnice ne može biti duži od petnaest dana.

Sud će odgoditi donošenje rješenja o namirenju lica, čije je potraživanje osporeno, do završetka parnice. Izuzetno će donijeti rješenje o namirenju uz uslov davanja osiguranja. Visina osiguranja treba biti odmjerena tako da omogući obeštećenje povjerilaca koji su na ime namirenja dobili manje zato što je namireno potraživanje koje je u parnici uspješno osporeno.

Iznos, koji služi namirenju lica čije je potraživanje osporeno, položiće se u sudski depozit. U zaključku, kojim upućuje na parnicu, sud će odlučiti i o polaganju iznosa koji se odnosi na osporeno potraživanje u sudski depozit.

Lice, koje je upućeno na parnicu, mora podnijeti sudu dokaz da je podnijelo tužbu. Ako to ne učini u određenom roku, smatraće se da potraživanje nije osporeno, odnosno da je to lice odustalo od zahtjeva da njegovo potraživanje bude namireno u izvršnom postupku.

Presuda, donesena u parnici o osporenim potraživanjima, djeluje protiv izvršenika i svih tražitelja izvršenja.

Lice, čije je potraživanje osporeno, ne može biti ugroženo u svom pravu na namirenje. Sve do završetka parnice njegovo pravo na namirenje je pod odložnim uslovom i shodno tome treba biti osigurano polaganje iznosa u depozit suda.

Međutim, i kada su činjenice sporne, a osporavanje je zasnovano na prvosnažnoj presudi, javnoj ispravi ili ovjerenoj privatnoj ispravi, sud će odlučiti o osporavanju u izvršnom postupku.

Drugi vid zaštite je da sud može odgoditi donošenje rješenja o namirenju i namirenje potraživanja tog lica usloviti davanjem primjerenog osiguranja za štetu koju bi to lice moglo pretrpjeti zbog odgode namirenja.

Lice, čije je potraživanje bilo osporeno, ima pravo na naknadu štete koju je pretrpjelo zbog neosnovanog osporavanja potraživanja, ako je osporavanje imalo obilježja zloupotrebe prava.

6. POSEBNE ODREDBE O NAČINU NAMIRENJA NEKIH POTRAŽIVANJA

Nedospjelo potraživanje založnog povjerioca do dana donošenja rješenja o namirenju za koje nisu ugovorene kamate isplatiće se nakon odbitka iznosa koji odgovara zakonskim zateznim kamata od dana donošenja rješenja o namirenju do dana dospijeca tog potraživanja.

Nedospjelo potraživanje za koje su ugovorene kamate isplatiće se zajedno sa iznosom ugovorenih kamata obračunatih do dana donošenja rješenja o namirenju.

Potraživanja povremenih potraživanja po osnovu zakonskog izdržavanja, naknade štete nastale zbog narušenja zdravlja, smanjenja radne sposobnosti, naknade štete za izgubljeno izdržavanje, koja su osigurana zalogom, a dospijevaju nakon dana donošenja rješenja o namirenju, namiruju se na izričit zahtjev povjerioca.

Navedena potraživanja obračunavaju se na način na koji se obračunava naknada za ličnu služnost.

Iznos uslovnog potraživanja, koje je osigurano založnim pravom, izdvojiće se i položiti u sudski depozit i isplatiti kad se odložni uslov ispuni ili kad bude sigurno da se raskidni uslov neće ispuniti.

Ako odložni uslov ne nastupi ili raskidni uslov nastupi, neće doći do namirenja povjerilaca uslovnih potraživanja. Iznos, koji je deponovan u sudski depozit, upotrijebiće se za namirenje tražitelja izvršenja čija potraživanja nisu potpuno namirena ili nisu uopšte namirena.

6.1. PREDBILJEŽBA ZALOŽNOG PRAVA I ZABILJEŽBA SPORA

Zakon o parničnom postupku predviđa zabilježbu hipoteke kao sudsku mjeru osiguranja. Zabilježba založnog prava može biti određena za osiguranje potraživanja sa kamatama i troškovima o kojim je donesena odluka suda koja nije postala izvršna.

Ako je nepokretnost na kojoj je hipoteka predbilježena predmet izvršenja, lice u čiju korist je izvršena predbilježba može, uz ispunjenje određenih pretpostavki, pretendovati na namirenje kao i povjerilac potraživanja uz odložni uslov.

Takvo lice mora dokazati da je pokrenut postupak za opravdanje predbilježbe ili da još nije protekao rok za pokretanje tog postupka. Iznos potraživanja, za koje je predloženo založno pravo, položio bi se u sudski depozit. Ovaj iznos bi se isplatio kad se dokaže ispunjenje uslova, a to je dokaz opravdanja predbilježbe.

Potraživanje, za koje u zemljišnoj knjizi je upisana zabilježba spora radi brisanja založnog prava ili zabilježba o drugom sporu, namiruje se na način na koji se namiruje potraživanje uz raskidni uslov.

7. ROČIŠTE ZA DIObU I RJEŠENJE O NAMIRENJU

7.1. ROČIŠTE ZA DIObU

Nakon donošenja rješenja o dosudi zakazuje se ročište za diobu ako ima više tražitelja izvršenja ili trećih lica koja imaju pravo na namirenje.

Ovo ročište sud neće zakazati u slučaju kad u postupku učestvuje samo jedan tražitelj izvršenja, a nema drugih lica koja se namiruju u tom izvršnom predmetu.

Na ovo ročište pozivaju se izvršenik i tražitelj izvršenja. Sud će pozvati i sva druga lica koja imaju pravo na namirenje iz iznosa dobivenog prodajom. To su povjerioci koji su pristupili izvršenju, titulari prava koja prestaju dosudom, ali uz naknadu na primjer: titulari založnog prava, titulari ličnih služnosti .

Ova lica sud je dužan upozoriti na posljedice njihovog izostanka sa ročišta. Ako se ne odazovu pozivu, sud će uzeti u obzir njihova potraživanja prema sadržaju zemljišne knjige i spisa.

Na ročištu se raspravlja o namirenju tražitelja izvršenja i drugih lica koja postavljaju zahtjev za namirenje. Sud bi o ovom ročištu trebao sačiniti zapisnik, iako Zakon nije propisao izričito ovu obavezu.

Kad završi ročište za diobu, sud je dužan obavijestiti prisutna lica kada će donijeti rješenje o namirenju. To je novina u odnosu na ranije zakonske odredbe. Rješenje se dostavlja prema općim pravilima o dostavi iz Zakona o parničnom postupku.

7.2. RJEŠENJE O NAMIRENJU

Rješenje o namirenju mora se donijeti nakon održanog ročišta bez odlaganja. Ovo je u skladu sa načelom hitnosti. Može se donijeti te objaviti i na samom ročištu za diobu. Rješenje se donosi na osnovu stanja u spisu, zemljišnoj knjizi i bitnih činjenica koje je utvrdio sud na ročištu.

U rješenju o namirenju sud određuje namirenje potraživanja u odnosu na lica za koja je rješenje o izvršenju postalo izvršno najkasnije na ročištu za diobu. To su potraživanja povjerilaca koji su pokrenuli izvršni postupak ili su pristupili tom postupku u skladu sa odredbama člana 73 Zakona o izvršnom postupku, uz uslov da je rješenje o izvršenju u pogledu određenih potraživanja postalo izvršno.

Potraživanja u odnosu na koja rješenje o izvršenju nije postalo izvršno najkasnije na dan ročišta za diobu namiriće se nakon izvršnosti rješenja o izvršenju iz preostalog iznosa prodajne cijene, ako je ima. Ostatak cijene će se vratiti izvršeniku.

Protiv rješenja o namirenju nije dozvoljen prigovor. Može se izjaviti žalba, ali Zakon nije odredio ko ima pravo na žalbu. Pošto se na ročište za diobu pozivaju stranke i lica koja se namiruju u postupku, trebalo bi im dostaviti rješenje o diobi.

Ako ročište za diobu nije obavezno, rješenje o namirenju se objavljuje na oglasnoj ploči suda. Istekom trećeg dana kod ovakvog objavljivanja, smatra se da je rješenje dostavljeno svim licima koja imaju pravo namirenja iz prodajne cijene. Kad istekne rok za izjavu žalbe ovlaštenih lica, pristupiće se izvršenju rješenja o namirenju.

Blagovremeno izjavljena žalba protiv rješenja o izvršenju dostaviće se strankama i učesnicima u postupku. Rješenje će se izvršiti ako tražitelj izvršenja u roku od tri dana od prijema žalbe ne predloži odlaganje izvršenja do odluke drugostepenog suda o žalbi.

Pouka o pravnom lijeku u rješenju o namirenju morala bi sadržavati i ovo upozorenje tražitelju izvršenja.

8. PRAVNI POLOŽAJ IZVRŠENIKA I TREĆIH LICA NAKON PRODAJE NEPOKRETNOSTI

8.1. GUBITAK PRAVA NA POSJED NEPOKRETNOSTI

Izvršenik gubi pravo posjeda nepokretnosti njenom prodajom. Zato je dužnost izvršenika ili drugog lica, u čijem je posjedu nepokretnost, da je odmah nakon dostave rješenja o dosudi predaju kupcu u posjed. Izuzetak su slučajevi koji su određeni zakonom ili sporazumom sa kupcem.

Ranija pravila izvršnog postupka su obavezu na predaju nepokretnosti vezivala za pravosnažnost rješenja o dosudi i rješenja o prodaji.

8.2. ISELJENJE IZVRŠENIKA I DRUGIH LICA

Sud donosi poseban zaključak kojim nalaže izvršeniku ispražnjenje i predaju nepokretnosti na zahtjev kupca. Međutim, novim pravilima izvršnog postupka nije propisan način dostavljanja ovog zaključka.

Izvršenje zaključka provodi se prema pravilima Zakona o izvršenju ispražnjenjem i predajom nepokretnosti kupcu sadržanim u članovima 202 do 206 Zakona o izvršnom postupku. U tom postupku kupac ima položaj tražitelja izvršenja.

Troškove postupka vezane za prodaju i izvršenje nepokretnosti prethodno podmiruje kupac.

Nepokretnost može biti i u neposrednom posjedu zakupca, plodouživaoca ili titulara lične služnosti, titulara prava građenja.

Pošto donese rješenje o dosudi nepokretnosti, na prijedlog kupca sud će rješenjem narediti drugim licima, koja nemaju valjan pravni osnov za njeno korištenje, da je bez odgode predaju kupcu. U tom rješenju odrediće izvršenje protiv tih lica ispražnjenjem i predajom nepokretnosti.

Sud će pristupiti provođenju ovog rješenja odmah nakon donošenja rješenja o predaji nepokretnosti kupcu u skladu sa odredbama člana 202 do 206 Zakona o izvršnom postupku. U ovom postupku kupac ima položaj tražitelja izvršenja.

8.3. POSTUPAK U SLUČAJU KAD NEPOKRETNOST NIJE UPISANA U ZEMLJIŠNU KNJIGU

Kod nepokretnosti, koje nisu upisane u zemljišnu knjigu, tražitelj izvršenja uz prijedlog za izvršenje podnosi dokaz da je njen vlasnik izvršenik. Može i od suda zatražiti dostavu dokaza iz člana 37 Zakona. Nepokretnost je dužan označiti prema podacima iz katastra. Ako ne postoje ni ovi podaci, dužan je naznačiti njen naziv te opisati mjesto na kojem se nepokretnost nalazi, njene granice i površinu.

Nakon donošenja rješenja o izvršenju, postupak izvršenja će se nastaviti kada se nepokretnost, koja je predmet izvršenja, upiše u zemljišne knjige.

Upis u zemljišne knjige tražitelj izvršenja dužan je zahtijevati u roku od 15 dana od dana donošenja rješenja o izvršenju. O ovoj preduzetoj radnji mora obavijestiti sud u roku koji mu je određen.

Ukoliko tražitelj izvršenja ne podnese zahtjev za upis u zemljišne knjige u predviđenom roku ili u datom mu roku o tome ne obavijesti sud, postupak izvršenja će se obustaviti.

Pljenidbeni popis nepokretnosti, za koju je predloženo izvršenje, sud provodi ako bi upis u zemljišne knjige bio u suprotnosti sa zakonom. Tada na ročište poziva tražitelja izvršenja, izvršenika i lica sa čijim nekretninama graniči nepokretnost.

Zapisnik o pljenidbenom popisu objavljuje se na oglasnoj ploči suda. O obavljenom pljenidbenom popisu sud će objaviti oglas u Službenim novinama F BiH, Službenom glasniku RS i najmanje dva dnevna lica koja se distribuiraju na teritoriji entiteta.

Oglas treba da sadrži sljedeće: naziv suda, broj predmeta, ime i adresu stranaka, podatke o nepokretnosti koja je predmet izvršenja, kada je održano ročište na kome je popisana nepokretnost i kada je zapisnik o pljenidbenom popisu istaknut na oglasnoj ploči suda.

Oglasom se pozivaju sva zainteresirana lica da u pisanoj formi ili usmeno obavijeste sud o razlozima zbog kojih se izvršenje ne može provesti na toj nepokretnosti.

VJEŽBE II

Odgovorite jasno i određeno na sljedeća postavljena pitanja:

1. Koji je sud mjesno nadležan za odlučivanje o prijedlogu za izvršenje na nepokretnosti i provođenje donesenog rješenja o izvršenju?
2. Koji je sud mjesno nadležan u slučaju kad se jedna nekretnina nalazi na području više sudova?
3. Kojim se izvršnim radnjama provodi izvršenje na nepokretnosti?
4. Može li predmet izvršenja biti i suvlasnički dio nepokretnosti?
5. Koji je dokaz tražitelj izvršenja dužan podnijeti uz prijedlog za izvršenje kada je predmet izvršenja nepokretnost?
6. Pod kojim uslovima će sud prihvatiti prijedlog izvršenika za određivanje izvršenja na drugoj nepokretnosti?
7. Da li se zabilježba izvršenja u zemljišnjoj knjizi vrši na prijedlog tražitelja izvršenja ili po službenoj dužnosti?
8. Koje su nepokretnosti izuzete od izvršenja prema Zakonu o izvršnom postupku?
9. Kako sud odlučuje o načinu utvrđivanja vrijednosti nepokretnosti?
10. Koje podatke sadrži zaključak o prodaji nepokretnosti kao cjeline, a koje kad je predmet prodaja suvlasničkoj dijela?
11. Koje su prednosti lica koja imaju zakonsko ili ugovorno pravo preče kupovine upisano u zemljišnjoj knjizi nad najpovoljnijim ponuđačem?
12. Koji su načini prodaje nepokretnosti prema Zakonu o izvršnom postupku?
13. Kako se odvija ročište za nadmetanje i prodaju?
14. U kojem je roku najbolji ponuđač, kojem je prodana nepokretnost na javnoj prodaji, dužan položiti cijenu umanjenu za položeno osiguranje?
15. Šta treba sadržavati rješenje o dosudi?
16. Šta treba sadržavati rješenje o namirenju?
17. U kojoj formi sud nalaže izvršeniku ispražnjenje i predaju nepokretnosti?
18. Kako teče postupak izvršenja u slučaju kada nepokretnost nije upisana u zemljišnu knjigu?
19. Kako se određuje visina naknade za lične služnosti i druga prava koja prestaju prodajom nepokretnosti?
20. Koje su nužne pretpostavke za osporavanje potraživanja, njegove visine i reda namirenja u postupku kad je predmet izvršenja nepokretnost?

ZADACI

1. Tražitelj izvršenja je podnio prijedlog za izvršenje na nepokretnosti izvršenika. U prijedlogu nije naveo dokaze o vlasništvu izvršenika na toj nekretnini niti je priložio te dokaze. Izvršni sud je vratio prijedlog tražitelju izvršenja da isti u određenom roku dopuni.

Da li je ispravan postupak izvršnog suda?

Mogući odgovor:

Postupak suda je ispravan jer je prema odredbi člana 70, stav 1 Zakona o izvršnom postupku tražitelj izvršenja dužan uz prijedlog za izvršenje podnijeti izvod iz zemljišne knjige kao dokaz da je nekretnina upisana kao vlasništvo izvršenika.

Ovo je logično jer se izvršenje može provesti samo na nepokretnosti koja je vlasništvo izvršenika. Zato je uslov za pokretanje izvršnog postupka na nepokretnosti dokaz da je ista u vlasništvu izvršenika.

Prema odredbi člana 336 Zakona o parničnom postupku, koju na osnovu člana 21 Zakona o izvršnom postupku na odgovarajući način treba primijeniti u ovom predmetu, sud je dužan pozvati tražitelja izvršenja da u određenom roku otkloni nedostatke prijedloga za izvršenje.

2. Rješenjem o izvršenju određeno je izvršenje i provođenje tog rješenja na nekretninama k.č. broj 501 i k.č. broj 52 upisanim u Z.K. ulošku broj 278, k.o. Obre, koje su vlasništvo izvršenika, radi naplate novčanog potraživanja u iznosu od 14.000,00 KM.

Izvršne radnje su zabilježba izvršenja u zemljišnjoj knjizi, utvrđivanje vrijednosti nepokretnosti, prodaja nepokretnosti i namirenje tražitelja izvršenja iz iznosa dobivenog prodajom.

Protiv ovog rješenja izvršenik je blagovremeno uložio prigovor. U prigovoru je ukazao da je zaključio ugovor o poklonu nekretnine k.č. 501 i ugovor o kupoprodaji druge nekretnine k.č. 502, koje su predmet izvršenja. Smatra da je dozvoljeno izvršenje nepodobno i nedopušteno.

Kako bi odlučio sud o ovom prigovoru?

Mogući odgovor:

Izvršenje u ovom predmetu nije nepodobno ni nedopušteno. Nekretnine, na koje se odnose predložene radnje izvršenja, dovoljno su individualizirane. Uz prijedlog za izvršenje tražitelj izvršenja dostavio je izvod iz zemljišne knjige kao dokaz da su k.č. broj 501 i k.č. broj 502 upisane u Z.K. ul. 278 k.o. Obre, kao vlasništvo izvršenika.

Prema tome tražitelj izvršenja je u svemu postupio u skladu sa odredbom člana 70 Zakona o izvršnom postupku. Iz navedenog proizlazi da pravo vlasništva na nekretnini, koje su predmet izvršenja, nije upisano u zemljišnjoj knjizi na druge osobe već na izvršenika.

Priloženi ugovori, zaključeni prije mjesec dana između izvršenika i trećih osoba, nisu od uticaja na mogućnost provođenja konkretnog izvršenja.

Zato prigovor izvršenika treba odbiti kao neosnovan.

3. Sud je zakazao ročište za prodaju nepokretnosti putem javnog nadmetanja. Na ovo ročište odazvao se samo jedan ponuđač. Izvršenik je predložio da sud odgodi zakazano ročište.

Kako će postupiti sud u ovom slučaju?

Mogući odgovor:

Ročište za javno nadmetanje može se održati i kad je prisutan samo jedan ponuđač. U takvom slučaju sud će primijeniti pravila koja se odnose na ročište u kojem učestvuje više ponuđača.

Međutim, na zahtjev lica, koje ima pravo prvenstvenog namirenja, sud će zaključkom odrediti da se ročište za prodaju odgodi ako učestvuje samo jedan ponuđač.

4. Sud je zaključkom odredio prodaju nepokretnosti. Međutim, u spisu postoji zemljišno-knjižni uložak u kome je kao vlasnik predmetne nepokretnosti upisano drugo lice.

Da li je pravilan zaključak suda?

Mogući odgovor:

Zaključak nije pravilan. Prodaja nepokretnosti ne može se odrediti ako izvršenik nije vlasnik nepokretnosti prema stanju upisanom u zemljišnjoj knjizi.

SUDSKA PRAKSA

1. Odredbom člana 89, stav 5 Zakona o izvršnom postupku propisano je da nepokretnost na trećem ročištu može biti prodana bez ograničenja najniže cijene u odnosu na utvrđenu vrijednost.

Imajući u vidu zakonsku odrednicu „da nepokretnost ne može biti prodana“ proizlazi da sud u svakom konkretnom slučaju cijeni kolika je ta najniža cijena. Ovo znači da zakonskom odredbom nije propisano da se nepokretnost obavezno i prodaje bez ograničenja najniže cijene. Pri tome sud treba imati u vidu i cijeniti načela savjesnosti, poštenja i zabrane zloupotrebe prava.

Iz obrazloženja:

Iz stanja spisa predmeta i obrazloženja pobijanog rješenja proizlazi da je u ovom izvršnom predmetu prodaja predmetnih nekretnina bezuspješno pokušana na dva ročišta nakon čega je održano i treće ročište na kojem je tražitelj izvršenja ponudio kupovinu predmetnih nekretnina po cijeni od 1,00 KM, čiju ponudu je prvostupanjski sud prihvatio svojim zaključkom.

Po nalaženju ovog suda, izvršenik u svojoj žalbi osnovano ukazuje na visinu cijene po kojoj su nekretnine prodane tražitelju izvršenja kao kupcu. Istina, odredbom člana 89, stav 5 Zakona o izvršnom postupku propisano je da nepokretnost na trećem ročištu može biti prodana bez ograničenja najniže cijene u odnosu na utvrđenu vrijednost.

Međutim, imajući u vidu zakonsku odrednicu „da nepokretnost može biti prodana“, pravilnim tumačenjem citirane zakonske odredbe proizlazi da sud u svakom konkretnom slučaju cijeni kolika je ta najniža cijena. Ovo znači da zakonskom odredbom nije propisano da se nepokretnost obavezno i prodaje bez ograničenja najniže cijene. Pri tome sud treba imati u vidu i cijeniti i načela savjesnosti, poštenja i zabrane zloupotrebe prava koja su proklamovana odredbama Zakona o obligacionim odnosima.

U konkretnom slučaju prvostupanjski sud je propustio da, sukladno svom zakonskom ovlaštenju prethodno ocijeni valjanom i prihvatljivom ponudu tražitelja izvršenja kao kupca nekretnina, a potom je povrijedio i naprijed navedena načela kada je dopustio i proglasio uspješnom prodaju nekretnina na trećem ročištu za cijenu od samo 1,00 KM.

Naime, imajući u vidu da utvrđena ukupna vrijednost predmetnih nekretnina iznosi 605.102,00 KM, da visina potraživanja tražitelja izvršenja na ime glavnog duga iznosi 340.022,25 KM, da postoji i sporedno potraživanje po osnovu kamata i troškova postupka, te osobito da bi tražitelj izvršenja na takav način za samo 1,00 KM pribavio u vlasništvo nekretnine izvršenika koje su znatne vrijednosti, ali bi kao povjeritelj i dalje ostao nenamiren u cjelokupnoj visini svog potraživanja i bio u položaju da od izvršenika ponovno zahtijeva isplatu istog duga, ovaj sud zaključuje da se ne može prihvatiti ponuda tražitelja izvršenja kao kupca, pa se ročište za treću javnu prodaju ima smatrati neuspjelim.

Kantonalni sud u Novom Travniku, broj: 006-0-Pž-07-000 031 od 21.03.2007. godine.

2. Privremena mjera zabrane otuđenja i opterećenja nekretnine uz zabilježbu zabrane u zemljišnu knjigu može se odrediti samo u odnosu na protivnika osiguranja koji je upisani vlasnik nekretnina.

Županijski sud u Rijeci broj: Gž-2296/00 od 19.03.2003. godine

3. Kad se u ovršnom postupku prodaje nekretnina hipotekarnog dužnika kao ovršenika, osoba prema kojoj ovrhovoditelj ima tražbinu namirenja, koje je osigurano hipotekom, može kupiti tu nekretninu.

Vrhovni sud Hrvatske, broj: Gzz-83/03 od 10.09.2003. godine

4. Kad je sud donio rješenje o namirenju vjerovnika prije donošenja rješenja o predaji nekretnine najboljem ponuđaču na dražbi, time je povrijedio odredbe Zakona o parničnom postupku, zbog čega je rješenje o namirenju potrebno ukinuti.

Županijski sud u Koprivnici, broj: Gž-14/1998 od 22. sječnja 1998. godine

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
KANTON SARAJEVO
KANTONALNI SUD U SARAJEVU
Broj: 009-0-GŽ-06-001359
Sarajevo, 07.02.2008. godine

Kantonalni sud u Sarajevu, u vijeću sastavljenom od predsjednika vijeća sudije M.M. i sudija D.D. i A.A., kao članova vijeća u pravnoj stvari tražioca izvršenja NOVA POSTBANK, dd Sarajevo, ulica Hiseta br.10, protiv izvršenika H.A., iz Ilijaša, ulica Titova br. 5, radi izvršenja, rješavajući po žalbi izvršenika protiv rješenja Općinskog suda u Sarajevu broj: Ip-727/02 od 09.03.2005. godine, na sjednici održanoj dana 07.02.2008. godine donio je

R J E Š E N J E

Žalba izvršenika se odbija i prvostepeno rješenje potvrđuje.

O b r a z l o ž e n j e

Prvostepenim rješenjem određeno je da se tražilac izvršenja namiruje iz iznosa dobijenog prodajom nekretnine upisane u Zemljišno knjižnom uredu Općinskog suda u Sarajevu, zk. ul. br. 39 K.O. Elešehovići, što u naravi predstavlja kuću sagrađenu na k.č. 10/1 vlasništvo izvršenika, sa dijelom 1/1.

Izvršenik je podnio žalbu protiv ovog rješenja navodeći da je povrijeđeno materijalno pravo jer je tražilac izvršenja stekao pravo vlasništva nad imovinom čija je vrijednost 97.628,00 KM, a koja je prodana za 1,00 KM, dok dug po zalogu iznosi 24.170,00 KM. Predlaže da se rješenje obustavi, da izvršenik položi novčana sredstva u sudski depozit i da se ista isplate tražiocu izvršenja. Smatra da je prilikom donošenja rješenja sud propustio utvrditi činjenicu da postoje zakonske smetnje za donošenja rješenja kojim se nepokretnost dosuđuje kupcu, jer se radi o povjeriocu koji nije mogao biti kupac tj. nije registrovan za kupovinu i prodaju nepokretnosti. Predlaže da drugostepeni sud ukine pobijano rješenje i predmet vrati na ponovni postupak.

U odgovoru na žalbu tražilac izvršenja je osporio navode iste i predložio da sud žalbu odbije kao neosnovanu.

Nakon što je ispitao pobijano rješenje u granicama žalbenih razloga i po službenoj dužnosti u smislu člana 221. u vezi sa članom 236. ZPP-a, a na osnovu člana 21. stav 1. Zakona o izvršnom postupku, ovaj sud je donio odluku kao u izreci iz slijedećih razloga:

Žalba nije osnovana.

Prema stanju spisa, rješenjem od 21.02.2002. godine, koje je postalo pravosnažno 22.11.2002. godine, određeno je izvršenje radi naplate iznosa od 40.805,84 KM, na osnovu pravosnažnog rješenja Općinskog suda I Sarajevo broj Ip-1144/00 od 19.04.2000. godine, kojim je određena uknjižba založnog prava na nekretnini vlasništvo izvršenika, pobliže opisanoj u uvodu obrazloženja, i to prinudnom prodajom navedene nekretnine. Po pravosnažnosti rješenja o izvršenju, i utvrđivanja vrijednosti nekretnine u iznosu od 97.628,00 KM, pristupilo se provođenju izvršenja. Zaključkom od 31.05.2004. godine i 12.07.2004. godine određene su prva i druga javna prodaja nekretnine, pa kako se na oba ročišta nije pojavio niko od potencijalnih kupaca, obje prodaje su proglašene neuspjelim, i određeno je održavanje treće javne prodaje. Na ročištu za treću javnu prodaju nekretnine izvršenika, održanom 30.09.2004. godine, proglašeno je da je predmetna nekretnina prodana tražiocu izvršenja, kao kupcu za iznos od 1,00 KM, o čemu je sud 30.09.2004. godine donio zaključak o prodaji nekretnine tražiocu izvršenja kao najpovoljnijem ponuđaču za iznos od 1,00 KM. Rješenjem od 06.12.2004. godine tražiocu izvršenja dosuđena je predmetna nekretnina, i određeno da mu se ista ima predati u posjed, te je naloženo zemljišno knjižnom uredu da izvrši upis promjene prava vlasništva i kao vlasnika upiše kupca-tražioca izvršenja. Nakon toga sud je donio pobijano rješenje o namirenju tražioca izvršenja iz iznosa dobijenog prodajom.

Suprotno navodima žalbe, prvostepeni sud je pravilno postupio kada je donio pobijano rješenje, o čemu je dao razloge koje u cjelosti kao pravilne prihvata i ovaj sud. Naime, prvostepeni sud je shodno članu 96. Zakona o izvršnom postupku, odmah nakon donošenja rješenja o dosudi pristupio namirenju tražioca izvršenja, kojim je odredio da se iz iznosa dobijenog prodajom u skladu sa članom 98. stav 1. i 2. istog zakona smatraju namirenim troškovi izvršnog postupka, te kamate i glavno potraživanje.

Neosnovani su navodi žalbe da se tražilac izvršenja nije mogao pojaviti kao kupac predmetne nekretnine. Naime, članom 88. ZIP-a taksativno su navedena lica koja ne mogu biti kupci nekretnine u izvršnom postupku, a tražilac izvršenja istim nije obuhvaćen, pa se može pojaviti kao kupac bilo na ročištu za javno nadmetanje, bilo prilikom prodaje neposrednom pogodbom, a što jasno proizilazi i iz odredbe člana 86. ZIP-a, u kojoj je navedeno da tražilac izvršenja nije dužan dati osiguranje da bi kao kupac mogao učestvovati u javnom nadmetanju. Činjenica da je tražilac izvršenja pravno lice, kao i okolnost da li prodaja i kupovina nekretnina predstavlja redovnu djelatnost ovog pravnog lica, ne utiče na pravilnost pobijanog rješenja, kao ni zaključka o prodaji nekretnine. Naime, tražilac izvršenja je stranka u izvršnom postupku, a prodaja nekretnine sredstvo izvršenja kojim se omogućava istom da prinudno ostvari svoje dospjelo a neizmireno potraživanje. Pojavljivanje tražioca izvršenja kao kupca nekretnine u ovom postupku, ne predstavlja preduzimanje radnji u okviru privrednih djelatnosti kojim se društvo bavi, već se radi o sticanju prava vlasništva na predmetu izvršenja (nepokretnost) na što je tražilac izvršenja, kao pravno lice, ovlašten na osnovu člana 13. Zakona o vlasničko pravnim odnosima.

Žalbene navode kojima se ukazuje na povredu materijalnog prava jer je nekretnina čije je vrijednost utvrđena u iznosu od 97.628,00 KM prodana samo za 1,00 KM marku, sud cijeni neosnovanim. Predmetna nekretnina prodana je na trećem ročištu za javno nadmetanje, koje je zakazano i održano jer su prva dva proglašena neuspjelim. Kako je članom 89. stav 5. Zakona o izvršnom postupku propisano da na trećem ročištu nepokretnost može biti prodana bez ograničenja najniže cijene u odnosu na utvrđenu vrijednost, ovaj sud nalazi da je prvostepeni sud pravilno primijenio odredbe Zakona o izvršnom postupku kada je prihvatio jedinu ponuđenu cijenu u iznosu od 1,00 KM, te zaključkom od 30.09.2004. godine odredio da je nekretnina prodana tražiocu izvršenja kao najpovoljnijem kupcu za 1,00 KM.

Cijeneći navedeno ovaj sud nalazi da je prvostepeni sud donoseći pobijano rješenje, pravilno primijenio Zakon o izvršnom postupku, pa kako isto nije osporeno navodima žalbe, a nema ni povreda na koje sud pazi po službenoj dužnosti, to je u skladu sa članom 235. stav 1. tačka 2. ZPP-a, žalba izvršenika odbijena kao neosnovana i prvostepeno rješenje potvrđeno.

Predsjednik vijeća

Sudija

M. M.

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
UNSKO SANSKI KANTON
OPĆINSKI SUD BOSANSKA KRUPA

Broj: 018-0-IP-07-000112

Dana, 03.09.2008. godine

Općinski sud Bosanska Krupa, sudija B.B., u predmetu tražioca izvršenja „Bank“ d.d., Filijala Bosanska Krupa, koju zastupa direktor R.R., protiv izvršenika „ARITEX“ Bosanska Krupa, Velika aleja broj 9, koga zastupa Z.Z., radi izvršenja prodajom nekretenina vlasništvo izvršenika, dana 03. septembra 2008. godine donio je slijedeći:

ZAKLJUČAK

NALAŽE SE tražiocu izvršenja na osnovu odredbe čl. 113. tačka 4. i 5. Zakona o izvršnom postupku (Sl. Novine F BiH 32/03),

Da u izvršnom predmetu tražioca izvršenja po osnovu rješenja o izvršenju broj Ip-111/07 od 23.10.2007. godine.

ZAHTIJEVA UPIS u zemljišne knjige u roku od 15 dana od dana dostavljanja ovog zaključka na nekretninama vlasništvo hipotekarnih izvršenika „ARITEX“ d.o.o. Bosanska Krupa sa dijelom 1/1, upisane u p.l. br. 86 k.o. Perna I, i to k.č. 4/56-8 u naravi poslovni prostor objekat „Hala“ – na kojem dozvoljeno i odobreno predmetno izvršenje.

NALAŽE SE tražiocu izvršenja da u roku od 15 dana od dana dostavljanja ovog zaključka izvijesti izvršni sud da je podnio zahtjev za upis u zemljišne knjige u suprotnom postupak izvršenja obustavit će se na osnovu odredbe čl. 123 tačka 5 Zakona o izvršnom postupku.

Sud će zasati sa izvršenjem do okončanja postupka predviđenim čl. 113 stav 4 Zakona o izvršnom postupku F BiH.

SUDIJA

B.B.

PRAVNA POUKA:

Protiv ovog zaključka nije dozvoljen pravni lijek
(član 12, tačka 5 ZIP-a)

9. IZVRŠENJE NA POKRETNIM STVARIMA

Izvršenje na pokretnim stvarima regulisano je manjim brojem odredaba u odnosu na izvršenje na nekretninama. U novom Zakonu o izvršnom postupku manji je i broj izmjena koje se odnose na izvršenje na pokretnim stvarima.

Uglavnom su propisane određene mjere koje efikasnije štite tražitelja izvršenja. Jedna od tih mjera sadržana je u članu 117 Zakona kojom je ograničena mogućnost izuzimanja od izvršenja.

Međutim, izvršenje na pokretnim stvarima ima značajnu ulogu u našem pravnom sistemu. Naime, svaki izvršenik nema u vlasništvu nekretnine niti u svakom slučaju postoji društveno i ekonomsko opravdanje za prodaju nekretnina.

Osim toga postupak provođenja izvršenja na pokretnim stvarima trebao bi biti manje formaliziran i efikasniji od postupka u kojem su predmet nekretnine. Zato neki teoretičari predlažu da se izvršenje na pokretnim stvarima potpuno reguliše preciznim normama bez upućivanja na shodnu primjenu pravila za izvršenje na nekretninama. Ovaj prijedlog je logičan jer je izvršenje na pokretnim stvarima poseban postupak koji ima svoje specifičnosti.

Napominje se da je izvršenje na pokretnim stvarima najčešći predmet izvršenja, pa zakonske norme u ovoj oblasti zaista trebaju omogućiti najkraći put do namirenja utvrđenog potraživanja.

9.1. MJESNA NADLEŽNOST

Ako je poznato gdje se nalaze pokretne stvari, mjesna nadležnost za odlučivanje o prijedlogu za izvršenje na ovim stvarima određuje se prema naznaci u prijedlogu za izvršenje gdje se one nalaze. Ovo je isključiva nadležnost određena zakonom pa je stranke ne mogu mijenjati sporazumom.

Načelo efikasnosti postupka opravdava navedeno zakonsko rješenje. Ovo je logično jer izvršni sud u postupku provođenja izvršenja poduzima niz izvršnih radnji koje se odnose na pokretne stvari, kao predmet izvršenja.

Zakonska odredba o isključivoj mjesnoj nadležnosti u predmetima izvršenja na pokretnim stvarima primjenjuje se na odgovarajući način i kad se izvršenje provodi po službenoj dužnosti. Ovo pravilo je novina jer nije postojalo u ranije važećem Zakonu o izvršnom postupku.

Kad nije poznato gdje se nalaze stvari, tražitelj izvršenja može predložiti da sud donese rješenje o izvršenju na pokretnim stvarima, ne označavajući mjesto gdje se one nalaze. U ovakvoj situaciji tražitelj izvršenja može predložiti donošenje rješenja o izvršenju na pokretnim stvarima, a ne i provođenje izvršenja.

Za odlučivanje o prijedlogu za donošenje rješenja o izvršenju na pokretnim stvarima, u kojem nije naznačeno mjesto gdje se one nalaze, mjesno je nadležan sud na čijem se području nalazi prebivalište ili boravište izvršenika koji je fizičko lice ili sjedište izvršenika kao pravnog lica.

Ovakav način regulisanja mjesne nadležnosti određuje se prema pravilima opšte mjesne nadležnosti u parničnom postupku.

Kad izvršni sud donese rješenje o izvršenju na pokretnim stvarima, ne označava mjesto gdje se one nalaze. U tom slučaju tražitelj izvršenja može podnijeti rješenje o izvršenju svakom stvarno nadležnom sudu na čijem se području nalaze izvršenikove stvari sa prijedlogom da taj sud provede izvršenje.

Ako je sud odredio izvršenje na pokretnim stvarima na području tog ili drugog suda, nakon završetka izvršenja na pokretnim stvarima na svom području dostaviće rješenje o izvršenju drugom sudu na daljnje provođenje do potpunog namirenja tražitelja izvršenja. Ovo je novina u pravilima izvršnog postupka.

Navedena zakonska odredba može se primijeniti kad je u rješenju o izvršenju naznačeno mjesto gdje se nalaze pokretne stvari, ali i u slučaju kad u rješenju o izvršenju nije naznačeno mjesto gdje se nalaze pokretne stvari.

9.2. IZUZIMANJE OD IZVRŠENJA

U ranijem zakonskim odredbama, koje se odnose na izvršenje, više je bilo izraženo načelo zaštite tadašnjeg dužnika. Nova pravila izvršnog postupka, u ovom dijelu, daju jednak procesno-pravni značaj strankama u izvršnom postupku.

Prema članu 117 Zakona o izvršnom postupku ne mogu biti predmet izvršenja:

- **predmeti koji su neophodno potrebni izvršeniku i članovima njegove porodice za zadovoljavanje svakodnevnih potreba**
- **hrana i ogrijev za potrebe izvršenika i članova njegovog domaćinstva za tri mjeseca**
- **gotov novac izvršenika po osnovu potraživanja koja su izuzeta ili ograničena od izvršenja**
- **gotov novac izvršenika koji ima stalna mjesečna primanja do mjesečnog iznosa koji je prema zakonu izuzet od izvršenja proporcionalno vremenu do idućeg primanja**
- **medalje, ratne spomenice i drugo ordenje i priznanja, vjenčani prsten, lična pisma, rukopisi i drugi lični spisi izvršenika, porodične fotografije, lične i porodične isprave i porodični portreti**
- **poštanska pošiljka ili poštanska novčana doznaka upućena izvršeniku prije uručenja.**

Sud u svakom slučaju ocjenjuje koji su predmeti neophodno potrebni izvršeniku i članovima njegove porodice za zadovoljenje svakodnevnih potreba. Kriteriji za ovu ocjenu su: socijalne i porodične prilike i sredina u kojoj žive izvršenik i članovi njegove porodice.

Sve navedene odredbe su jasne i nedvosmislene te ne bi trebalo biti dilema u njihovoj primjeni na konkretne situacije.

Izuzimanje od izvršenja propisano navedenom zakonskom odredbom predstavlja razlog za prigovor protiv rješenja o izvršenju iz člana 47, tačka 5 Zakona o izvršnom postupku.

9.3. IZVRŠNE RADNJE

Izvršne radnje kojim se provodi izvršenje na pokretnim stvarima su: pljenidba, procjena, prodaja i namirenje tražitelja izvršenja do iznosa dobivenog prodajom.

Prijedlogom za izvršenje može se zahtijevati samo pljenidba i procjena. U takvom slučaju dužnost je tražitelja izvršenja da u roku od 3 mjeseca od dana izvršenog popisa, odnosno procjene podnese prijedlog za prodaju stvari.

Pljenidba i popis pljenidbe provode se skoro istovremeno. Popisom pljenidbe obavlja se i procjena vrijednosti pokretnih stvari. Tražitelj izvršenja može imati pravni interes za provođenje samo ove dvije izvršne radnje, pa mu je takvo postupanje omogućeno ovom zakonskom odredbom.

Popisom pljenidbe tražitelj izvršenja stiče založno pravo na popisanim pokretnim stvarima.

Kad provede izvršne radnje pljenidbe i procjene, izvršni sud neće prekinuti postupak već će ga nastaviti sve do isteka roka od 3 mjeseca.

Ako tražitelj izvršenja ne podnese prijedlog za prodaju u određenom roku, izvršenje će se obustaviti.

9.4. PLJENIDBA I PROCJENA POKRETNIH STVARI

Prije nego što pristupi pljenidbi, sudski izvršitelj će predati izvršeniku rješenje o izvršenju. Izvršenika će pozvati da plati iznos za koji je određeno izvršenje.

Izuzetak od ovog pravila je kada se izvršeniku nije moglo predati rješenje prilikom pljenidbe, jer nije bio prisutan provođenju navedene radnje. U tom slučaju rješenje o izvršenju će se dostaviti naknadno po opštim pravilima o dostavi.

Propisana je i mogućnost suda da, zavisno od okolnosti svakog konkretnog slučaja, uruči rješenje o izvršenju i prije pokušaja popisa i pljenidbe izvršenikovih stvari. Ovakva zakonska odredba doprinosi efikasnosti provođenja izvršnog postupka.

Popis i pljenidba izvršenikovih stvari može se izuzetno izvršiti po uručenju rješenja o izvršenju ako to, prema ocjeni suda, okolnosti određenog slučaja opravdavaju.

Sud će obavijestiti tražitelja izvršenja o vremenu i mjestu pljenidbe, ako je to tražio.

Izvršenje se provodi radnim danom od 07,00 do 19,00 časova. U opravdanim slučajevima sud može zaključkom odrediti i drukčije vrijeme pljenidbe.

O obavljenoj pljenidbi sud je dužan obavijestiti stranku koja nije bila prisutna izvršenju ove radnje, koju provodi sudski izvršitelj. Navedeno zakonsko rješenje omogućava strankama da ukažu na eventualne nepravilnosti učinjene prilikom provođenja izvršenja.

9.5. PREDMET PLJENIDBE

Pljenidba je izvršna radnja koja se obavlja sastavljanjem popisa pljenidbe. Popisati se mogu stvari koje se nalaze u posjedu izvršenika te njegove stvari koje se nalaze u posjedu tražitelja izvršenja. Zakon nije pravio razliku između stvari u neposrednom posjedu i stvari koje su u posrednom posjedu. Pošto se radi o namirenju novčanog potraživanja, predmet pljenidbe mogu biti stvari koje su u pravnom prometu.

Novina je kad treća lica ne obavijeste sud o svojim pravima na pokretnoj stvari u posjedu izvršenika, koja je predmet izvršenja, i ne dokažu svoja prava na njima. Tada će se smatrati da ta prava i ne postoje da je izvršenik vlasnik stvari koje se nalaze u njegovom posjedu.

Za potrebe popisa smatra se da su bračni ili vanbračni drugovi suvlasnici sa jednakim dijelovima na svim pokretnim stvarima koje se zateknu u njihovoj kući, stanu, poslovnoj prostoriji ili drugoj nepokretnosti.

Nema prepreke da se izvrši popis takvih stvari jer prigovor bračnog ili vanbračnog druga izvršenika nije osnovan u odnosu na radnju popisa. Ovakvim zakonskim rješenjem izbjegnuti su problemi koji su se javljali u dosadašnjoj sudskoj praksi, jer su supružnici prigovarali da su stvari, koje su zatečene u posjedu izvršenika, njihovo vlasništvo.

Izvršnikove stvari, koje su u posjedu trećeg lica, mogu se popisati samo ako to lice na to pristane. Prema tome za popis ovih stvari nužan je izričit pristanak trećeg lica.

Kad se treće lice ne protivi popisu izvršenikovih stvari, koje se nalaze u posjedu tog lica, sud će, na prijedlog tražitelja izvršenja, zaključkom prenijeti na njega izvršenikovo pravo na predaju stvari radi provođenja izvršenja po pravilima o prenosu radi naplate.

Pravilo o obimu popisa pljenidbe određuje da će sudski izvršitelj popisati onoliko stvari koliko je potrebno za namirenje potraživanja tražitelja izvršenja i troškova izvršenja. Popisuju se one stvari koje su naznačene u prijedlogu za izvršenje i to prvo one za koje ne postoji spor niti je istaknut prigovor koji bi sprječavao izvršenje. Nakon toga popisuju se stvari čiju je vrijednost najlakše unovčiti na tržištu. Prilikom popisa sudski izvršitelj treba uzeti u obzir izjave prisutnih stranaka i trećih lica o navedenim činjenicama.

9.6. ČUVANJE POPISANIH STVARI

Sudski izvršitelj će popisane stvari ostaviti na čuvanje izvršeniku do njihove prodaje. Njihov smještaj mora biti takav da će spriječiti propadanje i uništenje popisanih stvari.

Na prijedlog tražitelja izvršenja sud može odrediti da se popisane stvari predaju na čuvanje tražitelju izvršenja ili trećem licu.

Gotov novac, papiri od vrijednosti i dragocjenosti predaće se u sudski depozit. Ovo pravilo važi i za druge stvari veće vrijednosti, ako su pogodne za čuvanje u sudskom depozitu.

Svim licima, koja posjeduju ili imaju kontrolu nad popisanim stvarima, zabranjeno je da njima raspoložu. Ovo mogu učiniti samo na osnovu sudskog naloga kao što je u slučaju kada su predmet kvarljive stvari. Navedenim zakonskim rješenjem onemogućeno je nesavjesnim licima raspolaganje popisanim stvarima, sprječavanje njihovog oštećenja ili uništenja.

9.7. STICANJE ZALOŽNOG PRAVA

Založno pravo na pokretnim stvarima tražitelj izvršenja stiče popisom pljenidbe u izvršnom postupku. Ovo je sudska zaloga čiji je sadržaj pravo tražitelja izvršenja da svoje potraživanje može naplatiti unovčenjem založene stvari ili prava prije ostalih tražitelja izvršenja, ako mu potraživanje ne bude isplaćeno po dosjeloosti, bez obzira u čijim rukama se nalazi založena stvar.

Prema tome sudska založno pravo na pokretnim stvarima stiče se samom zapljenom stvari obuhvaćenih pljenidbenim popisom.

Ako je popis obavljen u korist više tražitelja izvršenja, red prvenstva založnog prava na popisanim pokretnim stvarima određuje se prema danu kada je prijedlog za izvršenje primljen u sudu.

Kad su prijedlozi više tražitelja izvršenja primljeni istog dana, njihova založna prava imaju isti prvenstveni red.

Ako je prijedlog za izvršenje upućen putem pošte preporučenom pošiljkom, dan predaje pošti smatra se kao dan prijema u sudu.

Zakon o izvršnom postupku ne pravi razliku u pogledu sticanja založnog prava i određivanja prvenstvenog reda založnog prava na popisanim stvarima između postupka koji je pokrenut na prijedlog stranke ili po službenoj dužnosti.

9.8. BEZUSPJEŠAN POKUŠAJ PLJENIDBE

Ako pri pljenidbi sudski izvršilac ne nađe pokretne stvari u posjedu izvršenika koje mogu biti predmet izvršenja, to će konstatovati u sadržaju zapisnika o bezuspješnom pokušaju. Pokušaj pljenidbe je bezuspješan i kad se pri popisu nađu stvari koje su na osnovu zakonske odredbe izuzete od izvršenja. O ovim činjenicama sud će obavijestiti tražitelja izvršenja koji nije bio prisutan pljenidbi.

Pošto sudski izvršitelj ne može rješavati o pravnim pitanjima, kad je sporno da li su određene stvari izuzete od izvršenja, odluku o tome treba donijeti sud.

Zakonom je propisana mogućnost tražitelja izvršenja da u roku od tri mjeseca predloži da se pljenidba ponovo provede. Za tražitelja izvršenja, koji nije bio prisutan pljenidbi, ovaj rok teče od dana dostave obavijesti o bezuspješnom pokušaju pljenidbe. Za tražitelja, koji je bio prisutan pljenidbi, rok teče od dana pokušane pljenidbe.

Ako tražitelj izvršenja u navedenom roku ne predloži novo provođenje pljenidbe, sud će obustaviti izvršenje. Na isti način će postupiti i kad se pri ponovljenoj pljenidbi ne nađu stvari koje mogu biti predmet izvršenja.

Zbog navedenih posljedica propuštanja za tražitelja izvršenja, sud treba u obavještenju navesti propisani rok za predlaganje ponovne pljenidbe i upozorenje da će obustaviti izvršenje, ako ne predloži ponovno provođenje pljenidbe.

9.9. PROCJENA

Istovremeno sa pljenidbenim popisom obavlja se i procjena vrijednosti pokretnih stvari. Razlog za ovakvo zakonsko rješenje je skraćenje postupka prodaje pokretnih stvari. Navedenim načinom omogućena je procjena vrijednosti stvari prema stanju u kakvom se nalaze u vrijeme sastavljanja pljenidbenog popisa. Zato je smanjena mogućnost da izvršenik oštećenjem ili umanjnjem vrijednosti pokretnih stvari osujeti njihovu prodaju. Nije neophodno prisustvo stranaka prodaji pokretnih stvari.

Procjenu vrijednosti pokretnih stvari obavlja sudski izvršitelj. U određenim slučajevima sud može odlučiti da ovu radnju obavi sudski procjenitelj ili vještak odgovarajuće struke.

Sudski izvršitelj bi trebao znati cijene pokretnih stvari na tržištu, vrijeme njihovog korištenja, stanje u kome se nalaze na dan procjene, njihovu ispravnost i druge bitne kriterije.

U opravdanim slučajevima procjenu određenih pokretnih stvari treba izvršiti sudski procjenitelj koji posjeduje potrebno stručno znanje.

Kad su predmet izvršenja pokretne stvari koje nisu česte u prometu, sud će odrediti vještaka da procijeni njihovu vrijednost. To će učiniti na primjer u slučaju procjene statue, jer će ovo lice utvrditi i da li je originalna ili se radi o duplikatu.

I stranka može predložiti da procjenu obavi vještak. Ako prihvati ovakav prijedlog, sud će zaključkom odrediti razuman rok u kome je dužna predujmiti troškove vještačenja. Ako stranka ne izvrši ovu obavezu u određenom roku, smatraće se da je odustala od prijedloga da procjenu vrijednosti izvrši vještak.

Troškove vještačenja snosi predlagač bez obzira na ishod izvršnog postupka.

Stranka može predložiti sudu utvrđenje niže, odnosno više vrijednosti zaplijenjene pokretne stvari ili određivanje nove procjene, izuzev ako procjenu nije izvršio vještak. O ovom prijedlogu stranke, koji je dužna podnijeti u roku od tri dana od obavljene procjene, odlučuje sud zaključkom.

O popisu pljenidbe i procjeni sastavlja se zapisnik. U pravilu ovu radnju obavlja sudski izvršitelj na mjestu gdje se nalaze stvari. U zapisnik se unose podaci o: nazivu suda, mjestu i vremenu vršenja radnje, prisutnim strankama, načinu na koji je izvršeno obavještenje o pljenidbi, imenu vještaka, sudskog procjenitelja i slično.

Na popisanim stvarima će se na odgovarajući način označiti da su zaplijenjene. Ova obaveza postoji bez obzira kome se popisane stvari predaju na čuvanje. Način označenja, koji zavisi od vrste, količine i drugih svojstava stvari, unosi se u sadržaj zapisnika o popisu pljenidbe.

Novina je da zapisnik o popisu pljenidbe tražitelj izvršenja može o svom trošku objaviti u sredstvima javnog informisanja. Na takav način publikuje popis pljenidbe, ali i obavještava da su popisane stvari određene za prodaju.

10. PRODAJA STVARI

10.1. VRIJEME PRODAJE

Između dana popisa pljenidbe i dana prodaje mora proći najmanje 15 dana. Na ovaj način izvršenik ima još jedan rok za dobrovoljno ispunjenje obaveze određene izvršnom ispravom.

U okviru roka od 15 dana može se provoditi radnja određivanja dana prodaje pokretnih stvari. Sud mora imati u vidu da od određenog dana za prodaju do prodaje mora proteći rok od najmanje 15 dana počev od dana izvršenog popisa pljenidbe.

Prodaja se izuzetno može provesti i prije propisanog zakonskog roka ako izvršenik na to pristane, ako su njen predmet stvari podložne brzom kvarenju, ako postoji opasnost od znatnog pada njihove cijene, ako tražitelj izvršenja da obezbjeđenje za štetu koju bi bio dužan naknaditi izvršeniku, u slučaju da rješenje o izvršenju ne postane izvršno.

O prijedlogu tražitelja izvršenja da se u zakonom predviđenim slučajevima prodaja provede nakon isteka zakonskog roka sud odlučuje zaključkom.

10.2. NAČIN PRODAJE

Popisane i procijenjene stvari mogu se prodati na dva načina. Prvi je usmeno javno nadmetanje, a drugi neposredna pogodba. Sud određuje zaključkom koji će od navedenih načina primijeniti u svakom konkretnom slučaju pazeći da ostvari najpovoljniju cijenu stvari. Kriteriji za ovu odluku su: sredina u kojoj se prodaje stvar, mentalitet, vrsta i stanje stvari, funkcionalna upotrebljivost i slično.

U zaključku o prodaji usmenim javnim nadmetanjem sud navodi: podatke o predmetu, načinu i uslovima prodaje, vremenu i mjestu prodaje. Stvari se mogu prodati u sudskoj zgradi, mjestu gdje se one nalaze ili nekom drugom mjestu u sjedištu suda.

Uslovi prodaje odnose se na: bliži opis pokretnih stvari, njihovu vrijednost, cijenu po kojoj se mogu prodati, rok u kome je kupac dužan položiti cijenu i slično.

U zaključak o prodaji neposrednom pogodbom treba unijeti način prodaje i uslove prodaje. Ovaj zaključak ne sadrži obavještenje o mjestu, danu i času prodaje pokretne stvari.

Javno nadmetanje provodi sudski izvršitelj. Opravdanje za ovakvo rješenje je što je u pravilu vrijednost pokretnih stvari manja od vrijednosti nepokretnosti. Sud može odrediti i drugo lice da provede javno nadmetanje. Neki teoretičari upozoravaju da je nužno donijeti opće odredbe o prodaji na javnom nadmetanju kako bi se ujednačila sudska praksa u ovoj dijelu. Takođe smatraju da bi bilo uputno profesionalno organizirati prodaju na način što će se oformiti posebni aukcijski centri ili posebni subjekti.

U prodaji neposrednom pogodbom učestvuju kupac i sudski izvršitelj ili lice koje obavlja komisione poslove. Kupac može biti fizičko i pravno lice. Bez obzira da li prodaju neposrednom pogodbom vrši sudski izvršitelj ili lice koje obavlja komisione poslove, u oba ova slučaja pokretne stvari se prodaju za račun izvršenika. Sudski izvršitelj prodaje pokretnu stvar u ime i za račun izvršenika. Komisionar ovu izvršnu radnju obavlja u svoje ime na osnovu ugovora o komisionu,

a za račun izvršenika. Uglavnom to čini kada su predmet prodaje stvari veće vrijednosti ili su to dragocjenosti.

Zakon nije bliže odredio pojam vrjednije stvari pa ovu činjenicu cijeni sud imajući u vidu: vrstu predmeta, ponudu, potražnju i slično.

Sudski izvršitelj zaključuje sa kupcem ugovor o prodaji neposrednom pogodbom. Isti ugovor može zaključiti i lice koje je po nalogu suda obavilo komisioni posao.

O prodaji neposrednom pogodbom sačinjava se zapisnik koji treba da sadrži: broj predmeta, oznaku stranaka, lica koja prisustvuju prodaji, vrijeme i mjesto prodaje, opis stvari, početnu cijenu, cijenu po kojoj je stvar prodana, da li je kupac preuzeo stvar, da li je isplaćena cijena i slično.

Prodaja stvari se objavljuje na oglasnoj ploči suda. Može se objaviti i na način koji je propisan za objavljivanje prodaje nepokretnosti.

Tražitelj izvršenja i izvršenik obavijesteće se o mjestu, danu i času prodaje. Njihov izostanak ne može spriječiti prodaju stvari.

10.3. ROČIŠTE ZA JAVNU PRODAJU

U postupku prodaje pokretnih stvari treba primijeniti zakonske odredbe koje se odnose na prodaju nepokretnosti.

Ponuđač, koji ima najveću ponudu, odmah nakon objavljivanja rezultata platiće cijenu za pokretnu stvar. Objavljeni rezultati se odnose na podatke o: broju i imenima kupaca koji su stavili ponude i njihove cijene, najpovoljnijoj cijeni za svaku pojedinačnu pokretnu stvar, najpovoljnijem ponuđaču i sl.

Sud može zaključkom odrediti i drugi rok u kome je kupac dužan položiti cijenu.

Ako ponuđač ne plati odmah, po pozivu suda, ponuđenu cijenu, kupcem će biti proglašen drugi ponuđač koji će platiti cijenu koju je on ponudio.

U slučaju da nijedan od ponuđača sa utvrđene liste ponuđača po pozivu suda ne uplati cijenu, sud će, na zahtjev jedne od stranaka, oglasiti da prvo ročište nije uspjelo. Razlozi zbog kojih se prvo ročište smatra neuspjelim mogu biti da početna cijena glasi na iznos manji od polovine procijenjene vrijednosti pokretnih stvari i da nijedan od ponuđača sa utvrđene liste ponuđača ne uplati ponuđenu cijenu po pozivu suda.

Za dalje provođenje postupka prodaje nužan je zahtjev stranke da sud zakaže novo ročište. Pravni interes za zakazivanje drugog ročišta za javno nadmetanje mogu imati obje stranke, to jest i tražitelj izvršenja i izvršenik.

Rok za podnošenje ovog zahtjeva je osam dana od dana održavanja neuspjelog ročišta. Ovaj rok je skraćen u odnosu na ranije zakonsko rješenje kada je iznosio 30 dana.

Postupak na drugom ročištu za javno nadmetanje za prodaju pokretnih stvari isti je kao i na prvom ročištu. Jedina razlika je u tome što se na drugom ročištu stvar može prodati bez ograničenja u pogledu iznosa njene cijene.

Kupci nisu obavezni da polažu jemstvo da bi se pojavili na nadmetanju kao što je to u slučaju prodaje nepokretnosti. Sud može zatražiti polaganje jemstva samo ako je predmet prodaje pokretna stvar veće vrijednosti.

Kad nijedna stranka ne predloži održavanje drugog ročišta za javno nadmetanje u određenom roku ili ako se stvari ne uspiju prodati na drugom javnom nadmetanju, odnosno putem neposredne pogodbe, sud će obustaviti postupak.

Neposrednom pogodbom može se prodati pokretna stvar ispod jedne trećine njene procijenjene vrijednosti.

Sudski izvršitelj će predati stvar kupcu i ako nije položio prodajnu cijenu. Uslov je da na to pristanu tražitelji izvršenja i učesnici koji imaju pravo prvenstva namirenja, u granicama iznosa koji bi im pripali iz postignute cijene.

Ako kupac ne položi cijenu u određenom mu roku, tražitelj izvršenja i učesnici koji imaju pravo prvenstva namirenja, mogu zatražiti od suda da u istom postupku naloži kupcu da im plati cijenu. Sud će donijeti rješenje kojim nalaže kupcu da navedenim licima plati cijenu. Ovakvo rješenje ima karakter izvršne isprave.

10.4. NAMIRENJE TRAZITELJA IZVRŠENJA

Kad se izvršenje vodi u korist samo jednog tražitelja izvršenja, sud, bez održavanja ročišta, rješenjem određuje da se iz dobivenog iznosa prodajom stvari i oduzetog novca namire redom: troškovi postupka, troškovi određeni u izvršnoj ispravi, kamate do dana unovčenja stvari i glavno potraživanje.

Što se tiče troškova naknađuju se oni troškovi koji su dosuđeni izvršnom ispravom. Kamate na glavno potraživanje teku do dana unovčenja stvari, kao i obračun kamata na novčana sredstva oduzeta od izvršenika.

Nakon namirenja tražitelja izvršenja, višak prodajne cijene predaće se izvršeniku ako za to nema smetnji. Donošenjem rješenja o namirenju jednog tražitelja izvršenja prestaje i njegovo založno pravo na drugim popisanim stvarima koje nisu prodate.

Kad se u izvršnom postupku od iznosa dobivenog prodajom pokretnih stvari namiruje više tražitelja izvršenja, tada se redosljed namirenja njihovih potraživanja određuje prema vremenu sticanja založnog prava ili drugog prava koje prodajom stvari prestaje, ako zakonom za određena potraživanja nije propisano prvenstveno pravo namirenja.

Nakon održanog ročišta, sud donosi rješenje o namirenju više tražitelja izvršenja. Na ovaj način lica, koja se namiruju iz prodajne cijene prodatih pokretnih stvari, imaju mogućnost da ospore drugom takvom licu postojanje potraživanja, njegovu visinu i red namirenja. Ovo mogu učiniti najkasnije na ročištu za diobu.

Tražitelji izvršenja istog prvenstvenog reda, koji se ne mogu potpuno namiriti iz prodajne cijene pokretnih stvari, namiruju se srazmjerno iznosima svojih potraživanja. U rješenju o namirenju sud će navesti u kojem je iznosu svaki od tražitelja namiren u odnosu na ukupna potraživanja. Ovo može imati pravnog značaja prilikom podnošenja novog prijedloga za izvršenje na drugim sredstvima izvršenja ili na drugim pokretnim stvarima.

Prilikom donošenja rješenja o namirenju sud će uzeti u obzir samo ona potraživanja za koja je rješenje o izvršenju postalo izvršno do dana donošenja rješenja o namirenju. Ovo je novina u Zakonu o izvršnom postupku jer su se ranije uzimala u obzir samo ona potraživanja tražitelja izvršenja čija su rješenja o izvršenju postala pravosnažna do dana prodaje, uključujući i sam dan prodaje.

VJEŽBE III

Odgovorite jasno i određeno na sljedeća pitanja:

1. Koji je sud mjesno nadležan za odlučivanje o prijedlogu za izvršenje na pokretnim stvarima i za provođenje tog izvršenja kad je u prijedlogu navedeno gdje se stvari nalaze?
2. Koji su predmeti izuzeti od izvršenja?
3. Kojim izvršnim radnjama se provodi izvršenje na pokretnim stvarima?
4. Kad sudski izvršitelj predaje rješenje o izvršenju izvršeniku?
5. Da li se pljenidba pokretnih stvari može provesti u odsutnosti tražitelja izvršenja?
6. Koje pokretne stvari mogu biti predmet pljenidbe?
7. Kome se ostavljaju na čuvanje popisane pokretne stvari?
8. Koje pravo na popisanim pokretnim stvarima stiže tražitelj izvršenja pljenidbenim popisom?
9. Kako će postupiti sud ako se pri pljenidbi ne nađu pokretne stvari koje mogu biti predmet izvršenja?
10. Ko obavlja procjenu vrijednosti pokretnih stvari?
11. Šta se unosi u zapisnik o pljenidbenom popisu i procjeni?
12. Na koji način se prodaju popisane pokretne stvari?
13. Šta sud navodi u zaključku o prodaji pokretnih stvari usmenim javnim nadmetanjem?
14. Kako se odvija ročište za javno nadmetanje?
15. Kad će sudski izvršitelj predati stvari kupcu, iako nije položio cijenu?
16. Kako postupaju sud kad se iz prodajne cijene namiruje jedan tražitelj izvršenja?
17. Kako postupaju sud u slučaju kad se u izvršnom postupku namiruje više tražitelja izvršenja?
18. Koja potraživanja uzima u obzir sud prilikom donošenja rješenja o namirenju?
19. Šta su nužni uslovi za zakazivanje drugog ročišta za javnu prodaju pokretnih stvari?
20. Postoji li zakonsko ograničenje u pogledu cijene pokretne stvari koja se prodaje na drugom ročištu za javno nadmetanje?

ZADACI

1. Rješenjem je određeno izvršenje na osnovu pravosnažne presude kojom je izvršenik obavezan da isplati tražitelju izvršenja iznos od 3.500,00 KM.

Na prijedlog tražitelja izvršenja određeno je da se izvršenje provede pljenidbom, čuvanjem i prodajom putničkog automobila marke „Citroen“, reg. broj 012-1-220 vlasništvo izvršenika.

Protiv rješenja o izvršenju izvršenik je uložio prigovor u kojem je istakao da je predmetno vozilo nabavio kao RVI, da je isto prilagođeno za njegove potrebe, pa da zbog ovih činjenica ne može biti predmet izvršenja.

Kako biste odlučili o ovakvom prigovoru?

Mogući odgovor:

Prigovor je neosnovan pa rješenje o izvršenju treba u cijelosti održati na snazi. Razlozi za ovakvu odluku su što izvršenik nije priložio dokaze kojim bi potkrijepio tvrdnje da mu je predmetno vozilo neophodno potrebno za zadovoljenje svakodnevnih životnih potreba te da je izvršenje u smislu člana 47, tačka 5 Zakona o izvršnom postupku određeno na predmetu koji je izuzet od izvršenja.

Članom 117, stav 1, tačka 1 navedenog Zakona određeno je da su izuzeti od izvršenja predmeti koji su neophodno potrebni izvršeniku i članovima njegove porodice za zadovoljenje njihovih svakodnevnih potreba. Zakon nije taksativno nabrojao koji su to predmeti pa je dužnost suda da u svakom konkretnom slučaju cijeni da li se radi o stvarima koje su neophodno potrebne izvršeniku za zadovoljenje osnovnih životnih potreba. U ovom predmetu izvršenik nije dokazao da predmetno vozilo nije izuzeto od izvršenja u smislu navedene zakonske odredbe.

Identičan stav zauzeo je i Općinski sud u Sarajevu u rješenju broj: I-23105/02 od 30.06.2004. godine, koje je potvrđeno rješenjem Kantonalnog suda u Sarajevu broj: 009-0-Gž-06-001621 od 11.03.2008. godine.

2. Predmet pljenidbenog popisa je slika Safeta Zeca. Procjenu vrijednosti ove umjetničke slike obavio je sudski izvršitelj istovremeno sa pljenidbenim popisom. Sud je prihvatio navedenu procjenu u iznosu od 350, 00 KM i odredio dan prodaje.

Da li je pravilno postupljeno u ovom predmetu?

Mogući odgovor:

Pošto je predmet izvršenja umjetnička slika, ovo je opravdan slučaj da za procjenu navedene pokretne stvari sud odredi vještaka odgovarajuće struke. Vještak će prije svega utvrditi da li se radi o originalu ili reprodukciji umjetničke slike, a onda objektivno procijeniti njenu vrijednost.

Prema odredbi člana 126, stav 2 Zakona o izvršnom postupku procjenu popisane pokretne stvari obavlja sudski izvršitelj, ako sud nije odredio da je obavi sudski procjenitelj ili posebni vještak.

Pošto sudski izvršitelj ne posjeduje stručno znanje da bi procijenio vrijednost umjetničke slike, nije ni mogao obaviti ovu radnju.

3. Sudski izvršitelj je na licu mjesta popisao sljedeće pokretne stvari: mašinu za pranje posuđa marke „Gorenje“, kožnu garinturu koja se sastoji od jednog trosjeda, jednog dvosjeda i jedne fotelje, LCD TV marke „Samsung“ i vuneni tepih dimenzija 3x4 m².

Pošto se izvršenje odnosi na namirenje tražitelja izvršenja u iznosu od 75,00 KM, da li je bilo nužno popisati sve navedene pokretne stvari?

Mogući odgovor:

Članom 120 Zakona o parničnom postupku određen je obim pljenidbenog popisa. Prema navedenoj odredbi popisaće se onoliko stvari koliko je potrebno za namirenje potraživanja tražitelja izvršenja i troškova izvršenja.

Prvenstveno se popisuju stvari u pogledu kojih nema primjedbi o postojanju prava koje bi sprječavalo izvršenje i stvari koje se najlakše mogu unovčiti, pri čemu će se uzeti u obzir i izjave prisutnih stranaka i trećih lica.

Imajući u vidu navedene odredbe i visinu potraživanja, koje je predmet izvršenja, sudski izvršitelj nije trebao popisati sve nabrojane pokretne stvari.

4. Sudski izvršitelj je na licu mjesta popisao sedam pokretnih stvari koje je zatekao u kući izvršenika. Na popisanim stvarima je na odgovarajući način označio da su zaplijenjene. Tom prilikom bračni drug izvršenika je prigovorio da su sve popisane stvari isključivo njegovo vlasništvo pa da zbog ove činjenice ne mogu biti predmet izvršenja.

Da li istaknuti prigovor može biti prepreka da sudski izvršitelj ne izvrši pljenidbu i sastavi popis pljenidbe?

Mogući odgovor:

Navedeni prigovor bračnog druga izvršenika nije prepreka da sudski izvršitelj obavi pljenidbu sastavljanjem pljenidbenog popisa.

Naime, članom 120, stav 4 Zakona o izvršnom postupku određeno je da se smatra da su bračni i vanbračni drugovi suvlasnici u jednakim dijelovima svih pokretnih stvari koje se zateknu u njihovoj kući, stanu, poslovnoj prostoriji ili drugoj nepokretnosti.

5. Izvršenje je provedeno u korist samo jednog tražitelja izvršenja. Nakon toga sud je, bez održavanja ročišta, odredio rješenjem da se iz dobivenog iznosa prodajom pokretne stvari i oduzetog novca namire ovim redom: glavno potraživanje, kamate od dana unovčenja stvari, troškovi postupka i troškovi određeni u izvršnoj ispravi.

Da li je ovakav postupak suda u skladu sa zakonskom odredbom koji se odnosi na redosljed namirenja?

Mogući odgovor:

Redosljed navedenog namirenja nije u skladu sa odredbom člana 133 Zakona o izvršnom postupku. Rješenjem o namirenju od iznosa dobivenog prodajom stvari i oduzetog novca namiruju se ovim redom: troškovi postupka, troškovi određeni u izvršnoj ispravi, kamate od dana unovčenja stvari i glavno potraživanje.

Višak prodajne cijene, koji preostane nakon namirenja, predaje se izvršeniku, ako za to nema smetnje.

6. U prvom zapisniku o popisu pokretnih stvari samo je konstatovano da izvršenik nema imovine za popis.

U drugom zapisniku ponovljena je navedena rečenica i dodato da izvršenik živi u kući svoje supruge koju je naslijedila od njenog oca.

Sud je na osnovu zapisnika ovakvog sadržaja obustavio izvršenje.

Da li je pravilan postupak suda?

Mogući odgovor:

Nijedan od navedenih zapisnika nije sačinjen na način određen članovima 120 i 121 Zakona o izvršnom postupku jer se popisuju stvari koje se nalaze u posjedu izvršenika i to u obimu koji je potreban za namirenje potraživanja i troškova izvršenja. Smatra se da su bračni drugovi suvlasnici svih stvari koje se zateknu u njihovoj kući.

Prema tome, u ovom predmetu sud nije imao ispunjene zakonske pretpostavke za donošenje rješenja o obustavi izvršenja.

Radnje sudskog izvršenja su radnje suda u izvršnom postupku i moraju biti usmjerene tako da se na najadekvatniji način ostvari izvršenje. Zato je obaveza sudije da kontroliše rad sudskog izvršenja i ukazuje mu na nepravilnosti u preduzimanju pojedinih izvršnih radnji.

7. Sud je usvojio prijedlog za izvršenje radi prinudne naplate novčanog potraživanja u iznosu od 18.500,00 KM pljenidbom, procjenom i prodajom osnovnih sredstava izvršenika „Šumarstvo“ Ribnica.

Protiv ovog rješenja izvršenik je blagovremeno uložio prigovor u kome je istakao da su njegova osnovna sredstva izuzeta od izvršenja.

Sud je usvojio prigovor i stavio van snage rješenje o izvršenju.

Da li je pravilna navedena odluka suda?

Mogući odgovor:

Prema odredbi člana 7 Zakona o izvršnom postupku predmet izvršenja ne mogu biti: stvari van prometa, rudno blago i druga prirodna bogatstva. To takođe ne mogu biti: objekti, naoružanje i oprema za potrebe oružanih snaga i policije kao ni novčana sredstva osigurana za te namjene.

Prema tome osnovna sredstva izvršenika, prema Zakonu o izvršnom postupku koji se primjenjuje na području F BiH, nisu izuzeta od izvršenja pa je sud povrijedio odredbe postupka kada je usvojio prigovor izvršenika i stavio van snage rješenje o izvršenju.

8. Zaključkom je određena prodaja usmenim javnim nadmetanjem motornog vozila marke „Iveco-35,8“, čiji je vlasnik izvršenik.

Jedini ponuđač na zakazanom ročištu 27.03.2009. godine bio je tražitelj izvršenja Č.Č. koji je ponudio cijenu od 7.812,00 KM te izjavio da će se ovim iznosom smatrati namirenim u cijelosti.

Šta će uraditi sud u ovom slučaju?

Mogući odgovor:

Sud će donijeti rješenje kojem će ponuđaču – kupcu Č.Č. dosuditi navedeno teretno vozilo vrijednosti u iznosu od 7.812,00 KM koju je procijenio sudski vještak saobraćajne struke H.H.

Takođe će odrediti predaju u posjed ovog teretnog vozila kupcu, a K MUP-u Bihać naložiti da kupcu izda saobraćajnu dozvolu.

Ovakvu odluku će zasnovati na odredbama članova 97 i 98 Zakona o izvršnom postupku.

9. Sud je usvojio predloženo izvršenje radi prinudne naplate duga u iznosu od 15,40 KM pljenidbom, procjenom i prodajom pokretnih stvari.

Rješenje o izvršenju nije uručeno izvršenici zbog toga što se ne nalazi na adresi označenoj u prijedlogu.

Tražitelj izvršenja je na zahtjev suda dostavio novu adresu izvršenice koja sada živi u Crnoj Gori.

Kako biste postupili u ovom predmetu?

Mogući odgovor:

Trebalo bi obustaviti postupak izvršenja primjenom člana 63, stav 3 Zakona o izvršnom postupku jer ga zbog objektivnih okolnosti nije moguće provesti. Predloženo sredstvo izvršenja su pokretne stvari izvršenice koja ne živi na području Bosne i Hercegovine već u Crnoj Gori, gdje se nalazi i njena sva imovina.

10. Sudski izvršitelj je popisao sljedeće pokretne stvari: stroj za izradu betonskih elemenata tip Vibro, godina proizvodnje 1997., težina 1550 kg, mješalicu za beton sa transportnom trakom i vibrostol sa kalupima. Takođe je izvršio i procjenu svih navedenih pokretnih stvari koje su vlasništvo izvršenika.

Sud nije prihvatio procjenu sudskog izvršitelja već je odredio da vrijednost navedenih pokretnih stvari utvrdi vještak mašinske struke dipl. ing. mašinstva N.R.

Da li je pravilan postupak suda?

Mogući odgovor:

Sud je pravilno postupio kada je odredio vještanje po vještaku medicinske struke. Sudski izvršitelj nema stručno znanje da bi mogao objektivno procijeniti vrijednost stvari koje je popisao u zapisniku od 07.04.2008. godine.

SUDSKA PRAKSA

Neprihvatljiv je prigovor žalbe da je tražitelj izvršenja u prijedlogu za izvršenje na pokretnim stvarima bio dužan označiti sve te pojedinačne stvari.

Prema članu 36, stav 4 Zakona o izvršnom postupku ako se traži izvršenje na pokretnim stvarima, u prijedlogu za izvršenje ne moraju biti naznačene te stvari.

Kantonalni sud u Zenici broj: Gž-706/04 od 14.10.2004. godine

11. IZVRŠENJE NA NOVČANOM POTRAŽIVANJU IZVRŠENIKA

Najčešći vid provođenja izvršenja sudskih odluka je izvršenje na novčanim potraživanjima. Ovo je logično jer je najčešći oblik plaćanja novac. Osim navedenog većina pravnih poslova utvrđuje se ili iskazuje u novčanim ekvivalentima.

Predmet izvršenja u ovakvim slučajevima je: zarada, naknada zarade, naknade zbog pretrpljene štete, razni vidovi izdržavanja, rente i slično.

Ako se dosuđene obaveze ne izvrše dobrovoljno, sudske odluke se provode po pravilima izvršnog postupka pred redovnim sudom.

Pošto je izvršenje na novčanom potraživanju jedno od najefikasnijih sredstava izvršenja radi ostvarivanja takvog potraživanja od izvršenika, tražitelj izvršenja se uglavnom odlučuje za ovaj vid izvršenja. Razlog za navedeno opredjeljenje je u tome što je izvršenje na pokretnim i nepokretnim stvarima komplikovanije, jer se poduzima uz mnogo izvršnih radnji, čekanja i dosta troškova postupka.

11.1. MJESNA NADLEŽNOST

Za odlučivanje o prijedlogu za izvršenje na novčanom potraživanju i za provedbu ovog izvršenja mjesno je nadležan sud na čijem se području nalazi prebivalište izvršenika. Ovo znači da ne postoji razdvajanje mjesne nadležnosti na sud odlučivanja i sud provođenja izvršenja.

Kad izvršenik nema prebivalište u F BiH, odnosno RS-u, nadležan je sud na čijem se području nalazi izvršenikovo boravište.

Ako izvršenik u F BiH, odnosno RS-u nema ni boravište, mjesno je nadležan sud na čijem području se nalazi prebivalište izvršenikovog dužnika, a ako ni ovaj nema prebivalište u entitetima nadležan je sud na čijem području se nalazi boravište izvršenikovog dužnika.

Sva navedena pravila, koja se odnose na prebivalište fizičkog lica, na odgovarajući način se primjenjuju i na sjedište pravnog lica.

Tražitelj izvršenja izuzetno može podnijeti prijedlog za izvršenje odluke o dosuđenom zakonskom izdržavanju i sudu na čijem području ima prebivalište ili boravište. Ovakvo zakonsko rješenje o mjesnoj nadležnosti ustanovljeno je u korist tražitelja izvršenja zbog toga što su to uglavnom materijalno neobezbijeđena lica. Na ovaj način im je omogućeno da svoja prava ostvaruju u svome prebivalištu ili boravištu.

11.2. IZUZIMANJE OD IZVRŠENJA

Predmet izvršenja ne mogu biti:

- **primanja po osnovu zakonskog izdržavanja, ako se ne radi o potraživanjima iste vrste**
- **potraživanja po osnovu poreza, taksu i doprinosa propisanih zakonom**

U Zakonu o izvršnom postupku sva navedena potraživanja su taksativno nabrojana. Ona su apsolutno izuzeta od izvršenja.

11.3. OGRANIČENJE IZVRŠENJA

Ograničenje izvršenja na potraživanjima izvršenika treba shvatiti tako da se može provesti izvršenje, ali samo do određene granice. Izvršenje se može provesti do iznosa od 1/2 na: plati, naknadi umjesto plate, naknadi za skraćeno radno vrijeme i naknadi zbog umanjenja plate i penzije, primanju zbog tjelesnog oštećenja prema propisima o invalidskom osiguranju, primanju po osnovu socijalne pomoći, primanju po osnovu dodatka na djecu, primanju po osnovu stipendije i pomoći učenicima i studentima i naknadi za rad osuđenika.

Na navedenim potraživanjima izvršenika izvršenje se može provesti do iznosa od 1/2 samo ako potraživanje ne prelazi 1.000,00 KM mjesečno. Na dijelu potraživanja, koje prelazi 1.000,00 KM mjesečno, izvršenje se može provesti do iznosa od 2/3 potraživanja.

Sud će po službenoj dužnosti odbiti prijedlog za izvršenje kada se isti odnosi na primanja dužnika koja su izuzeta ili ograničena od izvršenja. Ako sud dopusti izvršenje na navedenim potraživanjima, izvršenik ima pravo prigovora protiv rješenja o izvršenju. Rješavajući o prigovoru sud će obustaviti izvršenje, a ukinuti provedene izvršne radnje.

11.4. IZVRŠNE RADNJE I OBIM IZVRŠENJA

Pljenidba se provodi dostavom rješenja o izvršenju izvršenikovom dužniku kojem se zabranjuje da isplati izvršeniku novčano potraživanje. Izvršeniku se zabranjuje da to potraživanje naplati ili da inače raspolaže njim i zalogom koji je dat za njegovo obezbjeđenje.

Predmet izvršenja ne mogu biti buduća potraživanja koja ne postoje u vrijeme pokretanja izvršnog postupka na novčanom potraživanju izvršenika.

Pljenidbom izvršenikovog potraživanja tražitelj izvršenja stiče založno pravo na zalogu koji izvršenik ima radi obezbjeđenja svog potraživanja. Tražitelj izvršenja može na osnovu prenosa svoje potraživanje naplatiti iz stvari koju izvršenik drži kao zalog, kao i da zatraži da se založena stvar oduzme od izvršenika i preda na čuvanje trećem licu, kao i za čuvanje popisanih pokretnih stvari. Zbog toga je bitno da u prijedlogu za izvršenje izvršenikovo potraživanje bude precizno opisano da bi se moglo bez teškoća identifikovati. Ovo stoga što se založno pravo može steći samo na određenom potraživanju.

Protiv rješenja o izvršenju izvršenikov dužnik nema pravo prigovora ni žalbe.

Izvršenik može uložiti prigovor protiv rješenja o izvršenju. Tražitelj izvršenja ima pravo žalbe ako smatra da je o njegovom prijedlogu za izvršenje nepravilno odlučeno.

12. PLJENIDBA POTRAŽIVANJA

12.1. PLJENIDBA POTRAŽIVANJA ZASNOVANA NA VRIJEDNOSNOM PAPIRU

Pljenidbu novčanog potraživanja zasnovanu na vrijednosnom papiru koji se prenosi indosamentom, ili za čije je ostvarenje inače potreban taj papir, provodi sudski izvršitelj na način što oduzima papir od izvršenika i predaje ga sudu. Smatra se da je pljenidba obavljena oduzimanjem papira od izvršenika.

Na osnovu zaključka suda sudski izvršitelj preduzima sve pravne radnje u izvršenikovo ime, koje su potrebne za čuvanje ili ostvarenje prava iz vrijednosnog papira.

Sprovođenje oduzimanja vrijednosnih papira vrši se po opštim pravilima o izvršenju izvršnih radnji i pravilima provođenja izvršenja na pokretnim stvarima. Sudski izvršitelj sačinjava zapisnik o oduzimanju vrijednosnog papira.

12.2. PRVENSTVENI RED

Red prvenstva založnih prava više tražitelja izvršenja određuje se prema danu prijema izvršnog prijedloga u sudu.

Ako je izvršni prijedlog upućen poštom preporučenom pošiljkom, dan predaje pošti smatra se kao dan predaje sudu.

U slučaju kad su izvršni prijedlozi više tražitelja izvršenja primljeni u sud istog dana, založna prava imaju isti red prvenstva i namiruju se srazmjerno, ako se ne mogu namiriti u cijelosti.

Prvenstveni red u namirenju založnih i drugih prava, koja su prestala zbog provođenja izvršenja na novčanom potraživanju, određuje se prema propisima koji uređuju sticanje reda prvenstva tih prava izvan izvršnog postupka.

12.3. PLJENIDBA POTRAŽIVANJA OBEZBIJEĐENA ZALOŽNIM PRAVOM UPISANIM U JAVNI REGISTAR

Pljenidba potraživanja osigurana založnim pravom upisanim u javni registar provodi se upisom zapljene u taj registar.

Upis se obavlja po službenoj dužnosti uz naznaku da je pljenidba, na osnovu koje je na potraživanju stečeno založno pravo, određena radi namirenja potraživanja tražitelja izvršenja.

Kad ima više tražitelja izvršenja, red prvenstva potraživanja određuje se prema vremenu upisa pljenidbe. Upis založnog prava, kao stvarnog prava, djeluje prema svim trećim licima. Titular založnog prava prioritarno namiruje svoje potraživanje prije svih drugih povjerilaca.

Ovaj način izvršenja preduzeća bi trebala da koriste protiv izvršenika čiji su računi blokirani kako bi brže namirili svoje potraživanje, jer im je založno pravo upisano u javni registar.

13. PRENOS POTRAŽIVANJA

Zaplijenjeno potraživanje prenosi se tražitelju izvršenja u skladu sa njegovim prijedlogom radi naplate ili umjesto isplate. Dakle, prenos je izvršna radnja koja se javlja u dva zakonska oblika. Prvi je prenos radi naplate u kojem se tražitelj izvršenja rješenjem ovlašćuje da naplati izvršenikovo potraživanje od njegovog dužnika. Takođe je ovlašten da preduzima sve radnje koje su neophodne da bi naplatio svoje potraživanje. Smatra se da je izvršenje provedeno i da je tražitelj izvršenja namiren tek pošto izvršenikov dužnik plati dug za koji je stavljena zapljena na izvršenikovom potraživanju.

Druga izvršna radnja je prenos umjesto isplate kao poseban slučaj cesije. Prenosom potraživanja tražitelj izvršenja se smatra namirenim u visini prenesenog potraživanja. Ovo je najpovoljnije za tražitelja izvršenja jer se izvršni postupak završava provođenjem prenosa, iako može biti neizvjesna naplata prenesenog potraživanja.

Tražitelj izvršenja je dužan da u prijedlogu za izvršenje odredi vrstu prenosa. Sud je vezan ovakvim njegovim prijedlogom. Rješenjem o izvršenju poziva se izvršenikov dužnik da položi dugovani iznos kod suda uplatom na određeni račun. O ovoj izvršenoj obavezi dužan je obavijestiti sud.

13.1. POSEBNI USLOVI ZA PRENOS NEDJELJIVOG POTRAŽIVANJA

Ako se potraživanje zasniva na na vrijednosnom papiru koji se prenosi indosamentom ili za čije ostvarenje je potrebno podnošenje tog papira, ili koje se iz drugih razloga ne može dijeliti u pogledu prenosa ili ostvarenja, može se prenijeti samo u svom punom iznosu.

Kad taj iznos prelazi iznos potraživanja tražitelja izvršenja, zaplijenjeno potraživanje će se prenijeti pošto povjerilac položi jemstvo da će taj višak predati sudu. Jemstvo se daje u gotovini. Međutim, sud može odobriti davanje jemstva u obliku bankarske garancije, papira od vrijednosti ili dragocjenosti čiju je vrijednost lako utvrditi na tržištu. Protivna stranka na datom jemstvu stiče zakonsko založno pravo.

Ako je više tražitelja izvršenja podnijelo prijedlog za prenos u razne dane, sud će prenijeti potraživanje na onog koji je prvi podnio prijedlog.

U slučaju kad više tražitelja izvršenja podnese prijedlog istog dana, potraživanje se prenosi na tražitelja izvršenja čije potraživanje je najveće.

Zakon o izvršnom postupku pravi razliku između prvođenja prenosa običnog potraživanja i provođenja prenosa potraživanja zasnovanog na vrijednosnom papiru.

Prenos običnog potraživanja proveden je dostavljanjem rješenja izvršenikovom dužniku, kojim je određen prenos.

Prenos potraživanja, koji je zasnovan na vrijednosnom papiru koji se prenosi indosamentom, proveden je kad sud stavi izjavu o prenosu na taj papir i papir s takvom izjavom preda tražitelju izvršenja.

13.2. OBAVEZA IZVRŠENIKA TRAŽITELJU IZVRŠENJA

Na zahtjev tražitelja izvršenja izvršenik je dužan u roku koji odredi sud dati tražitelju izvršenja potrebna objašnjenja radi ostvarivanja tog potraživanja i predati mu isprave koje se odnose na to potraživanje.

Ako izvršenik zatraži, tražitelj izvršenja, na koga je prenesen dio potraživanja, dužan je u roku koji odredi sud dati osiguranje da će, nakon ostvarenja tog potraživanja, vratiti isprave koje se odnose na potraživanje.

Izvršenik se ne može prinuditi na davanje obavještenja tražitelju izvršenja. Međutim, od njega se mogu prinudnim putem oduzeti isprave koje se odnose na zaplijenjeno potraživanje.

Kad se isprava o zaplijenjenom potraživanju nalazi kod trećeg lica, tražitelj izvršenja može zahtijevati njenu predaju samo u parničnom postupku, ako to lice dobrovoljno ne izvrši predaju, pod uslovom da i izvršenik ima to pravo.

Na ispravi, koja se predaje tražitelju izvršenja, sud će konstatovati da je proveden prenos potraživanja za koje je određeno izvršenje. Ovo je važno radi mogućnosti legitimisanja tražitelja izvršenja kod izvršenikovog dužnika o prenosu odnosnog potraživanja.

13.3. POLAGANJE NOVCA KOD SUDA

Izvršenikov dužnik, kojem je dostavljeno rješenje o izvršenju ili posebno rješenje o prenosu, svoju obavezu ispunjava polaganjem novca ili papira od vrijednosti kod suda koji provodi izvršenje.

Polaganje se vrši u korist tražitelja izvršenja, a ima svojstvo voljne predaje predmeta potraživanja koje se nalazi kod trećeg lica. Izvršenikov dužnik oslobađa se svoje obaveze u trenutku deponovanja kod suda.

Ako je tražitelj izvršenja morao pokrenuti sudski postupak ili drugi postupak radi naplate prenesenog potraživanja, sud ili organ koji vodi taj postupak, naložiće izvršenikovom dužniku da dugovani iznos položi kod suda koji provodi izvršenje.

Na osnovu ovakve odluke, na prijedlog tražitelja izvršenja na koga je preneseno potraživanje, provešće se izvršenje protiv izvršenikovog dužnika. Novac, naplaćen u tom izvršenju, nakon podmirenja troškova postupka, doznačiće se po službenoj dužnosti sudu koji provodi izvršenje.

13.4. PRENOS RADI NAPLATE

Prenos potraživanja radi naplate je posebna vrsta cesije koja je sadržana u pravilima izvršnog postupka i pravilima obligacionog prava.

Članom 444, stav 2 Zakona o obligacionim odnosima propisano je da kad dužnik ustupi svome povjeriocu svoje potraživanje samo radi naplaćivanja, njegova obaveza se gasi, odnosno smanjuje tek kad povjerilac naplati ustupljeno potraživanje.

Razlika između ustupanja radi naplaćivanja i ustupanja umjesto ispunjenja je u tome što kod ustupanja umjesto ispunjenja zaključenjem ugovora o ustupanju potraživanja prelazi iz imovine ustupioaca u imovinu prijemnika, dok kod ustupanja radi naplaćivanja ne prelazi već i dalje ostaje u imovini ustupioaca.

Dužnik ustupljenog potraživanja radi naplaćivanja ovaj dug može da isplati i ustupiocu i prijemniku.

Tražitelj izvršenja na koga je preneseno potraživanje radi naplate ovlašten je na preduzimanje pravnih i drugih radnji radi brže i efikasnije naplate svog potraživanja. On na primjer može poslati opomenu izvršenikovom dužniku i na taj način prouzrokovati dosjelost, zatim da podnese tužbu u vezi izvršenja, da se koristi pravima u vezi sa zalogom datim za obezbjeđenje tog potraživanja.

Međutim, ne smije poduzimati radnje kojim bi se otežao položaj izvršenika u vezi naplate potraživanja. Ne može na teret izvršenika zaključiti poravnaje, oprostiti dug izvršenikovom dužniku ili raspolagati prenesenim potraživanjem niti sa izvršenikovim dužnikom sklopiti ugovor da odluku o potraživanju, ako je sporna, donese arbitraža.

Izvršenikov dužnik može tražitelju izvršenja istaći samo one prigovore koje bi mogao istaći i izvršeniku.

Ustupanje prenesenog potraživanja, koje izvrši izvršenik poslije prenosa, nema pravnog dejstva na prava koja je tražitelj izvršenja stekao prenosom.

Ako se prijedlog za izvršenje odnosi na potraživanje izvršenika koje je upisano u registar, u takvom slučaju nije potreban poseban prijedlog za prenos jer će se upis u javni registar izvršiti po službenoj dužnosti.

13.5. USLOVLJENOST OBAVEZE IZVRŠENIKOVOG DUŽNIKA PREDAJOM STVARI

Kad je obaveza izvršenikovog dužnika na plaćanje potraživanja vezana za predaju određene stvari od strane dužnika, za ovo izvršenje potrebno je da se ispune dva uslova.

Prvi uslov je da je izvršenikova obaveza na predaju stvari utvrđena pravosnažnom presudom ili nekom drugom izvršnom ispravom.

Drugi uslov je da tražitelj izvršenja, na koga je preneseno potraživanje radi naplate, stavi prijedlog za izručenje stvari od strane dužnika.

Kad se ispune navedeni uslovi, sud će naložiti izvršeniku da stvar preda sudu u određenom roku radi predaje izvršenikovom dužniku. Ako izvršenik ne postupi po nalogu suda, oduzimanje stvari od izvršenika i predaja izvršenikovom dužniku izvršiće se prema odredbama Zakona koje se odnose na izvršenje radi ostvarenja novčanog zahtjeva predajom određenih stvari.

Ako izvršenikov dužnik neće da isplati preneseno potraživanje tražitelju izvršenja, koji ne posjeduje izvršnu ispravu na osnovu koje bi mogao prinudnim putem da prisili izvršenikovog dužnika da plati potraživanje, taj tražitelj izvršenja treba podnijeti tužbu radi naplate prenesenog potraživanja.

O ovoj podnesenoj tužbi tražitelj izvršenja dužan je bez odlaganja obavijestiti izvršenika. Ako to ne učini, odgovara izvršeniku za štetu koja mu je nanescna zbog tog propusta.

13.6. ZAKAŠNJEJE U NAPLATI POTRAŽIVANJA

Tražitelj izvršenja, koji se ne brine za naplatu prenesenog potraživanja, odgovara za štetu koja je time nanescna drugom tražitelju izvršenja koji ima založno pravo ili drugo pravo koje se namiruje iz potraživanja.

Na prijedlog tražitelja izvršenja sud će ukinuti rješenje o prenosu potraživanja na neurednog tražitelja izvršenja i prenijeti potraživanje na drugog tražitelja izvršenja. Ovim rješenjem ne dira se u red prvenstva tražitelja izvršenja na koga je preneseno potraživanje niti u njegova druga prava stečena u izvršnom postupku.

Sankcija se sastoji samo u ukidanju rješenja o prenosu i oduzimanju prava tom tražitelju izvršenja da on naplati potraživanje.

13.7. NAMIRENJE TRAZITELJA IZVRŠENJA

Tražitelj izvršenja, na koga je preneseno potraživanje radi naplate, namiruje se iz sredstava položenih kod suda. Ovo je novina u odnosu na odredbe ranijeg Zakona o izvršnom postupku. Njome se određuje način ispunjavanja obaveze izvršenikovog dužnika koji svoju obavezu ispunjava polaganjem novca u sudski depozit.

Međutim, tražitelj izvršenja je namiren tek kad iz depozita primi odgovarajući novčani iznos. Ako tražitelj izvršenja primi samo dio potraživanja, smatra će se da je namiren samo za taj dio.

Ako se tražitelj izvršenja ne naplati od izvršenikovog dužnika, ili iz položenih sredstava kod suda naplati drugi tražitelj izvršenja koji ima jače pravo, izvršenje se obustavlja kao neuspješno.

Namirenje tražitelja izvršenja i drugih lica čija prava prestaju provođenjem izvršenja provodi se uz odgovarajuću primjenu odredbi člana 133 i 134 Zakona o izvršnom postupku.

13.8. PRENOS UMJESTO ISPLATE

Prenos umjesto isplate je drugi način namirenja novčanog potraživanja tražitelja izvršenja. Zaplijenjeno potraživanje cesijom se prenosi na tražitelja izvršenja koji postaje titular potraživanja, a izvršenik nije više u tom obligacionom odnosu. Prenosom umjesto isplate zaplijenjeno potraživanje prelazi na tražitelja izvršenja uz naknadu. Zato on može slobodno raspolagati prenesenim potraživanjem, što nije slučaj kod prenosa radi naplate.

Ako je preneseno potraživanje obezbijedeno založnim pravom upisanim u javni registar, sud će po službenoj dužnosti rješenjem o prenosu potraživanja umjesto isplate, prenijeti izvršenikova prava na tražitelja izvršenja. Takođe će brisati založno pravo upisano u korist izvršenika.

Upis se može izvršiti samo do visine prenesenog iznosa koji mora biti određeno utvrđen u rješenju suda. Ovo pravilo važi i za brisanje založnog prava.

Tražitelj izvršenja, na kojeg je preneseno potraživanje umjesto isplate, dužan je naplatiti potraživanje po pravilima koja važe za potraživanja prenesena radi naplate. Dobiven novac ostvarenjem potraživanja isplaćuje se neposredno tražitelju izvršenja.

Ako u izvršnom postupku nije učestvovalo više tražitelja izvršenja ili drugih povjerilaca koji se namiruju iz prenesenog potraživanja, tražitelj izvršenja na koga je potraživanje preneseno umjesto isplate smatra se namirenim samim prenosom u visini tog potraživanja.

Kad u izvršnom postupku učestvuju takva lica, tražitelj izvršenja na koga je preneseno potraživanje umjesto isplate, smatraće se tražiteljem izvršenja na koga je potraživanje preneseno radi naplate.

Okolnost da je na tražitelja izvršenja preneseno potraživanje umjesto isplate ne utiče na odgovornost izvršenika za istinitost i naplativost prenesenog potraživanja.

14. POSEBNE ODREDBE O IZVRŠENJU NA PLATI I DRUGIM STALNIM NOVČANIM PRIMANJIMA

U izvršenju na plati i drugim stalnim novčanim primanjima primjenjuju se odredbe članova od 137 do 157 Zakona o izvršnom postupku, ako odredbama članova 158 do 165 istog Zakona nije drukčije određeno.

14.1. RJEŠENJE O IZVRŠENJU

Rješenjem o izvršenju na plaći određuje se zapljena određenog dijela plaće i nalaže poslodavcu isplata ili plaćanje iznosa do namirenja tražitelja izvršenja nakon izvršnosti rješenja o izvršenju, osim ako zakonom nije drukčije određeno.

Dejstva zapljene su u tome da se izvršenikovom dužniku zabranjuje da izvršeniku ispuni novčano potraživanje. Takođe se izvršeniku zabranjuje da to potraživanje naplati ili da njim raspolaze kao i zalogom datim za njegovo obezbjeđenje.

Tražitelj izvršenja zapljenom stiče založno pravo na zapljenjenom dijelu plate. Prvenstveni red založnih prava više tražitelja izvršenja određuje se prema danu prijema izvršnog prijedloga u sudu ili danom predaje pošti preporučenog pisma. Rješenje o izvršenju, to jest zapljeni je jedina izvršna radnja jer se ne donosi rješenje o prenosu. Rješenje o izvršenju odnosi se i na povećanje plaće do kojeg dođe nakon dostave rješenja o izvršenju, kao i na sva primanja izvršenika po osnovu rada.

14.2. IZVRŠENJE KADA PRAVO NA IZDRŽAVANJE IMA VIŠE LICA

Ako pravo na zakonsko izdržavanje, odnosno pravo na rentu za izgubljeno izdržavanje zbog smrti davaoca izdržavanja prema istom izvršeniku ima više lica, a ukupni iznos njihovih potraživanja prelazi dio plate koji može biti predmet izvršenja, izvršenje se određuje i provodi u korist svakog od takvih tražitelja izvršenja srazmjerno visini njihovih potraživanja.

Razlog za ovakvo zakonsko rješenje je značaj ovih potraživanja za tražitelja izvršenja.

Ovo pravilo će se primijeniti samo u slučaju ako zbir svih potraživanja prelazi dio plaće, odnosno drugih primanja izvršenika koja mogu biti predmet izvršenja.

Ako se nakon započetog provođenja izvršenja na plaći ili drugom stalnom novčanom primanju pojavi novi tražitelj izvršenja, sud će po službenoj dužnosti izmijeniti ranije doneseno rješenje. To će učiniti na način što će odrediti iznos koji će ubuduće isplaćivati pojedinim tražiteljima izvršenja. Novo izmijenjeno rješenje o izvršenju dostavlja se i ranijem tražitelju izvršenja koji protiv takve odluke može izjaviti prigovor.

Kad izvršeniku prestane rad, rješenje o izvršenju djeluje i prema drugom poslodavcu kod kojeg dužnik stupa na rad i to od dana kad je tom poslodavcu dostavljeno rješenje o izvršenju.

Raniji poslodavac obavezan je bez odlaganja preporučenom pošiljkom sa povratnicom dostaviti rješenje o izvršenju novom poslodavcu. O tome će obavijestiti i sud.

Prijašnji poslodavac obavijestiti će sud o prestanku rada izvršenika ako mu nije poznat novi poslodavac. O ovoj činjenici sud će obavijestiti tražitelja izvršenja te odrediti mu rok u kojem će pribaviti podatke o novom poslodavcu.

Ako tražitelj izvršenja u određenom roku ne obavijesti sud o novom poslodavcu, obustaviće se izvršenje.

Postoji odgovornost poslodavca za propuštenu obustavu i isplatu dospjelih rata. Tražitelj izvršenja može predložiti da sud u izvršnom postupku rješenjem naloži poslodavcu da mu isplati sve rate koje je propustio obustaviti i isplatiti prema rješenju o izvršenju. Ovaj prijedlog može staviti do završetka izvršnog postupka. Prijedlog treba da sadrži i oznaku sredstva kojim se traži prinudno namirenje potraživanja.

Rješenje, kojim se usvaja prijedlog tražitelja izvršenja, ima dejstvo izvršenja o izvršenju.

Nakon proteka roka za dobrovoljno izvršenje, pristupa se prinudnoj naplati.

14.3. ZAPLJENA PO PRISTANKU DUŽNIKA

Dužnik može ovjerenom ispravom dati saglasnost da se radi naplate potraživanja povjerioca zaplijeni dio njegove plaće i isplati neposredno povjeriocu na način određen u toj ispravi. Ova isprava ima pravno dejstvo rješenja o izvršenju.

Ispravu dostavlja poslodavcu povjerilac preporučenom poštanskom pošiljkom sa povratnicom.

Zapljena na osnovu saglasnosti dužnika nema uticaja na provođenje izvršenja na plaći radi potraživanja po osnovu zakonskog izdržavanja, naknade štete nastale po osnovu narušenja zdravlja ili smanjenja, odnosno gubitka radne sposobnosti i naknade štete po osnovu izgubljenog izdržavanja zbog smrti davaoca izdržavanja.

15. IZVRŠENJE NA POTRAŽIVANJU PO RAČUNU KOD BANKE

U odnosu na ranije rješenje novi Zakon o izvršnom postupku detaljno reguliše izvršenje na potraživanju po računu kod banke. Odredbe o ovom načinu izvršenja sadržane su u cijelom posebnom odjeljku. U prijedlogu za izvršenje tražitelj izvršenja je dužan naznačiti broj računa izvršenika s kojeg treba obaviti isplatu i broj tražitelja izvršenja na koji treba izvršiti isplatu ili navesti način isplate.

Prenos sredstava, koja se vode na računu izvršenika kod banke, najefikasnije je sredstvo izvršenja. Uslov za ovo izvršenje je da izvršenik na svom računu ima dovoljno sredstava za namirenje potraživanja tražitelja izvršenja. Izvršenje radi ostvarenja novčanog potraživanja prema izvršeniku može se provesti na svim sredstvima na njegovima računima kod banke. Izuzetak postoji samo ako je drukčije određeno zakonom.

Ako tražitelj izvršenja u prijedlogu za izvršenje ne označi navedene podatke, sud će mu naložiti da u ostavljenom roku uredi svoj prijedlog uz upozorenje da će ga odbaciti kao neuređan, ako ne otkloni nedostatke. Rješenjem o izvršenju može se naložiti banci da novčani iznos sa transakcijskog računa izvršenika prenese na transakcijski račun tražitelja izvršenja. Za potraživanja, za koja nije propisana naplata preko žiro računa kod banke, može se naložiti da taj iznos isplati tražitelju izvršenja u gotovom novcu.

Izvršenje na novčanom potraživanju, koje se odnosi na štedni ulog, tekući ili žiro račun, devizni ili drugi račun izvršenika, određuje se rješenjem o izvršenju kojim se nalaže banci da novčani iznos, za koji je određeno izvršenje, isplati tražitelju izvršenja nakon izvršnosti rješenja o izvršenju. Rješenje ima dejstvo rješenja o izvršenju kojim su određeni zapljena novčanog potraživanja i prenos radi naplate.

U navedenim slučajevima u rješenju o izvršenju određuje se broj računa izvršenika s kojeg treba obaviti isplatu i broj računa tražitelja izvršenja na koji treba obaviti isplatu ili drugi način obavljanja isplate. Takođe se obavezuje banka da dostavi izvještaj o svim promjenama na računu izvršenika ili ako na računu nema sredstava ili su ona nedovoljna za namirenje određenog potraživanja.

U izvještaju treba navesti sve promjene izvršene na računu za period od 30 dana do donošenja rješenja o izvršenju. Izvještaj mora da sadrži svaku transakciju na računu, to jest uplate na račun, isplate sa računa, podizanje gotovine, unutarbankarske i međubankarske prenose.

Danom izvršnosti rješenja o izvršenju po sili zakona raskida se ugovor o štednom ulogu bez obzira da li je oročen ili nije.

15.1. REDOSLJED NA PLATE

Banka obavlja naplatu prema vremenu dostave rješenja o izvršenju. Zato vodi posebnu evidenciju redosljeda rješenja o izvršenju prema danu i vremenu dostave. Ovi podaci su važni za određivanje prava na naplatu u slučaju kada banka nema dovoljno sredstava za sva novčana plaćanja.

Na primljenom rješenju o izvršenju banka će označiti dan, sat i minut kad joj je ovo rješenje dostavljeno. Ako su rješenja donesena istog datuma, tada se cijeni redni broj pod kojim je rješenje o izvršenju doneseno. Prednost u provođenju ima najniži broj predmeta istog suda.

Ako se putem pošte primi više rješenja o izvršenju protiv istog izvršenika, na tim rješenjima se označava isto vrijeme dostave. Ova rješenja se unose u evidenciju prema rednom broju iz dostavne knjige ili rednom broju poštanske pošiljke.

Banka je dužna na zahtjev tražitelja izvršenja izdati potvrdu o mjestu njegovog potraživanja prema evidenciji redosljeda rješenja o izvršenju. Banka ne može provesti nalog izvršenika prije isplate potraživanja utvrđenog rješenjem o izvršenju, ako posebnim zakonom nije drukčije određeno.

15.2. POVREMENA DAVANJA

Rješenje o izvršenju, kojim je banci naloženo plaćanje određenih iznosa u određenim vremenskim razmacima, ima za banku obavezujuće dejstvo sve dok se ne donese druga odluka kojom se mijenja, ukida ili preinačava izvršna isprava, a nakon toga i rješenje kojim je dozvoljeno izvršenje prvobitne odluke.

Sud nije obavezan da u izvršnom postupku svakih mjesec dana ili u vremenskim razmacima određenim sudskom odlukom dostavlja novo rješenje o dozvoli izvršenja. Banka će bez ponovnog zahtjeva tražitelja izvršenja vršiti pljenidbu sredstava sa računa izvršenika i doznačavaće ih tražitelju izvršenja. Ovakvo postupanje u skladu je sa načelima efikasnosti i ekonomičnosti jer se tražitelj izvršenja ne mora stalno obraćati sudu.

U rješenju o izvršenju navedenih budućih povremenih davanja treba odrediti iznos, označiti datum dosjelnosti pojedinih potraživanja i vrijeme kada će se provesti izvršenje. Buduća povremena davanja mogu biti na primjer: obaveza izdržavanja djece, novčana renta zbog narušenja zdravlja, tjelesnog oštećenja ili smanjenja radne sposobnosti.

Banka vrši plaćanje na način naveden u nalogu iz rješenja o izvršenju. Za naplatu budućih povremenih davanja banka vodi posebnu evidenciju rješenja o izvršenju.

15.3. POSTUPAK U SLUČAJU KAD NEMA SREDSTAVA NA RAČUNU ILI SMETNJI ZA PROVOĐENJE IZVRŠENJA

Rješenje o izvršenju se ne može provesti kad nema sredstava izvršenika na računu banke. Banka će tada u korist označenog računa o rješenju o izvršenju izvršiti prenos izvršenikovih sredstava u ogovarajućem iznosu sa drugih računa u toj banci, prema redosljedu koji označi tražitelj izvršenja.

Ako ni u navednom slučaju banka ne uspije u cjelini naplatiti izvršno potraživanje, zadržaće rješenje o izvršenju u posebnoj evidenciji. Prenos će izvršiti kad na račun pristignu sredstva.

Banka je bez odlaganja dužna obavijestiti sud o nedostatku sredstava na računu. Uz ovu obavijest će dostaviti i izvještaj o promjenama na računu.

Banka može zadržati rješenje o izvršenju kada ocijeni da postoje zakonske ili druge smetnje za izvršenje po odredbama koje se odnose na provođenje izvršenja na novčanom potraživanju izvršenika.

U takvom slučaju banka će izvršiti zapljenu sredstava izvršenika. O postojećim smetnjama će obavijestiti sud.

Ako utvrdi da su smetnje trajne prirode, sud će obustaviti postupak. O postojanju drugih smetnji, sud će obavijestiti tražitelja izvršenja i banku o daljem postupanju.

15.4. IZVRŠENJE PREMA SOLIDARNOM IZVRŠENIKU

Sud će na prijedlog tražitelja izvršenja donijeti jedno rješenje o izvršenju kada na osnovu izvršne isprave dva ili više izvršenika solidarno odgovaraju. Ovakvim rješenjem vrši se zapljena računa izvršenika u iznosima određenim rješenjem o izvršenju.

U prijedlogu tražitelj izvršenja može odrediti redosljed po kojem će se obaviti naplata od pojedinih izvršenika. Ako to ne učini, naplata će se obaviti onim redom kojim su oni navedeni u prijedlogu.

Namirenje se vrši tako da banka, koja nema dovoljno sredstava na računima izvršenika, dostavlja rješenje o izvršenju na provođenje banci narednog izvršenika uz izvještaj o do tada provedenom izvršenju. O ovoj radnji će bez odlaganja obavijestiti sud.

15.5. IZVRŠENJE NA SREDSTVIMA NA DEVIZNOM RAČUNU I RADI NAPLATE POTRAŽIVANJA U STRANOJ VALUTI

Ako izvršenik ima sredstva samo na deviznom računu, izvršenje se provodi tako što se sredstva s deviznog računa izvršenika preračunavaju po kursu po kojem bi banka, kod koje se vodi račun, obavila ta preračunavanja na zahtjev izvršenika. Isplata se obavlja po pravilima o isplatama sa računa koji se vode u tim sredstvima.

Ako potraživanje u izvršnoj ispravi glasi na stranu valutu i ako izvršenik ima devizni račun u toj valuti, rješenjem o izvršenju naložiće se banci, u kojoj se vodi devizni račun izvršenika, da prenese odgovarajući iznos u stranoj valuti sa računa izvršenika na račun tražitelja izvršenja, ili da naplatu u stranoj valuti izvrši na drugi dozvoljeni način.

Tražitelj izvršenja može zatražiti da se izvršenje odredi i provede na drugim računima ili predmetima izvršenja kao izvršenje radi naplate potraživanja u iznosu koji je potreban da bi se kupila dužna devizna sredstva od ovlaštenog lica.

Banka odgovara za štetu prouzrokovanu tražitelju izvršenja po opštim pravilima o naknadi štete, ako nije postupala u skladu sa rješenjem o izvršenju i drugim sudskim nalozima.

16. IZVRŠENJE NA POTRAŽIVANJU DA SE PREDAJU ILI ISPORUČE POKRETNE STVARI ILI DA SE PREDI NEPOKRETNOST

16.1. MJESNA NADLEŽNOST

Radi namirenja ovog potraživanja tražitelj izvršenja može tražiti izvršenje na svakoj izvršenikovoj stvari ili pravu koji su po zakonu podobni za izvršenje. Ovo se ne odnosi i na prava koja su izuzeta od izvršenja ili je na njima ograničeno izvršenje.

Navedeno sredstvo izvršenja razlikuje se od izvršenja radi ostvarenja novčanog potraživanja tražitelja izvršenja. Naime, predajom i isporukom pokretnih stvari, odnosno ispražnjenjem i predajom nepokretnosti novčano potraživanje tražitelja izvršenja namiruje se prodajom stvari koje su u vlasništvu izvršenika, ali se ne nalaze kod njega.

Ako izvršenikovo potraživanje prema trećem ne vodi sticanju prava vlasništva ili vraćanju stvari, koja je već njegovo vlasništvo, onda se ovim putem ne može tražiti izvršenje.

Za odlučivanje o prijedlogu za izvršenje i provođenje tog izvršenja mjesno je nadležan sud na čijem području se nalaze stvari koje treba predati (*forum rei sitae*). Zato će tužitelj izvršenja u prijedlogu za izvršenje označiti mjesto gdje se nalaze stvari.

Ako potraživanje izvršenika glasi na prodaju pokretnih i nepokretnih stvari, koje se nalaze na području različitih sudova, po atrakciji bi bio nadležan sud prema mjestu nalaženja nepokretnosti. Sud, gdje se nalaze pokretne stvari, postupao bi po zamolnici.

Kada se pokretne stvari nalaze na području više sudova, u takvom slučaju nadležan je svaki od njih po izboru tužitelja izvršenja.

Nije teško odrediti nadležnost kod individualno određenih pokretnih stvari. Međutim, ako se radi o generičnim stvarima koje se trebaju izdvojiti iz mase, nadležnost bi se trebala odrediti po mjestu u kojem je izvršenikov dužnik obavezan ispuniti svoju obavezu po ugovoru ili zakonu.

16.2. IZVRŠNE RADNJE

Izvršenje na potraživanju da se predaju ili isporuče pokretne stvari ili se preda nepokretnost provodi se zapljenom tog potraživanja, njegovim prenosom sa tražitelja izvršenja i prodajom stvari.

Na zapljenu i prenos primjenjuje se pravila o izvršenju na novčanom potraživanju izvršenika. Na prodaju pokretnih stvari i namirenje tražitelja izvršenja primjenjuju se pravila o izvršenju na pokretnim stvarima. Na prodaju nepokretnosti i namirenje tražitelja izvršenja primjenjuju se pravila o izvršenju na pokretnim stvarima.

Tražitelj izvršenja nema obavezu da posebno predlaže vrstu prenosa potraživanja. Samo treba predložiti izvršenje zapljenom i prenosom potraživanja i prodajom stvari. Zapljena na potraživanju sprječava kompenzaciju.

Prenos zaplijenjenog izvršenikovog potraživanja ima dejstvo prenosa novčanog potraživanja radi naplate. Dakle, izjednačen je prenos zaplijenjenog izvršenikovog potraživanja sa prenosom novčanog potraživanja radi naplate. Sa ovim izvršenjem nespojiv je prenos umjesto isplate.

Ako izvršenikovo potraživanje nije dospjelo, sud će naložiti izvršenikovom dužniku predaju stvari nakon dospijeca.

Tražitelj izvršenja može pokrenuti parnicu protiv izvršenikovog dužnika, koji odbije predaju stvari. Ovo će učiniti samo u slučaju ako ne raspolaže izvršnom ispravom kojom je utvrđena obaveza izvršenikovog dužnika na predaju stvari. O pokretnutoj parnici dužan je obavijestiti izvršenika. Ako to ne učini, odgovara izvršeniku za štetu nanesenu zbog tog propusta .

Odredbe o izvršenju na novčanom potraživanju izvršenika na odgovarajući način se primjenjuju i na izvršenje da se predaju ili isporuče pokretne stvari ili da se preda nepokretnost.

16.3. POKRETNE STVARI

Na osnovu prijedloga tužitelja izvršenja sud će rješenjem o prenosu izvršenikovog potraživanja naložiti izvršenikovom dužniku da sam čuva pokretne stvari, koje su predmet izvršenja, ako on na to pristane, odnosno da ih preda službenom licu ili drugom licu na čuvanje.

Pojam „drugo lice“ obuhvata i tražitelja izvršenja.

Tužitelj izvršenja ili drugo lice snose rizik od uništenja ili oštećenja stvari koje su im date na čuvanje.

O ovoj preduzetoj radnji službeno lice sastavlja zapisnik u kojem pojedinačno naznačava stvari koje mu je predao izvršenikov dužnik.

Predajom ili isporukom pokretnih stvari izvršenikov dužnik izvršava svoju obavezu iz pravnog odnosa sa izvršenikom.

Prodaja pokretnih stvari, predatih na čuvanje, i namirenje tražitelja izvršenja obavljaju se prema odredbama glave XI ovog Zakona koje se odnose na izvršenje na pokretnim stvarima.

16.4. NEPOKRETNOST

Rješenjem, kojim se određuje prenos izvršenikovog potraživanja, sud će naložiti izvršenikovom dužniku da tražitelju izvršenja preda nepokretnost, na koju se odnosi to potraživanje.

Ako izvršenikov dužnik ne preda nepokretnost, tražitelj izvršenja može podnijeti tužbu radi predaje stvari. Ovako će postupiti samo ako nema izvršnu ispravu koja glasi na takvu radnju.

I u ovom slučaju izvršne radnje su: zapljena potraživanja, prenos potraživanja na tražitelja izvršenja i predaja nepokretnosti. Međutim, razlika je što se nepokretnost ne predaje službenom ili drugom licu već tražitelju izvršenja.

Predatom nepokretnošću tražitelj izvršenja upravlja kao dobar privrednik, odnosno domaćin u ime izvršenika. Za pričinjenu štetu će odgovarati izvršeniku po pravilima imovinskog prava.

Tražitelj izvršenja je dužan sudu položiti račun o upravljanju.

16.5. PRODAJA I NAMIRENJE TRAZITELJA IZVRŠENJA

Radi namirenja svog potraživanja tražitelj izvršenja može predložiti sudu prodaju nepokretnosti. To može učiniti u roku koji ne može biti duži od 30 dana od dana kada mu je nepokretnost predana. Navedeni rok od 30 dana je je zakonski rok . Može postojati i sudski rok ako je određen u kraćem trajanju. Zakonski rok se ne može produžiti, a sudski može u opravdanim slučajevima. Ovaj drugi rok sud produžava zaključkom.

Ako tražitelj izvršenja blagovremeno ne predloži prodaju, sud će obustaviti izvršenje i ukinuti provedene izvršne radnje.

Nepokretnost se prodaje i tražitelj izvršenja namiruje po odredbama članova 67 do 113 Zakona koje se odnose na izvršenje na nepokretnostima.

17. IZVRŠENJE NA DIONICI I OSTALIM REGISTROVANIM VRIJEDNOSNIM PAPIRIMA, TE NA ČLANSKOM UDJELU U PRAVNOM LICU

Izvršenje na dionici i ostalim registrovanim vrijednosnim papirima te članskom udjelu u pravnom licu je novo poglavlje u Zakonu o izvršnom postupku.

Vrijednosni papiri su prenosive isprave u nematerijalizovanom obliku – elektronskom zapisu emitovane u seriji na osnovu kojih njihovi imaoци mogu da ostvaruju prava prema emitentu. Najvažnije vrste vrijednosnih papira su: dionice ili akcije, obveznice i drugi vrijednosni papiri koje utvrđuje Komisija za vrijednosne papire.

Vrijednosni papiri mogu glasiti na ime i donosioca.

Dionice su vlasnički vrijednosni papiri koje emituje dioničko društvo u skladu sa Zakonom o preduzećima i Zakonom o vrijednosnim papirima.

Na vrijednosnom papiru naznačen je dio kapitala dioničkog društva koji je prilikom osnivanja tog društva određen kao jedinica uloga pojedinca. Ova jedinica uloga je nominalna vrijednost dionice.

Kupovinom dionice ulagač postaje suvlasnik dioničkog društva. Njegov suvlasnički dio zavisi od broja dionica koje je kupio prema ukupnom broju dionica koje su emitovane pri osnivanju dioničkog društva, ili kasnije pri proširivanju ovog društva.

Dioničko društvo je preduzeće koje ostvaruje određeni profit godišnje, kao i svako drugo preduzeće. Za svaku kupljenu dionicu dioničari imaju pravo na dio profita. Dio profita, koji godišnje pripada dioničarima, naziva se dividenda.

Obveznice su dužnički vrijednosni papiri koji imaoци daju pravo na naplatu glavnice i kamata ili drugih prihoda u skladu sa zakonom i odlukom o emisiji.

17.1. MJESNA NADLEŽNOST

Za odlučivanje o prijedlogu za izvršenje na dionici i ostalim registrovanim papirima od vrijednosti i na osnivačkom ili drugom udjelu u pravnom licu i provođenje tog izvršenja mjesno je nadležan sud na čijem se području nalazi prebivalište, odnosno sjedište izvršenika, kao vlasnika dionice ili udjela.

Ako izvršenik nema prebivalište, odnosno boravište ili sjedište na području Bosne i Hercegovine, mjesno je nadležan sud prema sjedištu emitenta vrijednosnih papira, odnosno sjedišta pravnog lica u kojem izvršenik ima svoj udio.

Emitent je pravno lice koje izdaje registrovani vrijednosni papir radi prikupljanja sredstava i koji prema vlasnicima vrijednosnih papira ima sve obaveze naznačene u vrijednosnim papirima.

17.2. IZVRŠNE RADNJE

Izvršenje na dionici provodi se: pljenidbom dionice, njenom procjenom i prodajom, te namirenjem tražitelja izvršenja.

Na prijedlog tražitelja izvršenja, a uz saglasnost izvršenika, dionica se samo izuzetno može prenijeti na tražitelja izvršenja u nominalnoj vrijednosti umjesto isplate.

Na udjelu u pravnom licu izvršenje se provodi pljenidbom udjela, njegovom procjenom te namirenjem tražitelja izvršenja.

Navedene izvršne radnje će se provesti i u slučaju kad je ugovorom ili pravilima pravnog lica ograničeno ili zabranjeno raspolaganje dionicama ili udjelima.

17.3. PLJENIDBA DIONICE

Pljenidba dionice obavlja se dostavom rješenja o izvršenju Registru vrijednosnih papira. Tražitelj izvršenja pljenidbom stiče založno pravo na dionici.

Čim primi rješenje o izvršenju, Registar vrijednosnih papira dužan je upisati da je na dionici zasnovano založno pravo u korist tražitelja izvršenja. Ovaj Registar je bez odlaganja dužan obavijestiti sud o zakonskim smetnjama za zasnivanje založnog prava.

Nakon upisa pljenidbe u registar vrijednosnih papira, u odnosu na zaplijenjene dionice ne smije se obaviti bilo koji upis u ovom Registru na osnovu raspolaganja izvršenika.

O svakoj promjeni u pogledu zaplijenjenih dionica Registar je dužan bez odlaganja obavijestiti sud. Ovo je dužan učiniti posebno u slučaju prinudnog izvršenja radi naplate bilo kojeg drugog potraživanja ili obezbjeđenja takvog potraživanja.

U rješenju o izvršenju sud zabranjuje izvršeniku da raspolaže zaplijenjenom dionicom i upozorava ga na ovu zabranu kao i na krivično-pravne posljedice njene povrede.

17.4. PROCJENA I PRODAJA DIONICA TE NAMIRENJE TRAZITELJA IZVRŠENJA

Dionice, koje se po zakonu i propisima Komisije za vrijednosne papire obavezno uvrštavaju u promet na berzi i drugim uređenim javnim tržištima, prodaju se u skladu sa Zakonom o vrijednosnim papirima, uz posredovanje brokera kojeg odabere sud, nakon izvršnosti rješenja o izvršenju.

Namirenje lica u postupku izvršenja obavlja se uz odgovarajuću primjenu odredaba o izvršenju na pokretnim stvarima.

Dionice, koje se po zakonu i propisima Komisije za vrijednosne papire obavezno ne uvrštavaju u promet na berzi i drugim uređenim javnim tržištima, prodaju se na javnom nadmetanju ili neposrednom pogodbom.

Neposrednom pogodbom dionice prodaje sudski izvršitelj ili lice ovlašteno za prodaju dionica kojem je sud povjerio prodaju. Sudski izvršitelj ili ovlašteno lice sklapaju ugovor o prodaji dionica u ime izvršenika na osnovu zaključka suda koji ih na to ovlašćuje.

Ako se dionice prodaju na javnom nadmetanju ili neposrednom pogodbom, procjena, utvrđivanje prodajne cijene, prodaja dionica i namirenje tražitelja izvršenja obavljaju se u skladu sa zakonskim odredbama koje se odnose na izvršenje na pokretnim stvarima.

U slučaju da se ove dionice ne prodaju u roku od dva mjeseca od dana prve ponude za prodaju na berzi ili neuspjele prodaje na javnom nadmetanju ili neposrednom pogodbom, tražitelj izvršenja može tražiti izvršenje putem prenosa dionica u vlasništvo umjesto isplate.

Rješenje o prenosu dionice dostavlja se Registru vrijednosnih papira.

O ovom pravu sud će obavijestiti tražitelja izvršenja i pozvati ga da u određenom roku podnese prijavu za prenos dionica.

Ako tražitelj izvršenja ne podnese prijavu u određenom roku, postupak će se obustaviti.

Ako drugi dioničari, odnosno suosnivači ili sunosioci udjela imaju pravo preče kupovine zasnovano na zakonu, ugovoru ili pravilima pravnog lica, onda oni imaju prednost nad najpovoljnijim ponuđačem. Potrebno je da odmah po zaključenju nadmetanja izjave da kupuju dionicu ili osnivački ulog u pravnom licu uz iste uslove.

17.5. IZVRŠENJE NA OSNIVAČKOM ILI DRUGOM UDJELU U PRAVNOM LICU

Izvršenje na osnivačkom ulogu ili drugom udjelu u pravnom licu provodi se pljenidbom tog udjela dostavljanjem rješenja o izvršenju registarskom sudu, odnosno drugom nadležnom registarskom tijelu radi zabilježbe založnog prava.

Zakonske odredbe o izvršenju na pokretnim stvarima na odgovarajući način se primjenjuju i na izvršenje na osnivačkom ili drugom udjelu u pravnom licu.

18. IZVRŠENJE DIOBOM STVARI

18.1. MJESNA NADLEŽNOST

Za odlučivanje o prijedlogu za izvršenje diobom zajedničke stvari i za provođenje takvog izvršenja mjesno je nadležan sud na čijem se području nalazi stvar.

Kad se stvar nalazi na području više sudova, svaki od tih sudova može biti nadležan za provođenje diobe.

Ako su predmet diobe više stvari, koje se ne nalaze na području istog suda, mjesno je nadležan svaki od sudova na čijem se području nalazi neka od tih stvari. U ovakvom slučaju postupak određivanja i provođenja izvršenja diobe tih stvari vodiće jedan sud kojem tražitelj izvršenja dostavi svoj prijedlog za izvršenje.

Izabrani sud provešće jedinstven postupak sudskog izvršenja diobom svih stvari navedenih u izvršnoj ispravi, iako se sve te stvari ne nalaze na njegovom području.

18.2. FIZIČKA DIOBA

Pravo na diobu stvari u suvlasništvu regulisano je odredbama Zakona o vlasničko pravnim odnosima. Svaki suvlasnik ima pravo na diobu i može biti predlagač u vanparničnom postupku ili tužitelj u parničnom postupku.

I u izvršnom postupku svaki od suvlasnika ima pravo da na osnovu izvršne isprave bude tražitelj izvršenja. U istom predmetu ostali suvlasnici imaju svojstvo izvršenika.

Dioba stvari u izvršnom postupku vrši se u slučaju kada je to određeno izvršnom ispravom. Ova izvršna isprava može biti donesena u parničnom ili vanparničnom postupku.

Pojedine radnje provođenja fizičke diobe preuzima sudija. Zavisno od okolnosti slučaja sudija može određene poslove u vršenju diobe u izvršnom postupku povjeriti i sudskom izvršitelju. Ovo je novina u Zakonu o izvršnom postupku.

Rješenje o diobi doneseno u vanparničnom postupku uvijek mora sadržavati i način izvršenja diobe. Problemi nastaju kod dioba koje su određene presudom, jer u određenim slučajevima u izreci takve odluke nisu sadržane odredbe o načinu diobe. U ovakvim predmetima izvršni sud će donijeti odluku o načinu diobe.

Tražitelj izvršenja će u prijedlogu za izvršenje na osnovu presude od izvršnog suda zatražiti izvršenje određivanjem izdvajanja suvlasničkih dijelova i njihovim pretvaranjem u realne dijelove zajedničke stvari, njihovom identifikacijom, ako su predmet nekretnine, predajom izdvojenih dijelova u posjed novim vlasnicima te provedbom u katastarskom operatu i zemljišnim knjigama.

Na osnovu ovakvog prijedloga izvršni sud će donijeti rješenje o izvršenju. Nakon toga će zakazati ročište na licu mjesta na koje će pozvati suvlasnike i treća lica koja imaju određena stvarna prava na zajedničkoj stvari. Takođe će pozvati i sudske vještake odgovarajuće struke, jer je teško provesti postupak diobe bez njihove stručne pomoći.

Na zakazanom ročištu sud će prvo pokušati da stranke postignu sporazum o diobi zajedničke stvari. Ako u tome ne uspije, pristupiće procjeni zajedničke stvari, izdvajanju pojedinih suvlastničkih dijelova i njihovom pretvaranju u realne dijelove.

Prilikom provođenja navedenih radnji imaće u vidu izjave i potrebe stranaka te mišljenje vještaka, kao stručnog lica. Sud može naložiti vještaku geodetske struke da uradi nacrt diobe. Takođe može održati i posebno ročište na kojem će pripremljeni nacrt prezentirati strankama te zatražiti njihova izjašnjenja o ovom dokazu.

Nakon toga sud će donijeti rješenje kojim će odrediti uslove fizičke diobe stvari. Kad ovo rješenje postane izvršno, sud će predati identifikovane dijelove zajedničke stvari i odrediti njihovo provođenje u zemljišnoknjižnom sudu i nadležnom organu za vođenje katastra.

18.3. DIOBA PRODAJOM

Ako na osnovu izvršne isprave radi diobe zajedničke stvari, istu treba prodati, sud će to učiniti na način kako je propisano odredbama Zakona o izvršnom postupku koje se odnose na izvršenje na pokretnoj ili nepokretnoj stvari. Izuzetak postoji ako su se stranke o pojedinim pitanjima drukčije sporazumjele.

Faktičko je pitanje kada će se smatrati da je u određenom slučaju nemoguće razvrgnuće suvlasničke zajednice fizičkom diobom.

To će uglavnom biti kad je predmet diobe nedjeljiva stvar, odnosno stvar čija podjela ne bi bila moguća bez gubitka bitnih svojstava njene cjeline. Primjeri za ovakve slučajeve su kad je predmet diobe zajedničke stvari: automobil, umjetnička slika, mašina za pranje veša i slično.

Izvršni sud određuje diobu zajedničke stvari suvlasnika prodajom na način kako je to određeno članom 220 Zakona o izvršnom postupku, ako je to utvrđeno izvršnom ispravom.

Odlučujući o prijedlogu tražitelja izvršenja u kojem se traži provođenje civilne diobe u izvršnom postupku, sud će rješenjem odrediti provođenje onih izvršnih radnji koje se preduzimaju kad se vrši prodaja nekretnine ili pokretnih stvari u izvršnom postupku.

Odstupanje postoji ako je sporazumom stranaka utvrđen obim prodaje u izvršnom postupku. Ovo je logično jer je pravo suvlasnika da sami uredi svoje međusobne odnose na način kako se o tome dogovore.

Treba imati na umu da se stvarna prava trećih lica, koja postoje na zajedničkoj stvari, ne mogu regulisati samo sporazumom suvlasnika. Za ovo je nužna i saglasnost tih trećih lica.

Kad nema sporazuma stranaka o načinu i postupku prodaje stvari radi razvrgnuća suvlasničke zajednice, izvršni sud će rješenjem o izvršenju odrediti da se stvar proda po pravilima izvršnog postupka.

18.4. ODREĐIVANJE NAČINA DIOBE RJEŠENJEM SUDA

Prema propisima o vlasničko-pravnim odnosima sud odlučuje hoće li se dioba obaviti fizički ili prodajom u slučaju kad način diobe nije određen izvršnom ispravom, niti su se stranke sporazumjele o toj činjenici.

Navedena odredba je imperativnog karaktera pa sud mora postupiti u skladu sa njom, iako je tražitelj izvršenja predložio neki od način diobe zajedničke stvari. Ovo stoga što izvršni sud nije vezan navodima prijedloga za izvršenje.

Prije određivanja načina razvrgnuća suvlasničke zajednice, izvršni sud će prvo utvrditi da li o tom načinu postoji saglasnost svih suvlasnika. Zato je uputno prije donošenja rješenja o izvršenju zakazati ročište na kome bi se utvrdilo postojanje ove saglasnosti.

Ako utvrdi da ne postoji takva saglasnost među suvlasnicima, izvršni sud bi trebao, nakon donošenja rješenja o izvršenju, pristupiti radnjama koje su propisane članovima 161 do 167 Zakona o vanparničnom postupku.

Dioba će se obaviti prodajom ako se u izvršnom postupku utvrdi da nije moguća fizička dioba koja je određena izvršnom ispravom, ili je pak moguća samo uz znatno smanjenje vrijednosti stvari.

Dakle, izvršni sud će i bez prijedloga tražitelja izvršenja izmijeniti prvobitno rješenje o izvršenju na način što će odrediti provođenje izvršnih radnji radi provođenja civilne diobe zajedničke stvari, to jest njene prodaje.

18.5. TROŠKOVI POSTUPKA

Troškove provođenja izvršenja diobom stvari snose svi sudionici srazmjerno vrijednosti njihovih udjela u zajedničkoj stvari. Navedena odredba predstavlja izuzetak od opšteg principa prema kojem je izvršenik dužan naknaditi troškove izvršenja koje je tražitelj izvršenja imao u vezi sa izvršenjem.

Razlog za ovakvo zakonsko rješenje je što se postupak diobe suvlasničke stvari vodi u interesu svih suvlasnika, bez obzira na njihovu stranačku ulogu u izvršnom postupku.

Međutim, tražitelj izvršenja je uvijek dužan predujmiti troškove izvršenja. Tražitelju izvršenja naknada troškova određuje se rješenjem tako da su mu sve stranke u postupku diobe dužne naknaditi srazmjeran iznos predujmljenih troškova.

Druga mogućnost je da se nakon prodaje iz ostvarenog novčanog iznosa prvo naknade predujmljeni troškovi postupka tražitelju izvršenja. Nakon toga se vrši raspodjela preostalog iznosa suvlasnicima.

Kad stranka prouzrokuje posebne troškove, dužna ih je naknaditi onim strankama koje su ih imale. Na ovaj način se podmiruju neopravdano prouzrokovani troškovi.

19. IZVRŠENJE RADI OSTVARENJA POTRAŽIVANJA NA RADNJU, TRPLJENJE ILI NEČINJENJE

U predmetima izvršenja radi ostvarenja potraživanja na radnju, trpljenje ili nečinjenje u većini slučajeva sud prisiljava izvršenika na ispunjenje njegove obaveze tako što mu izriče novčane kazne u skladu sa odredbama člana 17 Zakona o izvršnom postupku.

Prema navedenim odredbama fizičkim licima može se kao sredstvo izvršenja izreći novčana kazna u iznosu od 100,00 do 5.000,00 KM, a pravnom licu u iznosu od 1.000,00 do 100.000,00 KM. Odgovornom licu u pravnom licu takođe se može izreći novčana kazna i to u iznosu od 500,00 do 5.000,00 KM.

Zakon o izvršnom postupku nije propisao maksimalni iznos novčane kazne ako izvršenik ne postupi po ponovljenom nalogu suda ili nastavi da postupa suprotno zabrani.

Izričito je određeno da se novčane kazne, izrečene u skladu sa članom 17 Zakona, ne mogu pretvarati u kazne zatvora. Negativna posljedica ove zabrane je ta što tražitelju izvršenja može biti onemogućena adekvatna zaštita u izvršnom postupku.

19.1. MJESNA NADLEŽNOST

Ako je izvršenik na osnovu izvršne isprave dužan obaviti određenu radnju ili trpjeti određene radnje ili se suzdržati od određene radnje, za odlučivanje o prijelogu za izvršenje i za provođenje izvršenja mjesno je nadležan sud na čijem području izvršenik treba ispuniti obavezu iz izvršne isprave.

Pošto se u izvršnoj ispravi ne određuje mjesto ispunjenja obaveze, ako ono nije propisano zakonom, određiće se prema prirodi takve obaveze. Postoje slučajevi kad se obaveza može izvršiti na više mjesta. U takvim predmetima o mjesnoj nadležnosti suda će se odlučivati shodnom primjenom pravila obligacionog prava kojim je uređen parnični postupak.

19.2. IZVRŠENJE RADI OSTVARENJA OBAVEZE NA RADNJU KOJU MOŽE OBAVITI I DRUGO LICE

Izvršenje radi ostvarenja obaveze na radnju koju može obaviti i drugo lice provodi se tako da sud ovlasti tražitelja izvršenja da na trošak izvršenika povjeri da tu radnju obavi drugo lice ili da je obavi sam tražitelj izvršenja.

U ovom slučaju sredstva izvršenja su zamjenjive radnje činjenja koje umjesto dužnika obavljaju druga lica. Tražitelj izvršenja ne može tražiti da sud prinudi izvršenika da ispuni zamjenjivu obavezu izricanjem novčanih kazni.

Izvršni postupak pokreće se podnošenjem prijedloga za izvršenje mjesno nadležnom sudu. Ovaj prijedlog može se podnijeti samo na osnovu izvršne isprave jer vjerodostojna isprava može samo glasiti na novčanu obavezu.

U prijedlogu za izvršenje tražitelj izvršenja treba jasno zatražiti od izvršnog suda ovlaštenje da on sam ili drugo lice, koje je angažovao, o trošku izvršenika ispuni dugovanu radnju koju je izvršenik propustio ispuniti u paricionom roku.

Drugo lice tražitelj izvršenja može angažovati tek nakon donošenja rješenja o izvršenju. Na ovako uspostavljeni ugovorni odnos između njih ne mogu uticati ni sud ni izvršenik. Naknadu troškova treće lice može tražiti samo od tražitelja izvršenja.

Ipak sud i kod ovog sredstva izvršenja ne može imati pasivnu ulogu jer obezbjeđuje uslove za provođenje izvršne radnje.

Tražitelj izvršenja ima pravo da u prijedlogu za izvršenje predloži sudu da obaveže izvršenika na naplatu predujma troškova koji će nastati obavljanjem radnje od strane drugog lica ili tražitelja izvršenja.

Visinu ovih troškova, koje tražitelj izvršenja treba učiniti vjerodostojnim, sud utvrđuje po slobodnoj ocjeni u rješenju o izvršenju. Određene troškove izvršenik uplaćuje na depozit suda, a ne tražitelju izvršenja ili drugom licu. Rok za uplatu troškova počinje teći od dostave rješenja o izvršenju.

Rješenje o visini konačnih troškova za obavljanje dugovane radnje sud donosi na prijedlog tražitelja izvršenja ili izvršenika. Konačno rješenje o troškovima postupka za obavljanje dužne radnje izvršenik ili tražitelj izvršenja mogu tražiti najkasnije u roku od 15 dana od okončanja izvršnog postupka. Ovo je rok koji se odnosi i na zahtjev za isplatu konačnih troškova izvršnog postupka.

Ako nijedna stranka u navedenom roku ne podnese ovaj zahtjev, sud će odrediti da se eventualni višak iznosa novca na depozitu vrati dužniku.

19.3. IZVRŠENJE RADI OSTVARENJA OBAVEZE KOJU MOŽE OBAVITI SAMO IZVRŠENIK

Ako radnju može obaviti samo izvršenik, sud će rješenjem o izvršenju odrediti izvršeniku primjereni rok za ispunjenje obaveze. Ovo je sredstvo izvršenja radi ispunjenja nezamjenjive radnje koja je neposredno vezana za ličnost izvršenika.

Sud će rješenjem o izvršenju dozvoliti prinudno izvršenje nezamjenjive radnje činjenja na način što će odrediti izvršeniku novi primjereni rok za njeno dobrovoljno izvršenje.

Dužinu primjerenog roka sud će odrediti u svakom pojedinačnom slučaju vodeći računa da izvršeniku ostavi dovoljno vremena da obavi dužnu radnju činjenja, ali i da omogući tražitelju izvršenja da u što kraćem periodu realizuje svoje pravo iz izvršne isprave.

Ovaj rok, u kojem mora da ispuni svoju obavezu, za izvršenika počinje teći od prijema rješenja o izvršenju.

Sud će u rješenju o izvršenju zaprijetiti izvršeniku izricanjem novčane kazne ako u određenom roku ne postupi po obavezi iz izvršne isprave. Prijetnja izricanjem novčane kazne može se uputiti ne samo izvršeniku – pravnoj osobi već i odgovornoj osobi u njoj. Ova mjera bi trebala osigurati efikasnije ostvarivanje potraživanja tražitelja izvršenja.

Sud je ovlašten da izvršeniku zaprijeti izricanjem novčane kazne u konkretnom iznosu.

Ako izvršenik ne ispuni svoju obavezu iz rješenja o izvršenju, sud će na prijedlog tražitelja izvršenja dalje postupati prema odredbama člana 17 Zakona o izvršnom postupku koje se odnose i na novčane kazne kao sredstvo izvršenja. Ovo znači da će, nakon što ga obavijesti tražitelj izvršenja, donijeti posebno rješenje o izricanju novčanih kazni, koje, pod određenim uslovima, izvršava po službenoj dužnosti. Prethodno će pozvati izvršenika da se izjasni zbog čega nije ispunio njegovu obavezu.

Sud je ovlašten da u cilju izvršenja rješenja o izvršenju ponavlja izricanje novčanih kazni sve dok izvršenik ne postupi po nalogu suda. Pri tome nije vezan visinom prethodno izrečene kazne niti maksimalnim iznosom koji se može ukupno izreći. Već u prvom rješenju sud može izreći maksimalno dozvoljeni iznos novčane kazne za pojedine kategorije izvršenika. Kasnije tu kaznu u istoj visini može izreći neograničen broj puta sve dok ne prinudi izvršenika na ispunjenje dužne činidbe.

Sud će izricati novčane kazne samo na osnovu zahtjeva tražitelja izvršenja jer to ne može činiti po službenoj dužnosti.

Izvršenik, koji je ispunio svoju obavezu u roku koji mu je sud odredio, dužan je bez odlaganja o tome obavijestiti sud i priložiti nesumnjive dokaze o tome. To mogu biti: ovjerena pismena potvrda tražitelja izvršenja, zapisnik sudskog izvršitelja, nalaz i mišljenje sudskog vještaka i slično. Ako ne priloži potrebne dokaze, smatraće se da radnja nije obavljena.

Izvršenik je dužan da svoju obavezu iz izvršne isprave ispuni samo ukoliko ispunjenje zavisi od njegove volje. Ako izvršenje te obaveze ne zavisi isključivo od njegove volje, zakonodavac određuje da tražitelj izvršenja ne može tražiti prisilno ispunjenje nego naknadu pretrpljene štete.

19.4. IZVRŠENJE RADI OSTVARENJA OBAVEZE NA TRPLJENJE ILI NEČINJENJE

Ovo sredstvo izvršenja primjenjuje se na izvršenje odluka na osnovu kojih je izvršenik obavezan da nešto trpi ili da se suzdrži od preduzimanja radnje na koju bi inače bio ovlašten. Sud će rješenjem naložiti izvršeniku da se ponaša u skladu sa svojom obavezom i zaprijetiti mu novčanom kaznom u skladu sa članom 17 Zakona o izvršnom postupku, ako se nastavi tako ponašati.

Naložena obaveza trpljenja ili suzdržavanja od preduzimanja radnje u pravilu postaje izvršna od pravosnažnosti sudske odluke, a ne po proteku paricionog roka, kako je to određeno za radnju činjenja ili davanja.

Primjeri za radnje trpljenja ili suzdržavanja od njenog poduzimanja su: trpljenje prolaza preko nekretnine, obaveza da se ne nabavlja druga roba osim ugovorene, suzdržavanje od građenja objekta na određenom mjestu i slično.

Sud će rješenjem o izvršenju naložiti izvršeniku ispunjenje obaveze iz izvršne isprave uz prijetnju izricanja novčane kazne ako tražitelj izvršenja tvrdi da se izvršenik ponaša suprotno obavezi utvrđenoj izvršnom ispravom.

Više se ne traži da tražitelj izvršenja dokazuje ili učini vjerovatnim da je izvršenik zaista postupio protivno obavezi iz izvršne isprave.

Novčane kazne mogu se odrediti samo zbog protivne radnje koja je učinjena poslije dozvole izvršenja.

Izvršni sud više ne vodi računa po službenoj dužnosti o ponašanju izvršenika nakon donošenja rješenja o izvršenju.

Novčane kazne izriče samo na zahtjev tražitelja izvršenja koji tvrdi da se izvršenik ponašao suprotno svojoj obavezi iz izvršne isprave, odnosno rješenja o izvršenju.

Zahtjev za izricanje novčane kazne tražitelj izvršenja može podnijeti u roku od 15 dana od dana kada je saznao za sporno ponašanje izvršenika, a najkasnije u roku od godinu dana od povrede obaveze.

U slučaju da navedeni rokovi proteknu, sud će rješenjem odbiti zahtjev za izricanje novčane kazne i obustaviti postupak.

19.5. IZVRŠENJE RADI USPOSTAVLJANJA PRIJAŠNJEG STANJA

Ako je zbog ponašanja izvršenika protivno obavezi iz izvršne isprave nastala promjena koja nije u skladu sa pravom tražitelja izvršenja, sud će na prijedlog tražitelja izvršenja ovlastiti ga da sam ili uz pomoć sudskog izvršenja uspostavi prijašnje stanje na trošak i rizik izvršenika.

Dakle, tražitelj izvršenja, pored kažnjavanja izvršenika, može tražiti od suda da se uspostavi i ranije postojeće stanje stvari.

Na ovaj način se izbjegava vođenje nove parnice radi uspostave ranijeg stanja pošto tražitelj izvršenja svoja prava ostvaruje odmah u izvršnom postupku.

Navedeno sredstvo izvršenja služi najčešće kao dopunsko, ali može biti kao i posebno sredstvo izvršenja. Bitno je da je promjena stanja od strane izvršenika nastupila nakon donošenja izvršne isprave.

Za uspostavu prijašnjeg stanja uglavnom su potrebni određeni novčani izdaci. Tražitelj izvršenja može zatražiti da sud obaveže izvršenika da predujmi ove troškove prije preduzimanja neophodnih radnji.

Ako je do promjena došlo nakon nastanka izvršne isprave, sud će postupiti u skladu sa odredbom stava 1 člana 211 Zakona tek pošto utvrdi da je do promjene došlo zbog ponašanja izvršenika.

U svakom drugom slučaju tražitelj izvršenja će sam morati da snosi troškove uspostave prijašnjeg stanja bez obzira kad je nastala promjena ranijeg stanja.

19.6. PONOVRNO SMETANJE POSJEDA

Kad je počinjeno ponovljeno smetanje posjeda, koje se u biti ne razlikuje od onog ranijeg utvrđenog u izvršnoj ispravi, sud će na prijedlog tražitelja izvršenja donijeti novo rješenje kojim će narediti uspostavu prijašnjeg stanja na osnovu iste izvršne isprave.

Uslov za ovakvo postupanje suda je da je izvršnom ispravom zabranjeno takvo buduće ponašanje.

Novim rješenjem radi uspostave prijašnjeg stanja, na prijedlog tražitelja izvršenja, sud će zaprijetiti izvršeniku izricanjem novčane kazne ako ponovo počini smetanje posjeda.

Prijedlog za izvršenje u slučaju ponovnog smetanja posjeda, izvršenog nakon provedenog izvršenja ili dobrovoljnog izvršenja obaveze od strane izvršenika, tražitelj izvršenja može podnijeti u roku od 30 dana od saznanja za ponovno smetanje posjeda, a najkasnije u roku od jedne godine od ponovljenog smetanja.

19.7. PRAVO NA NAKNADU ŠTETE

Tražitelj izvršenja može u parnici tražiti naknadu štete koja mu je nanescena zbog toga što se izvršenik ponašao protivno svojoj obavezi koja je utvrđena u izvršnoj ispravi.

Navedena odredba nije postojala u ranijem Zakonu o izvršnom postupku. Razlog zbog kojeg se zakonodavac opredijelio za ovu novinu je da bi se obezbijedila ujednačenost sudske prakse.

Pravo na naknadu štete u ovom slučaju propisano je jer se ne može smatrati da je prinudni postupak izvršenja dovoljna kazna za izvršenika zbog nepostupanja po izvršnoj ispravi, bez obzira na izricanje i naplatu novčane kazne.

20. IZVRŠENJE RADI VRAĆANJA ZAPOSLENOG NA RAD ODNOSNO U SLUŽBU

Moguće je da se kod prinudnog izvršenja sudske odluke o vraćanju zaposlenika na rad, odnosno u službu djeluje na poslodavca na dva načina i to izricanjem novčanih kazni te obračunom i isplatom plaća i doprinosa zaposleniku za čitav period od pravosnažnosti presude do njegovog povratka u radni odnos.

U novi Zakon o izvršnom postupku ugrađena su ranija zakonska rješenja u ovom poglavlju jer radno zakonodavstvo predviđa pravo zaposlenika da u radnom sporu traži vraćanje na rad, odnosno u službu.

20.1. MJESNA NADLEŽNOST

Za odlučivanje o prijedlogu za izvršenje na osnovu izvršne isprave kojom je naloženo poslodavcu da vrati zaposlenika na rad ili da člana organa izvršenika vrati u službu i za provedbu ovog izvršenja mjesno je nadležan sud na čijem je području zasnovan radni odnos.

Pod zasnivanjem radnog odnosa podrazumijeva se sklapanje ugovora kojim se zasniva radni odnos.

Kriterij za zasnivanje mjesene nadležnosti suda u ovim slučajevima nije više sjedište poslodavca ili mjesto obavljanja posla.

Ako se ugovor o radu zaključuje između odsutnih stranaka, kao mjesto njegovog zaključenja smatra se mjesto u kojem ponudilac ima sjedište, odnosno prebivalište u trenutku odašiljanja ponude za sklapanje ugovora.

20.2. ROK ZA PODNOŠENJE PRIJEDLOGA ZA IZVRŠENJE

Novi Zakon o izvršnom postupku skratio je rok za podnošenje prijedloga za izvršenje na osnovu sudske odluke o vraćanju zaposlenika na rad na 30 dana. Raniji rok je iznosio 6 mjeseci.

Cilj skraćivanja roka je da se stvori pravna sigurnost kako za poslodavca tako i za tražitelja izvršenja u ovoj važnoj oblasti iz radnih odnosa.

Navedeni rok od 30 dana za podnošenja prijedloga za izvršenje je prekluzivni rok. To znači da će sud primjenom člana 67 Zakona o izvršnom postupku po službenoj dužnosti odbaciti neblagovremen prijedlog za izvršenje.

Smatra se da je radnik stekao pravo da podnese prijedlog za izvršenje na osnovu izvršne isprave kojom je naloženo poslodavcu da ga vrati na rad po isteku roka za dobrovoljno izvršenje određenog u izvršnoj ispravi.

Prema tome sudska odluka je postala izvršna danom isteka roka za dobrovoljno ispunjenje naznačenog u izvršnoj ispravi.

20.3. NAČIN PROVOĐENJA IZVRŠENJA

Izvršenje na osnovu izvršne isprave kojom je izvršeniku naloženo da vrati tražitelja izvršenja na rad, odnosno u službu provodi se primjenom odgovarajućih odredbi člana 17 i odredbi glave XIX Zakona o izvršnom postupku radi ostvarenja obaveze na radnju koju može izvršiti samo izvršenik. Pored izricanja novčane kazne odgovorno lice može biti krivično i prekršajno odgovorno.

Obaveza pravnog lica da vrati tražitelja izvršenja na rad predstavlja nezamjenjivu radnju izvršenika koju umjesto njega ne može obaviti nijedno drugo lice. Zato je u ovom slučaju i propisano sredstvo izvršenja koje je predviđeno za radnju koju može obaviti samo izvršenik. To sredstvo izvršenja je izricanje novčanih kazni.

Prema postojećoj sudskoj praksi postupak izvršenja smatrao se okončanim ispunjenjem dva uslova i to da je tražitelj izvršenja vraćen na posao te da je sa njim zaključen ugovor o radu. Nužno je kumulativno postojanje oba navedena uslova.

20.4. NADOKNADA PLAĆE U SLUČAJU VRAĆANJA ZAPOSLENOG NA RAD

Tražitelj izvršenja, koji je podnio prijedlog da bude vraćen na rad, odnosno u službu može predložiti da sud donese rješenje kojim će odrediti da mu je izvršenik dužan isplatiti na ime plaće mjesečne iznose dospjele od pravosnažnosti odluke pa dok ponovo ne bude vraćen na posao te odrediti izvršenje radi naplate dosuđenih iznosa.

Mjesečne iznose, koji su dospjeli do momenta podnošenja prijedloga za izvršenje, tražitelj izvršenja u prijedlogu za izvršenje može tražiti u njihovom kapitaliziranom iznosu. Nedospjele mjesečne iznose do podnošenja prijedloga treba da istakne kao pojedinačne mjesečne iznose koji uvijek dopijevaju istog dana narednog mjeseca, jer se unaprijed ne zna njihov konačan broj.

Visinu mjesečnog iznosa određuje izvršni sud i ona treba da odgovara visini mjesečne plaće tražitelja izvršenja koju bi ostvario da je vraćen na rad, odnosno u službu. Izvršni sud se može rukovoditi iznosom ranije plaće tražitelja izvršenja, visinom plaće u istom preduzeću koja se ostvaruje za obavljanje sličnih poslova kao i odredbama opšteg akta poslodavca kojim se uređuju plaće. Prijedlog za naknadu plaća može se spojiti sa prijedlogom za izvršenje radi vraćanja na rad ili može biti naknadno podnesen do završetka izvršnog postupka.

Rješenje, kojim se prihvata prijedlog za naknadu, ima djelovanje rješenja kojim se utvrđuje postojanje obaveze izvršenika i djelovanje rješenja o izvršenju.

Dakle, istim rješenjem se određuje obaveza plaćanja mjesečnih iznosa na ime plaće i odmah određuje izvršenje takve novčane obaveze izvršenika. Ovakvim načinom se olakšava položaj tražitelja izvršenja i omogućava efikasnija zaštita njegovih prava.

Izvršenik ima pravo na prigovor protiv ovog rješenja. Za neusvojeni dio predloženog zahtjeva sud će tražitelja izvršenja uputiti na parnicu. Dakle, tražitelj izvršenja nema mogućnost da o tom neusvojenom dijelu raspravlja u izvršnom postupku. Nakon što je doneseno rješenje, izvršenik ima pravo tražiti od izvršnog suda da stavi van snage rješenje ako su se u međuvremenu promijenile okolnosti.

Pod mjesečnim iznosom plaće podrazumijevaju se i sve dažbine koje se plaćaju na plaću kao što su: doprinosi, porezi, takse i slično.

VJEŽBE IV

Odgovorite jasno i određeno na sljedeća pitanja:

1. Ko provodi pljenidbu novčanog potraživanja zasnovanog na vrijednosnom papiru koji se prenosi indosamentom?
2. Na koji način se provodi pljenidba potraživanja osiguranog založnim pravom upisanim u javni registar?
3. Kako se tražitelju izvršenja prenosi zaplijenjeno potraživanje?
4. Šta je prenos potraživanja radi naplate?
5. Koje pravne i druge radnje može preduzimati tražitelj izvršenja na koga je preneseno potraživanje radi naplate?
6. Iz kojih sredstava se namiruje tražitelj izvršenja na koga je preneseno potraživanje radi naplate?
7. Kako se provodi izvršenje kad pravo na izdržavanje ima više lica?
8. Kako se određuje izvršenje na novčanom potraživanju koje se odnosi na štedni ulog, tekući račun, devizni ili drugi račun izvršenika?
9. Kojim redosljedom banka obavlja naplatu na osnovu dostavljenih rješenja o izvršenju?
10. Kako će postupiti banka u slučaju kad nema sredstava na računu izvršenika ili postojanja smetnji za provođenje izvršenja?
11. Kako se provodi izvršenje na sredstvima na deviznom računu i radi naplate potraživanja u stranoj valuti?
12. Koje su radnje izvršenja dužnikove obaveze da preda ili isporuči pokretnu ili nepokretnu stvar?
13. Koji je sud mjesno nadležan za provođenje izvršenja na dionici i ostalim registriranim papirima od vrijednosti?
14. Koje su izvršne radnje za provođenje izvršenja na dionici?
15. Kad se vrši dioba stvari u izvršnom postupku?
16. U kojim postupcima može biti donesena izvršna isprava kao osnov za diobu stvari?
17. Kako se provodi izvršenje radi ostvarenja potraživanja na radnju, trpljenje ili nečinjenje?
18. Kako će postupiti sud u slučaju kada radnju može obaviti samo izvršenik?
19. Kako se provodi izvršenje radi ostvarenja obaveze na trpljenje ili nečinjenje?
20. Kako se provodi izvršenje sudske odluke o vraćanju zaposlenika na rad, odnosno u službu?

ZADACI

1. Tražitelj izvršenja je podnio prijedlog za izvršenje na osnovu pravosnažne presude kojom je izvršenik, tuženi u tom parničnom postupku, obavezan da mu preda u posjed nekretninu k.č. 128 upisanu u pl. 72 K.O. Visoko u roku od 30 dana.

Sud je usvojio predloženo izvršenje.

Izvršenik je blagovremeno uložio prigovor protiv ovog rješenja. Oспорio je vlasništvo na predmetnoj nekretnini tražitelju izvršenja te istakao da je on nije nikada koristio. Smatra da je donesena presuda nezakonita pa predlaže da je izvršni sud ukine.

Kako će sud odlučiti o ovom prigovoru?

Mogući odgovor:

Sud će odbiti prigovor jer se ne zasniva na razlozima navedenim u članu 47 Zakona o izvršnom postupku. Izvršenik ne može osporavati zakonitost pravosnažne presude niti tražiti da izvršni sud ukine tu presudu.

Svoje rješenje izvršni sud će zasnovati na odredbi člana 49, stav 1 i 2 Zakona o izvršnom postupku

2. Protiv rješenja o izvršenju kojim je dozvoljena uspostava ranijeg posjedovnog stanja, izvršenik je blagovremeno uložio prigovor. U prigovoru je istakao da je izvršna isprava u predmetnoj stvari donesena 08.05.1986. godine i da je istog dana postala pravosnažna. Smatra da je zastarjelo potraživanje utvrđeno takvom izvršnom ispravom jer je od njene pravosnažnosti proteklo više od 15 godina.

Kako će odlučiti sud u ovom slučaju?

Mogući odgovor:

Sud će usvojiti prigovor izvršenika, staviti van snage rješenje o izvršenju te ukinuti provedene radnje u ovom postupku.

Naime, članom 379, stav 1 Zakona o obligacionim odnosima propisano je da potraživanja utvrđena pravosnažnom sudskom odlukom ili nagodbom pred sudom zastarijevaju za deset godina.

3. Sud je dozvolio izvršenje na osnovu mjenice izdate u Bihaću 19.12.2007. godine od strane glavnog dužnika Ž.Ž. koju je potpisao i solidarni dužnik – avalista H.H. Mjenica je dospjela na naplatu 03.11.2008. godine. Ova mjenica prema članu 29, stav 2 Zakona o izvršnom postupku predstavlja vjerodostojnu ispravu koja je podobna za izvršenje.

Protiv rješenja o izvršenju H.H. je blagovremeno izjavio prigovor. Istakao je da nije znao da glavni dužnik Ž.Ž. nije imao namjeru vraćati kredit. On je ovakvim postupanjem prevario žirante, a sebi pribavio protivpravnu imovinsku korist.

Kako će sud odlučiti o ovom prigovoru?

Mogući odgovor:

Sud će odbiti prigovor kao neosnovan uz obrazloženje da izvršenik H.H. nije istakao nijedan od razloga nabrojanih u članu 47 Zakona o izvršnom postupku koji bi sprječavao izvršenje u ovoj pravnoj stvari.

4. Tražitelj izvršenja je podnio prijedlog na osnovu izvršne isprave – pravosnažne presude broj: K-50/99 od 10.03.2004. godine. Ovom presudom izvršenik, kao okrivljeni u tom predmetu, obavezan je da oštećenom – tražitelju izvršenja P.Š. „Ribnica“ na ime naknade materijalne štete isplati iznos od 282,92 KM sa zakonskom zateznom kamatom od presuđenja do isplate u roku od 15 dana od dana pravosnažnosti.

Sud je usvojio predloženo izvršenje pljenidbom 1/3 plaće koju je izvršenik ostvario u Rudniku „Breza“.

Protiv ovog rješenja izvršenik je blagovremeno uložio prigovor u kome je osporio da je izvršio krivično djelo za koje je oglašen krivim.

Povodom ovog prigovora sud je stavio van snage rješenje o izvršenju i konstatovao da će se u navedenoj pravnoj stvari provesti parnični postupak.

Da li je pravilna odluka suda?

Mogući odgovor:

Prijedlog za izvršenje podnesen je na osnovu člana 23, stav 1, tačka 1 Zakona o izvršnom postupku. Izvršna isprava je pravosnažna krivična presuda.

Shodno odredbi člana 12, stav 3 navedenog Zakona o uloženom prigovoru protiv usvojenog rješenja o izvršenju bio je dužan odlučiti sud koji je i donio to rješenje.

Prema tome pogrešno je primijenjena odredba člana 50, stav 4 Zakona o izvršnom postupku, jer prijedlog za izvršenje nije podnesen na osnovu vjerodostojne isprave.

5. Rješenjem o izvršenju određeno je izvršenje pljenidbom 1/3 penzije izvršenice koju ostvaruje u Federalnom zavodu PIO Mostar – Kantonalna administrativna služba u Zenici i prenosom na tražitelja izvršenja radi naplate glavnog potraživanja u iznosu od 4.200,00 KM sa zakonskom zateznom kamatom počev od 28.02.2004. godine do isplate i troškova parničnog postupka u iznosu od 800,00 KM.

Federalnom zavodu PIO Mostar – Kantonalnoj službi u Zenici zabranjeno je da zaplijenjeni dio imovine isplaćuje izvršenici, a izvršenici da isti naplati i njime raspolaže.

Izvršenica je uložila prigovor protiv rješenja o izvršenju u kome je ukazala na svoju tešku materijalnu situaciju.

Predložila da mjesečno plaća najviše do 1/6 njenih primanja.

Kako će odlučiti sud o ovom prijedlogu?

Mogući odgovor:

Tražitelj izvršenja neopravdano čeka na naplatu dosuđene tražbine od 2002. godine. Zato je neprihvatljiv prijedlog izvršenice da plaća mjesečno najviše do 1/6 dijela njene penzije, jer ga nije prihvatio tražitelj izvršenja u odgovoru na prigovor.

6. Rješenjem o izvršenju određeno je izvršenje pljenidbom 1/2 plaće koju izvršenik prima u svog poslodavca i dostavom tog iznosa zakonskoj zastupnici mlđb. tužiteljice.

Protiv ovog rješenja izvršenik je blagovremeno uložio prigovor u kome je istakao da je izvršio uplatu pravosnažno dosuđenih iznosa na ime izdržavanja mlđb. tužiteljice priloživši priznanice na kojim je njegov potpis i drugi potpis za koji tvrdi da je priznanicu potpisala zakonska zastupnica mlđb. tužiteljice.

U odgovoru na prigovor zakonska zastupnica mlđb. tužiteljice osporila je sve navode izvršenika, a posebno da je na priznanicama, koje je priložio, njen potpis. Ovo je ponovila i na održanom ročištu. Izvršenik je predložio grafološko vještačenje potpisa o trošku tražiteljice izvršenja, što ona nije prihvatila. Sud je odredio izvođenje predloženog dokaza.

Da li je sud pravilno postupio?

Mogući odgovor:

Sud nije dužan provesti grafološko vještačenje o trošku tužiteljice jer je teret dokaza da je izvršio obavezu iz pravosnažne presude na izvršeniku.

SUDSKA PRAKSA

1. Izvršni sud će na predlog poverioca na osnovu iste izvršne isprave donesene u postupku za smetanje poseda po kojoj je izvršenje sprovedeno ili je dužnik dobrovoljno ispunio svoju obavezu doneti novo rješenje o izvršenju zbog ponovnog smetanja poseda, ukoliko se isto u suštini ne razlikuje od ranijeg

Okružni sud u Kraljevu, broj: Gž-30/95

2. Ne može se dozvoliti dioba nepokretnosti javnom prodajom bez pismenih dokaza o nepokretnosti i pravu svojine, pošto ne bi omogućavala kupcu da stekne nepokretnost u svojini.

Okružni sud u Beogradu, Gž-62/86

3. Fizička deoba u izvršnom postupku moguća je uz neznatno umanjenje vrednosti stvari (predmeta deobe) kad je to neophodno za deobu.

Okružni sud u Kraljevu, broj: 1171/78

4. Izvršna isprava koja ne predviđa deobu zajedničke stvari nije podobna u smislu člana 20 Zakona o izvršnom postupku za fizičku deobu. Izvršni sud je ovlašćen samo da odluči o načinu deobe, da li će se deoba izvršiti fizički ili prodajom ako to nije predviđeno izvršnom ispravom, iako se stranke o tome nisu sporazumele.

Okružni sud u Kraljevu broj: Gž-1408/93

5. Kada je način diobe određen pravomoćnim rješenjem o ovrsi u ovršnom postupku sud u daljem tijeku postupka nije ovlašten donositi novu odluku kojom će utvrditi drugačiji način diobe, već je tako određena ovrha nemoguća i postupak treba obustaviti temeljem odredbe člana 67 Ovršnog zakona.

Županijski sud u Koprivnici broj: Gž-152/02 od 21.02.2002. godine

6. Ocijenjeno je da ovršenik nije postupio suprotno obvezi naloženoj ovršnoj ispravom (rješenje o smetanju posjeda) kad je umjesto zamjene starih brava na vrata postavio nove brave, kojih ključeve imaju ovrhovoditelji.

Županijski sud u Zagrebu, broj: GŽ-1292/02 od 14.05.2003. godine

7. Dužnik je izvršio obavezu vraćanja vjerovnika na rad kad ga je nakon izmjene sistematizacije radnih mjesta izvršene po nastanku izvršne isprave, kojom je ukinuto ranije radno mjesto vjerovnika, rasporedio na poslove koji odgovaraju stručnoj smjeri vjerovnika i za koje nije propisana manja plaća od one koju je primao na prijašnjem radnom mjestu.

Županijski sud u Splitu, broj: GŽ-346/1997 od 19. ožujka 1997. godine

PODMODUL II: UPRAVNI SPOR

POJAM UPRAVNOG SPORA

Upravni spor je spor o zakonitosti konačnog upravnog akta, kojim je u obavljanju upravne djelatnosti riješeno o izvjesnom pravu ili obavezi, odnosno neposrednom ličnom interesu fizičkih i pravnih lica ili drugih stranaka u kakvoj upravnoj stvari. Naime, kad se, po okončanju upravnog postupka, donese konačan upravni akt, nezadovoljna stranka ima pravo da, pod određenim uslovima, zahtijeva da sud ispita zakonitost donesenog konačnog upravnog akta, s kojim ona nije zadovoljna. U tom smislu je upravni spor produžetak upravnog postupka. Međutim, upravni spor može nastati i u slučaju kad upravnim aktom dode do povrede zakona u korist pravnog lica ili građanina, kad upravni spor može pokrenuti i zakonom ovlašteni organ.

Upravni spor, kao spor o zakonitosti upravnog akta, ne bi se mogao shvatiti kao klasični spor u građansko-pravnom smislu. U upravnom sporu među strankama se radi o sporu da li je određeni konačan upravni akt sa stanovišta pravilnosti neposredne primjene propisa u rješavanju upravne stvari, u tom smislu zakonit ili nije, što ispituje i utvđuje nadležni sud. Time je upravni spor, kao procesno-pravni institut u pravnom sistemu Bosne i Hercegovine, kao što je to u svim savremenim pravnim sistemima, izuzetno značajan oblik sudske kontrole rada izvršne, odnosno upravne vlasti. Tako se ovim oblikom sudske kontrole neposredno i podstiče da upravna vlast zakonito radi, a što je od značaja za vladavinu prava i pravnu sigurnost.

U upravnom sporu sud ispituje da li je pravilno proveden upravni postupak i osporenim upravnim aktom pravilno primijenjeno materijalno pravo u rješavanju upravne stvari, i to je upravni spor o zakonitosti upravnog akta. Međutim, u upravnom sporu, o čemu će kasnije biti riječi, sud i meritorno odlučuje o upravnoj stvari, i tad se radi o upravnom sporu pune jurisdikcije.

Institucija upravnog spora kod nas nije nova. Sudska kontrola zakonitosti upravnih akata putem upravnog spora, uvedena je još Zakonom o upravnim sporovima FNRJ iz 1952. godine, od kada se ovaj institut koristi u svim republikama bivše SFRJ, pa time i u BiH. U suštini noveliranim i novim zakonskim rješenjima koja su u primjeni u BiH, zadržana su sva obilježja upravnog spora iz ranije važećih i noveliranih zakona o upravnim sporovima, a promjene koje su unesene u sada važeće propise kojim je ureden upravni spor, odraz su novog društvenog uređenja i uređenja vlasti u BiH. Upravni spor vodi sankcionisanju i korigovanju nezakonitog rada pri donošenju upravnih akata. On se time pokazuje kao sredstvo garancije prava i pravnih interesa građana i drugih pravnih subjekata kad se o njima rješava u upravnim stvarima. Upravni spor time odražava i jača povjerenje u sud kao organ pravne zaštite i kontrole zakonitosti rada organa uprave.

PREDMET UPRAVNOG SPORA

1. Predmet upravnog spora - upravni akt

Upravni spor se može voditi samo protiv upravnog akta i to upravnog akta koji je donesen u drugom stepenu, kao i prvostepenog upravnog akta, ako protiv tog akta zakonom nije dopuštena žalba u upravnom postupku. Dakle, upravni spor se može voditi protiv konačnog upravnog akta, a ne protiv akata uprave koji nisu upravni akti.

Pod upravnim aktom, prema pravilima koja su propisana ZUS-om, podrazumijeva se akt kojim organi uprave i upravne ustanove, kao i institucije s javnim ovlaštenjima, rješavaju o izvjesnom pravu ili obavezi pojedinca ili pravnog lica u nekoj upravnoj stvari. Upravni akt definiran pravilima koje i propisuje ZUS, odnosno ispitivanje njegove zakonitosti, i jeste predmet upravnog spora. Stoga, bitna obilježja upravnog akta, koja bi morala uvijek biti kumulativno ispunjena da bi upravni akt mogao biti predmet upravnog spora, su:

a. da se radi o autoritativnom pojedinačnom pravnom aktu

Donosilac akta odlučuje na osnovu utvrđenih ovlaštenja i prema drugom subjektu u upravnom postupku istupa autoritativno, ima jaču pravnu poziciju, prema strankama u postupku istupa jednostrano, s manjom ili većom nadređenošću, i pri tom doneseno rješenje je pravno obavezujuće. Stoga i pravno djelstvo koje nastaje rješenjem u upravnom postupku, nastaje jednostranom odlukom donosioca akta, a ne saglasno voljama subjekata u konkretnom upravno-pravnom odnosu;

b. da se odnosi na rješavanje u upravnoj stvari o nekom konkretnom pravu ili obavezi pojedinca ili pravnog lica, odnosno druge stranke

Rješavanje upravne stvari je materijalno pravno obilježje upravnog akta, budući da se upravni akt i donosi radi rješavanja upravne stvari. Upravna stvar je konkretna pojedinačna situacija pojedinog lica koju je nužno autoritativno riješiti neposrednom primjenom materijalnog propisa u upravnom postupku. Ona se odnosi na neko pravo, obavezu ili pravni interes pojedinca, pravnog lica ili drugih stranaka. A konkretnost znači da predmet upravnog spora može biti samo konkretan individualni akt kojim se rješava o izvjesnom pravu ili obavezi stranke, pa se zbog toga i ne može voditi protiv općih akata organa uprave - pravilnika, naredbi, uputstava i dr.;

c. da je donesen u upravnom postupku od strane nadležnog organa, odnosno institucije koja vrši javna ovlaštenja, tj. da ima donosioca

U krug donosioca upravnog akta prije svega spadaju organi uprave i upravne institucije i ustanove, ali pored njih to su i institucije kojima su zakonom ili drugim propisom povjerena javna ovlaštenja u rješavanju određene upravne stvari u okviru svoje djelatnosti, kao što su javne ustanove, javne korporacije, javna preduzeća, privredna društva i druga pravna lica kojima je povjereno vršenje javnih ovlaštenja;

d. da se radi o konačnom upravnom aktu

Konačnost, kao element upravnog akta, je procesno-pravni institut koji znači da se protiv akta ne može u upravnom postupku izjaviti žalba kao redovan pravni lijek,

odnosno da se radi o drugostepenom aktu, ili izuzetno prvostepenom protiv kojeg nije dozvoljena žalba.

Sudska praksa:

”Obavijest upravnog organa da nema uslova za pokretanje upravnog postupka ima karakter upravnog akta (zaključka iz čl. 125. st. 2. Zakona o općem upravnom postupku).”

”Za pokretanje upravnog spora protiv jednog akta, nije odlučno da li je taj akt donesen od strane subjekta koji je u državnom, privatnom ili mješovitom vlasništvu. Odlučno je da li se radi o takvom aktu koji je donijet u kakvoj upravnoj stvari, a kojim se rješava o izvjesnom pravu ili obavezi određenog pojedinca ili pravnog lica, kako je to definisano odredbom čl. 6. ZUS-a.”

Iz obrazloženja:

”Sud je u pobijanom rješenju zauzeo pravni stav da osporeni akt nije upravni akt prema definiciji datoj u odredbi čl. 6. Zakona o upravnim sporovima (‘Sl. glasnik RS’, br.12/94), jer da nije donesen u vršenju javnih ovlaštenja, a ni u upravnoj stvari. Istakao je da ga je donio nadležni organ preduzeća koje je organizirano kao akcionarsko društvo, pa da kao takvo nema javno ovlaštenje za postupanje u upravnoj stvari, jer da mu ono nije dato zakonom, a ni odlukom Skupštine grada utemeljene na zakonu... Za pokretanje upravnog spora protiv jednog akta, nije odlučno da li je taj akt donesen od strane subjekta koji je u državnom, privatnom ili mješovitom vlasništvu. Odlučno je da li se radi o takvom aktu koji je donijet u kakvoj upravnoj stvari, a kojim se rješava o izvjesnom pravu ili obavezi određenog pojedinca ili pravnog lica, kako je to definisano odredbom čl. 6. ZUS-a. Akt koji je tužbom osporen, je po mišljenju ovog suda donijet u upravnoj stvari jer je njime riješeno o izvjesnom pravu, odnosno obavezi, konkretno o obavezi plaćanja telefonskog računa čiju visinu je tužilja osporila.

Tačno je da na izričit način zakonom nisu povjerena javna ovlaštenja tuženom, kao nedržavnom subjektu, što može stvoriti nedoumice u pogledu vršenja upravnih javnih ovlaštenja. Međutim, tumačenjem odredaba Zakona o javnim službama, Zakona o PTT uslugama, opštim uslovima za vršenje PTT usluga, proizlazi da su ta ovlaštenja data tuženom. Ovo proizlazi iz činjenice da je tim aktima propisan postupak u pogledu odlučivanja po zahtjevu za reklamaciju telefonskih računa, način odlučivanja, rokovi te organi za postupanje po zahtjevu. To dalje znači, da tuženi, u provođenju tog postupka, neposredno primjenjujući propise rješava o izvjesnom pravu ili obavezi korisnika telefonskog računa, potvrđujući ili registrujući određene podatke u pogledu ispravnosti telefonskog aparata, telefonskih linija i NF parica, te utvrđujući postojanje administrativno-računske greške i s tim u vezi da li je izvršen pravilan obračun računa po važećem cjenovniku. Njegov organ - Prvostepena komisija donosi odluku protiv koje je moguće izjaviti prigovor u roku od 8 dana od dana dostavljanja odluke Drugostepenoj komisiji preduzeća. Prema tome, akt koji je tužbom osporen je upravni akt i protiv istog se može voditi upravni spor, u kojem se mora ispitati da li je taj akt, po onome što je njime riješeno, zakonit.”

(Vrhovni sud RS, Uvl:117/04 od 08.12.2005)

2. Upravni akti protiv kojih se ne može voditi upravni spor

Načelno je usvojena prema ZUS-u opća, generalna klauzula, da je upravni spor redovan oblik sudske kontrole zakonitosti svih upravnih akata, odnosno da se upravni spor može voditi protiv svakog upravnog akta. Međutim, prema pravilima koja su propisana ZUS-om, utvrđena je i negativna enumeracija akata za tri slučaja, u kojima se ne može voditi upravni spor. Upravni spor se ne može voditi:

- a. protiv akata donesenih u stvarima u kojima je sudska zaštita osigurana izvan upravnog spora:

U ovom slučaju je bitno da je određenim zakonom osigurana sudska zaštita izvan upravnog spora. Dakle, sudska kontrola zakonitosti upravnog akta uvijek je osigurana i ostvaruje se u upravnom sporu, osim, ako je zakonom propisano da je protiv konačnog upravnog akta osigurana sudska zaštita izvan upravnog spora. Uglavnom, to su slučajevi kada je po prirodi spora primjerenije da se npr. u parničnom postupku rasprave i riješe sporni odnosi;

- b. protiv akata donesenih u stvarima o kojima se po izričitoj odredbi zakona ne može voditi upravni spor:

To su slučajevi koji su također propisani posebnim zakonima kao npr. čl. 34. st. 3. ZUP-a FBiH kojim je propisano da stranka protiv rješenja o sukobu nadležnosti ne može izjaviti posebnu žalbu niti voditi upravni spor i sl.;

- c. u stvarima o kojima neposredno, na osnovu ustavnih ovlaštenja, odlučuju i to u BiH Parlamentarna skupština BiH ili Predsjedništvo BiH, u FBiH domovi Parlamenta FBiH ili predsjednik FBiH i jedan od potpredsjednika FBiH, odnosno zakonodavno tijelo kantona, u RS Narodna Skupština RS, predsjednik RS ili jedan od potpredsjednika RS, a u BDBiH u stvarima o kojima neposredno na osnovu statutarnih ovlaštenja odlučuje Skupština BDBiH:

To su najčešće akti u pojedinačnim stvarima, koji su više političko-pravne prirode, a odnose se npr. na akte o izboru, imenovanju, postavljenju ili razrješenju, na akte o davanju pomilovanja i sl. U ovim slučajevima bitno je da se radi o ustavnim (za BDBiH statutarnim) rješenjima, kao pravnom osnovu za donošenje ovih akata, a ne drugih propisa. Dakle, upravni spor ne bi bio isključen protiv upravnih akata, kojim bi navedeni organi rješavali u upravnoj stvari, na temelju zakona ili drugih propisa.

Ipak, u stvarima navedenim u tač. b. i c. može se voditi upravni spor kad nadležni organ pri donošenju upravnog akta prekorači granice svoje nadležnosti ili upravni akt ne donese neposredno na osnovu ustavnih ovlaštenja.

”Akt nadležnog organa kojim su imenovani članovi upravnog odbora u pravom licu ne predstavlja upravni akt, pa se protiv takvog akta ne može voditi upravni spor.”

Iz obrazloženja:

”Odredbama čl. 9. Zakona o upravnim sporovima (‘Sl. novine FBiH’, br. 2/98. i 8/00) upravni spor se može voditi samo protiv upravnog akta, a upravni akt u smislu ovog Zakona jeste akt kojim nadležni organ iz čl. 4. istog Zakona rješava po izvjesnom pravu ili obavezi građanina ili pravnog lica o nekoj upravnoj stvari. Akt tuženog o imenovanju članova upravnog odbora ‘Livno trans’ DOO iako je dat u formi rješenja i donio ga je organ uprave na osnovu čl. 6. i 8. Uredbe o određivanju vlasnika i upravljanja društvenim kapitalaom u preduzećima i drugim pravnim osobama (‘Narodne novine Hercegbosanske županije’, br. 8/98) nije upravni akt, jer istim nije rješavano o iznesnom pravu ili obavezi građanina ili pravnog lica u nekoj upravnoj stvari. Naime, imenovanje članova upravnog odbora preduzeća u svim slučajevima vrše organi koji su propisima ovlašteni da ih imenuju rukovodeći se načelom cjelishodnosti, neovisno o kakvim preduzećima se radi, pa ti akti o imenovanjima (odluke, rješenja ili sl.), nisu upravni akt u smislu citiranih odredbi Zakona o upravnim sporovima jer se ne radi o upravnoj stvari, kao jednom od bitnih sadržajnih elemenata upravnog akta, pa se protiv takvih akta ne može dobiti upravni spor”.

(Vrhovni sud FBiH, UŽ-229/00 od 28.02.2005.godine).

”Rješenje Kantonalne i Federalne komisije za implementaciju čl. 143. Zakona o radu nisu upravni akti, pa se protiv njih ne može podnijeti tužba u upravnom sporu. Naprotiv, tim rješenjima se odlučuje o radnopravnom statusu zaposlenika na čekanju i njihovim pravima iz tog statusa, pa se njihovo preispitivanje može vršiti samo pred mjesno nadležnim općinskim sudom, bilo po tužbi zaposlenika ili poslodavca.”

(Kantonalni sud u Travniku, U-193/05, od 27.09.2005).

”I. Akt načelnika općine kojim se odlučuje o raspolaganju sredstvima općine koja služe za nakande zaposlenika ne smatra se upravnim aktom u smislu Zakona o upravnim sporovima protiv kojeg se može pokrenuti upravni spor.

II. Da bi se neki akt smatrao upravnim aktom, takav akt mora biti donesen u okviru javnopravnih ovlaštenja organa koji je donio akt i to u radnopravnom, a ne građanskom (radnopravnom) odnosu, jer u protivnom predstavlja samo akt raspolaganja.

III. Karakter osporenog akta, koji je jasno definiran zakonom, ne može se mijenjati voljom ili pogrešnom uputom tuženog o mogućnosti pokretanja upravnog spora.”

Iz obrazloženja:

”Medutim, osporeni akt tuženog ne predstavlja upravni akt, u smislu odredba čl. 8. st. 2. Zakona o upravnim sporovima (”Sl. novine FBiH”, br. 9/05), kojim je propisano da upravni akt u smislu tog Zakona predstavlja akt kojim nadležno tijelo rješava o izvjesnom pravu ili obavezi pojedinca ili pravne osobe u nekoj upravnoj stvari. Da bi se neki predmet mogao smatrati upravnom stvari, neophodno je da postupak koji vodi organ uprave ima za predmet upravno-pravni odnos i da organ koji odlučuje rješava stvar iz osnova javnog ovlaštenja. Kako je u konkretnom slučaju očigledno da se u predmetnoj stvari ne radi o upravno-pravnom, nego građanskom (radno-pravnom) odnosu, te kako u konkretnom slučaju predmet odlučivanja ne spada u područje djelovanja tuženog u okviru javnopravnih ovlaštenja, to se može osnovano zaključiti da se u ovoj pravnoj stvari ne radi o upravnoj stvari, a samom tim ni o upravnom aktu zbog čega se ni akt kojim je o zahtjevu tužiteljice odlučivano ne može smatrati upravnim, nego tzv. aktom raspolaganja, odnosno aktom u kome su prvostepeni i drugostepeni organ odlučivali o raspolaganju sredstvima tuženog, koja služe za naknade zaposlenih kod tuženog. Na ovakvu ocjenu predmetnog akta nije od uticaja ni očigledno pogrešna uputa koja je tužiteljici data od strane tuženog u osporenom rješenju kojim se ista upućuje na pokretanje upravnog spora, jer se karakter osporenog akta, koji je jasno definiran Zakonom, ne može mijenjati voljom ili pogrešnim uputama tuženog.”

(Kantonalni sud u Tuzli, U-515/05 od 26.09.2005)

”Rješenje policijske uprave o upućivanju na zdravstveni pregled vlasnika oružja, nije upravni akt.”

(Upravni sud Republike Hrvatske, Us-10559/99 od 12. 6. 2002)

”Opomena Porezne uprave poreznom dužniku zbog plaćanja određenog iznosa duga nije upravni akt.”

(Upravni sud Republike Hrvatske, Us-3961/99, od 31. 10. 2000)

”O pravu na isplatu jubilarne nagrade, naknade za prekovremeni rad i razlike putnih troškova djelatnika Ministarstva unutarnjih poslova, ne odlučuje se u upravnom postupku.”

(Upravni sud Republike Hrvatske, Us-9721/99, od 31. 10. 2000)

”Obavijest o neprihvatanju zahtjeva stranke za ukidanje ili mijenjanje pravomoćnog rješenja, čak i kad je donesena u obliku rješenja, ne smatra se upravnim aktom.”

(Upravni sud Republike Hrvatske, Us-9531/98, od 4. 5. 2000)

”Rješenje o rasporedu na radno mjesto u javnoj službi nije upravni akt.”

(Upravni sud Republike Hrvatske, Us-8122/01 od 20. 09. 2001)

3. Predmet upravnog spora - nedonošenje upravnog akta

Kako je to već i ukazano, upravni spor može se voditi samo protiv konačnog upravnog akta. Međutim, stranka može pokrenuti upravni spor i u slučaju tzv. "čutanja administracije", kad nadležni organ nije u roku donio upravni akt, jer se i tada radi o zaštiti prava tužioca. U takvom slučaju tužba se ne podnosi protiv upravnog akta, jer on nije ni donesen, već zbog toga što takav akt nije donesen u roku određenim zakonom, pa je zakonska pretpostavka da je odbijen zahtjev stranke, odnosno žalba. Takav upravni spor i nastaje zbog uskraćivanja prava stranci da od nadležnog organa u propisanom roku po podnijetom zahtjevu dobije odgovarajući upravni akt - pozitivan ili negativan, a na što stranka ima pravo. Do ove situacije može doći u slijedećim slučajevima:

a. nerješavanja žalbe izjavljene protiv prvostepenog rješenja

Drugostepeni organ je dužan, prema pravilima ZUP-a, rješenje po žalbi stranke na prvostepeno rješenje donijeti i dostaviti stranci što prije, a najkasnije u roku 30 dana (u RS dva mjeseca) od dana predaje žalbe, ako posebnim propisom nije određen kraći rok, u protivnom smatra se da je žalba odbijena i stranka može, prema pravilima koja su propisana ZUS-om, pokrenuti upravni spor. To je zakonska presumpcija kojom se i omogućava da stranka sudom može ostvariti svoja prava;

b. nedonošenja prvostepenog rješenja protiv kojeg žalba nije dozvoljena

Kad protiv prvostepenog rješenja žalba zakonom nije dozvoljena, to rješenje je u upravnom postupku konačno, i protiv njega se može pokrenuti upravni spor, osim u slučajevima u kojima se, prema pravilima propisanim u ZUS-u, ne može voditi upravni spor. Ako po zahtjevu stranke nije u zakonskom roku (30 dana - u RS mjesec dana, odnosno 60 dana - u RS dva mjeseca ili kraćem roku određenim posebnim propisom) doneseno prvostepeno rješenje protiv kojeg žalba nije dopuštena, smatra se da je zahtjev stranke odbijen, i u takvom slučaju stranka može, ali također prema pravilima koja su propisana ZUS-om, pokrenuti upravni spor;

c. nedonošenja ni prvostepenog ni drugostepenog rješenja

Rokovi za donošenje prvostepenog rješenja i rješenja po žalbi određeni su pravilima koja su propisana u ZUP-u. Ako se u tim rokovima ne donese prvostepeno rješenje stranka ima pravo izjaviti žalbu, ako je dopuštena, drugostepenom organu, jer se smatra da je time njen zahtjev odbijen. Ako ni po podnijetoj žalbi u tom slučaju drugostepeni organ u zakonskom roku ne donese rješenje o žalbi, stranka može, ali također prema pravilima koja su propisana ZUS-om, i u takvom slučaju pokrenuti upravni spor.

Međutim, u odnosu na raniji Zakon o upravnim sporovima, za pokretanje upravnog spora u ovom slučaju, novim zakonskim rješenjima, izmijenjeni su uslovi, ali oni nisu na jedinstven način uređeni. Naime, prema odredbi čl. 17. st. 1. i 3. ZUS-a RS po proteku zakonskih rokova, kad nadležni organ o zahtjevu, odnosno o žalbi stranke nije odlučio, a drugostepeni organ ne donese rješenje ni u daljem roku od 15 dana (odnosno 7 dana u smislu odredbi čl. 19 ZUS-a BDBiH i čl. 21. ZUS-a BiH) po ponovljenom traženju, stranka može pokrenuti upravni spor kao da joj je žalba odbijena. Prema odredbama čl. 20. st. 1. i 3. ZUS-a FBiH, stranka više nije dužna

da pismeno zatraži od drugostepenog organa da u daljem roku od 7 dana donese rješenje, kako je to ranije morala činiti, već je dužna da po proteku zakonskih rokova, kad nadležni organ o zahtjevu, odnosno o žalbi stranke nije odlučio, da se prethodno pismeno obrati nadležnoj upravnoj inspekciji, da ona u roku od 30 dana interveniše kod nadležnog organa da donese rješenje. Ako inspekcija ne postupi u tom roku, ili drugostepeni organ ne donese rješenje po žalbi, odnosno ako se ne donese prvostepeno rješenje protiv kojeg žalba nije dopuštena, ni po zahtjevu upravne inspekcije kojoj se stranka obratila, stranka može pokrenuti upravni spor kao da joj je žalba odbijena.

Ipak, može se reći, da za pokretanje upravnog spora u slučaju tzv. "ćutanja administracije" u svakom pojedinom slučaju moraju biti kumulativno ispunjeni navedeni uslovi, u protivnom sud će tužbu kao prijevremenu odbaciti.

Sudska praksa:

"Odluka Federalne komisije za implementaciju čl. 143. Zakona o radu nije donesena u upravnom postupku i nema karakter upravnog akta, pa se zbog nedonošenja zaključka o dozvoli njenog izvršenja od strane oba upravna organa, po zahtjevu stranke koja je tražila donošenje takvog zaključka, ne može iz tog razloga pokrenuti i voditi upravni spor, nego njenu tužbu treba odbaciti."

Iz obrazloženja:

"Odluke Komisije za implementaciju čl. 143. Zakona o radu, donose se u postupku propisanom po tom zakonu, a te komisije nisu organi koje ima u vidu čl. 4. ZUS-a, niti je postupak koji provode po propisima o radnim odnosima upravni postupak. Administrativno izvršenje rješenja može se zahtijevati i ostvariti samo ako su doneseni u upravnom postupku što proizilazi iz čl. 267. st. 1, 269, 272. i drugih odredaba Zakona o upravnom postupku. Kako rješenja pomenute Komisije nisu donesena u upravnom postupku, ne može se ni zahtijevati njihovo izvršenje u smislu odredaba čl. 267. do 290. Zakona o upravnom postupku sve i kad bi imale snagu izvršne isprave. Stoga i kad se radi o upravnom sporu zbog nedonošenja rješenja po zahtjevu ili žalbi ili iz oba ova razloga u smislu članova 11. i 22. Zakona o upravnim sporovima, takav spor se može pokrenuti i voditi samo ako se radi o nedonošenju upravnog akta kojim se rješava o upravnoj stvari i koji ispunjava i ostale uslove propisane čl. 9. st. 2. Zakona o upravnim sporovima, a ne i u slučaju nedonošenja akta u nekoj drugoj stvari koja nije upravna i u kojoj se ne rješava u upravnom postupku, kao što je to slučaj u ovom predmetu."

(Vrhovni sud FBiH, UŽ-449/04 od 10.05.2006)

4. Imovinskopravni zahtjevi u upravnom sporu

Iako se u upravnom sporu cijeni zakonitost konačnog upravnog akta, što je pravilo, ipak i imovinskopravni zahtjevi mogu biti predmet u upravnom sporu. Naime, u upravnom sporu, prema pravilima koja su propisana ZUS-om, može se tražiti i povrat oduzetih stvari, kao i naknada štete koja je tužiocu nanesena izvršenjem upravnog akta koji se osporava. To u suštini predstavlja i ekonomično i svrsishodno rješenje. Međutim, takav zahtjev se može postaviti uz slijedeće uslove:

- a. tužilac mora prvo osporavati zakonitost upravnog akta koji je predmet upravnog spora i staviti zahtjev za povrat oduzetih stvari, odnosno za naknadu nanesene štete izvršenjem upravnog akta koji se osporava, za koji tužilac smatra da je nezakonit;
- b. da je upravni akt izvršen prije pokretanja i okončanja upravnog spora;
- c. da su njegovim izvršenjem tužiocu oduzete određene stvari ili nanesena šteta.

O imovinsko pravnom zahtjevu sud može odlučivati samo ako utvrdi da je upravni akt nezakonit i zbog toga ga poništi, i ako ima valjane dokaze na osnovu kojih može odlučiti o takvom zahtjevu. Ako se nisu u konkretnom slučaju stekli ti uslovi, tužilac će se uputiti da svoja prava ostvari u građanskoj parnici.

NADLEŽNI UPRAVNI ORGANI

1. Pojam organa po ZUS-u

U upravnim stvarima, prije svega rješavaju organi uprave i druge institucije koje čine upravu na nivou BiH, entiteta BiH, Brčko Distrikta BiH, kao i one koje čine kantonalnu, gradsku i općinsku upravu. Oni su glavni nosioci upravne djelatnosti u neposrednom provođenju zakona i drugih propisa, na osnovu kojih i rješavaju u upravnim stvarima o pravima i obavezama građana, kao i pravnih i drugih lica. Stoga se pod organom, u smislu ZUS-a, podrazumijevaju prije svega navedeni organi uprave i upravne ustanove, ali to su i institucije koje imaju javna ovlaštenja kad u vršenju javnih ovlaštenja rješavaju u upravnim stvarima.

2. Organi uprave i institucije s javnim ovlaštenjima

Kad je riječ o organima uprave i upravnim ustanovama, njihovo osnivanje, organizacija i djelokrug uređeno je zakonima o upravi i zakonima o ministarstvima i drugim tijelima uprave, a za jedinice lokalne samouprave, u odnosu na nivoe društveno-političkog organiziranja u BiH, i propisima o lokalnoj samoupravi i propisima o organizaciji lokalne uprave.

U vezi s vrstom i organizacijom organa uprave treba imati u vidu da se iz ustavnog uređenja BiH uspostavljenog Ustavom BiH može uočiti i sva složenost strukture državne vlasti u BiH, tako da se to odražava na izuzetnu složenost i u organiziranju izvršno-upravne vlasti, odnosno organizaciju organa uprave.

Organi uprave izvršavaju zakone i druge propise njihovim neposrednim primjenjivanjem, rješavanjem upravnih stvari u upravnom postupku. Organi uprave su ministarstva, uprave i upravne ustanove - organizacije. Uprave i upravne ustanove - organizacije mogu se osnivati kao samostalne upravne organizacije i kao upravne organizacije u sastavu ministarstva. Upravne organizacije osnivaju se u obliku zavoda, sekretarijata, agencija, fondova ili direkcije. Upravna organizacija, ako nije u sastavu ministarstva, ima svojstvo pravnog lica. Poslove organa državne uprave obavljaju i jedinice lokalne samouprave u dijelu u kojem su im u tome zakonom prenijeta javna ovlaštenja, a u skladu s propisima o lokalnoj samoupravi, obavljanje tih poslova i poslova iz samoupravnog djelokruga jedinica lokalne samouprave vrše općinske, odnosno gradske službe.

Iako u upravnim stvarima, prije svega u okviru svog djelokruga rješavaju organi uprave, u upravnim stvarima rješavaju institucije koje imaju javna ovlaštenja. To su javne ustanove, javne korporacije, javna preduzeća, privredna društva i druga pravna lica kojim su zakonom ili propisom gradskog ili općinskog vijeća povjerena javna ovlaštenja u rješavanju određene upravne stvari u okviru svoje djelatnosti. U ovim slučajevima se radi o rješavanju u upravnim stvarima na osnovu javnog ovlaštenja u mnogim oblastima, kao što se to odnosi na prava iz oblasti penzijsko-invalidskog osiguranja, zdravstva, socijalne zaštite, zapošljavanja, obavljanja komunalnih djelatnosti i dr.

NADLEŽNOST ZA RJEŠAVANJE UPRAVNIH SPOROVA

Nadležnost se može definirati kao pravo i dužnost suda da riješi spor ili preduzme odgovarajuću procesnu radnju. To je u objektivnom smislu djelokrug poslova koje sud vrši u obavljanju svoje funkcije, a u subjektivnom smislu to je zakonom utvrđeno pravo i dužnost jednog suda da vrši određenu djelatnost. U odnosu na stranke, nadležnost je pravo i obaveza stranke da se za rješavanje spora obrate određenom sudu i da prihvate sudenje tog suda.

1. Stvarna nadležnost

Pravila o stvarnoj nadležnosti razgraničavaju djelokrug poslova između različitih vrsta sudova domaćeg sudskog sistema kao i između sudova različitog ranga u okviru iste vrste sudova.

O stvarnoj nadležnosti suda odredbom čl. 17. st. 1. ZPP-a izričito je propisano:

”Svaki sud tokom cijelog postupka po službenoj dužnosti pazi na svoju stvarnu nadležnost.”

Po tužbama protiv konačnih upravnih akata institucija BiH, prema ZUS-u BiH (čl. 5) upravne sporove rješava Upravno odjeljenje Suda BiH.

Prema ZUS-u FBiH (čl. 5) upravne sporove rješava kantonalni sud prema sjedištu prvostepenog organa, odnosno njegove organizacione jedinice.

Prema ZUS-u RS (čl. 5) upravne sporove rješava okružni sud prema sjedištu prvostepenog organa, odnosno njegove organizacione jedinice, ukoliko posebnim zakonom nije drugačije određeno.

Prema ZUS-u BDBiH (čl. 5) upravne sporove rješava Osnovni sud Brčko Distrikta BiH.

Sudska praksa:

”Stvarna nadležnost Suda BiH, koja je utvrđena zakonima BiH, ne može se određivati, mijenjati, proširivati niti smanjivati ni odlukama Ustavnog suda BiH, pa ni odlukom Komisije za ljudska prava pri Ustavnom sudu BiH.”

Iz obrazloženja:

”Naime, članom 74. Pravila Ustavnog suda BiH (‘Sl. glasnik BiH’, br. 60/05) propisano je da su odluke Ustavnog suda BiH konačne i obavezne za sva tijela vlasti i da su sva tijela vlasti dužna da provode odluke Ustavnog suda BiH, ali samo u okviru svojih nadležnosti utvrđenih Ustavom i zakonima BiH. To znači da se stvarna nadležnost ovog suda koja je utvrđena zakonima BiH, ne može se određivati, mijenjati, proširivati niti smanjivati ni odlukama Ustavnog suda BiH, pa ni odlukom Komisije za ljudska prava pri Ustavnom sudu BiH.”

(Sud Bosne i Hercegovine, U-442/06 od 24.07.2006)

2. Mjesna nadležnost

Mjesna nadležnost je nadležnost suda prema određenom teritoriju, a koji je u odnosu na vrstu i rang stvarno nadležan za postupanje po podnijetoj tužbi, i ona može biti opća, izberiva i isključiva.

Mjesna nadležnost za rješavanje upravnih sporova, zakonima o upravnim sporovima koji su u primjeni na području BiH, propisana je prema sjedištu prvostepenog organa, odnosno njegove organizacione jedinice. Shodno odredbi čl. 19. st. 2. ZPP-a, sud po službenoj dužnosti o mjesnoj nadležnosti može odlučiti najkasnije do podnošenja odgovora na tužbu. To istovremeno znači da stranka može istaći prigovor mjesne nenadležnosti suda za rješavanje upravnog spora najkasnije u odgovoru na tužbu. Međutim, kako se radi o isključivoj nadležnosti, to je u rješavanju upravnih sporova isključena mogućnost sporazuma stranaka o mjesnoj nadležnosti u smislu odredbi čl. 52. ZPP-a.

3. Sukob nadležnosti

Sud je dužan u rješavanju upravnih sporova, po službenoj dužnosti, paziti na svoju nadležnost, jer samo nadležni sud može rješavati upravni spor. Ako dode do sukoba nadležnosti između sudova u rješavanju upravnih sporova, bilo pozitivnih ili negativnih, te sukobe u FBiH između kantonalnih sudova rješava Vrhovni sud FBiH, a u RS između redovnih sudova sukobe nadležnosti rješava Vrhovni sud RS, ako zakonom nije drugačije određeno.

Iz sudske prakse:

”Za rješavanje sukoba nadležnosti između suda s područja FBiH i suda s područja RS u predmetu zahtjeva tužioca za izvršenje presude Višeg suda u Banjoj Luci, kojim je poništen upravni akt, a u izvršenju presude nije donesen novi, nadležan je Sud Bosne i Hercegovine.”

Iz obrazloženja:

”Zahtjevom od 20.08.1992. godine i 8.10.2001. godine tužilac je od Okružnog suda u Banjoj Luci i Zupanijskog suda u Livnu zatražio izvršenje presude Višeg suda u Banjoj Luci br.: U-168/91, od 21.05.1992. godine, kojim je uvažena tužba tužioca podnesena protiv akta br.: 06/7-126-3/91 od 31.08.1991. godine, tuženog Izvršnog odbora Skupštine opštine Glamoč i navedeni osporeni akt poništen iz razloga, kako to proizilazi iz obrazloženja navedene presude, što je osporeni akt nezakonit i nepravilan, pa je tuženom organu naloženo da u ponovnom postupku odluči o žalbi tužioca, koju je podnio protiv prvostepenog rješenja Općinskog sekretarijata za poslove uprave Glamoč br.: 06/7126-3/91, od 27.05.1991. godine, a kojim je odlučeno da tužiocu prestaje radni odnos na radnom mjestu matičara u Općinskom sekretarijatu za poslove uprave Općine Glamoč, s pravom na penziju u smislu Zakona o državnoj upravi. Okružni sud u Banjoj Luci svojim rješenjem br.: U-168/91 od 5.07.2000. godine oglasio se stvarno nenadležnim za rješavanje o zahtjevu tužioca za izvršenje navedene presude i predmet dostavio Zupanijskom

sudu u Livnu na nadležni postupak. Kantonalni/Zupanijski sud u Livnu dopisom br. U- 7/01 od 03.12.2003. godine dostavio je ovom sudu predmet radi rješavanja sukoba nadležnosti, jer i taj sud smatra da nije nadležan za rješavanje o zahtjevu tužioca. Rješavajući o sukobu nadležnosti između navedenih entitetskih sudova ovaj sud je primjenom odredbe čl. 14. st. 2. tač. c. Zakona o sudu Bosne i Hercegovine ('Sl. glasnik BiH', br. 29/00, 16/02, 15/02, 24/02, 3/03. i 37/03), odlučio kao u dispozitivu rješenja iz slijedećih razloga: U cilju ispunjenja obaveza utvrđenih u čl. II. 2,3,4. i 6. i čl. III. 1.c) Ustava Bosne i Hercegovine, a u vezi pravne pomoći u građanskim, krivičnim i upravnim stvarima između entiteta Bosne i Hercegovine, 20.05.1998 godine potpisivanjem od strane ministarstva pravde Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske zaključen je Memorandum o razumijevanju o reguliranju poslova pravne pomoći između institucija FBiH i RS ('Sl. novine FBiH', br. 25/98). Tačkom V. navedenog Memoranduma regulirano je pitanje razmjene sudskih i upravnih spisa, pa su se entiteti obavezali da će izvršiti razmjenu spisa i to završene sudske i upravne spise dostaviti sudovima drugog entiteta (pravosnažno okončane predmete i predmete u kojima su odluke poništene). Slijedi, dakle, da je, u smislu navedenog Memoranduma o razumijevanju, u konkretnom slučaju predmet tužioca sa zahtjevom za izvršenje navedene presude, u okviru ugovorene razmjene, trebalo ustupiti na odlučivanje Zupanijskom/Kantonalnom sudu u Livnu, jer se organi uprave, koji su odlučivali u ovoj upravnoj stvari, nalaze na području FBiH, odnosno navedenog kantonalnog suda, a radi se o predmetu u kojem je odluka poništena. Iz navedenih razloga Zupanijski/Kantonalni sud u Livnu nadležan je da rješava o zahtjevu tužioca za izvršenje presude Višeg suda u Banjoj Luci br.: U-168/91, od 21.05.1992. godine, jer se radi o zahtjevu stranke za izvršenje presude, kojom je poništen upravni akt, koji je podnesen u smislu čl. 63. Zakona o upravnim sporovima - 'Sl. glasnik RS', br. 12/94, odnosno čl. 66. Zakona o upravnim sporovima - 'Sl. novine FBiH', br. 2/98 i 48/99. Zahtjev je tužilac podnio iz razloga što nadležni organ Općine Glamoč, koji se nalazi na području FBiH, nije donio novi upravni akt u izvršenju presude suda a kojom je raniji upravni akt tog organa poništen."

(Sud Bosne i Hercegovine, Ur-17/03 od 19.12.2003)

"Razlozi za delegiranje drugog drugostepenog suda moraju biti iznimnog značaja, jer samo takvi opravdavaju odstupanje od Ustavom FBiH razgraničene teritorijalne nadležnosti sudova u kantonalnom uređenju sudske vlasti u FBiH."

(Vrhovni sud FBiH, R-15/00 od 27.03.2000)

4. Delegacija mjesne nadležnosti

Delegacija sudova u upravnom postupku nije posebno uređena odredbama ZUS-a. Delegacija je moguća samo između sudova iste vrste i iste stvarne nadležnosti. Pri tom se može delegirati samo mjesna nadležnost, budući da se stvarna nadležnost ne može prenositi ni po kom osnovu. Delegacija je moguća i u upravnim sporovima. Shodnom primjenom odgovarajućih odredbi ZPP-a o delegaciji odlučuje, i to u FBiH o delegaciji između kantonalnih sudova Vrhovni sud FBiH, a u RS između okružnih sudova Vrhovni sud RS.

Primjer:

a. Nužna delegacija (čl. 49. ZPP-a)

Kad mjesno nadležan sud nije u mogućnosti da postupa u konkretnom predmetu zbog izuzeća sudija, viši sud će odrediti da u tom predmetu postupa drugi stvarno nadležan sud s njegova područja;

b. Svrishodna delegacija (čl. 50. ZPP-a)

Ako je očito da će se tako lakše provesti postupak ili ako za to postoje opravdani razlozi, nadležni viši sud može se na prijedlog stranke ili nadležnog suda odrediti da u pojedinom predmetu postupa drugi stvarno nadležan sud s njegova područja. To su slučajevi kad nije svrishodno da u pojedinačnom predmetu sudi mjesno nadležni sud po zakonu (ako je sudija stranka u postupku i sl.).

POKRETANJE UPRAVNOG SPORA

1. Kad se može pokrenuti upravni spor

U upravnim sporovima vrijedi tzv. stranačka maksima po kojoj se upravni spor pokreće tužbom aktivno legitimiranog lica.

Upravni spor moguće je pokrenuti samo protiv konačnog upravnog akta. To je najčešće upravni akt donijet u postupku po žalbi u drugostepenom upravnom postupku. Ali upravni spor može se pokrenuti i protiv upravnog akta donijetog u prvostepenom postupku, ako se u upravnom postupku protiv takvog akta ne može izjaviti žalba. Međutim, upravni spor se može pokrenuti i kad nema upravnog akta, odnosno u slučaju "ćutanja administracije", kad nadležni organ povodom zahtjeva stranke u prvostepenom postupku, kao i žalbe u drugom stepenu, ne donese odgovarajući upravni akt.

"Ukoliko Frizerski salon 'Zinda G.' nije upisan u sudski registar i nema svojstvo pravnog lica, on ne može biti stranka u postupku, već to u kontretnoj parnici može biti samo njen vlasnik T.Z. kao fizička osoba, dok je Frizerski salon samo ime pod kojim obrt posluje."

(Kantonalni sud Tuzla, Pž-72/05 od 14.10.2005)

"U jednostranačkim upravnim stvarima u kojima učestvuje dva ili više lica u svojstvu stranke s identičnim interesima, svaka od tih stranaka ima samostalan pravni položaj u upravnom postupku i upravnom sporu, a upravni spor može pokrenuti samo ona koja je prethodno koristila žalbu na prvostepeno rješenje."

(Vrhovni sud FBiH, Uđ-49/98 od 25. 09. 2000).

2. Stranke u upravnom sporu

2.1. Pojam stranke u upravnom sporu

Upravni spor, kao i svaki spor, pretpostavlja suprotne strane, tuđioca i tuženog, koji su, pored nadležnog suda, obavezni učesnici u upravnom sporu. Stranka je institut procesnog karaktera. Međutim, kad je riječ o tome ko može biti stranka, odnosno imati svojstvo stranke u upravnom sporu, valja imati u vidu specifičnosti koje su u vezi s tim određene pravnim pravilima kojim je ureden upravni postupak. Prije svega, odredbama ZUP-a propisane su opšte odredbe ko može biti stranka u upravnom postupku, kao i odredbe o procesnoj sposobnosti stranke.

Stranka u upravnom sporu je onaj subjekat po čijem zahtjevu je pokrenut upravni postupak (aktivna stranka), ili protiv koga se vodi postupak (pasivna stranka) ili ko radi zaštite svojih prava ili pravnih interesa ima pravo da učestvuje u upravnom postupku (uzgredna stranka, ili zainteresirano lice ili intervenijent, ili treće lice). Sva ta lica imaju tzv. stranačku sposobnost, koja odgovara pravnoj sposobnosti, a koja znači da određeno lice može biti nosilac vlastitih prava i obaveza. Stranačku sposobnost imaju sva fizička i pravna lica, a sa svim pravima stranke u

upravnom postupku mogu učestvovati i državni organi, poslovna jedinica preduzeća, naselja, grupa lica i drugi koji nemaju svojstvo pravnog lica, ali pod uslovom da mogu biti nosioci prava i obaveza o kojima se rješava u upravnom postupku. Prava i dužnost stranke u upravnom postupku imaju i ombudsman, nadležni tužilac i pravobranilac. Dok je procesna sposobnost, sposobnost za samostalno preduzimanje procesnih radnji u postupku, i procesnu sposobnost ima samo stranka koja je poslovno sposobna. To su punoljetna fizička lica, a procesno nesposobne stranke (maloljetna lica i pravna lica) zastupaju i umjesto njih radnje u postupku obavljaju njihovi zakonski zastupnici.

U skladu s ovim općim pravilima propisanim ZUS-om, prema materijalnim propisima po kojim se rješava upravna stvar, a kojima su utvrđena određena prava ili neke obaveze ili pravni interes, u svakoj konkretnoj upravnoj stvari se i određuje ko je stranka u postupku. Dakle, svako ko ima svojstvo stranke u upravnom postupku može pokrenuti upravni spor, ako smatra da mu je konačnim upravnim aktom povrijeđeno neko pravo ili neposredni lični interes zasnovan na zakonu. Međutim, stranka u upravnom postupku, pa prema tome ni u upravnom sporu, ne može biti organ uprave donosilac upravnog akta, jer upravnim aktom koji se osporava u upravnom sporu nije rješavano o kakvom njegovom pravu, obavezi ili neposrednom pravnom interesu zasnovanom na zakonu.

Sudska praksa:

”Tuženi organ kao donosilac upravnog akta i ne može imati svojstvo stranke u upravnom sporu budući da nije nosilac prava i obaveza o kojima je odlučeno upravnim aktom saglasno čl. 2. st. 2. Zakona o upravnim sporovima, pa samim tim ne može ni izjaviti žalbu protiv prvostepene presude, te je njegovu žalbu valjalo odbaciti kao izjavljenu od neovlaštene osobe.”

Iz obrazloženja:

”U odnosu na žalbu tuženog izavljenju protiv presude prvostepenog suda ovaj sud je našao da ne postoje procesno-pravne pretpostavke za njeno izjavljivanje, pa je primjenom odredbe čl. 42. st. 4. u vezi sa stavom 3. istog člana Zakona o upravnim sporovima odlučio kao dispozitivu II presude i istu odbacio. U konkretnom slučaju tuženi je kao donosilac upravnog akta podnio žalbu protiv presude prvostepenog suda i ne može imati svojstvo stranke u upravnom sporu, budući da nije nosilac prava i obaveza o kojima je odlučeno upravnim aktom saglasnim čl. 2. st. 2. Zakona o upravnim sporovima, pa samim tim ne može ni izjaviti žalbu protiv prvostepene presude, te je njegovu žalbu valjalo odbaciti kao izjavljenu od neovlaštene osobe”.

(Vrhovni sud FBiH, Už-294/02 od 04.03.2004. godine)

2.2. Tužilac u upravnom sporu

Pravo pokretanja upravnog spora ima pojedinac-gradanin i pravna lica, te drugi subjekti koji su stranke u donošenju upravnog akta koji je predmet upravnog spora. Osim toga, pravo pokretanja upravnog spora imaju i zainteresirana lica, kao i određene institucije javne vlasti i druge javne institucije određene zakonom. Samo ta lica i institucije imaju svojstvo tužioca u upravnom sporu, odnosno imaju aktivnu procesnu legitimaciju za pokretanje upravnog spora.

Po pravilu tužilac je ono lice koje nije zadovoljno konačnim upravnim aktom donesenim u upravnom postupku. Najčešće je to pojedinac ili pravno lice po čijoj žalbi je doneseno drugostepeno rješenje, s kojim je to lice nezadovoljno. Dakle, kako prema ulozi u upravnom postupku stranka može biti aktivna, pasivna i uzgredna, svaka od tih stranaka, ako smatra da joj je upravnim aktom povrijeđeno neko pravo ili neposredni lični interes zasnovan na zakonu, može pokrenuti upravni spor. Pravo pokretanja upravnog spora ima pojedinac ili pravno lice, ako smatra da mu je upravnim aktom povrijeđeno neko pravo ili pravni interes. Za samo pokretanje upravnog spora dovoljno je da stranka "smatra" da joj je upravnim aktom "povrijeđeno" neko pravo ili pravni interes.

Međutim, aktivna legitimacija za pokretanje upravnog spora, temeljem odredbi čl. 2. st. 1. ZUS-a FBiH, priznaje se i zainteresiranom licu, odnosno onom licu - pojedincu ili pravnom licu, koje je učestvovalo u upravnom postupku radi zaštite svojih prava ili pravnih interesa, i to pod istim uslovima propisanim citiranim odredbom ZUS-a. Dakle, za pokretanje upravnog spora i u tom slučaju dovoljno je da to lice, koje se po ZUS-u definira zainteresiranim licem, "smatra" da mu je upravnim aktom povrijeđeno neko pravo ili pravni interes.

Kao tužilac pojedinac u upravnom sporu može biti svako fizičko lice koje može biti stranka i u upravnom postupku. To su sva fizička lica, bez obzira da li imaju poslovnu sposobnost, jer maloljetnike i druga poslovno nesposobna lica, kao i u upravnom postupku, zastupaju njihovi zakonski zastupnici. A tužilac kao pravno lice u upravnom sporu je pravno lice upisano u nadležni registar pravnih lica. Brisanjem u registru pravnih lica, pravno lice gubi svojstvo stranke.

Upravni spor mogu pokrenuti i određeni subjekti koji nemaju svojstvo pravnog lica, kao što su organ uprave, služba za upravu, poslovna jedinica privrednih i drugih društava, naselje ili grupa lica, i slično, ali pod uslovom da mogu biti nosioci prava i obaveza o kojima se rješavalo u upravnom postupku (čl. 2. st. 2. ZUS-a).

Aktivnu legitimaciju ima i nadležni pravobranilac, kao i ombudsman, i to nadležni pravobranilac, kad je upravnim aktom povrijeđen zakon na štetu BiH, entiteta BiH, BDBiH, te kantona, grada ili općine, a ombudsman, ako nade da je upravnim aktom povrijeđeno ljudsko dostojanstvo, prava i slobode garantirane ustavnim odredbama i međunarodnim konvencijama utvrđenim ustavnim aneksima. U RS ombudsmanu nije data aktivna legitimacija.

"Općinski organ uprave nadležan za poslove privrede može prema Zakonu o rudarstvu, kao specijalnom zakonu, pokrenuti upravni spor protiv konačnog rješenja o izdavanju odobrenja za eksploataciju industrijskih mineralnih sirovina."

(Vrhovni sud FBiH, U-1163/99 od 28.06.2000).

”Kantonalni pravobranilac nema aktivnu legitimaciju za pokretanje upravnog spora u upravnoj stvari koja se tiče stana stambene zadruge, jer zadružna imovina nije imovina općine ili kantona koje po zakonu zastupa, nego svojina zadrugara, odnosno zadruge.”

(Vrhovni sud FBiH, UŽ-21/99 od 22. XI. 2000)

”U postupku upisa dioničkog društva u registar eminenata vrijednosnih papira, koji se vodi kod Komisije za vrijednosne papire FBiH, mali dioničari nisu aktivno legitimirani da pokreću upravni spor protiv rješenja o upisu društva u registar eminenata vrijednosnih papira.”

Iz obrazloženja:

”Osporenim rješenjem tuženi organ je (po zahtjevu Uprave Dioničkog društva ‘P’ iz O.) rješavao o upisu tog društva (kao pravnog lica koje vrši emisiju vrijednosnih papira) u registar eminenata vrijednosnih papira kod Komisije... Prema naprijed navedenom proizilazi da u ovoj pravnoj stvari kao stranka učestvuje samo pravno lice, odnosno Dioničko društvo ‘P’ iz O. i da je protiv rješenja Komisije samo stranka, odnosno navedeno dioničko društvo moglo pokrenuti upravni spor kod nadležnog suda, dok ni jednom odredbom citiranih propisa (čl. 124. Zakona o privrednim društvima ‘Sl. novine FBiH’, br. 23/99, 45/00, 2/02. i 6/02, čl. 15 Pravilnika o načinu upisa i vođenja registra eminenata vrijednosnih papira od Komisije za vrijednosne papire FBiH ‘Sl. novine FBiH’, br. 49/99 i čl. 16. st. 2. Zakona o Komisiji za vrijednosne papire ‘Sl. novine FBiH’, br. 39/98 i 36/99), takva mogućnost nije data dioničarima pravnog lica, odnosno tog društva. Kako je i odredbom čl. 2. st. Zakona o upravnim sporovima (‘Sl. novine FBiH’, br. 2/98 i 8/00) propisano da pravo pokretanja upravnog spora ima građanin ili pravno lice ako smatra da mu je upravnim aktom povrijeđeno neko pravo ili neposredni lični interes zasnovan na zakonu, a odredbom čl. 15. istog zakona da stranačku legitimaciju, odnosno svojstvo tužioca u upravnom sporu imaju lica iz citiranog čl. 2. pod uslovima utvrđenim u toj odredbi, to tužiocima kao malim dioničarima navedenog društva nedostaje stranačka legitimacija za pokretanje upravnog spora, jer je očigledno da se osporenim aktom ne dira u njihova prava ili njihov neposredni interes zasnovan na zakonu. Ovo pogotovo što se odluke osnivačke skupštine (koje osporavaju u tužbi) mogu pobijati kod suda kod kojeg je Dioničko društvo upisano u sudski registar.”

(Vrhovni sud FBiH, U-1787/03 od 23.02.2006)

U odnosu na ranija rješenja entitetskim zakonima o upravnim sporovima, po novom ZUS-u, tužilac nije više ovlašten da pokrene upravni spor.

Aktivnu procesnu legitimaciju za pokretanje upravnog spora može imati i stranac koji uživa diplomatski imunitet, zatim strana država ili međunarodna organizacija. Naime, ti subjekti mogu biti, prema pravilima koja propisuje ZUP, stranka u upravnom postupku, pa time mogu biti stranka i u upravnom sporu. U upravnom postupku ovi subjekti imaju položaj određen međunarodnim pravom, odnosno međunarodnim ugovorima, a koji su, u skladu s Ustavom BiH, ratificirani i objavljeni. Oni čine dio unutrašnjeg prava i po pravnoj snazi su iznad zakona. U tom smislu i sve službene radnje u vezi tih subjekata obavljaju se posredstvom Ministarstva

vanjskih poslova BiH. Zakon o upravnim sporovima o tome ne sadrži posebne odredbe, pa stoga u vezi pravnog položaja ovih subjekata u upravnom sporu treba na odgovarajući način postupiti prema odredbama ZPP-a.

Primjeri :

a. Nadležnost s međunarodnim elementom (čl. 25 ZPP-a)

- U pogledu nadležnosti sudova (u BiH, FBiH,RS, BDBiH) u postupcima u kojima je stranka stranac koji uživa pravo imuniteta u BiH, strana država ili međunarodna organizacija, važe pravila međunarodnog prava;

b. Međunarodni ugovori:

- Bečka konvencija o diplomatskim odnosima,
- Bečka konvencija o konzularnim odnosima;

c. Međunarodni sporazumi:

- Sporazum o statusu NATO-a i njegovog osoblja u BiH,
- Sporazum o statusu OEES misije u BiH,
- Sporazum o statusu Komisije EU u BiH,
- Sporazum o statusu Komisije za ljudska prava za BiH i dr.

Osim odredbi o stranačkoj sposobnosti u upravnom postupku i procesnoj sposobnosti stranke, propisanih ZUP-om, valja imati u vidu da se materijalnim propisima u svakoj konkretnoj upravnoj stvari propisuje i ko može biti stranka u primjeni tih propisa u upravnom postupku. Pri tom, u supsidijarnoj su primjeni u vezi stranačke i procesne sposobnosti i odgovarajuće odredbe XI glave ZPP-a.

Primjeri:

a. Stranačka sposobnost (čl. 291. ZPP-a)

Stranačka sposobnost priznata je:

- svim fizičkim i pravnim licima koja po materijalnim propisima mogu biti nosioci prava i obaveza,
- Stranačka sposobnost može biti priznata:
- izuzetno i oblicima udruživanja koji nemaju stranačku sposobnost, ako raspolažu imovinom na koju se može provesti izvršenje;

b. Parnična sposobnost (čl. 292. st. 1. ZPP-a)

- stranka koja je potpuno poslovno sposobna može sama vršiti radnje u postupku.

2.3. Zakonski zastupnici i punomoćnici

Kad je riječ o aktivnoj procesnoj legitimaciji za pokretanje upravnog spora, upravni spor za stranku mogu pokrenuti i zakonski zastupnici, punomoćnici, privremeni zastupnici i zajednički predstavnici, ako smatraju da je stranci koju zastupaju konačnim upravnim aktom povrijeđeno kakvo pravo ili pravni interes, budući da pravila koja propisuje ZUP koja se odnose na stranke, shodno važe i za ta lica. Stoga i u vezi zastupanja stranke u upravnom sporu treba imati u vidu da su u supsidijarnoj primjeni u vezi zastupanja stranke i odgovarajuće odredbe XI i XII glave ZPP-a.

Primjeri:

a. Zakonski zastupnici (čl. 293. ZPP-a)

Zakonski zastupnik:

- zastupa stranku koja nema parničnu sposobnost,
- određuje se zakonom ili aktom nadležnog državnog organa donesenim na osnovu zakona,
- na stranačku sposobnost i urednost zakonskog zastupanja sud po službenoj dužnosti pazi tokom cijelog postupka;

b. Punomoćnici (čl. 301. ZPP-a)

Punomoćnik može biti:

- advokat,
- advokatsko društvo,
- zaposlenik kod službe za besplatnu pravnu pomoć,
- bračni drug stranke,
- vanbračni drug stranke,
- srodnik stranke po krvi ili tazbini,
- za pravna lica zaposleni kod tog pravnog lica.

Međutim, aktivnu legitimaciju za pokretanje upravnog spora ima, u ime svog člana i udruženje građana, odnosno društvena organizacija, ali po pismenom pristanku svog člana. Za podnošenje tužbe za pokretanje upravnog spora u ovom slučaju potrebno je da su ispunjeni slijedeći uslovi:

- da je osnivanje i rad društvene organizacije, odnosno udruženja građana u skladu sa zakonom;
- da prema pravilima (statutu) društvena organizacija, odnosno udruženje građana ima zadatak da štiti određena prava ili interese svojih članova;
- da je pojedinac član te organizacije, odnosno udruženja i da mu je osporenim upravnim aktom povrijeđeno neko pravo ili interes kao članu organizacije, odnosno udruženja;

- da društvena organizacija, odnosno udruženje ima pismenu saglasnost svog člana da u njegovo ime može podnijeti tužbu;
- da se prava ili interesi članova koje štiti organizacija, odnosno udruženje utvrđeni njihovim pravilima odnose i na pitanja koja su predmet upravnog spora.

To bi se prije svega odnosilo, na primjer, na organizaciju sindikata. To je interesno udruženje zaposlenika, koje ih štiti u rješavanju socijalno-ekonomskih pitanja, njihova prava iz radnog odnosa, pa stoga uz ispunjenje pomenutih uvjeta i može imati aktivnu procesnu legitimaciju za podnošenje tužbe u upravnom sporu. To pod navedenim uslovima mogu biti i sva udruženja građana koja to svojstvo imaju upisom u registar udruženja građana kod nadležnog organa, i u raznim oblastima, u kojima se građani slobodno i dobrovoljno udružuju radi ostvarivanja svojih kulturnih, prosvjetnih, umjetničkih, naučnih, zdravstvenih, socijalnih, humanitarnih, sportskih, tehničkih, profesionalnih, inovacijskih, ekoloških i drugih aktivnosti, potreba i interesa u skladu sa zakonom. Pismeni pristanak, odnosno ovlaštenje člana u ovom slučaju može biti dato na razne načine - u tužbi, posebnom podnesku, pismenom izjavom i sl. U svakom slučaju, ono mora biti pismeno i da podnesak sadrži takvu izjavu i potpis člana koji daje to ovlaštenje.

Po prijemu tužbe za pokretanje upravnog spora, koju u ime svog člana podnosi društvena organizacija ili udruženje građana, već u pripremnom postupku - postupku prethodnog ispitivanja tužbe, sud će cijeliti postojanje procesnih pretpostavki, i u odnosu na navedene uslove u ovom slučaju. U zavisnosti od utvrđivanja svih ovih pitanja, odnosno ocjene urednosti i potpunosti tužbe u ovom slučaju, odlučiće se o daljnjem toku postupka.

2.4. Tuženi u upravnom sporu

Tužena strana u upravnom sporu je organ čiji se upravni akt osporava. To je, po pravilu, drugostepeni organ koji je donio drugostepeno rješenje povodom žalbe protiv prvostepenog rješenja donijetog u upravnom postupku, a može biti i prvostepeni organ koji je donio prvostepeni upravni akt protiv kojeg zakonom nije dozvoljena žalba u upravnom postupku. U slučaju tzv. "ćutanja administracije" tuženi u upravnom sporu je onaj organ koji je bio dužan donijeti odgovarajući upravni akt. Tako npr. ako po podnijetoj žalbi drugostepeni organ u zakonskom roku ne donese rješenje o žalbi, tuženi će biti drugostepeni organ, a ako po zahtjevu stranke nije u zakonskom roku doneseno prvostepeno rješenje protiv kojeg žalba nije dozvoljena, tuženi u upravnom sporu će biti prvostepeni organ.

2.5. Zainteresirano lice

Prema pravnim pravilima koja su propisana zakonima o upravnim sporovima u RS, BDBiH i FBiH, treće lice kome bi poništaj osporenog upravnog akta neposredno bio na štetu (zainteresirano lice) ima u sporu položaj stranke, tako da je time definicija zainteresiranog lica ostala nepromijenjena u odnosu na ranija zakonska rješenja. To znači da treće lice ima pravo da učestvuje u upravnom sporu, pored tužioca i tuženog, kao treća stranka, odnosno zainteresirano lice, radi branjenja upravnog akta tuženog, ako bi mu poništavanje upravnog akta bilo na štetu, jer je zbog toga i zainteresirano da se taj upravni akt ne poništi. Tako su npr. u stambenoj oblasti, raniji nosilac stanarskog prava i lice kome je to pravo priznato u toku rata, s potpuno suprotnim zahtjevima i interesima u slučaju kad se upravnim aktom nadležnog organa rješava o tome kome

pripada pravo na korištenje stana. Ako stranka koja je nezadovoljna donesenim rješenjem pokrene upravni spor, u toj situaciji stranka kojoj je priznato pravo na korištenje stana ima interes da se doneseno rješenje u toj stvari ne poništi u upravnom sporu i zbog toga se ima pravo u pokrenutom upravnom sporu pojaviti na strani tuženog organa, kao lice zainteresirano za ishod tog spora.

Kako je u upravnom sporu i tuženom organu uglavnom stalo do toga da se osporeni upravni akt ne poništi niti izmijeni, to odgovara i zainteresiranom licu, pa je ono u upravnom sporu uvijek na strani tuženog. Međutim, zainteresirano lice u upravnom sporu u ovom slučaju nije umješak, već ima u tom sporu u svemu procesni položaj stranke. Dakle, ima onaj procesni položaj koji to imaju tužilac i tuženi: da mu se dostavi tužba na odgovor, da daje izjave, podnosi dokaze, da bude pozivano na raspravu ako se održava, da bude saslušan, i da se u svim pravima i obavezama tretira kao stranka. Ako se zainteresiranom licu ne omogući da učestvuje u upravnom sporu, ono može zbog tog propusta suda podnijeti prijedlog za ponavljanje postupka.

Kao treće lice, zainteresirano lice, može biti i lice koje uopće nije učestvovalo kao stranka u upravnom postupku, a da ima interes da se osporeni upravni akt ne poništi u upravnom sporu, već da se tužba odbije.

Međutim, definicija zainteresiranog lica prema pravnim pravilima koja su propisana ZUS-om FBiH je znatnije promijenjena, i to kako u odnosu na rješenja na koja je ukazano, tako i u odnosu na raniji ZUS. Naime, prema odredbama čl. 2. novog ZUS-a FBiH zainteresirano lice je ono lice - pojedinac ili pravno lice, koje je učestvovalo u upravnom postupku radi zaštite svojih prava ili pravnih interesa. Zainteresiranom licu se priznaje aktivna legitimacija za pokretanje upravnog spora, ako smatra da mu je upravnim aktom povrijeđeno neko pravo ili neposredni lični interes zasnovan na zakonu. Dakle, u potpunosti su mu priznata procesna prava i ovlaštenja tužioca u upravnom sporu, kako se to i propisuje odredbom čl. 14. ZUS-a, ali pod slijedećim uvjetima:

- da se radi o pojedincu ili pravnom licu koje je učestvovalo u upravnom postupku radi zaštite svojih prava ili pravnih interesa,
- da to lice smatra da mu je upravnim aktom povrijeđeno neko pravo ili pravni interes.

Zainteresirano lice, osim što ima aktivnu legitimaciju za pokretanje upravnog spora pod istim uslovima kao pojedinac ili bilo koje pravno lice u smislu čl. 2. st. 1. i čl. 14. ZUS-a, ono ima pravo, radi zaštite svojih prava i pravnih interesa, i da učestvuje u upravnom sporu koji se vodi između drugih stranaka. Osim toga, propisana je obaveza tužioca (čl. 21. st. 3. ZUS-a) da uz tužbu priloži prepis tužbe s priložima i za zainteresirano lice, sud je u obavezi (čl. 27. st. 1. ZUS-a) da prepis tužbe s priložima dostavi na odgovor i zainteresiranim licima, kao da obavijesti i zainteresirana lica o datumu nejavnog rješavanja spora, odnosno o održavanju usmene javne rasprave i njihovom pravu da prisustvuju i učestvuju u rješavanju spora (čl. 28. st. 2. i čl. 29. st. 1. ZUS-a). Pored toga, zainteresirana lica imaju pravo da na raspravi obrazlože svoja gledišta (čl. 32. st. 2. ZUS-a), da traže ponavljanje postupka upravnog spora okončanog presudom ili rješenjem nadležnog suda (čl. 47. st. 1. tač. 6. ZUS-a), a sud je zainteresiranim licima i u obavezi dostaviti tužbu za ponavljanje postupka (51. st. 3. ZUS-a).

Kako je stranka u upravnom postupku, a u smislu pravila koje propisuje ZUP, lice po čijem je zahtjevu pokrenut postupak, ili protiv koga se vodi postupak, ili koje radi zaštite svojih prava ili pravnih interesa ima pravo da učestvuje u postupku, to proizilazi da bi nova definicija zainteresiranog lica po ZUS-u, djelimično odgovarala definiciji određenoj pravilima ZUP-a.

Sve ovo upućuje da se, kad je riječ o zainteresiranom licu, novim rješenjima u smislu citiranih odredbi ZUS-a FBiH, radi o značajnim novinama, koje će, očekivati je, doprinijeti i efikasnosti postupka u upravnim sporovima.

Sudska praksa:

”Tužilac u smislu čl. 2. st. 1. Zakona o upravnim sporovima nema pravo pokretanja upravnog spora protiv pobijanog akta jer nije učestvovao u upravnom postupku radi zaštite svojih prava i pravnih interesa kao zainteresirano lice, pa se tužba jer je podnijeta od neovlaštenog lica, na osnovu odredbe iz čl. 25. st. 1. tač. 1. Zakona o upravnim sporovima odbacuje.”

(Kantonalni sud u Bihaću, br. U-60/04 od 16.10.2006. godine).

2.6. Umješak

Umješak je treće lice koje nije stranka u parnici, koje se uključuje u postupak koji teče među drugim strankama pridružujući se onoj u odnosu na koju ima pravni interes da ona uspije u tom sporu. To može biti samo ono lice koje ima pravni interes da u sporu uspije stranka kojoj se to lice pridružilo. Učešće umjekača u parničnom postupku propisano je odredbama čl. 190. do 193. ZPP-a. Međutim, ovaj pravni institut u upravnim sporovima, prema pravilima koja su propisana ZUS-om, reguliran je restriktivnije i na drugi način.

Naime, kad pojedinac sam pokrene upravni spor protiv upravnog akta kojim se rješava njegovom pravu, obavezi ili pravnom interesu, koje štiti prema svojim pravilima (statutu) društvena organizacija, odnosno udruženje građana čiji je on član, tada i te društvene organizacije, odnosno udruženja mogu, u svakom stadiju postupka, s pravima sporednog umjekača, stupiti u već pokrenuti upravni spor na strani pojedinca-svog člana. U njegovu korist mogu preduzimati sve radnje i koristiti sva pravna sredstva, ukoliko to nije u suprotnosti s njegovim izjavama i postupcima. Takvo miješanje se prijavljuje sudu pismenim podneskom ili izjavom ovlaštenog lica na zapisnik kod suda, koji sud dostavlja strankama u upravnom sporu (tužiocu tuženom) da o tome daju svoje izjašnjenje. I samo u ovom slučaju je propisan institut sporednog umjekača u upravnom sporu, i taj pojam ograničava se samo na organizaciju, odnosno udruženje koje štiti interes svog člana, a ne na bilo koje drugo pravno lice. A sporedni umjekač u upravnom sporu uopće ne može biti fizičko lice.

Sudska praksa:

”Za razliku od parničnog postupka u postupku upravnih sporova zakonom je restriktivno predviđena institucija sporednog umjekača kao trećeg lica, koje pored stranaka može učestvovati u sporu pridruživanja jednoj od stranaka, ako ima pravni interes da stranka kojoj se pridružio uspije u sporu. To mogu biti samo društvene organizacije ili udruženja građana, a koja ispunjavaju i ostale zakonom propisane uslove. Shodnom primjenom odgovarajućih odredba koje reguliraju

parnični postupak ne može se dozvoliti miješanje u upravni spor, bilo kojem drugom pravnom subjektu (pojedincu ili pravnom licu) osim društvenoj organizaciji ili udruženju građana, pa njihove podneske u sporu treba odbaciti kao podnesene od neovlaštenih lica.”

Iz obrazloženja:

”Žalioci nisu učestovali u upravnom postupku izvršene privatizacije državnog kapitala u preduzeću TDD ‘Centar Z.’ pa ni postupku upisa u sudski registar u kojem su donesena rješenja od 04.02.2002. godine i 23.04.2002. godine kojim je konačno odobren upis u sudski registar izvršene privatizacije. Protiv osporenog rješenja tužene od 23.04.2002. godine tužbom od 10. 6.2002.godine Općina Z. je pokrenula upravni spor pa je prvostepeni sud njenu tužbu odbio kao neosnovanu, presudom br. U-93/02 od 05.09.2002. godine protiv koje tužiteljica nije izjavila žalbu kao redovno pravno sredstvo, mada je bila aktivno legitimirana za izjavljivanje žalbe protiv presude kao tužiteljica u upravnom sporu u smislu odredbi čl. 15.u vezi sa čl. 2. st. 1. Zakona o upravnim sporovima. Zbog toga je presuda U-93/02 od 05.09.2002. godine postala pravosnažna dana 20.02.2003. godine u odnosu na stranke u sporu. Žalbom fizičkih lica, kao umješača na strani tužiteljice, koja je predata prvostepenom sudu dana 10.04.2003. godine, pobija se prvostepena presuda kao nezakonita, pa se postavlja pitanje da li su oni ovlašteni za izjavljivanje žalbe protiv presude donesene u upravnom sporu.

Sudjelovanje umješača u parničnom postupku kao osoba koje imaju pravni interes da u parnici koja teče među drugim osobama jedna od stranaka uspije, da se pridruži toj stranci, regulirano je odredbama čl. 190. do 193. Zakona o parničnom postupku (‘Sl. novine FBiH’, br. 42/98 i 3/99). Žalioci u žalbi predlažu da se navedene zakonske odredbe shodno primjene u njihovom slučaju na osnovu čl. 60. ZUS-a, kojim je propisano da će se ukoliko taj zakon ne sadrži odredbe o postupku, primjenjivati odgovarajuće odredbe zakona kojim je ureden parnični postupak. Međutim, Zakon o upravnim sporovima je regulirao pravni institut sporednih umješača u upravnim sporovima odredbom čl. 16. st. 2. na drugačiji i restriktivniji način. Prema tim odredbama kada pojedinac koji je učlanjen u nekoj društvenoj organizaciji ili udruženju građana koja prema svojim pravilima (statut) ima zadatak da štiti određena prava i interes svojih članova, sam pokrene upravni spor protiv upravnog akta kojim se rješava o njegovom pravu, obavezi ili pravnom interesu koje štite navedene organizacije, odnosno udruženja, njima se priznaje pravo da stupe u već pokrenuti spor s pravima sporednog umješača na strani takvog pojedinca.

Odredba čl. 16. st. 2. ZUS-a regulirala je institut sporednog umješača u upravnom sporu samo za slučaj koji je naprijed naveden, pa se shodnom primjenom pomenutih odredbi ZPP-a ne može dozvoliti miješanja u upravni spor bilo kojem drugom pravnom subjektu osim društvenoj organizaciji ili udruženju građana. Iz toga proizilazi da sporedni umješači u upravnom sporu uopće ne mogu biti fizička lica, pa pošto žalcioci nemaju status sporednih umješača na strani tužiteljice nisu ovlašteni da u upravnom sporu preduzimaju bilo kakvu procesnu pravnu radnju u njenu korist (ili na njenu štetu), pa ni da izjave žalbu protiv pobijane prvostepene presude. Stoga je prvostepeni sud bio dužan da žalbu umješača odbaci primjenom čl. 42. st. 3. ZUS-a, ali je propustio da to učini, radi čega je ovaj sud primjenom st. 4. istoga člana žalbu umješača odbacio.”

(Vrhovni sud FBiH, UŽ-292/03 od 24.05.2006. i UŽ-291/03 od 24.05.2006)

ODLAGANJE IZVRŠENJA OSPORENOG UPRAVNOG AKTA

Tužba u upravnom sporu, za razliku od žalbe u upravnom postupku, po pravilu ne sprečava izvršenje upravnog akta protiv kojeg je podnesena. Međutim, prema pravnim pravilima koja sadrži ZUS, propisani su izuzeci u kojima ipak pokretanje upravnog spora ima odložno djeljstvo u odnosu na izvršenje osporenog upravnog akta. Prije svega, po zahtjevu tužioca, odložiće se izvršenje do donošenja sudske odluke, ako bi izvršenje nanijelo tužiocu štetu koja bi se teško mogla popraviti, a odlaganje nije protivno javnom interesu niti bi se time nanijela nenadoknadiva šteta protivnoj stranci. U ovom slučaju zahtjev, s dokazom o podnesenoj tužbi, podnosi se organu nadležnom za izvršenje osporenog upravnog akta, o kome se mora donijeti rješenje najkasnije u roku od tri dana (odnosno 8 dana u RS). Da bi se moglo odlučivati o zahtjevu tužioca za odgodu izvršenja upravnog akta, morali bi biti kumulativno ispunjeni slijedeći uslovi:

- da posebnim zahtjevom tužilac traži odgodu izvršenja;
- da se zahtjevom daju razlozi zbog čega bi tužiocu izvršenjem upravnog akta mogla biti nanijeta šteta koja će se teško moći popraviti, i o tome prilože dokazi;
- da obaveze tužioca koje su određene upravnim aktom u vrijeme pokretanja upravnog spora nisu izvršene;
- da je u roku podnijeta tužba nadležnom sudu za pokretanje upravnog spora,
- da odgoda nije protivna javnom interesu, niti bi se time nanijela nenadoknadiva šteta protivnoj stranci.

Za razliku od ovog obligatornog djeljstva tužbe, organ nadležan za izvršenje osporenog upravnog akta može (dakle: fakultativno) i iz drugih razloga, ako to javni interes dozvoljava, odložiti izvršenje osporenog upravnog akta do donošenja sudske odluke. U ovom slučaju radi se o slobodnoj ocjeni razloga koje će organ cijeniti u svakom konkretnom slučaju, pa stoga odgoda izvršenja upravnog akta "i iz drugih razloga" mora biti opravdana, i da to javni interes dozvoljava. Tužilac bi mogao tražiti odgodu izvršenja i po ovom pravnom osnovu, ako ne bi imao razloge za obligatornu odgodu.

Po pismenom zahtjevu tužioca za odlaganje izvršenja upravnog akta protiv kojeg je podnesena tužba, pod navedenim uslovima, može odlučiti i nadležni sud kome je tužba podnesena. U ovom slučaju izvršenje se, dakle, može odložiti do donošenja sudske odluke, odnosno u trajanju od 60 dana od dana donošenja odluke o odgadanju, kako je to propisano pravilima ZUS-a u RS (čl. 14 st. 4). Ovaj zahtjev tužilac može postaviti sudu samo ako prethodno nije tražio odlaganje izvršenja osporenog upravnog akta od nadležnog organa za provođenje izvršenja. Ako je takav zahtjev tužilac već podnio nadležnom organu za provođenje izvršenja, sud će zahtjev tužioca koji je podnesen sudu, odbaciti. Međutim, prema pravilima ZUS-a u BDBiH (čl. 16. st. 2), o zahtjevu za odlaganje izvršenja osporenog upravnog akta ne odlučuje organ nadležan za njegovu izvršenje, nego o tome, po zahtjevu tužioca, odlučuje samo sud. Osim toga, različito su propisani i rokovi za postupanje suda po podnijetom zahtjevu. Sud je dužan po zahtjevu tužioca odlučiti i to u roku od 24 sata (čl. 16. st. 3. ZUS BDBiH), u roku od 3 dana (čl. 17. st. 3 ZUS FBiH i čl. 18. st. 4. ZUS BiH), odnosno u roku od 15 dana (čl. 14. st. 5. ZUS RS). Ipak, ovako propisani kratki rokovi, pa čak i rok od 15 dana, teško su provodivi u praksi.

Sudska praksa:

”Zahtjev za odlaganje izvršenja upravnog rješenja može se podnijeti nadležnom sudu samo u predmetu u kojem je po tužbi pokrenut upravni spor protiv tog rješenja.”

Iz obrazloženja:

”Prema odredbi čl. 19. st. 4. Zakona o upravnim sporovima, pod uvjetima iz st. 2. i 3. ovog člana (kojim je propisano odlaganje izvršenja u upravnom postupku, ako je pokrenut upravni spor), o odlaganju izvršenja upravnog akta protiv kojeg je podnesena tužba može odlučiti i nadležni sud kome je tužba podnesena, ako to pismeno zatraži tužilac. U konkretnom slučaju rješenje čije se odlaganje izvršenja traži doneseno je 21.04.2004. godine, s tim da se radi o prvostepenom rješenju. Protiv tog rješenja mogla se izjaviti žalba Kantonalnom poreznom uredu, Z., a potom i Federalnom ministarstvu finansija, pa tek tada pokrenuti upravni spor kod ovog suda. Kako je po naprijed citiranoj odredbi Zakona o upravnim sporovima odlaganje izvršenja moguće tražiti protiv rješenja protiv kojeg je podnesena tužba u upravnom sporu, a tužba u ovom predmetu nije podnesena nego je upravni postupak još u toku, to se zahtjev za odgodu izvršenja ne može podnijeti ovom sudu, već se eventualno može postaviti takav zahtjev u upravnom postupku pred upravnim organima. Stoga je sud, analognom primjenom čl. 26. st. 1. tač. 5. Zakona o upravnim sporovima, zahtjev odbacio.”

(Vrhovni sud FBiH, U-1144/04 od 2.6.2004)

TUŽBA U UPRAVNOM SPORU

1. Tužba - način pokretanja upravnog spora

Upravni spor pokreće se tužbom. Dakle, podnošenjem tužbe pokreće se postupak u upravnom sporu, što znači da je načelo dispozicije osnovna karakteristika postupka u upravnom sporu. Za razliku od upravnog postupka, koji se može pokrenuti na prijedlog stranke i po službenoj dužnosti, upravni spor može se pokrenuti samo tužbom koju podnosi tužilac. Sud ne može nikad sam, po službenoj dužnosti, pokrenuti upravni spor. Tužba se time pokazuje bitnom procesno-pravnom pretpostavkom za pokretanje, odnosno vodenje upravnog spora. Bez tužbe, čije podnošenje zavisi od dispozicije tužioca, ne može se ni pokrenuti upravni spor. Osim toga, ne samo pokretanje, nego i vodenje i dalji tok upravnog spora zavise isključivo od tužioca.

Za tužbu bi se najkraće moglo reći da ona predstavlja inicijalni procesni akt, kojim tužilac od suda zahtijeva pružanje pravne zaštite, kako bi se otkolonile pravne posljedice upravnog akta koji tužilac smatra nezakonitim. Međutim, u formalnom smislu tužba je podnesak, koji mora biti sastavljen u pisanom obliku i sadržavati sve formalno-pravne i materijalno-pravne elemente određene ZUS-om.

Tužbe u upravnom sporu, kao i u parničnom postupku, dijele se na:

- deklarativne ili utvrđujuće, one kojima se traži utvrđivanje sadržaja nekog prava ili pravnog odnosa;
- kondemnatorne ili obvezujuće, one kojima se od suda traži da tuženom naloži neko činjenje, trpljenje ili propuštanje;
- konstitutivne ili preobražajne, one kojima se od suda traži preinačenje sadržaja nekog pravnog odnosa.

Upravni spor počinje teći dostavljanjem tužbe na odgovor tuženom i zainteresiranim licima, ako takvih lica ima. O litispedenciji (postojanju identičnog upravnog spora) i o tome da se radi o res iudicata (pravosnažno presudenoj stvari), sud pazi po službenoj dužnosti u toku cijelog postupka.

Upravni spor može se voditi samo protiv upravnog akta. Međutim, upravni spor tužbom se pokreće i u slučaju, "ćutanja administracije", kad nadležni organ nije u roku donio upravni akt, jer se i tada radi o zaštiti prava tužioca. U takvom slučaju tužba se ne podnosi protiv upravnog akta, jer on nije ni donesen, već zbog toga što takav akt nije donesen u roku određenim zakonom, pa je zakonska pretpostavka da je odbijen zahtjev stranke, odnosno žalba.

Tužba za pokretanje upravnog spora podnosi se sudu koji je nadležan za rješavanje upravnog spora (u BiH Upravno odjeljenje Suda BiH, u FBiH kantonalni sudovi prema sjedištu prvostepenog organa, odnosno njegove organizacione jedinice, u RS okružni sudovi prema sjedištu prvostepenog organa, odnosno njegove organizacione jedinice, ukoliko posebnim zakonom nije drugačije određeno, i u BDBiH Osnovni sud BDBiH).

Tužba se može predati sudu, prema pravnim pravilima propisanim ZUS-om, na nekoliko načina, koji su istog značaja. Tužiocu je ostavljeno da bira i slobodno odluči na koji način će predati tužbu sudu, i to:

- neposrednom predajom nadležnom sudu (predaja u pisarnici tog suda),
- slanjem tužbe sudu preporučenom pošiljkom putem pošte,
- izjavljivanjem tužbe na zapisnik kod nadležnog suda ili ma kog drugog suda. Ova mogućnost nije predviđena po ZUS-u RS.

Iako tužilac slobodno odlučuje na koji od ovih načina će predati tužbu, ipak, u slučaju neposredne predaje, predaje u pisarnici nadležnog suda, može mu se odmah ukazati i na eventualne formalno-tehničke nedostatke, i uputi da se oni otklone, npr. ako tužba nije potpisana, ako nije u dovoljnom broju primjeraka, ako eventualno nedostaju neki od naznačenih priloga i sl. Osim toga, podnosilac tužbe ima i pravo tražiti potvrdu o predaji tužbe sudu.

Ako se tužba šalje preporučenom poštom, dan predaje pošti smatra se danom predaje nadležnom sudu. Međutim, ako je tužba poslana putem pošte kao obična pošiljka, kao dan prijema tužbe biće dan kad je tužba stvarno prispjela nadležnom sudu, a ne dan kad je predana pošti.

Ako je tužba usmeno izjavljena na zapisnik kod nadležnog suda ili kog drugog suda, dan izjavljivanja tužbe na zapisnik smatra se danom predaje nadležnom sudu. U procesnom smislu, zapisnik kod suda smatra se u svemu tužbom, a na sastavljanje zapisnika primjenjivale bi se odgovarajuće odredbe parničnog postupka.

Ako tužba nije predana nadležnom sudu, nego drugom organu, a stigne nadležnom sudu po isteku roka za podnošenje tužbe, smatraće se da je na vrijeme podnesena, ako se njeno podnošenje tom organu može pripisati neznanju ili očiglednoj omašci podnosioca tužbe. Dakle, prema pravilima propisanim ZUS-om, u ovom slučaju i takva tužba se smatra blagovremenom, ali pod uslovom da je do takve greške došlo zbog neznanja ili očite omaške podnosioca tužbe. U svakom takvom slučaju radi se o faktičkom pitanju, i nadležni sud, po slobodnoj ocjeni, utvrđuje radi li se o neznanju, odnosno očitijoj omašci podnosioca tužbe.

Lica koja se nalaze na obaveznoj vojnoj službi, tužbu mogu predati vojnoj jedinici, vojnoj ustanovi ili štabu i dan predaje tužbe vojnoj jedinici, vojnoj ustanovi ili štabu smatra se kao dan predaje nadležnom sudu. A prema pravnim pravilima ZUS-a BiH i FBiH (čl. 20. st. 5) to isto važi i za lica koja se nalaze u službi (na radu) u vojnim jedinicama, ustanovama ili štabovima, ali samo ako su sa službom u mjestu gdje ne postoji redovna pošta.

Za lica lišena slobode, dan predaje tužbe upravi zatvora smatra se danom predaje nadležnom sudu.

Kad govorimo o podnošenju tužbe, treba imati u vidu i slijedeće:

Jednom tužbom može se, u pravilu, pokrenuti upravni spor samo protiv jednog upravnog akta. Međutim, da bi se jednom tužbom moglo osporavati i više upravnih akata, za sve njih bi morali biti ispunjeni formalno-pravni uvjeti (da su konačni, da je isti sud nadležan i dr.), a ono što je najbitnije, da su u takvom odnosu da se jedan odnosi na glavnu stvar, a drugi na sporedna pitanja koja su u vezi s glavnom upravnom stvari. Osim toga, u vezi tužbe, može se reći da i više tužilaca može podnijeti jednu tužbu protiv istog upravnog akta, ali pod uslovom da im je identična pravna situacija. I protiv istog upravnog akta može biti podnijeto više tužbi, ako se on odnosi na više stranaka, pa svaka za sebe može podnijeti tužbu protiv tog upravnog akta.

Sudska praksa:

”Ne može se podnijeti tužba u upravnom sporu protiv tužene Federalne komisije za implementaciju čl. 143. Zakona o radu zbog nedonošenja drugostepenog rješenja po izjavljenoj žalbi (tzv. ‘ćutanje administracije’).”

(Vrhovni sud FBiH, U-605/04 od 8.04.2004)

”Upravni spor zbog nedonošenja rješenja po zahtjevu ili žalbi određenog lica može se pokrenuti i voditi samo ako se radi o nedonošenju upravnog akta u upravnoj stvari, a ne i u slučaju nedonošenja akta u nekoj drugoj stvari koja nije upravna i o kojoj se ne rješava u upravnom postupku.”

Iz obrazloženja:

”... U tužbi koja je predmet ovog spora tužilac ponovo navodi da mu tuženi i dalje odbija predati u posjed preuzete objekte usljed čega on trpi znatnu štetu zbog nemogućnosti korištenja objekata (...) što nije upravna stvar nego građansko-pravni zahtjev, o kojem odlučuje redovni sud. Kako se dakle ne radi o upravnoj stvari o kojoj bi se odlučivalo u upravnom postupku (i upravnom sporu), tuženi nije ni bio dužan da donese upravni akt, tj. takav akt koji bi imao sva obilježja upravnog akta u smislu čl. 9. st. 2. Zakona o upravnim sporovima, a u ovom slučaju nedostaje, prije svega, jedno od bitnih sadržajnih obilježja upravnog akta, jer se ne radi o upravnoj stvari, ali i druga obilježja koja upravni akt mora imati u skladu s tom odredbom.”

(Vrhovni sud FBiH, U- 182/02 od 07.02.2002)

”Ne može se podnijeti tužba u upravnom sporu protiv tužene Federalne komisije za implementaciju čl. 143. Zakona o radu zbog nedonošenja drugostepenog rješenja po izjavljenoj žalbi (tzv. ‘ćutanje administracije’).”

(Vrhovni sud FBiH, U-605/04 od 8.04.2004)

”Činjenica da je u toku upravnog spora zbog ćutnje drugostepenog organa, prvostepeni organ u okviru svojih zakonskih ovlaštenja odlučio po žalbi tužioca izjavljenoj protiv prvostepenog rješenja, bez obzira što su ispunjene procesno-pravne pretpostavke za podnošenje tužbe i pokretanje upravnog spora, zbog ‘ćutnje uprave’, čini takvu tužbu neosnovanom.”

(Vrhovni sud FBiH, U-297/97 od 13.11.1997)

2. Rok za podnošenje tužbe

U upravnom sporu, tužba se podnosi u roku od 30 dana, od dana dostavljanja upravnog akta stranci koja podnosi tužbu.

Kad je riječ o dostavljanju upravnog akta, radi se o obaveznom ličnom dostavljanju na način propisan odgovarajućim odredbama zakona kojim je ureden upravni postupak. Rok počinje teći prvim narednim danom nakon dostavljanja. Dan kad je upravni akt dostavljen stranci ne računa se u rok za podnošenje tužbe. Početak roka i njegovo trajanje ne sprečavaju dani kad sud ne radi, kao što su, nedjelja, državni praznici i drugi dani kad sud ne radi. Međutim, ako posljednji dan roka za podnošenje tužbe pada na dan kad sud kojem se tužba podnosi ne radi, rok za tužbu u tom slučaju ističe protekom prvog idućeg radnog dana.

Rok od 30 dana za podnošenje tužbe u upravnom sporu važi i za nadležnog pravobranioca i ombudsmana, kad su ovlašteni za pokretanje upravnog spora, ako im je dostavljen upravni akt protiv kojeg mogu podnijeti tužbu. Međutim, ako im upravni akt nije dostavljen, tužbu mogu podnijeti u roku od 60 dana od dana dostavljanja upravnog akta stranci u čiju je korist upravni akt donesen.

I u slučaju da u upravnom postupku učestvuje više stranaka, zakonom propisan rok za podnošenje tužbe u upravnom sporu počinje teći za svaku od tih stranaka od dana kad je pojedinačno svaka stranka za sebe primila upravni akt, bez obzira na to kad su ga primile druge stranke. U toj situaciji, tužbe onih stranaka koje budu podnesene nakon proteka zakonom propisanog roka, sud će kao neblagovremene odbaciti.

Međutim, prema ZUS-u BiH (čl.19. st. 2. i 3) tužba u upravnom se podnosi u roku od dva mjeseca od dana obavještenja, odnosno objavljivanja ili dostavljanja upravnog akta stranci koja podnosi tužbu, i taj rok se odnosi i na pravobranioca BiH i ombudsmana BiH, kad su ovlašteni za pokretanje upravnog spora.

Kakav je karakter roka za podnošenje tužbe? Prije svega, ovaj rok je prekluzivan. Tužilac mora podnijeti tužbu u zakonom određenom roku. Ako se tužba ne podnese u tom roku, tužilac gubi pravo na njeno podnošenje. Ovaj rok se ne može produžavati, produžiti se ne može ni odlukom suda i ovaj rok obavezuje kako tužioca, i organ čiji se upravni akt osporava, tako i sud.

Osim toga, budući da je rok za podnošenje tužbe određen pravnim pravilima propisanim ZUS-om, to se radi o procesnom roku. Stoga, ako je do propuštanja roka za podnošenje tužbe došlo iz opravdanih razloga, pravne posljedice propuštanja roka mogu se otkloniti, shodnom primjenom odredbi parničnog postupka, korištenjem instituta povrata u prijašnje stanje. Naime, prema pravilima parničnog postupka (čl. 328. ZPP-a), sud će dozvoliti naknadno obavljanje propuštene radnje, odnosno u ovom slučaju naknadno podnošenje tužbe, ako ocijeni da je do propuštanja došlo usljed opravdanih razloga koji se nisu mogli predvidjeti, niti izbjeći. Prijedlog za povrat u prijašnje stanje podnosi se sudu kod kojeg je trebalo izvršiti propuštenu radnju, odnosno podnijeti tužbu. Prijedlog se podnosi u roku od osam dana, od dana prestanka razloga koji je prouzrokovao propuštanje, a ako je stranka kasnije saznala za propuštanje - od dana kad je za to saznala. Po proteku roka od 60 dana, od dana propuštanja, povrat u prijašnje stanje ne može se ni tražiti (čl. 329. st. 3. ZPP-a). Međutim, ako se povrat u prijašnje stanje predlaže zbog propuštanja roka, predlagač je dužan istovremeno s podnošenjem prijedloga izvršiti i propuštenu radnju. To znači da bi uz prijedlog za povrat u prijašnje stanje zbog propuštanja roka za podnošenje tužbe u upravnom sporu, tužilac trebao priložiti i tužbu koju je trebao podnijeti u zakonom

određenom roku. Ako bi sud prijedlog za povrat u prijašnje stanje odbio kao neosnovan, u tom slučaju istovremeno bi i tužbu trebalo odbaciti kao neblagovremenu.

Sudska praksa:

”Kada u osporenom aktu nema pravne pouke o mogućem pravnom sredstvu, a tužilac ne traži u zakonskom roku od organa koji je taj akt donio njegovu dopunu u tom pravcu, rok za podnošenje tužbe protiv tog akta računa se od dana njegove dostave tužiocu, odnosno dana koji se upodobljava toj dostavi.”

Iz obrazloženja:

”Stoji činjenica da u osporenom aktu nema pravne pouke o mogućem pravnom sredstvu. Međutim, činjenica je da tužilac u takvoj situaciji nije postupio po odredbama čl. 210. st. 5. preuzetog Zakona o opštem upravnom postupku (‘Sl. list SFRJ’, br. 47/86) i u zakonskom roku zatražio od tužene strane da dopuni odluku u tom pravcu, pa se otuda u konkretnoj stvari rok za podnošenje tužbe računa od dana dostave odluke tužiocu, odnosno dana koji se upodobljava toj dostavi.”

Rok od 30 dana za podnošenje tužbe kojom se pokreće upravni spor kada nema dokaza da je konačni upravni akt lično dostavljen stranci, počinje da teče od dana kada je stranka očigledno saznala za doneseni akt i njegovu sadržinu, što je faktičko pitanje koje treba u postupku utvrditi i tako utvrđeni datum izjednačiti s datumom lično izvršene dostave.”

Iz obrazloženja:

”Rok za tužbu propisan u čl. 20. st. 2. ZUS-a računa se od dana kada je osporeni akt dostavljen stranci koja tužbu podnosi bez obzira da li je stranka učestvovala u postupku u kome je osporeni akt donesen. Pravičan je stav prvostepenog suda da se pravna situacija kada je donesen upravni akt, a nema dokaza da je lično dostavljen stranci koja podnosi tužbu, uz i očiglednu okolnost da je stranka saznala za doneseni akt i njegovu sadržinu, mora upodobiti lično izvršene dostave akta danom takvog saznanja. Pošto tužiocima osporeni akt nije dostavljen što je utvrdio i prvostepeni sud, a što nije ni dovedeno u pitanje, to bi značilo da bi se i u odnosu na tužioce smatralo da im je osporeni upravni akt dostavljen onog dana kada su oni saznali za donošenje tog akta i njegovu sadržinu, jer je očigledno da su za te okolnosti saznali (uz tužbu priložili osporeno rješenje).”

(Vrhovni sud FBiH, UŽ-61/98 od 16.09.1999)

”Tužbene navode tužioca da je propustio rok od 30 dana za podnošenje tužbe zbog bolesti i prijedlog da se tužba smatra blagovremeno podnesenom, treba tretirati kao prijedlog za povraćaj u predašnje stanje zbog propuštenog roka za podnošenje tužbe, odlučiti o njegovoj osnovanosti prema stanju u spisu, navodima prijedloga i priloženim dokazima uz prijedlog, te u slučaju odbijanja kao neosnovanog, tužbu odbaciti kao neblagovremeno podnesenu.”

Iz obrazloženja:

”Zakon o upravnim sporovima ne sadrži odredbe o povratu u predašnje stanje pa u smislu čl. 60. istog Zakona za primjenu ovog pravnog instituta važe shodno odgovarajuće odredbe ZPP-a (‘Sl. novine FBiH’, br. 42/98). Odredbama čl. 106. st. 1. ZPP-a propisano je da ako stranka propusti rok ili ročište za preduzimanje takve radnje u postupku i zbog toga izgubi pravo na preduzimanje te radnje da će joj na njezin prijedlog dopustiti da naknadno obavi tu radnju, ako ocijeni da postoji opravdavajući razlozi za propuštanje.”

(Vrhovni sud FBiH, U-1808/98 od 03.02.1999)

”Prvostepeni sud je bio dužan da prvo odluči o prijedlogu za povraćaj u predašnje stanje na osnovu čl. 106. do čl. 111. Zakona o parničnom postupku (‘Sl. novine FBiH’, br. 42/98-sada odredbe čl. 328. do čl. 333. Zakona o parničnom postupku (‘Sl. novine FBiH’ br. 53/03), a u skladu s odredbom čl. 60. Zakona o upravnim sporovima, pa tek nakon toga da rješava tužbu.”

Iz obrazloženja:

”Prvostepeni sud je pobijanim rješenjem odbacio tužbu kao neblagovremenu, našavši da je podnesena poslije protoka zakonskog roka za podnošenje tužbe, a o prijedlogu tužiteljice za povraćaj u predašnje stanje nije odlučivao. Prvostepeni sud je bio dužan da prvo odluči o prijedlogu za povraćaj u predašnje stanje na osnovu čl. 106. do čl. 111. Zakona o parničnom postupku (‘Sl. novine FBiH’, br. 42/98-sada odredbe čl. 328. do čl. 333. Zakona o parničnom postupku (‘Sl. novine FBiH’, br. 53/03), a u skladu s odredbom čl. 60. Zakona o upravnim sporovima, pa tek nakon toga da rješava tužbu.”

”Sud nije vezan za rješenje o upravljanju postupkom, pa sud može ukinuti ili izmijeniti svoje rješenje. Ali, suprotno, sud je vezan rješenjem kojim je dopustio povrat u prijašnje stanje jer se ne radi o rješenju o upravljanju parnicom.”

(Županijski sud u Zagrebu, Gž. 6711/97 od 8.09.1998)

3. Sadržina tužbe

3.1 Elementi tužbe

Tužba je formalno-pravni podnesak pa stoga mora biti sastavljena u pismenom obliku i sadržavati sve formalno-pravne elemente propisane zakonom. Bitni elementi koje tužba mora da sadrži, prema pravnim pravilima propisanim ZUS-om, su slijedeći:

- ime i prezime i mjesto stanovanja, odnosno naziv (firmu) i sjedište tužioca ako tužbu podnosi pravno lice, uključujući i druge pojedinosti koje treba navesti u adresi tužioca: naziv ulice, broj, poštanski pretinac i sl.;
- naziv i sjedište tuženog, tj. organa koji je donio konačno rješenje;
- broj i datum upravnog akta protiv kojeg je tužba podnesena, osim u slučaju "čutanja administracije" kad upravni akt nije donesen;
- zakonske razloge za pobijanje upravnog akta, kao i u kom pravcu i obimu se predlaže poništavanje upravnog akta;
- potpis podnosioca tužbe, tj. svojeručni potpis tužioca, odnosno ovlaštene osobe.

Prema odredbi čl. 18. ZUS-a RS propisana je i obaveza označavanja u tužbi zainteresiranih lica ako ih ima.

Medutim, prema pravilima propisanim ZUS-om BiH (čl. 22) i BDBiH (čl. 20) zadržana su rješenja ranijeg ZUS-a u odnosu na razloge tužbe, tako da je u tužbi dovoljno kratko izlaganje zbog čega se podnosi tužba, odnosno zbog čega tužilac smatra da je upravnim aktom povrijeđeno njegovo pravo ili pravni interes, tj. u čemu vidi nezakonitost upravnog akta koji osporava.

Ako se tužbom traži povrat stvari ili naknada štete, tužba mora sadržavati i određen zahtjev u pogledu stvari ili visine pretrpljene štete.

Uz tužbu se mora podnijeti upravni akt u originalu, ili prepisu, odnosno fotokopiji. Ovo je bitno zbog toga da sud, na temelju tog akta, može ocijeniti da li je to upravni akt, da li je konačan u upravnom postupku, da li je protiv tog akta dopušteno vođenje upravnog spora, i ima li tužilac aktivnu legitimaciju za vođenje upravnog spora.

Uz tužbu se mora priložiti i po jedan prepis tužbe, i priloge uz nju, za tuženi organ koji je donio upravni akt, kao i za svako zainteresirano lice u tom upravnom sporu, ako ih ima. Medutim, ako se radi o upravnom sporu zbog "čutanja administracije", u tužbi će se navesti samo bitne činjenice i podaci, kojima se dokazuje da upravni akt nije donesen u roku, i uz to će se podnijeti odgovarajući dokazi, kao i dokaz o obraćanju nadležnoj upravnoj inspekciji. Osim toga, valja napomenuti da na početku tužbe treba navesti naziv suda kojem se podnosi, a na kraju priloge uz tužbu.

U odnosu na raniji ZUS, obavezni elementi tužbe novim ZUS-om FBiH i RS dopunjeni su sa - nazivom i sjedištem tuženog (i zainteresiranog lica u RS) i navođenjem zakonskih razloga za pobijanje upravnog akta, i ove dopune doprinose većoj urednosti tužbe.

Sudska praksa:

”Ne može se smatrati da tužba sadrži nedostatak koji sprečava rad suda ako je u tužbi naznačen i naziv organa koji je donio osporeni upravni akt, datum i broj pod kojim je donesen, bez obzira na to što taj akt nije priložen uz tužbu ni dostavljen naknadno po nalogu suda.”

(Vrhovni sud FBiH, UŽ-1/95 od 17.10.1997)

3.2. Razlozi za pobijanje upravnog akta

Razlozi iz kojih se upravni akt može pobijati, su zakonski razlozi, i određeni su pravnim pravilima propisanim ZUS-om. Upravni akt u upravnom sporu može se pobijati iz slijedećih razloga:

- ako akt sadrži takve nedostatke koji sprečavaju ocjenu njegove zakonitosti, ili nedostatke koji ga čine ništavim;
- ako u aktu nije nikako ili nije pravilno primijenjen zakon, propis zasnovan na zakonu, ili opći akt;
- ako je akt donesen od nenadležnog organa;
- ako se u upravnom postupku, koji je prethodio aktu, nije postupilo po pravilima postupka, a naročito ako činjenično stanje nije potpuno i pravilno utvrđeno, ili ako je iz utvrđenih činjenica izveden nepravilan zaključak u pogledu činjeničnog stanja;
- ako je nadležni organ, rješavajući po slobodnoj ocjeni, prekoračio granice ovlaštenja koja su mu data pravnim propisima, i odlučio suprotno cilju u kome je ovlaštenje dato.

Ovi razlozi su alternativni. Može postojati samo jedan od ovih razloga pa da tužilac samo iz tog razloga tužbom pobija zakonitost konačnog upravnog akta. Nije od značaja u tom smislu ni redosljed kako su oni navedeni u ZUS-u. Svi su oni protivni načelu zakonitosti u upravnom postupku. Navedeni razlozi su ujedno i razlozi iz kojih je i moguće pokretanje upravnog spora, i dijele se na formalno-pravne i materijalno-pravne razloge.

Biće riječ o formalno-pravnim razlozima ako se radi o nenadležnosti organa ili o povredi pravila upravnog postupka. Nenadležnost organa može biti stvarna i mjesna, kao i rješavanje od strane neovlaštenog službenog lica organa koji je inače nadležan u premetnoj upravnoj stvari. Povrede pravila upravnog postupka odnosile bi se na nedostatke u provođenju upravnog postupka (kad činjenično stanje nije pravilno utvrđeno ili ako je iz utvrđenog činjeničnog stanja izveden nepravilan zaključak) ili nedostatke u formi upravnog akta (ako ne sadrži obrazloženje kad je ono propisano zakonom, ako nisu navedeni propisi na osnovu kojih je akt donijet ili ako akt nije potpisan i sl.).

U materijalno-pravne razloge spadaju povreda teksta pravnog propisa i povreda tumačenja ili pogrešne primjene pravnog propisa. U suštini to su oni razlozi koji se javljaju kad pri donošenju upravnog akta uopće nije primijenjen pravni propis kojim je ureden pravni odnos o kojem se odlučuje upravnim aktom.

Upravni akt se može pobijati i kad je riječ o diskrecionim upravnim aktima, odnosno ako je nadležni organ, rješavajući po slobodnoj ocjeni, prekoračio granice ovlaštenja koja su mu data pravnim propisima, i odlučio suprotno cilju u kome je ovlaštenje dato. I u ovom slučaju organ je dužan da donese akt u granicama ovlaštenja i u skladu s ciljem u kome je ovlaštenje dato, da provede postupak, utvrdi činjenično stanje i da u obrazloženju upravnog akta da razloge za njegovo donošenje i navede propis kojim se daje ovlaštenje da se upravna stvar riješi po slobodnoj ocjeni. U tom smislu i diskrecioni upravni akt mora biti formalno ispravan, i ako postoji povreda zakona iz bilo kog razloga (formalno-pravnog ili materijalno-pravnog) to je i razlog iz kojeg se takav akt i može pobijati.

Sudska praksa:

”Prema odredbama čl. IX. 5.(1) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine o vremenskom i prostornom važenju ranijih zakona koji su bili na snazi na dan stupanja na snagu tog Ustava, raniji republički zakoni (SRBiH i RBiH) mogu se primjenjivati na teritoriju FBiH i poslije 30.III.1994. godine ukoliko nisu u suprotnosti s Ustavom i na odnose koji nisu uređeni zakonima Federacije, a nakon donošenja federalnih zakona i njihovog stupanja na snagu, ne mogu se primjenjivati republički zakoni, nego samo federalni zakoni.”

(Vrhovni sud FBiH, U-257/97 od 10.12.1997)

3.3. Nove činjenice i novi dokazi

Prema pravnim pravilima propisanim ZUS-a FBiH i RS, što je novina u odnosu na raniji ZUS, regulirano je pravo kad tužilac u tužbi može iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze. Prije svega, kao načelo prihvaćeno je da se u tužbi ne mogu iznositi nove činjenice i predlagati novi dokazi. Međutim, izuzetno, u tužbi se mogu iznositi nove činjenice i predlagati novi dokazi, ali samo ako su ispunjena, i to kumulativno dva uslova:

- prvo, da nove činjenice i novi dokazi nesumnjivo ukazuju da je činjenično stanje očigledno drugačije od onog koje je utvrđeno u upravnom postupku;
- drugo, da tužilac pruži dokaze da nove činjenice i nove dokaze, bez svoje krivice, nije mogao iznijeti, odnosno predložiti do završetka upravnog postupka.

Kako sud rješava spor po pravilu na podlozi činjenica koje su utvrđene u upravnom postupku, a samo izuzetno sam na raspravi utvrđuje činjenično stanje, to i proizilazi ovakav restriktivan stav u odnosu na iznošenje novih činjenica i predlaganje novih dokaza u tužbi kojom se pokreće upravni spor. Slično je i u parničnom postupku (čl. 77, 102. st. 2. i 207. st. 1. ZPP-a). Stranke u toku glavne rasprave mogu iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze samo ako učine vjerovatnim da ih bez svoje krivice nisu mogli iznijeti, odnosno predložiti na pripremnom ročištu. Stav je još restriktivniji u postupku po žalbi, u kojoj se, u pravilu, ne mogu iznositi nove činjenice i predlagati novi dokazi, osim ako žalilac pruži dokaze da ih bez svoje krivice nije mogao iznijeti, odnosno predložiti do zaključenja glavne rasprave.

Dužnost dokazivanja činjenica, prema pravnim pravilima koja propisuje ZUS, pada na teret stranke koja se na njih poziva. Dakle, svaka stranka je dužna dokazati činjenice na koje se poziva odgovarajućim dokazima. Ako stranka ne predoči dokaze za svoje navode, ili se na osnovu izvedenih dokaza ne može sa sigurnošću utvrditi neka odlučna činjenica, o njenom postojanju sud će zaključiti primjenom pravila o teretu dokazivanja. To znači, da će stranka koja ne uspije da dokaže pravno relevantne činjenice izgubiti spor. Ovim se i odustalo od dosadašnjeg ustavnog i zakonskog načela utvrđivanja materijalne istine, koje je ranije važilo u svim postupcima pred sudovima.

Medutim, ovakvo pravilo u odnosu na iznošenje novih činjenica i novih dokaza, te dužnost dokazivanja činjenica, nije sadržano u ZUS-u BiH i BDBiH, ali se ono u suštini ostvaruje supsidijarnom primjenom odgovarajućih odredbi parničnog postupka.

PRETHODNI - PRIPREMNI POSTUPAK PO TUŽBI

1. Otklanjanje nedostataka tužbe

Tužba kojom se pokreće upravni spor, mora imati obavezne elemente, u smislu pravila propisanih ZUS-om, da bi sud mogao nesmetano po njoj da postupa. Tužba je u formalnom smislu podnesak i mora biti sastavljena u pismenom obliku i sadržavati formalno-pravne elemente propisane zakonom. Ako tužba ima nekih formalnih nedostataka, koji sprečavaju sud da nesmetano po njoj postupa, ako je nepotpuna ili nerazumljiva, sud će pozvati tužioca, da u ostavljenom roku otkloni nedostatke tužbe. Pri tome će ga poučiti šta i kako treba da učini, i ukazati mu na posljedice koje će nastati ako ne postupi po traženju suda. Ako tužilac, u ostavljenom roku, ne otkloni nedostatke tužbe, sud će rješenjem odbaciti tužbu kao neurednu. U vezi s tim prema ZUS-u RS (čl. 21. st. 2) ne postavljaju se nikakvi dodatni uslovi. Međutim, prema ZUS-u FBiH (čl. 24. st. 2) tužba će se odbaciti ako su nedostaci takvi da sprečavaju sud da po njoj postupa, a prema ZUS-u BiH (čl. 24. st. 2) i ZUS-a BDBiH (čl. 22. st. 2) tužba će se odbaciti ako su nedostaci takvi da sprečavaju rad suda i ako sud ne nade da je osporeni konačni akt po zakonu ništav. Ipak, bez obzira na ove istaknute razlike, sud može postupati samo po urednoj tužbi koja sadrži formalno-pravne elemente propisane zakonom.

Sudska praksa:

”Tužba podnesena od strane lica koje se deklariralo kao punomoćnik lica označenog kao tužilac, a bez prilaganja punomoćja odbacuje se kao neuredna ako podnosilac tužbe svoje svojstvo punomoćnika toga lica, na poziv predsjednika vijeća, ne potvrdi odgovarajućim punomoćjem u određenom roku.”

Iz obrazloženja: ”Dana 23.07.1999.godine K.V., advokat iz B.L., podnio je ovom sudu tužbu u napred označenoj stvari u ime S.Z. iz B.L. Međutim, iako se u tužbi deklarirao kao punomoćnik lica u čije ime je podnio tužbu, to svojstvo nije potvrdio odgovarajućim punomoćjem, pa ga je ovaj sud, postupajući po odredbama čl. 28. st. 1. Zakona o upravnim sporovima (Sl. glasnik RS, br. 12/94) aktom od 06.07.2000. godine pozvao da to punomoćje dostavi u roku od 15 dana uz upozorenje da će, u protivnom, tužba biti odbačena kao neuredna. Iz vraćene dostavnice proizlazi da je taj poziv advokat K.V. primio 20.07.2000. godine, ali u datom roku, a ni do dana odlučivanja u ovoj stvari, pozivu nije udovoljio. Kod takvog stanja stvari, a na osnovu odredbe čl. 28. st. 2. Zakona o upravnim sporovima, ovaj sud je odlučio kao u dispozitivu ovog rješenja.”

(Vrhovni sud RS, U-528/99 od 09.09.2000)

”Kad tužilac uz tužbu ne podnese osporeni akt u originalu ili prepisu, odnosno njegovu fotokopiju, pa to ne učini ni po pozivu suda u određenom roku, kao ni tužena strana ni po ponovljenom traženju suda da dostavi spise predmeta s tim aktom, tužba se smatra neurednom i kao takva odbacuje.”

Iz obrazloženja:

”Dana 08.12.1999.godine tužilac je preporučenom pošiljkom podnio ovom sudu tužbu protiv napred navedenog osporenog akta, kojim mu je, prema navodima iz tužbe, odbijena njegova žalba protiv rješenja Odsjeka B.L. br.: 05-050-02-02-223/99. A ovim prvostepenim rješenjem, čiji datum donošenja nije označen, također, prema navodima iz tužbe, potvrđeno je da je M.M. iz B.L. nosilac stanarskog prava na stanu u zgradi broj 5/P, u ul. D.M., u B.L. Postupajući po toj tužbi, ovaj sud je primjerak iste dostavio tuženoj strani s uputom o pravu odgovora i pozivom da dostavi spise predmetne upravne stvari, sve u roku od 15 dana. Prema vraćenoj dostavnici, tužena strana je to primila 26.02.2002.godine, ali u tako određenom roku odgovor nije dala, a spise predmeta nije dostavila ni u novoodređenom petnaestodnevnom roku po ponovljenom traženju, koje joj je uručeno 02.04.2002. godine, pa je tako preostalo da se ovaj upravni spor riješi i bez tih spisa na osnovu odredaba čl. 32. st. 3. Zakona o upravnim sporovima (‘Sl. glasnik RS’, br. 12/94 - u daljem tekstu: ZUS). Međutim, u nemogućnosti da zbog nedostatka spisa predmeta postupi po tužbi u ovoj stvari, ovaj sud je aktom od 16.05.2002. godine pozvao tužioca da u roku od osam dana dostavi u spise predmeta primjerak osporenog akta, kojeg je inače bio dužan da dostavi uz tužbu u smislu odredaba čl. 26. st. 1. ZUS-a. U tu svrhu ostavljen mu je rok od osam dana računajući od dana primitka tog akt, i pri tom je upozoren da će za slučaj neudovoljenja tome pozivu tužba biti odbačena kao neuredna. Prema vraćenoj dostavnici, tužilac je taj akt primio 23.05.2002. godine ali u datom roku a ni do dana odlučivanja u ovoj stvari, nije otklonio naprijed pomenuti nedostatak, koji je takve prirode da sprečava rad suda po tužbi u ovom upravnom sporu. Sljedstveno tome, a na osnovu čl. 28. ZUS-a, tužba u ovoj stvari se odbacuje kao neuredna.”

(Vrhovni sud RS, U- 9/00 od 18.06.2002)

2. Odbacivanje tužbe

Ako tužilac, u ostavljenom roku, ne otkloni nedostatke tužbe, o čemu je prethodno ukazano, sud će rješenjem odbaciti tužbu kao neurednu. Međutim, sud će podnesenu tužbu rješenjem odbaciti ne ulazeći u meritum raspravljanja po tužbi, niti pribavljanja odgovora na tužbu, i kad nisu ispunjeni procesni uslovi za vođenje upravnog spora. To će učiniti odmah u prvoj fazi postupka - fazi prethodnog ispitivanja tužbe, ali i u svakom stadiju postupka, ako utvrdi da ti uslovi ne postoje.

Razlozi zbog kojih će sud odbaciti tužbu, propisani su ZUS-om, i u vezi s tim, u potpunosti su preuzete odredbe ranijeg ZUS-a. Naime, sud će rješenjem odbaciti tužbu, i to u svakom stadiju postupka, ako utvrdi:

1) - da je tužba neblagovremena, prijevremena ili podnesena od neovlaštenog lica

Tužba je neblagovremena ako nije podnesena u roku određenom prema pravilima propisanim ZUS-om. Taj rok je 30 dana (odnosno dva mjeseca prema ZUS-u BiH) od dana dostavljanja upravnog akta stranci koja podnosi tužbu. Za utvrđivanje blagovremenosti, bitan je dan kad je tužba predana nadležnom sudu, odnosno predana pošti preporučeno.

Tužba je prijevremena, odnosno preuranjena ako je podnesena prije isteka rokova i procedure utvrđenih prema pravnim pravilima propisanim ZUP-om. Upravni spor se može pokrenuti i u svim slučajevima "čutanja administracije", ali samo nakon proteka propisanog roka za donošenje konačnog rješenja u upravnom postupku, i proteku roka po ponovljenom zahtjevu, odnosno po obraćanju nadležnoj upravnoj inspekciji. Dakle, ako bi stranka podnijela tužbu prije isteka tih rokova i procedure, tužba bi bila preurenjena i kao takvu sud će je odbaciti. Međutim, bitno je ukazati, da stranka odbacivanjem tužbe zbog prijevremenosti, ne gubi i pravo da kasnije, kad ispuni uslove, ponovo podnese tužbu.

Primjer:

Tužbom za pokretanje upravnog spora tužilac osporava drugostepeni upravni akt kojim je odbijena žalba protiv prvostepenog upravnog akta, a osporeni upravni akt je donesen, a time je i tužba podnesena, nakon donošenja rješenja likvidacionog suda o otvaranju i zaključivanju postupka likvidacije nad tužiocem. Sud je u konkretnom slučaju tužbu odbacio cijeneći da tužilac u vrijeme podnošenja tužbe nije imao stranačku legitimaciju, jer da tada kao pravno lice nije postojao.

Iz obrazloženja:

"Prema čl. 40. st. 1. Zakona o opštem upravnom postupku, stranka u postupku može biti svako fizičko i pravno lice, a odredbama čl. 12. Zakona o upravnim sporovima ('Sl. glasnik RS', br. 12/94) tužilac u upravnom sporu može biti pojedinac, pravno lice, organizacija, grupa lica naselje i sl. koji smatra da mu je upravnim aktom povrijeđeno kakvo pravo ili neposredni lični interes zasnovan na zakonu... Prema članu 1. st. 1. Zakona o preduzećima ('Sl. glasnik RS', br. 24/98) preduzeće je pravno lice koje obavlja djelatnost radi sticanja dobiti. Članom 5. tog zakona je regulirano da preduzeće stiče svojstvo pravnog lica upisom u sudski registar. Prema odredbama čl. 153. do 159. Zakona o prinudnom poravnanju, stečaju i likvidaciji, regulisani su uslovi za sprovođenje i postupak likvidacije pravnih lica. Prema čl. 157 st. 1. odredbe ovog zakona koje se odnose na stečajni postupak shodno se primjenjuju i na postupak likvidacije ako ovim zakonom nije drugačije određeno. Odredbom čl. 151. propisano je da danom upisa u sudski registar rješenja o zaključenju stečajnog postupka dužnik prestaje da postoji i briše se upis iz st. 1 ovog člana. Članom 92. tog zakona propisano je da danom otvaranja stečajnog postupka prestaju prava poslovnog organa, zastupnika kao i organa upravljanja dužnika i te funkcije prelaze na stečajnog upravnika. Dakle, nesporno je da je osporeni akt donesen nakon donošenja rješenja o otvaranju i zaključivanju postupka likvidacije preduzeća-tužioca, kao i da je tužba u ovom upravnom sporu podnesena nakon donošenja tog rješenja. S tim u vezi, tužilac u vrijeme podnošenja tužbe nije imao stranačku legitimaciju u skladu s navedenim zakonskim odredbama, (čl. 1. st. 1. i čl. 5. Zakona o preduzećima /'Sl. glasnik RS', br. 24/98/ i čl. 92, 153. do 159. Zakona o prinudnom poravnanju, stečaju i likvidaciji /'Sl. glasnik RS', br. 37/93 i 28/96/ a koje su citirane u obrazloženju), jer tada kao pravno lice nije postojao. Zbog toga je tužba odbačena, zbog nedostatka stranačke legitimacije, primjenom odredbi čl. 29. st. 1. tač. 3. a u vezi sa čl. 12. ZUS-a."

(Vrhovni sud RS, U-791/01 od 18.05.2005)

Sudska praksa:

”Kako se upravni spor, pod uslovima propisanim zakonom, može voditi i protiv prvostepenog akta (čl. 7. st. 1, čl. 8. i 19 Zakona o upravnim sporovima BDBiH), ocijenjeno je da se u konkretnom slučaju ne radi o preuranjenosti nego o neblagovremenosti tužbe.”

Iz obrazloženja:

”... proizilazi da je tužba tužioca odbačena kao preuranjena zbog toga što je podnešena prije nego što je odlučeno o uloženoj žalbi na prvostepeno rješenje, odnosno zato što ‘u spisu nema podatka da je tužilac po proteku zakonskih rokova za odlučivanje po žalbi pismenim putem tražio da se donese odluka u kom slučaju bi mogao pokrenuti upravni spor kao da je njegova žalba odbijena u smislu čl. 25. Zakona o upravnim sporovima RS, ali ne protiv prvostepenog rješenja’. Osnovano žalba tužioca ukazuje na neosnovanost zaključka prvostepenog suda o nemogućnosti pokretanja upravnog spora protiv prvostepenog upravnog akta i preuranjenosti tužbe. Upravni spor se, pod uslovima propisanim zakonom, može voditi i protiv prvostepenog akta (čl. 7. st. 1. čl. 8. i 19. Zakona o upravnim sporovima Brčko Distrikta BiH). Što se tiče vremena podnošenja, po ocjeni ovog suda, u konkretnom slučaju se ne radi o preuranjenosti nego o neblagovremenosti tužbe. Naime, u tužbi se eksplicitno navodi da je žalbu na rješenje čije se poništenje traži tužilac uložio 13.04.1999. godine, te da je ‘od podnošenja žalbe do tužbe prošlo više od četiri mjeseca a da žalba nije riješena’ (tužba podnesena 18.08.1999. godine)... To je slučaj pokretanja spora zbog tzv. ‘čutanja administracije’. U konkretnom slučaju, tužilac se dopisima od 25.05.1999. godine i 7.6.1999. godine obraćao drugostepenom organu - Ministarstvu unutrašnjih poslova RS sa zahtjevom da odluči o žalbi (dopis priložen uz žalbu). Kako je žalba podnesena 13.04.1999. godine to se, međutim, nijedno od tih obraćanja ne može prihvatiti kao zahtjev iz čl. 25. Zakona o upravnim sporovima RS, nego samo kao urgencije za brzo rješavanje žalbe, odnosno kao zahtjev podnesen u okviru 60 dana koje je drugostepeni sud imao na raspolaganju za odlučivanje. Tek nakon proteka roka od 60 dana, tužilac je mogao tražiti donošenje odluke daljem roku od sedam dana, te nakon proteka tog roka i pokrenuti upravni spor kao da je žalba odbijena. Naravno, upravni spor se nakon toga nije mogao podnijeti bilo kada, nego u okviru roka od 30 dana (taj rok je isiticao 20.07.1999 godine). U konkretnom slučaju, tužba tužioca je podnesena tek 18.08.1999. godine, dakle, nakon proteka tog roka...”

(Apelacioni sud BDBiH, UŽ-20/04 od 12.08.2004)

”Kako iz tužbe i priloga uz tužbu ne proizilazi da se tužiteljica obratila upravnoj inspekciji u skladu sa članom 10. Zakona o upravnim sporovima, to nisu ispunjeni uvjeti iz čl. 20. st. 1. i čl. 10. Zakona o upravnim sporovima za pokretanje tužbe u upravnom sporu radi ‘čutanja administracije’, pa je tužbu tužiteljice, a na osnovu čl. 25. st. 1. tač. 1. Zakona o upravnim sporovima FBiH, valjalo kao prijevremenu odbaciti”

(Kantonalni sud u Bihaću, 001-0-U-06-000258 od 16.09.2006. godine).

”Preduzeće registrirano za obavljanje revizije prethodno izvršene vlasničke transformacije nije legitimirano za pokretanje upravnog spora, već samo taksativno navedene osobe u čl. 9.

Uredbe o reviziji prethodno izvršene vlasničke transformacije (‘Sl. novine FBiH’, br. 1/98), pa stoga tužbu treba odbaciti kao podnesenu od neovlaštene osobe.”

(Vrhovni sud FBiH, U-578/98 od 25.09.2000)

2) - da akt koji se tužbom osporava nije upravni akt

Upravni spor se može voditi samo protiv upravnog akta. Upravni akt prema pravnim pravilima propisanim ZUS-om je akt kojim nadležni organ (organi uprave, upravne ustanove i institucije koje vrše javna ovlaštenja), rješava o izvjesnom pravu ili obavezi pojedinca ili pravnog lica u nekoj upravnoj stvari. Dakle, ako utvrdi da akt koji se tužbom osporava nije upravni akt, sud će rješenjem tužbu odbaciti.

Primjer:

Tužilac je podnio tužbu za pokretanje upravnog spora kojom osporava odluku tuženog Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH kojom je odbačen njegov zahtjev za ponovno razmatranje Odluke o imenovanju predsjednika i sudija jednog od kantonalnih sudova u FBiH. Nakon prethodnog ispitivanja postojanja procesno-pravnih pretpostavki za vođenje upravnog spora sud je tužbu odbacio cijeneći da akt koji se tužbom osporava nije konačni upravni akt kojeg je donijela institucija BiH.

Iz obrazloženja:

”Institucije BiH u smislu čl. 4. Zakona o upravnim sporovima BiH (‘Sl. glasnik BiH’, br. 19/02) su ministarstva BiH i njihova tijela, javne agencije, javne korporacije, institucije BDBiH i druge organizacije utvrđene zakonom države BiH koje vrše javne ovlasti, koje su Ustavom BiH određene u nadležnost BiH (mjerodavne institucije). Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, u smislu čl. 4. Zakona o upravnim sporovima BiH nije institucija BiH, niti se radi o drugoj organizaciji utvrđenoj zakonom države BiH koja vrši javnu ovlast, a koja joj je Ustavom BiH određena u nadležnost. Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH prema odredbi čl. 4. Zakona o visokom sudskom i tužilačkom vijeću BiH (‘Sl. glasnik BiH’, br. 29/02 i 39/03) samostalan je organ u BiH, čiji je zadatak da osigura nezavisno, nepristrasno i profesionalno sudstvo na nivou BiH. Budući da tuženo Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH nije mjerodavna institucija BiH u smislu čl. 4. navedenog zakona, to akt koji tužilac tužbom osporava nije konačan upravni akt kojeg je donijela institucija BiH, pa se zato tužba smatra nedopuštenom.”

(Sud Bosne i Hercegovine, Ur-07/04 od 31.03.2004)

Sudska praksa:

”Odluka Komisije za imovinske zahtjeve raseljenih lica i izbjeglica (CRPC) kojom se nosiocu stanarskog prava ili članu njegovog porodičnog domaćinstva vraća u posjed stan, nije upravni akt, pa se ne može pobijati tužbom u upravnom sporu.”

Iz obrazloženja:

”Prema čl. 4. Zakona o upravnim sporovima pod organom u smislu tog zakona, podrazumijevaju se organi uprave i upravne ustanove Federacije BiH i kantona, gradonačelnik i općinski načelnik i gradske i općinske službe za upravu kao i institucije koje imaju javne ovlasti kad u vršenju javnih ovlasti rješavaju u upravnim stvarima. Kako Komisija za imovinske zahtjeve raseljenih lica i izbjeglica (CRPC) nije organ iz čl. 4. citiranog zakona, to njena odluka koju tužilac pobija ne predstavlja upravni akt, pa se protiv iste ne može voditi upravni spor. Navedena odluka predstavlja izvršni naslov u smislu odredbi čl. 7. st 6. Zakona o izvršenju Odluke Komisije za imovinske zahtjeve raseljenih lica i izbjeglica (‘Sl. novine FBiH’, br. 43/99. i 51/00) na temelju kojih se u upravnom postupku provodi izvršenje i u tom postupku obezbjeđuje nosiocu stanaskog prava ili članovima njegovog porodičnog domaćinstva povrat u posjed stana.”

(Vrhovni sud FBiH, U-1825/03 od 08.09.2004)

”Pismeno obavještenje organa uprave kojim se stranka obavještava da organ ne prihvata njen zahtjev za ukidanje i mijenjanje pravosnažnog rješenja i kada je donijeto u formi rješenja nema karakter upravnog akta protiv kojeg se može izjaviti žalba ili pokrenuti upravni spor.”

Iz obrazloženja:

”Odredbom čl. 265. st. 2. preuzetog Zakona o općem upravnom postupku (sada čl. 262. st. 2. ZUP-a) propisano je da se pod uslovima iz st. 1. ovog člana a po zahtjevu stranke može ukinuti ili izmijeniti i pravosnažno rješenje koje je nepovoljno za stranku. Ako organ nade da ne treba da se rješenje ukine ili izmijeni, dužan je o tome obavijestiti stranku. Obavještenje u smislu st. 2. citiranog člana nema karakter upravnog akta iz čl. 6. ZUS-a (čl. 9. ZUS-a) s obzirom na to da odbijanje odnosnog zahtjeva stranke ne predstavlja odlučivanje o nekom pravu ili obavezi tužioca. Protiv takvog obavještenja nema izjavljivanja žalbe niti je dopušteno vodenje upravnog spora pošto je to pravo dato samo u slučaju donošenja rješenja kojim se mijenja ili ukida ranije pravosnažno rješenje, a ne i u slučaju kada upravni organ nade da ovakvoj izmjeni ili ukidanju pravosnažnog rješenja nema mjesta, kakav je slučaj u konkretnom slučaju.”

(Vrhovni sud FBiH, U-2171/99 od 18.06.2004)

”Osporeno rješenje Vlade RS kojim je odlučeno o poništenju ranijih njenih odluka o prenosu prava vlaništva na putničkim automobilima na tužioca nema karakter upravnog akta u smislu čl. 6. Zakona o upravnim sporovima (‘Sl. glasnik RS’, br. 12/94).”

Iz obrazloženja:

”Tužena nije prilikom donošenja osporene odluke odlučila s pozicija državne vlasti neposrednom primjenom pravnih propisa u kakvoj upravnoj stvari, pa ta odluka nema karakter upravnog akta u smislu naprijed navedene odredbe čl. 6. Zakona o upravnim sporovima. Pravna zaštita u ovakvoj pravnoj situaciji ostvaruje se u parničnom postupku kod nadležnog suda. Otuda se tužba u ovoj stvari odbacuje na osnovu odredbi čl. 29. st. 1. tač. 2. a u vezi sa čl. 6. Zakona o upravnim sporovima.”

(Vrhovni sud RS, U-472/01, od 22.10.2003)

”Odluka drugostepene stambene komisije tuženog kojom je odlučila o prenosu stanarskog prava u funkciji davaoca stana na korištenje, nema karakter upravnog akta jer nije donesena u upravnoj stvari pa se ne može osporavati u upravnom sporu. Pravna zaštita u ovakvoj pravnoj situaciji ostvaruje se podnošenjem posebnog zahtjeva nadležnom stambenom organu na osnovu odredaba čl. 22. Zakona o stambenim odnosima.”

(Vrhovni sud RS, U-186/01 od 15.10.2003)

”Nalaz, ocjena i mišljenje stručnog organa za ocjenjivanje sposobnosti lica za vojnu službu nema karakter upravnog akta u smislu čl. 9. Zakona o upravnim sporovima pošto se njime ne odlučuje o pravu ili obavezi vojnog lica, te se protiv istog ne može voditi ni upravni postupak ni upravni spor.”

(Vrhovni sud FBiH, U-118/98 od 01.04.1998)

”Akt koji je donesen od strane direktora Agencije za bankarstvo BiH na osnovu čl. 4. st. 1. tač. b) i čl. 11. st. 1. tač. b) Zakona o agenciji za bankarstvo FBiH, a u vezi sa čl. 57 st. 5. tač. 10. i st. 6. i 7. navedenog člana te čl. 67. st. 2. tač. 3. podtačka b) Zakona o bankama, u postupku rješavanja po zahtjevu privremenog upravnika banke u privremenoj upravi ne predstavlja pojedinačni akt, već akt koji se odnosi na neograničen broj osoba pravnih lica, koji je po svojoj pravnoj prirodi opći akt, i kojim aktom Agencija za bankarstvo u smislu svojih zakonskih ovlaštenja regulira obavljanje unutrašnjeg i vanjskotrgovinskog platnog prometa, tj. akt o organizaciji i načinu rada i poslovanja banaka. Dakle, donesena rješenja od strane tuženog su nalozi Agencije koji se odnose na način rada i organizacije između Agencije za bankarstvo i banaka, pa se protiv naloga Agencije ne može pokrenuti upravni spor, niti voditi upravni postupci, jer isti ne predstavljaju pojedinačni akt, kako je to predviđeno u čl. 8. a u vezi sa čl. 4. Zakona o upravnim sporovima.”

(Kantonalni sud u Sarajevu, U-1005/05 od 24.06.2005)

”Odluka Višeg vojno-disciplinskog suda, kojom je odlučeno o disciplinskoj odgovornosti aktivnog vojnog lica zbog disciplinskog prestupa i kojom je izrečena disciplinska kazna gubitka službe, nije upravni akt u smislu odredaba Zakona o upravnim sporovima, jer se ne radi o upravnoj stvari, kao jednog od bitnih sadržajnih obilježja upravnog akta, pa se protiv te odluke ne može voditi upravni spor.”

(Vrhovni sud FBiH, U-805/02 od 11.04.2002)

”Akt kojim je drugostepeni organ po izjavljenoj žalbi naložio prvostepenom organu da u određenom roku odluči po zahtjevu stranke (tzv. ‘čutanje administracije’) ne predstavlja upravni akt i protiv njega se ne može pokrenuti upravni spor.”

Iz obrazloženja:

”Ovaj akt ne predstavlja upravni akt u smislu čl. 9. st. 2. Zakona o upravnim sporovima (‘Sl. novine FBiH’, br. 2/98 i 8/00), pa se protiv istog ne može voditi upravni spor (st. 1. istog člana), jer se njime nije rješavalo o izvjesnom pravu ili obavezi tužiteljice a ni drugog građanina, već o sporednim pitanjima u postupku.”

(Vrhovni sud FBiH, U-2163/02 od 18.09.2003)

”Akt odbora državne uprave za žalbe, kojim se odlučuje o statusu državnih službenika, nema karakter upravnog akta, pa se protiv takvog akta u smislu čl. 6. Zakona o upravnim sporovima, ne može voditi upravni spor.”

Iz obrazloženja:

”Odbor državne uprave za žalbe (.) ne spada u organe državne uprave propisne čl. 2. ovog Zakona, pa mu se javno ovlaštenje za postupanje u upravnoj stvari može dati samo zakonom ili odlukom Vlade utemeljenom na Zakonu. Kako je pomenutim čl. 9. Zakona regulisano da Odbor u skladu sa zakonom razmatra odluke organa državne uprave i Agencije koje se odnose na status državnih službenika, kao i odlučivanje o njihovom raspoređivanju u okviru organa državne uprave ne vrši s pozicije vlasti u okviru javnog ovlaštenja, zbog čega rješavanje u ovoj pravnoj stvari spada u oblast radnih odnosa državnih službenika, koju reguliše predmetni zakon. Prema tome, osporeni akt nema karakter upravnog akt i protiv istog se ne može voditi upravni spor, pa je sudska zaštita obezbijedena putem redovnog suda čija se stvarna nadležnosti zasniva na odredbi čl. 26. st. 2. tač. 2 b. Zakona o sudovima u RS (‘Sl. glasnik RS’, br. 111/04).”

(Okružni sud u Banjoj Luci, U-520/05 od 11.10.2005)

”Zaključak o izuzeću službene osobe predstavlja akt koji se tiče vođenja postupka, pa se ne smatra upavnim aktom u smislu čl. 8. Zakona o upravnim sporovima FBiH protiv kojeg se može voditi upravni spor”.

Iz obrazloženja:

”Ispitujući da li postoje procesno-pravne pretpostavke za vođenje upravnog spora, sud je tužbu tužioca obacio kao nedupuštenu, iz razloga jer tužilac tužbom pobija zaključak o odbijanju izuzeća Općinskog načelnika koji nije upravni akt u smislu odredbe čl. 8. Zakona o upravnim sporovima, gdje je propisano da se upravni spor može voditi samo protiv upravnog akta, a to je akt kojim tijelo uprave rješava o izvjesnom pravu ili obavezi pojedinca ili pravne osobe u određenoj upravnoj stvari. Zaključkom o odbijanju izuzeća Općinskog načelnika, kojeg tužilac tužbom pobija u upravnom sporu, ne rješava se o pravu ili obavezi tužioca, pa svoje eventualno neslaganje s izuzećem tužilac može iznijeti u žalbi na rješenju o glavnoj stvari. Zaključak o izuzeću službene osobe predstavlja akt koji se tiče vođenja postupka, pa se ne smatra upavnim aktom u smislu čl. 8. Zakona o upravnim sporovima FBiH protiv kojeg se može voditi upravni spor.”

(Kantonalni sud u Bihaću, U-18/04 od 27.01.2006)

”Odluka skupštine općine o osnivanju javnog preduzeća nije upravni akt nego akt redovnog poslovanja pa se takvi akti ne mogu pobijati tužbom u upravnom sporu.”

(Vrhovni sud FBiH, U-2/95 od 08.10.1997)

”Odluka skupštine općine kojom se ustanovljava lovište na određenom području i dodjeljuje na korištenje i gazdovanje određenoj radnoj organizaciji ili lovačkom društvu nema karakter upravnog akta, jer se radi o aktu poslovanja i raspolaganja, i protiv nje se ne može voditi upravni spor.”

(Vrhovni sud FBiH, Uvl-176/91 od 08.10.1997)

”Akt (dopis) medusobne komunikacije viših i nižih organa uprave kojim se traži ili daju upute o tome kako treba postupiti ili odlučiti o zahtjevu stranke, nema karakter upravnog akta, pa se protiv njega ne može voditi upravni spor, jer nije upućen tužiocu niti se tim aktom odlučuje o kakvom njegovom pravu.”

(Vrhovni sud FBiH, U-384/97 od 01.10.1997)

3) - da je očigledno da se upravnim aktom, koji se tužbom osporava, ne dira u pravo tužioca ili u njegov neposredni lični interes zasnovan na zakonu

Tužilac može pokrenuti upravni spor samo pod uslovom da mu je upravnim aktom povrijeđeno neko pravo, ili njegov neposredni lični interes zasnovan na zakonu. Stoga, ako je očigledno iz tužbe, i priloga uz tužbu, da upravnim aktom nisu povrijeđena prava tužioca ili njegov interes zasnovan na zakonu, sud će rješenjem odbaciti tužbu.

Sudska praksa:

”Ne može se u upravnom sporu odbaciti tužba tužioca podnesena protiv drugostepenog rješenja, kojim je po žalbi zainteresiranog lica poništeno prvostepeno rješenje, zbog nedostatka procesno-pravnog interesa za podnošenja tužbe.”

Iz obrazloženja:

”... Tužba je odbačena na osnovu čl. 26. st. 1. tač. 3. Zakona o upravnim sporovima iz razloga što tužiocu nedostaje procesno-pravni interes da pokreće upravni spor protiv rješenja drugostepenog organa - tuženog, kojim je po žalbi privremenog korisnika stana, kao zainteresiranog lica poništeno u cijelosti prvostepeno rješenje, a kojim se ne dira u prava tužioca ili u njegov neposredni lični interes zasnovan na zakonu u smislu čl. 15. u vezi sa čl. 2. Zakona o upravnim sporovima ... Ovakav stav prvostepenog suda je pogrešan... Naime, prema odredbi čl. 26. st. 1. tač. 3. ZUS-a sud će rješenjem odbaciti tužbu ako utvrdi da je očevidno da se upravnim aktom koji se tužbom osporava ne dira u pravo tužioca ili njegov neposredni osobni interes zasnovana na zakonu (čl. 15) a prema odredbi čl. 15. ZUS-a tužilac u upravnom sporu može biti građanin, javno lice, i druga osoba iz čl. 2. ovog Zakona, pod uslovima utvrđenim u toj odredbi, a to je ako smatra da joj je upravnim aktom povrijeđeno neko pravo ili neposredni lični interes zasnovan na zakonu. U konkretnom slučaju tužilac Općina T. je vlasnik predmetnog stana, i kao nosilac prava raspolaganja i davalac tog stana na korištenje je podnijela zahtjev za ispražnjenje tog stana od privremenog korisnika G.N. Na osnovu kupoprodajnog ugovora zaključenog dana 7.11.1997. godine između GTP ‘Univezal’ d.d. T. i Općine T. utvrđeno je da je Općina T. vlasnik stana u Simeutralu I u T. potkrovlju. Iz navedenog se vidi da Općina T. ima aktivnu stranačku legitimaciju da tužbom pokrene upravni spor, jer je osporenim rješenjem tuženog organa rješavano o njenom pravu. Dakle, upravni organ je rješavao o pravu tužioca, pa se ne može zaključiti da se osporenim rješenjem ne dira u pravo i neposredni lični interes tužioca, zasnovan na zakonu. U takvom slučaju prvostepeni sud je bio dužan da raspravi stvar meritorno, a ne da rješenjem odbaci tužbu zbog nedostatka procenog pravnog interesa, bez obzira na to da li je tužba osnovana...”

(Vrhovni sud FBiH, UŽ-66/00 od 09.12.2004)

4) - da se protiv upravnog akta koji se tužbom osporava mogla izjaviti žalba, ali da žalba nije izjavljena

Upravni spor se može pokrenuti protiv upravnog akta koji je donijet u drugom stepenu, kao i protiv prvostepenog akta ako protiv njega nije dozvoljena žalba. Dakle, ako je protiv upravnog akta dozvoljena žalba, a protiv tog akta žalba nije ni izjavljena, tužba će biti odbačena.

Sudska praksa:

”Upravni akt protiv kojeg je dopuštena žalba nije konačan upravni akt i ne može se osporavati u upravnom sporu.”

(Okružni sud Banja Luka, U-199/99 od 10.11.1999)

5) - da je riječ o stvari o kojoj se, prema odredbama ZUS-a, ne može voditi upravni spor

Izričito, prema pravilima propisanim ZUS-om, upravni spor se ne može voditi protiv tri vrste upravnih akata i to:

- akata u stvarima u kojima je sudska zaštita osigurana izvan upravnog spora,
- akata protiv kojih se po izričitoj odredbi zakona ne može voditi upravni spor,
- te u stvarima o kojima neposredno, na osnovu ustavnih ovlaštenja, odlučuju i to u BiH Parlamentarna skupština BiH ili Predsjedništvo BiH, u FBiH domovi Parlamenta FBiH ili predsjednik FBiH i jedan od potpredsjednika FBiH, odnosno zakonodavno tijelo kantona, u RS Narodna Skupština RS, predsjednik RS ili jedan od potpredsjednika RS, a u BDBiH u stvarima o kojima neposredno na osnovu statutarnih ovlaštenja odlučuje Skupština BDBiH.

Ako bi se u tim stvarima podnijela tužba, sud će takvu tužbu rješenjem odbaciti. Međutim, odbacivanje tužbe iz tog razloga ne bi se odnosilo na tužbu koja bi se zasnivala na tome da je nadležni organ pri donošenju takvog upravnog akta prekoračio granice svoje nadležnosti ili upravni akt nije donio neposredno na osnovu ustavnih ovlaštenja, i u tim stvarima, zbog tog razloga, može se voditi upravni spor.

Primjer:

Tužiteljica je podnijela tužbu za pokretanje upravnog spora kojom osporava rješenje Republičke uprave carina kojim je odbijena kao neosnovana žalba tužiteljice protiv rješenja Komisije za carinske prekršaje, a kojim je tužiteljica oglašena krivom za carinski prekršaj iz čl. 17. st. 1. Zakona o carinskim prekršajima i kažnjena novčanom kaznom od 50 KM uz odredbu plaćanja troškova prekršajnog postupka. Nakon prethodnog ispitivanja postojanja procesno-pravnih pretpostavki za vođenje upravnog spora sud je tužbu odbacio cijeneći da je u konkretnom slučaju sudska zaštita obezbijedena van upravnog spora.

Iz obrazloženja:

”Prema odredbi čl. 9. st. 1. Zakona o upravnim sporovima (‘Sl. glasnik RS’, br. 12/94) upravni spor se ne može voditi protiv akata donesenih u stvarima u kojima je sudska zaštita obezbijedena van upravnog spora. U prekršajnim stvarima obezbijedena je takva zaštita podnošenjem zahtjeva za sudsku zaštitu pod uslovima iz čl. 253. i 254. Zakona o prekršajima (‘Sl. glasnik RS’, br. 12/94, 16/95, 21/96 i 40/98).”

(Vrhovni sud RS, U-812/01 od 28.01.2004) Sudska praksa:

”Protiv konačnog akta nadležnog organa uprave kojim je rješavano o pravima osoba na napuštenim stanovima, po zakonu se ne može voditi upravni spor pokrenut po tužbama podnesenim na osnovu važećih propisa do 04.04.1998. godine, pa takve tužbe treba odbaciti u svakom stadiju postupka.”

(Vrhovni sud FBiH, U-14/97 od 15.04.1998)

”Budući da užiteljica nije u toku postupka kod nadležnih organa isticala zahtjev vezan za čl. 60. Zakona o kretanju i boravku stranaca i azilu (‘Sl. glasnik BiH’, br. 29/03) u vezi sa članom 35 st. 1. tač. d) istog zakona, to tužiteljici ne pripada pravo da protiv osporenog rješenja podnosi tužbu za pokretanje upravnog spora.”

Iz obrazloženja:

”Samo u slučaju kada stranac zahtijeva privremeni boravak iz razloga predviđenih odredbom čl. 35. st. 1. tač. d) Zakona o kretanju i boravku stranaca i azilu (‘Sl. glasnik BiH’, br. 29/03), odnosno iz razloga kada stranac zahtijeva privremeni boravak iz humanitarnih razloga, a pozove se na princip ‘zabrane vraćanja’ propisan u odredbi čl. 60. citiranog zakona, tada se prema odredbama čl. 61. ovog zakona o njegovom zahtjevu odlučuje u skladu s pravilima predviđenim u čl. 76. i 79. istog zakona. Ovim odredbama propisano je da stranac ima pravo na podnošenje tužbe protiv konačnog rješenja ako je predmet upravnog postupka bio zahtjev za privremeni boravak iz razloga navedenih u čl. 35. st. 1. tač. d) u vezi sa čl. 60. istog zakona. Budući da tužiteljica u konkretnom slučaju nije u toku postupka kod nadležnih organa isticala zahtjev vezan za čl. 60. citiranog zakona u vezi sa čl. 35. st. 1. tač. d) istog zakona to tužiteljici ne pripada pravo da protiv osporenog rješenja podnosi tužbu za pokretanje upravnog spora.”

(Sud Bosne i Hercegovine, U-19/05 od 31.03.2005)

Iz obrazloženja:

”Ovlaštenje za donošenje prvostepenog rješenja tužena je imala u odredbama čl. 57. st. 5. tač. 10. Zakona o bankama (‘Sl. novine FBiH’, br. 39/98, 32/00, 41/02, 58/02 i 13/03), prema kojim privremeni upravnik ima ovlaštenje da Agenciji za bankarstvo FBiH podnese zahtjev za izdavanje rješenja svim bankama na području FBiH za obustavu isplata s računa koje neuredni dužnici

banke pod privremenom upravom i/ili garanti tih dužnika i njihova povezana lica imaju u drugim bankama, sve dok te obaveze ne izmire. Samim tim, neosnovan je prigovor iz tužbe da je predmetnim rješenjem odlučeno o stvari iz sudske nadležnosti... S obzirom na to da ni ostalim navodima tužbe, nije dovedena u sumnju zakonitost i pravilnost osporenih rješenja, sud je primjenom čl. 38. st. 2. Zakona o upravnim sporovima tužbu odbio.”

(Vrhovni sud FBiH, U-1768/03 od 24.07.2003)

6) - da već postoji pravosnažna sudska odluka donesena u upravnom sporu o istoj stvari.

Radi se dakle o slučaju presudene stvari (*res iudicata*). Pri ovom, valja ukazati, da pravosnažnost stiče samo izreka, a ne i obrazloženje sudske odluke. Pod sudskom odlukom, u smislu odredbi ZUS-a, podrazumijeva se presuda i rješenje. Sudska odluka postaje pravosnažna danom donošenja, ako se više ne može pobijati žalbom, kao redovnim pravnim lijekom. Budući da se protiv odluke donesene u upravnom sporu, žalba ne može izjaviti, to znači, da sudska odluka u upravnom sporu postaje pravosnažna danom njenog donošenja (u ZUS-u RS predviđen je izuzetak da se žalba može izjaviti kad je to posebnim zakonom određeno - čl. 34). U vezi s tim, valja podsjetiti, da se i u ovom slučaju radi o izuzetno značajnoj novini u novom ZUS-u, budući da se, prema ranijim zakonskim rješenjima, protiv odluka suda u upravnom sporu, mogla izjaviti žalba kao redovni pravni lijek.

Moglo bi se načelno reći, da bi za odbacivanje tužbe u slučaju presudene stvari morali biti kumulativno ispunjeni uvjeti, i to: da je već ranije donesena sudska odluka u upravnom sporu, da je ona donesena u istoj pravnoj stvari i da je pravosnažna. Sud je dužan u toku cjelog upravnog spora, a u smislu čl. 196. st. 2. ZPP-a u vezi s pravnim pravilima ZUS-a o supsidijarnoj primjeni odredaba parničnog postupka, paziti po službenoj dužnosti je li stvar pravosnažno presudena, i ako utvrdi da u istoj stvari postoji pravosnažna sudska odluka - tužbu će odbaciti. To može učiniti u svakom stadiju upravnog spora. To je uvijek slučaj, kad je isti identitet predmeta upravnog spora i identitet stranaka u sporu, dakle, kad se radi o istom upravnom aktu o istoj upravnoj stvari, i istom tužiocu i tuženom. Međutim, nužno je ukazati da se tužba iz ovog razloga ne bi mogla odbaciti u slučajevima kad je tužba odbačena zbog prijevremenosti ili je odbačena zato što se ne radi o konačnom upravnom aktu protiv kojeg se može voditi upravni spor, kao ni u slučaju kad je tužba odbačena zbog nedostatka aktivne legitimacije ili ako je donesena sudska odluka zbog ”čutanja administracije.”

Sudska praksa:

”Prema odredbama parničnog postupka kada se utvrdi da o tužbenom zahtjevu već teče parnica ili da je stvar pravomoćno presudena ne može se u pogledu istog zahtjeva pokrenuti ista parnica među istim strankama, a kada se to desi nova tužba se mora odbaciti. Shodnom primjenom takvih odredba kada u upravnom sporu postoji identitet predmeta spora i identitet stranaka, sud će novu tužbu odbaciti, ne samo kada se radi o pravomoćno presudenoj stvari kako je to propisano Zakonom o upravnim sporovima, nego i kada je u toku upravni spor o istoj stvari (istom upravnom aktu) među istim strankama.”

Iz obrazloženja:

”Odredbama čl. 26. st. 1. tač. 6. i st. 2. Zakona o upravnim sporovima propisano je da će nadležni sud rješenjem odbaciti tužbu u svakom stadiju postupka ako utvrdi da već postoji pravomoćna presuda donesena u upravnom sporu. Na dan donošenja presude U-123/02 od 20.12.2002. godine u upravnom sporu o istoj stvari bila je već donesena presuda U-93/02 od 05.09.2002. godine, koja je 20.02.2002. godine postala i pravosnažna. To znači da u vrijeme donošenja presude U-123/02 nije bila pravomoćna presuda istog suda U-93/02, ali da je u ovom upravnom sporu već teкао postupak. U ovakvoj pravnoj situaciji prvostepeni sud nije mogao da ponovo odlučuje o tužbi o kojoj je pokrenut upravni spor pod br. U-123/02, iako postoji identitet stranaka i identitet predmeta spora koji je u toku u predmetu U-93/02, i u kojem je već bila donesena presuda. Pošto ovakav slučaj nije predviđen odredbama čl. 26. ZUS-a, na isti je trebalo na osnovu čl. 60. istog zakona shodno primijeniti odgovarajuće odredbe zakona kojim je ureden parnični postupak. Prema odredbama čl. 179. i 269. st. 2. ZPP-a (‘Sl. novine FBiH’, br. 42/98 i 3/99) parnica počinje teći dostavom tužbe tuženom i dok parnica teče ne može se u pogledu istog zahtjeva pokrenuti nova parnica među istim strankama, na što sud pazi u toku cijelog postupka po službenoj dužnosti i ako utvrdi da o tužbenom zahtjevu već teče parnica, ili da je stvar pravomoćno presudena, tužbu će odbaciti.”

(Vrhovni sud BiH, Už-291/03 od 24.05.2006)

”Postojanje pravomoćne sudske odluke iz upravnog spora u istoj upravnoj stvari isključuje mogućnost vođenja drugog (ponovnog) upravnog spora.”

(Kantonalni sud Sarajevo, U-447/99 od 24.05.2000)

”Za postojanje presudene stvari potrebno je da se ispune tri uslova: da postoji identitet stranaka u istoj ili obrnutoj ulozi, identitet zahtjeva i identitet činjeničnog osnova. U odnosu na obične umješače, pravosnažna presuda proizvodi tzv. intervencijsko dještvo i ne može djelovati neposredno. Umješači koji imaju položaj jedinstvenog suparničara direktno su vezani pravosnažnošću presude.”

(Vrhovni sud RS, Rev. 14/96 od 14.05.1996)

3. Obustavljanje upravnog spora

Kad je riječ o tužbi kojom se pokreće upravni spor, ostala su još neka pitanja na koja valja ukazati. Naime, upravni spor se može okončati bez donošenja presude, obustavljanjem postupka u slijedećim slučajevima:

- ako tužilac odustane od tužbe, i
- kad tuženi organ u toku upravnog spora donese novi upravni akt.

3.1. Odustajanje od tužbe

Tužilac može odustati od tužbe sve do donošenja sudske odluke. To proizilazi iz načela dispozitivnosti, jer pokretanje upravnog spora je pravo stranke ako smatra da joj je konačnim upravnim aktom povrijeđeno neko njeno pravo ili pravni interes. Zato je pravo stranke i da odustane od tužbe, kojom je pokrenula upravni spor. Odustati od tužbe tužilac može, podnošenjem sudu o tome pismenog podneska, ili davanjem izjave na zapisnik kod suda. U suštini, odustanak od tužbe mora biti jasan i izričit i безусловan. Za odustanak od tužbe nije potrebno izjašnjenje tužioca zbog čega se to čini. Isto tako, data izjava o odustajanju od tužbe ne bi se mogla kasnije povući.

U slučaju odustajanja od tužbe nadležni sud će rješenjem obustaviti postupak, i tada nastaje pravno stanje kao prije podnošenja tužbe, odnosno osporeni upravni akt ostaje na snazi sa svim pravnim djelstvima koja iz njega proizilaze.

3.2. Donošenje novog upravnog akta

Nakon podnošenja tužbe u upravnom sporu tuženi organ može do okončanja upravnog spora poništiti ili izmijeniti rješenje koje je predmet upravnog spora. Novo rješenje donosi se po službenoj dužnosti ako tuženi organ uvažava zahtjeve tužbe. Iz toga i proizilazi da tuženi organ to može, ali i ne mora učiniti. Za donošenje novog upravnog akta u ovom slučaju postavljeni su, u smislu pravnih pravila propisanih ZUP-om, slijedeći uslovi:

- da tuženi organ uvažava sve zahtjeve tužbe,
- da se upravni akt poništava i mijenja iz razloga iz kojih bi i sud mogao poništiti takvo rješenje,
- da se time ne vrijeđa pravo stranke i trećeg lica u upravnom postupku.

Ako nadležni organ donese drugi upravni akt, kojim se mijenja ili stavlja van snage upravni akt protiv kojeg je upravni spor pokrenut, ili u slučaju "čutanja administracije" naknadno donese upravni akt, o tome je dužan, pored tužioca, obavijestiti i sud, dostavljajući mu novi upravni akt. Sud će u tom slučaju pozvati tužioca da se u roku od 15 dana (odnosno osam dana - čl. 23. st. 1. ZUS RS) izjasni da li je novim aktom zadovoljan ili ostaje pri tužbi. Ako se tužilac izjasni da je zadovoljan naknadno donesenim upravnim aktom ili o tome sudu ne da izjavu u ostavljenom roku, sud će rješenjem postupak obustaviti, a ako se tužilac izjasni da novim upravnim aktom nije zadovoljan, sud će postupak nastaviti.

REDOVNI POSTUPAK PO TUŽBI

1. Dostavljanje tužbe na odgovor

Dok u prethodnom - pripremnom postupku sud u upravnom sporu provjerava formalno procesne pretpostavke tužbe, sud u redovnom postupku, u stvari, postupa po tužbi, ispituje zakonitost upravnog akta i donosi odgovarajuću odluku. Međutim, i u redovnom postupku sud može da rješava i o pitanjima postojanja procesnih pretpostavki za tužbu, a o kojima nije riješio u prethodnom postupku, za čije rješavanje u to vrijeme nisu bili sazreli uslovi. U suštini, redovni postupak po tužbi u upravnom sporu počinje dostavljanjem tužbe na odgovor, a završava se rješavanjem upravnog spora donošenjem sudske presude, ili okončanjem upravnog spora bez donošenja sudske presude, odnosno obustavom postupka kad tužilac odustane od tužbe ili kad tuženi organ udovolji tužbenom zahtjevu donošenjem novog rješenja.

Dakle, prva radnja redovnog postupka po tužbi u upravnom sporu je dostavljanje tužbe na odgovor.

Ako, nakon prethodnog ispitivanja tužbe, sud tužbu ne odbaci kao neurednu, ili je ne odbaci zbog procesnih smetnji, sud će tužbu dostaviti na odgovor tuženom organu, i zainteresiranim licima, ako ih u tom sporu ima. To znači da sud jedan primjerak tužbe, s priložima, dostavlja na odgovor tuženom organu, čiji se upravni akt osporava i zainteresiranim licima, ako tužbu ocijeni blagovremenom, urednom i utvrdi da nema procesnih smetnji za vođenje upravnog spora. Ovim, u stvari, i započinje redovni postupak rješavanja upravnog spora. Međutim, ako je u međuvremenu tuženi organ ukinut, a poslije donošenja upravnog akta protiv koga je pokrenut upravni postupak, ili je izmijenjena njegova nadležnost, tužena stranka u upravnom sporu postaje novi organ, u čiju nadležnost spada rješavanje takvih upravnih predmeta. U tom slučaju, sud će, tom novom organu, dostaviti tužbu na odgovor.

Rok za odgovor na tužbu, prema pravilima propisanim ZUS-om, je sudski rok, dakle, rok koji određuje sud. Međutim, određene razlike su prisutne i u vezi ovog roka. Naime, ranijim ZUS-om bio je propisan tzv. okvirni rok za odgovor na tužbu, koji nije mogao biti kraći od 10 ni duži od 20 dana, a koji je sadržan i u ZUS-u BiH (čl. 28. st. 2), dok je prema ZUS-u BDBiH (čl. 26. st. 2) ovaj rok 8 dana. Međutim, novim ZUS-om rok za odgovor na tužbu u FBiH ne može biti duži od 20 dana (čl. 27. st. 2), odnosno u RS 30 dana (čl. 24. st. 2) i, u odnosu na raniji ZUS, novim zakonskim rješenjem omogućava se sudu da, u zavisnosti od složenosti predmeta upravnog spora i drugih okolnosti, odredi i kraći rok od 10 dana. Time se, svakako, u manje složenim predmetima omogućava efikasnije postupanje, i ubrzava postupak njihovog rješavanja.

Dostavljanjem tužbe na odgovor, u suštini, ostvaruje se načelo kontradiktornosti u upravnom sporu. Tuženi i zainteresirana lica, ako ih ima, time se upoznaju s navodima tužbe i imaju mogućnost da, u odnosu na razloge tužbe, iznesu i svoje razloge. Odgovor na tužbu ima karakter podneska, pa stoga mora biti u pisanom obliku, razumljiv i sadržavati sve što je za podneske i propisano u članu 334. ZPP-a, koji je u upravnom sporu u supsidijarnoj primjeni. Davanje odgovora na tužbu je pravo tuženog organa, i zainteresiranog lica, a ne njihova i dužnost. Ukoliko se ne dostavi odgovor na tužbu, bez obzira na to, sud rješava spor. Stoga, propuštanjem dostavljanja odgovora na tužbu u ostavljenom roku, ne mogu nastupiti nikakve procesne posljedice.

Medutim, tuženi organ je, u ostavljenom roku za odgovor na tužbu, dužan na traženje suda dostaviti sve spise koji se odnose na predmet. Po ranijem ZUS-u, ako tuženi ne dostavi spise ili ne može ih poslati, sud je morao ponoviti traženje spisa, pa ako se ni tad spisi ne dostave, morao je riješiti stvar i bez spisa, utvrdivanjem činjeničnog stanja. Ovo rješenje je sadržano i u ZUS-u BiH (čl. 28. st. 3), dok ZUS BDBiH ne sadrži odredbe u vezi s tim, osim što za nedostavljanje spisa propisuje prekršaj. U smislu novih zakonskih rješenja u ZUS-u FBiH i ZUS-u RS, ako tuženi ne dostavi spise ili ne može ih poslati, sud može riješiti stvar bez spisa, ali samo kad se upravni akt pobija zbog pogrešne primjene materijalnog prava, a ne i iz drugih razloga (čl. 27. st. 3. ZUS FBiH, odnosno čl. 24. st. 3. ZUS-a RS). Nedostavljanje spisa sudu je propisano kao prekršaj. Osim toga, prema ZUS-u FBiH, ako se osporeni akt pobija iz drugih razloga, dakle, ne samo zbog pogrešne primjene materijalnog prava, sud ne može stvar riješiti bez spisa, pa propuštanjem dostave spisa sudu, odgovorno lice tuženog čini težu povredu službene dužnosti, i sud će, po službenoj dužnosti ili na zahtjev stranke, protiv odgovornog lica, podnijeti prijedlog za pokretanje disciplinskog postupka prvostepenom disciplinskom organu, a koji je, po tom prijedlogu, dužan donijeti rješenje o pokretanju disciplinskog postupka. Istovremeno, sud je u obavezi o podnijetom prijedlogu za pokretanje disciplinskog postupka obavijestiti Vladu FBiH ili kantona ili općinsko vijeće, zavisno čiji je organ u pitanju, kako bi ti organi preduzeli odgovarajuće mjere da nadležni organ postupi po traženju suda.

RJEŠAVANJE UPRAVNOG SPORA

1. Sastav suda

U upravnim sporovima, prema ZUS-u BiH, sud odlučuje u vijeću sastavljenom od troje sudija (čl. 7), osim o zahtjevu za preispitivanje sudske odluke (čl. 50. st. 3) i zahtjevu za zaštitu zakonitosti (čl. 55. st. 2), o kojim odlučuje Apelaciono odjeljenje Suda BiH u vijeću sastavljenom od pet sudija. Upravne sporove prema ZUS-u BDBiH rješava sudija pojedinac (čl. 5. st. 2), a shodnom primjenom određaba parničnog postupka u drugostepenom postupku sud odlučuje u vijeću sastavljenom od troje sudija (čl. 32), dok su za vanredne pravne lijekove u odnosu na sastav suda u primjeni citirane odredbe ZUS-a BiH.

Medutim, prema ZUS-u FBiH i ZUS-u RS, za razliku od ranijeg pravila da sudovi u upravnim sporovima uvijek odlučuju u vijeću, novim zakonskim rješenjem (čl. 6. ZUS-a) kao pravilo je propisano da upravne sporove sudi sudija pojedinac. Izuzetno, u složenim predmetima sudi vijeće od troje sudija. O tome, prema ZUS-u FBiH odlučuje predsjednik vijeća za upravne sporove. Predsjedniku vijeća ocjenu da li se u konkretnom predmetu radi o složenom predmetu daje sudija izvjestilac, nakon čega predsjednik vijeća i odlučuje da li će se predmet rješavati u vijeću ili po sudiji pojedincu. Medutim, prema ZUS-u RS, u složenim predmetima za koje su razlozi pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje i/ili pogrešna primjena materijalnog prava, koji su od uticaja za pravično rješavanje upravne stvari, u upravnim sporovima sudi vijeće. Ali kad je riječ o vanrednim pravnim lijekovima slična su rješenja - o zahtjevu za vanredno preispitivanje odlučuje vijeće od troje sudija, s tim da prema ZUS-u FBiH kad o zahtjevu odlučuje kantonalni sud vijeće je sastavljeno od sudija koje nisu učestvovala u donošenju odluke, dok o ponavljanju postupka odlučuje sudija pojedinac, ali opet prema ZUS-u FBiH uz uslov da je to sudija koji nije učestvovao u donošenju odluke na koju se odnosi razlog za ponavljanje postupka.

2. Nejavno rješavanje upravnih sporova

Prema pravnim pravilima propisanim Zakonom o upravnim sporovima koji su u primjeni na području BiH, po pravilu, u upravnim sporovima sud rješava nejavno. To je raspravljanje o tužbi protiv upravnog akta bez prisustva stranaka - tužioca, tuženog i zainteresiranih lica. Time je, kao i u ranijem ZUS-u, princip nejavnog rješavanja i dalje zadržan u rješavanju upravnih sporova. To je i izričito propisano odredbama ZUS-a BiH (čl. 29. st. 1), ZUS-a FBiH (čl. 28. st. 1) i ZUS-a BDBiH (čl. 27. st. 1). Prema ZUS-u RS (čl. 25. St. 1) propisano je da upravne sporove sud rješava po sudiji pojedincu ili u sjednici vijeća, tako da pravilo nejavnog rješavanja koje je sadržavao raniji ZUS, ovim na izričit način nije propisano, ali zadržana su ovlaštenja suda da može odlučiti da se održi javna rasprava ako se radi o složenom predmetu ili ako je to potrebno radi boljeg razjašnjenja stanja stvari, a može odlučiti da se se održi javna rasprava i ako to neka od stranaka predloži u tužbi ili blagovremenom odgovoru na tužbu. Iz toga proizilazi da sud može donijeti odluku i bez održavanja javne rasprave, dakle nejavno, bez obzira da li sudi po sudiji pojedincu ili u sjednici vijeća. Ta dispozicija suda da može održati javnu raspravu ako se radi o složenom predmetu, ako je to potrebno radi boljeg razjašnjenja stvari ili ako je to predloženo u tužbi ili odgovoru na tužbu, sadržana je i citiranim odredbama ZUS-a BiH i ZUS-a BDBiH.

Medutim, prema ZUS-u FBiH (čl. 28. st. 2. i 3) stranke mogu zatražiti da prisustvuju nejavnom rješavanju ili da se održi usmena javna rasprava, i takav zahtjev mogu postaviti samo u tužbi ili odgovoru na tužbu, a ne i kasnije do donošenja odluke. U ovom slučaju nije zadržana dispozicija suda da može odlučiti da se održi javna rasprava, niti da cijeni takav zahtjev stranke. Naprotiv, zahtjev stranke da prisustvuje nejavnom rješavanju ili da se održi usmena javna rasprava, a koji je, dakle, postavljen u tužbi ili u odgovoru na tužbu, sud je dužan prihvatiti. Pri tom, valja imati u vidu da se pod načelom javnosti podrazumijeva kako stranačka javnost tako i opća javnost. Stranačka javnost znači prisustvo nejavnom rješavanju upravnog spora samo stranaka, dok opća javnost podrazumijeva mogućnost prisustva usmenoj javnoj raspravi prilikom rješavanja upravnog spora svakom licu, bilo da je učesnik postupka ili ne. To znači da će sud kad je riječ o stranačkoj javnosti, na zahtjev stranke da prisustvuje nejavnom rješavanju upravnog spora omogućiti strankama, odnosno njihovim zakonskim zastupnicima i punomoćnicima da prisustvuju prilikom rješavanja upravnih sporova, ali ne i drugim licima. Sud je, po takvom zahtjevu, dužan obavijestiti stranke i zainteresirana lica o datumu nejavnog rješavanja i njihovom pravu da tom rješavanju prisustvuju. Kad je riječ o općoj javnosti, po zahtjevu stranke sud je dužan da pripremi i održi usmenu javnu raspravu na kojoj mogu prisutvovati pored stranaka i sva druga lica koja pristupe raspravi.

U odnosu na odredbe čl. 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, može se postaviti pitanje da li je u postupku upravnog spora obavezno provesti javnu raspravu, i da li se njenim provođenjem ujedno poštuje pravo stranke na pristup sudu, ili propisani princip nejavnog rješavanja upravnih sporova dovodi u pitanje ostvarenje tog prava.

Naime, prema Evropskoj konvenciji (čl. 6. st. 1) svako ima pravo da se pravično i javno u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanim na osnovu zakona, odluči o njegovim građanskim pravima i obavezama, ili o krivičnoj optužbi protiv njega. To znači da i kad je riječ o ostvarivanju građanskih prava i obaveza, Evropska konvencija obavezuje na javnu raspravu, dok se prema pravilima koja propisuje ZUS upravni sporovi po pravilu rješavaju nejavno. U vezi s tim treba imati u vidu da Evropska konvencija prema čl. II/2 Ustava BiH ima supremaciju nad svim domaćim zakonima i obavezuje sve domaće institucije da je direktno primjenjuju, odnosno da je ona po rangu iznad zakona.

Medutim, za pravilnu primjenu Evropske konvencije, kad je riječ i o upravnom sporu, od značaja je samo definiranje pojma "građanskih prava i obaveza". Prema praksi Evropskog suda za ljudska prava, domaće pravo treba da definiše određeni pojam kao "pravo" ili "obavezu", i pojam "građanskih prava i obaveza" nije ograničen i ne obuhvata samo one sporove koji su privatno-pravne prirode u tradicionalnom smislu, tj. sporove između pojedinaca, ili između pojedinca i države onda kada se ona pojavljuje u skladu s odredbama privatnog prava a ne vršeci akte suverene volje. Član 6. st. 1. Evropske konvencije može se primijeniti kad je zahtjev "novčane" prirode i kada je zasnovan na navodnoj povredi prava, koja je također "novčane" prirode, bez obzira na uzroke spora i činjenicu da su nadležni upravni sudovi (presuda Evropskog suda u slučaju Editions Periscope protiv Francuske od 26.03.1992. godine, serija A, br. 234-B str. 65, stav 40. i u slučaju Beaumartin protiv Francuske od 24.11.1994, serija A 296B-, str. 60-61, stav 28). Iz ovog i proizilazi da se čl. 6. Konvencije prema praksi Evropskog suda primjenjuje u vezi privatnih prava i obaveza definiranih na način kako je to i izraženo u citiranom stavu. A načelo javnosti postupka odnosi se, prema praksi Evropskog suda, na svaku fazu postupka koja može uticati na konačnu odluku. U predmetu Ezelin protiv Francuske II (1994) izražen je stav da zahtjev javnosti rasprave normalno objedinjuje i pravo na usmenu raspravu na prvostepenom nivou, a posebno

kad stranka u predmetu to naročito zahtijeva. U vezi s tim treba imati u vidu da je upravni spor, prema pravilima koja propisuje ZUS (osim u BDBiH), jednostepen, budući da se sudska odluka ne može pobijati žalbom kao redovnim pravnim lijekom.

I prema stavu Ustavnog suda BiH izraženom u odluci br.: AP 236/03 od 15.06.2004. godine, postupak u upravnom sporu pred nadležnim sudom ima karakter redovnog sudskog postupka, pa samim tim i taj postupak mora biti voden tako da zadovolji zahtjeve "javnog sudjenja" i zahtjeve prava javnosti na kontrolu pravosuda. Osim toga, u navedenom predmetu, po apelaciji protiv odluke Vrhovnog suda FBiH u upravnom sporu u predmetu naknadne naplate carinskih dadžbina, Ustavni sud BiH cijeni da je došlo do povrede prava na javnu raspravu iz čl. 6. st. 1. Evropske konvencije i čl. II/3 e Ustava BiH, jer u upravnom postupku a ni u postupku upravnog spora apelantu nije bila osigurana javnost postupka i nije mu data mogućnost da lično ispita navode prijave protiv njega, niti da lično obrazloži razloge podnošenja tužbe u upravnom sporu. Međutim, po apelaciji na odluku Vrhovnog suda RS donijetoj u upravnom sporu u predmetu odjavljivanja obavljanja samostalne djelatnosti, iako je upravni postupak u konkretnom slučaju bio nejavna a odluka suda je također donijeta u nejavnoj sjednici, Ustavni sud BiH u odluci br. AP 908/05 od 09.02.2006. godine izražava stav da nema povrede iz čl. 6. st. 1. Evropske konvencije i čl. II/3 e Ustava BiH u odnosu na pravo pristupa sudu, jer da je cjelokupan postupak upravnog spora voden prema pravilima (ranijeg) ZUS-a, da su u obrazloženju presude dati jasni razlozi donošenja presude u nejavnoj sjednici, i da se sud u odgovoru na apelaciju izjasnio na sve njene navode.

3. Usmena, javna rasprava

Kao što je to prethodno ukazano, u odnosu na pitanja u vezi održavanja javne rasprave prisutna su različita rješenja propisana Zakonom o upravnim sporovima koji su u primjeni na području BiH. Dakle, po pravilu, sud u upravnim sporovima rješava nejavno, ali prema pravilima ZUS-a propisani su izuzeci kad sud može odlučiti samoinicijativno ili po prijedlogu stranke da se održi rasprava. U vezi s tim, prema ZUS-u FBiH (čl. 28. st. 2. i 3) sud je dužan da pripremi i održi usmenu javnu raspravu na zahtjev stranke ako je to postavljeno u tužbi ili odgovoru na tužbu, a prema ZUS-u BDBiH (čl. 27. st. 3) glavna rasprava će se uvijek održati ako se radi o tužbi kojom se traži povrat stvari ili naknada štete. U slučaju kad sud odluči, odnosno kad je dužan da održi javnu raspravu, sudija pojedinac, odnosno predsjednik vijeća odrediće dan rasprave i na raspravu pozvati stranke i zainteresirana lica, ako ima takvih lica, kao i njihove zakonske zastupnike i punomoćnike, a prema potrebi na raspravu se pozivaju se i svjedoci, vještaci i dr.

Sudija pojedinac, odnosno predsjednik vijeća rukovodi raspravom, on otvara raspravu, objavljuje predmet raspravljanja, zatim utvrđuje da li su ispunjene procesne pretpostavke za održavanje rasprave, da li su raspravi pristupile sve pozvane stranke, svjedoci, vještaci, pa ako nisu provjerava urednost poziva i opravdanost razloga izostanka, i daje riječ strankama. Na raspravi koja se održava pred vijećem, prvo riječ dobija član sudskog vijeća koji je izvjestilac, i pri tom izvjestilac izlaže stanje i suštinu spora ne dajući svoje mišljenje, a nakon toga daje se riječ tužiocu da obrazloži tužbu, a zatim zastupniku tužene strane i zainteresiranim licima da obrazlože svoje navode. Sudija pojedinac, odnosno predsjednik vijeća rukovodi i ostalim procesnim radnjama

koje se preduzimaju na raspravi. O raspravi se vodi zapisnik, u koji se unose samo bitne činjenice i okolnosti, kao i izreka odluke. Koje su bitne činjenice i okolnosti u konkretnom sporu cijeniće sudija pojedinac, odnosno predsjednik vijeća. Osim toga zapisnik sadrži i uobičajene podatke o nazivu suda, datumu održavanja rasprave, predmetu upravnog spora, sastavu suda, prisutnim strankama i drugim licima, za odsutne konstataciju o urednosti poziva i opravdanosti razloga nedolaska i dr. Zapisnik potpisuju predsjednik vijeća, odnosno sudija pojedinac i zapisničar.

Izostanak stranke s rasprave ne sprečava održavanje rasprave, i u tom slučaju, podnesci stranaka će se pročitati. Kako je odziv po pozivu na raspravu pravo stranke a ne i njihova dužnost, to i eventualni nedolazak stranke na raspravu po nju ne može imati štetne pravne posljedice. Izostanak stranke se ne može uzeti kao odustajanje stranke od svojih zahtjeva. Ako su s rasprave izostali i tužilac i tuženi, sud će raspraviti spor i bez prisustva stranaka. Sud uvijek može riješiti upravni spor i kad se stranke ne odazovu na raspravu, jer njihov izostanak ne zadržava rad suda.

Uglavnom, odredbe o održavanju rasprave ranijeg ZUS-a, preuzete su i novim ZUS-om, i na usmenu raspravu u upravnom sporu o svemu što nije propisano odredbama ZUS-a, u supsidijarnoj su primjeni odgovarajuće odredbe ZPP-a.

Sudska praksa:

”Ne smatra se da je stranka uredno obaviještena o ročištu, ako su pozivi upućeni odvjetniku koji je bio punomoćnik stranke do likvidacije odvjetničkog ureda, a punomoć mu nije obnovljena nakon ponovnog otvaranja ureda.”

(Vrhovni sud FBiH, Pž-5/98 od 24.02.1998).

4. Način rješavanja upravnih sporova

Sud rješava upravni spor, po pravilu, na podlozi činjenica koje su utvrđene u upravnom postupku. Suština i smisao upravnog spora i jest u tome da sud cijeni da li je pravilno proveden upravni postupak, i da li je pravilno primijenjeno materijalno pravo na činjenično stanje utvrđeno u upravnom postupku, i da na osnovu toga i odlučuje o zakonitosti osporavanog upravnog akta.

Prema ranijim rješenjima, a koja su sadržana i u ZUS-u BiH (čl. 34) i ZUS-u BDBiH (čl. 29) sud će u upravnom sporu, ako nade da se spor ne može raspraviti na osnovu činjenica utvrđenih u upravnom postupku, ili ako su u upravnom postupku počinjene povrede pravila postupka, poništiti presudom osporeni upravni akt i prvostepeni upravni akt i predmet vratiti nadležnom organu na ponovno rješavanje (spor ograničene jurisdikcije). Nadležni organ je dužan postupiti onako kako je u presudi određeno i donijeti novi upravni akt. Međutim, ako bi u tom slučaju poništenje upravnog akta i ponovno vodenje postupka kod nadležnog organa izazvalo za tužioca štetu koja bi se teško mogla naknaditi, ili ako je na osnovu javnih isprava ili drugih dokaza u spisu očigledno da je činjenično stanje drugačije od onog utvrđenog u upravnom postupku ili ako je u upravnom sporu već bio poništen upravni akt, a nije u potpunosti postupljeno po presudi,

sud je obavezan, na raspravi, sam utvrditi činjenično stanje i na osnovu tako utvrđenog činjeničnog stanja riješiti upravnu stvar presudom, odnosno rješenjem (spor pune jurisdikcije). Presuda, kojom sud u ovom slučaju meritorno rješava upravnu stvar, u svemu zamjenjuje poništeni upravni akt.

Međutim, u odnosu na ta rješenja, novim rješenjima ZUS-a FBiH (čl. 33) i ZUS-a RS (čl. 29), način rješavanja upravnih sporova je znatno izmijenjen. Sud je dužan u upravnom sporu da odlučuje u sporu pune jurisdikcije. Naime, po pravilu, sud rješava upravni spor na podlozi činjenica koje su utvrđene u upravnom postupku. Ali kad sud u upravnom sporu na raspravi utvrdi drugačije činjenično stanje u odnosu na činjenično stanje utvrđeno u upravnom postupku i otkloni povrede pravila upravnog postupka donijeće sudska odluku, kojom će poništiti osporeni upravni akt i prvostepeni upravni akt, ako je i on sadržavao iste nedostatke, i sam će riješiti upravnu stvar (spor pune jurisdikcije). Pri tom, sud po pravilu utvrđuje činjenično stanje na raspravi, na koju se poziva i stranka, a može to i preko jednog člana sudskog vijeća ili preko drugog suda. Kad sud utvrđuje činjenično stanje preko drugog suda, taj sud je obavezan postupiti po zahtjevu zamolbenog suda i obavijestiti stranke da mogu prisustvovati ročištu za izvođenje dokaza.

Dakle, riječ je o sporu pune jurisdikcije kad sud u rješavanju upravnog spora donese presudu kojom poništava upravni akt i njom rješava upravnu stvar. Kad sud poništi osporeni upravni akt i predmet vrati nadležnom organu na ponovni postupak, radi se o sporu ograničene jurisdikcije. Sud može samo izuzetno da odlučuje u sporu ograničene jurisdikcije. U vezi s tim, u smislu odredbi čl. 28. st. 4. ZUS-a FBiH, kad je u predmetu odlučivano nejavno na sjednici ili sudiji pojedincu, sud može, ako su za to ispunjeni uslovi, poništiti osporeni drugostepeni upravni akt i prvostepeni upravni akt, ako sadrži iste nedostatke kao i drugostepeni akt, i predmet vratiti tuženom ili prvostepenom organu na ponovno rješavanje, samo kad ocijeni da će on brže i efikasnije provesti postupak i odlučiti u upravnoj stvari. Ovo se u praksi može od sudova i češće koristiti, tako da postoji opasnost da se ovaj izuzetak pretvori i u pravilo, ali stranke svojim ovlaštenjima mogu uticati i spriječiti eventualnu takvu praksu sudova u rješavanju upravnih sporova. Ovakvo rješenje u odnosu na spor ograničene jurisdikcije, na izričit način, ne sadrži novi ZUS RS. Prema odredbi čl. 31. st. 5. tog Zakona, ako se presudom poništi upravni akt, a ako priroda stvari to dozvoljava i ako rezultati postupka pružaju pouzdan osnov za to, presudom se može riješiti upravna stvar. To ne znači da je sud u punoj jurisdikciji i riješio upravni spor, ali je i moguće, što svakako u vezi s tim otvara dileme. Međutim, iz odredbi čl. 31. tog Zakona ne proizilazi da sud može samo poništiti upravni akt bez daljeg odlučivanja o upravnoj stvari, mada st. 3. tog člana propisuje da ako se presudom tužba uvažava, osporeni akt se poništava i meritorno odlučuje.

Osim toga, kad je tužba podnesena u slučaju tzv. "čutanja administracije", a sud nade da je opravdana, presudom će uvažiti tužbu i naložiti nadležnom organu da donese odgovarajuću odluku.

Dakle, u odnosu na ukazane izuzetke, u svim drugim slučajevima sud je dužan u upravnom sporu odlučiti u sporu pune jurisdikcije. Pri tom su u odnosu na ocjenu suda u vezi pravilnosti utvrđenja činjeničnog stanja, moguće slijedeće situacije:

- u slučaju nespornog i pravilno utvrđenog činjeničnog stanja, sud će poništiti osporeni upravni akt ako ocijeni da je u konkretnom slučaju došlo do pogrešne primjene materijalnog prava i sam će uz pravilnu primjenu materijalnog prava riješiti upravnu stvar;

- u slučaju spornog i neutvrđenog činjeničnog stanja, sud će sam provesti postupak i utvrditi činjenično stanje, otkloniti povrede postupka, presudom će poništiti osporeni upravni akt i pravilnom primjenom materijalnog prava, sam će riješiti upravnu stvar, bez vraćanja predmeta na ponovni postupak nadležnom organu.

U upravnom sporu sud odlučuje o zakonitosti konačnog upravnog akta. Zakonitost osporenog upravnog akta sud ispituje u granicama zahtjeva iz tužbe, što predstavlja primjenu načela dispozicije stranaka. To znači da tužilac svojim zahtjevima u tužbi i određuje granicu upravnog spora koji je on pokrenuo. U zavisnosti od toga šta se smatra da je nezakonito u osporenom upravnom aktu, tužbeni zahtjevi po pravilu se odnose na traženje tužioca da sud poništi upravni akt, u cijelini ili djelimično. Osim tog glavnog zahtjeva, mogući su i još neki zahtjevi tužioca protiv istog tuženog, kada su oni međusobno povezani s istim upravnim aktom koji je predmet upravnog spora, kao npr. da se poništi osporeni upravni akt i da se tužiocu povrati oduzeta stvar ili naknadi nanesena šteta.

Međutim, da li je sud prilikom ispitivanja zakonitosti osporenog upravnog akta vezan i razlozima tužbe, ili to nije, o tome su na području BiH prisutna različita rješenja.

Naime, prema pravnim pravilima koja propisuju ZUS BiH (čl. 35), ZUS RS (čl. 30) i ZUS BDBiH (čl. 30), u ispitivanju zakonitosti osporenog upravnog akta sud nije vezan razlozima tužbe.

Sud može utvrditi da je osporeni upravni akt nezakonit i iz drugih razloga, a ne onih za koje to smatra tužilac. Tako npr. ako tužilac u tužbi navede da je nezakonitost osporenog upravnog akta u povredi materijalnog prava, sud može utvrdi da se radi o povredi upravnog postupka u vezi s utvrđivanjem činjeničnog stanja i sl. A kad je riječ o ništavosti upravnog akta, sud na ništavost upravnog akta, bez obzira da li je to postavljeno kao tužbeni zahtjev, mora paziti po službenoj dužnosti.

Prema novom ZUS-u FBiH (čl. 34) sud je pri ispitivanju zakonitosti osporenog upravnog akta vezan razlozima tužbe. Dakle, zakonitost osporenog upravnog akta sud ispituje u granicama zahtjeva iz tužbe, ali i u granicama zakonskih razloga navedenih u tužbi. Međutim, prema čl. 34. st. 2 ZUS-a FBiH, sud više ne pazi po službenoj dužnosti na ništavost upravnog akta, nego samo po zahtjevu tužioca. Naime, ako sud po zahtjevu iz tužbe utvrdi da je osporeni upravni akt ništav, poništiće ga, a ako su razlozi ništavosti sadržani i u prvostepenom upravnom aktu, poništiće i taj akt.

Sudska praksa:

”Ustavni sud nije mjerodavan vršiti provjeru utvrđenih činjenica i načina na koji su sudovi protumačili pozitivno-pravne propise, osim ukoliko odluke nižih sudova krše ustavna prava. To će biti slučaj kada odluka redovnog suda ne uključuje ili pogrešno primjenjuje ustavno pravo, kada je primjena pozitivno-pravnih propisa bila očito proizvoljna, kada je relevantni zakon sam po sebi neustavan ili kada je došlo do povrede temeljnih procesnih prava, kao što su pravo na pravičan postupak, pravo na pristup sudu, pravo na efektivan pravni lijek i u drugim slučajevima”

(Ustavni sud BiH, U-29/02 od 27.06.2003)

SUDSKE ODLUKE U UPRAVNOM SPORU

Sud u upravnom sporu donosi dvije vrste odluka: presude i rješenja.

Sud donosi presudu kad okončava upravni spor donošenjem odluke o zakonitosti osporavanog upravnog akta, a rješenje, u pravilu, kad se završava upravni spor bez donošenja odluke o zakonitosti upravnog akta.

Sudsku odluku, presudu ili rješenje, sud kad odlučuje u vijeću donosi većinom glasova sudskog vijeća. Vijećanjem i glasanjem rukovodi predsjednik vijeća, i o vijećanju i glasanju vodi se poseban zapisnik, koji potpisuju svi članovi vijeća i zapisničar.

Sud rješava upravni spor presudom, kojom se tužba uvažava ili odbija kao neosnovana.

Presudom o odbijanju tužbe konstatuje se da je upravni akt zakonit. Upravni akt od tada i redovno stiče svojstvo pravosnažnosti, i mora kao takav da bude poštovan. To svojstvo stiče i sama presuda. Ona može biti predmet pobijanja samo vanrednim pravnim lijekovima u upravnom sporu, jer se ne može pobijati žalbom kao redovnim pravnim lijekom (osim u BDBiH i izuzetno u RS).

Ako se tužba uvažava, presudom se osporeni upravni akt poništava, i meritorno rješava upravna stvar, ako je presudi prethodila javna rasprava (spor pune jurisdikcije), i takva presuda u svemu zamjenjuje poništeni upravni akt. Kod presude donijete u sporu pune jurisdikcije izreka presude ima dva dijela, prvi - o uvažavanju tužbe i poništenju upravnog akta, i drugi - kojim sud meritorno odlučuje o samoj upravnoj stvari. Presudom će se, ako su za to ispunjeni propisani uslovi, uvažiti tužba i poništiti osporeni drugostepeni upravni akt, i prvostepeni upravni akt ako sadrži iste nedostatke kao i drugostepeni akt, i predmet će se vratiti tuženom ili prvostepenom organu na ponovno rješavanje (spor ograničene jurisdikcije). U slučaju kad se tužba uvažava, presudom se osporeni upravni akt može poništiti u cjelini ili djelimično. Do djelimičnog poništavanja će doći kad je upravni akt bio djelimično i osporen ili kad je samo djelimično uvažen tužbeni zahtjev. Osim toga, presudom se osporeni akt poništava iz nekog razloga njegove ništavosti, ako su ispunjeni propisani uslovi. U tom slučaju, budući da se radi o utvrđivanju ništavosti upravnog akta, presuda djeluje retroaktivno - *ex tunc*, i može imati jedino deklaratorni značaj.

I upravni spor zbog nedonošenja upravnog akta, odnosno u slučaju tzv. "ćutanja administracije", može da bude završen bilo uvažavanjem ili odbijanjem tužbe. Kad sud nade da je tužba zbog "ćutanja" opravdana, presudom će tužbu uvažiti i odrediti u kom smislu će nadležni organ donijeti rješenje, odnosno naložiti nadležnom organu da donese odgovarajuću odluku, ili će, ako su ispunjeni zakonom propisani uslovi, presudom sam riješiti upravnu stvar. Ako sud nade da tužba u slučaju tzv. "ćutanja administracije" nije osnovana, presudom će tužbu kao neosnovanu i odbiti.

Presudom kojom se osporeni upravni akt poništava i rješava upravna stvar ili samo poništava, sud će odlučiti i o zahtjevu tužioca za povrat stvari, odnosno za naknadu štete, ako podaci postupka pružaju za to pouzdan osnov. U protivnom, sud će tužioca uputiti da svoj zahtjev ostvaruje u parnici.

Sud presudom rješava i o tužbi (u RS o prijedlogu) za ponavljanje postupka okončanog presudom ili rješenjem.

U slučajevima u kojima se u upravnom sporu ne odlučuje presudom, odnosno kad ne raspravlja sporna pitanja upravnog spora niti rješava upravni spor, sud donosi rješenje. To su slučajevi odbacivanja tužbe kao neuredne, odbacivanja tužbe zbog formalnih nedostataka, i obustavljanja postupka kad tužilac odustane od tužbe ili kad tuženi organ udovolji tužbenom zahtjevu donošenjem novog rješenja. Sud će rješenjem odbaciti i tužbu za ponavljanje postupka ako utvrdi da je tužbu podnijelo neovlašteno lice ili da tužba nije blagovremena ili da stranka nije učinila bar vjerovatnim postojanje zakonskog osnova za ponavljanje. Dakle, to su uglavnom procesna pitanja, osim izuzetka kad je riječ o sporu ograničene jurisdikcije, a što je prethodno i ukazano, kad sud odlučuje rješenjem, a ne presudom.

Prema pravnim pravilima propisanim ZUS-om (osim ZUS-a BiH), ne utvrđuje se obaveza suda da objavi odluku poslije održane rasprave, ali je sud dužan, kako je to propisano i odgovarajućim odredbama parničnog postupka, najkasnije u roku od 30 dana od dana zaključene rasprave donijeti odluku i izraditi njen pismeni otpравak. Po zaključenju rasprave sud usmeno obavještava prisutne stranke o datumu kada su dužne preuzeti odluku. Ako jedna od stranaka nije prisustvovala raspravi, sud će je pismeno obavijestiti o datumu za preuzimanje odluke. Stranke, odnosno njihovi zastupnici ili punomoćnici su dužni u upravnom sporu sami preuzeti sudsku odluku u zgradi suda, tako da im sud neće dostavljati odluku preporučeno poštom ili po drugim zakonskim pravilima o dostavi pismena. Odluke suda donesene nejavno, na sjednici vijeća ili po sudiji pojedincu, kao i druga pismena, sud može dostaviti strankama neposredno u sudu, putem pošte ili na drugi način određen zakonom, odnosno uz shodnu primjenu odredbi čl. 337. do 355. ZPP-a.

Međutim, prema ZUS-u BiH (čl. 38) sud je dužan odmah po završenoj raspravi usmeno objaviti presudu, odnosno rješenje, s najvažnijim razlozima za njeno donošenje, osim u složenim slučajevima kad je dužan najkasnije u roku od 8 dana donijeti presudu, odnosno rješenje. Osim toga, ako se po završenoj raspravi ne može donijeti odluka, zbog toga što prethodno treba utvrditi činjenicu za čije raspravljanje nije potrebna nova rasprava, sud odluku može donijeti i bez rasprave najkasnije u roku od 8 dana od dana kad utvrdi tu činjenicu.

Presuda, odnosno rješenje sadrži označenje suda, broj i datum akta koji se tužbom osporava, uvod koji obuhvata ime i prezime predsjednika vijeća, članova vijeća, odnosno sudije pojedinca i zapisničara, označenje stranaka i njihovih zastupnika, kratko označenje predmeta spora, dan donošenja presude, odnosno rješenja, te izreku i obrazloženje.

Originalnu sudsku odluku, izvornik presude, odnosno rješenja, potpisuju predsjednik vijeća i zapisničar, odnosno sudija pojedinac ako je donio sudsku odluku bez prisustva stranaka ili nejavno, a sudska odluka strankama se izdaje u ovjerenom prepisu.

Izreka sudske odluke, kako presude tako i rješenja, u suštini je najvažniji dio sudske odluke i ona mora biti kratka, jasna i određena, te mora biti odvojena od obrazloženja. Izreka presude određuje kako je riješen upravni spor, na način da se tužba uvažava ili kao neosnovana odbija. Ako je tužba uvažena izrekom se određuje da se poništava upravni akt, a u sporu pune jurisdikcije, i kako se rješava sama upravna stvar.

U obrazloženju sudske odluke, koje se daje odvojeno od izreke, obrazlaže se činjenična i pravna osnova izreke odluke. U obrazloženju presude moraju se cijeliti svi navodi tužbe. Obrazloženje bi trebalo biti pisano s formulacijama koje stranke mogu razumjeti. Obrazloženje je posebno značajno kad sud u upravnom sporu poništi osporeni upravni akt, jer je nadležni organ vezan pravnim shvatanjem suda i primjedbama suda u vezi s postupkom.

Sudska praksa:

”Nema pogrešne primjene materijalnog prava kada se sud u svojoj presudi pogrešno pozvao na zakonsku odredbu, ako je presudjenjem došlo do pravilne primjene neke druge zakonske odredbe.”

(Presuda Vrhovnog suda FBiH, br. Rev-208/02)

Prvostepena presuda se dostavlja stranci lično u smislu odredbe čl. 142. St. 1. Zakona o parničnom postupku, pa u slučaju da nije u prvom pokušaju dostavljena stranci lično nego drugom licu dostava se smatra neurednom.”

Iz obrazloženja:

”Prema odredbi čl. 142 st. 1 ZPP-a za sudska pismena, između ostalih i za sudske odluke protiv kojih je dozvoljena posebna žalba, propisana je lična dostava, što znači da se urednom smatra samo ona dostava koja je izvršena stranci lično. Ovo znači da se u prvom pokušaju dostave mora pismeno predati lično stranci, a ako se ne zatekne ostaviti obavijest u smislu čl. 142 st. 2 ZPP-a. Drugom licu, umjesto stranci, pismeno se može predati tek u drugom pokušaju dostave. Kada je stranku u prvom pokušaju dostave na dostavnici potpisalo drugo lice u konkretnom slučaju dostavnicu je potpisao član njegovog domaćinstva), onda stranka nije uredno primila pismeno i u tom slučaju ni na jedan drugi poseban način ne može se utvrđivati dan kad je stranka primila odluku.”

(Vrhovni sud FBiH, Rev-78/97 od 24.12.1997)

”Sud nije vezan za rješenje o upravljanju postupkom, pa sud može ukinuti ili izmijeniti svoje rješenje. Ali, suprotno, sud je vezan rješenjem kojim je dopustio povrat u prijašnje stanje, jer se ne radi o rješenju o upravljanju parnicom.”

(Županijski sud u Zagrebu, GŽ-6711/97 od 08.09.1998.).

ODGOVARAJUĆA PRIMJENA ZPP-a U UPRAVNIM SPOROVIMA

Zakon o upravnim sporovima sadrži samo one odredbe postupka koje odgovaraju pravnoj prirodi upravnog spora. Međutim, u svojoj suštini i upravni spor je neka vrsta parnice i prema pravnoj prirodi najbliži je parničnom postupku. Stoga se, na sva ostala procesno-pravna pitanja u rješavanju upravnog spora, a koja nisu uređena zakonima o upravnom sporu, na odgovarajući - shodan način primjenjuju odgovarajuće odredbe Zakona o parničnom postupku, koje se odnose na parnični postupak. Na mnoge od takvih slučajeva je već i ukazno, a to su i druga pitanja, kao npr. odredbe o nadležnosti suda (glava II ZPP FBiH), o prethodnom ispitivanju tužbe (čl. 66. i 67. ZPP-a), o dokazima i izvodenu dokaza (čl. 123. do 173. ZPP-a), o donošenju, izradi i dostavi presude (čl. 184. do 191. ZPP-a), o dopunskoj presudi i ispravljanju presude (čl. 192. do 195. ZPP-a), o pravosnažnosti presude (čl. 196. i 197. ZPP-a), o rješenju (čl. 198. do 202. ZPP-a), o stranačkoj sposobnosti, zastupnicima i punomoćnicima (čl. 291. do 312. ZPP-a), o jeziku i pismu u postupku (čl. 313. do 315. ZPP-a), o rokovima i ročištu (čl. 323. do 327. ZPP-a), o povratu u prijašnje stanje (čl. 328. do 333. ZPP-a), o podnescima (čl. 334. do 336. ZPP-a), o dostavi pismena (čl. 337. do 355. ZPP-a), o pregledanju i prepisivanju spisa (čl. 356. ZPP-a), o izuzeću sudije i zapisničara (čl. 357. do 361. ZPP-a), o zapisniku (čl. 373. do 377. ZPP-a), i drugim pitanjima koja nema potrebe ponavljati.

Sudska praksa:

”Kada se radi o pravu stranke da koristi pravna sredstva protiv odluka donesenih u upravnom sporu moraju se primjenjivati odredbe Zakona o upravnim sporovima. Stoga nema shodne primjene odgovarajućih odredaba Zakona o parničnom postupku u odnosu na pravo stranke u upravnom sporu da izjavi žalbu protiv odluke kantonalnog suda.”

(Vrhovni sud FBiH, UŽ-37/99 od 13.01.2000)

”Uvjet pismene forme ispunjavaju i podnesci upućeni telegramom, telefaxom ili elektronskom poštom. Ovakvi podnesci se smatraju potpisanim ako je u njima označen pošiljalac.”

Iz obrazloženja:

”Članom 334. st. 1. naprijed citiranog Zakona (ZPP) regulirano je da tužba, odgovor na tužbu, protivtužba, odgovor na protivtužbu, pravni lijekovi i druge izjave, prijedlozi i saopćenja, koji se daju izvan rasprave, podnose se pismeno. Uvjet pismene forme ispunjavaju i podnesci upućeni telegramom, telefaxom ili elektronskom poštom. Ovakvi podnesci se smatraju potpisanim ako je u njima označen pošiljalac. Kako je punomoćnik MZ, advokat A.A. postupajući po rješenju suda od 16.05.2006. godine dostavio ovjerenu punomoć sudu koja je njemu dostavljena faxom i koja je snabdjevena ovjerenim potpisom i ovjerena pečatom od notara, to je ista po nalaženju ovog suda valjana, a imajući u vidu odredbe čl. 308 i 334. ZPP-a.”

(Vrhovni sud FBiH, 070-0-Rev-06-000983 od 21.11.2006.godine)

Troškovi postupka

Prema odredbama ranijeg ZUS-a, svaka stranka u upravnom sporu snosila je svoje troškove postupka. To rješenje je zadržano i novim ZUS-om RS (čl. 49). Međutim, novim ZUS-om FBiH, to rješenje sadržano u odredbama čl. 61. ranijeg ZUS-a nije preuzeto, tako da se i u odnosu na troškove postupka primjenjuju odgovarajuće odredbe čl. 383. do 405, ZPP-a. Tako je uređeno i prema pravilima ZUS-a BDBiH (čl. 32). Međutim, prema ZUS-u BiH (čl. 61) ko snosi troškove postupka i koliko oni iznose odlučuje sud svakom odlukom kojom okončava postupak u upravnom sporu. Osim toga, prema st. 3. čl. 61. navedenog Zakona, sud će odlučiti i da stranka koja je pokrenula ili nastavila postupak u lošoj namjeri ili iz nemara snosi sudske troškove u cjelini.

PRAVNI LIJEKOVI U UPRAVNOM SPORU

1. Uvodne napomene

U odnosu na pravne lijekove u upravnom sporu, kako redovne tako i vanredne, prema zakonima o upravnim sporovima, u BiH nisu propisana u potpunosti identična rješenja.

U odnosu na redovne pravne lijekove, protiv odluke donesene u upravnom sporu, kako je to propisano zakonima o upravnim sporovima BiH (čl. 39. st. 2) i FBiH (čl. 40), žalba se ne može izjaviti, odluka u upravnom sporu je konačna i može se pobijati samo vanrednim pravnim lijekovima. Prema pravilima propisanim ZUS-om RS (34) žalba se protiv odluke donesene u upravnom sporu ne može izjaviti, osim kad je to posebnim zakonom predviđeno, i tim je na ovaj način zadržana mogućnost izjavljivanja žalbe u upravnom sporu i to samo izuzetno, mada to za sada nije propisano važećim zakonodavstvom RS. Međutim, prema ZUS-u BDBiH (čl. 32) i na postupak po pravnim lijekovima u upravnom sporu shodno se primjenjuju odredbe ZPP-a, osim onih koje se odnose na reviziju, tako da je protiv odluke donesene u upravnom sporu dozvoljena žalba kao redovni pravni lijek, i na žalbu u tom slučaju se u potpunosti shodno primjenjuju odgovarajuće odredbe ZPP-a.

Kad je riječ o vanrednim pravnim lijekovima, bitno je istaći da novi procesni zakoni na području BiH napuštaju zahtjev za zaštitu zakonitosti, kao vanredni pravni lijek. To je u skladu s rješenjima sveobuhvatne reforme procesnih zakona, posebno promjena u vezi s procesnim načelima - i to načelom dispozicije stranaka i raspravnim načelom.

Međutim, u upravnim sporovima, i u odnosu na vanredne pravne lijekove različita su rješenja u zakonima o upravnim sporovima na području BiH. Naime, zahtjev za zaštitu zakonitosti, koji je kao vanredni pravni lijek protiv konačnih odluka donijetih u upravnom sporu, prema ranijem ZUS-u, mogao podnijeti nadležni javni tužilac. Prema novim rješenjima ZUS-a FBiH i ZUS-a RS, taj vanredni pravni lijek nije propisan, ali prema odredbi čl. 55. ZUS-a BiH, protiv konačne odluke Upravnog odjeljenja Suda BiH i protiv konačne odluke najvišeg suda BDBiH, donesene u upravnom sporu, zahtjev za zaštitu zakonitosti, kao vanredni pravni lijek, je dozvoljen, a podnosi ga pravobranilac Bosne i Hercegovine.

2. Pravosnažnost sudske odluke u upravnom sporu

U slučaju kad se žalbom kao redovnim pravnim lijekom sudska odluka ne može pobijati, kad protiv nje žalba nije dozvoljena, sudska odluka donesena u upravnom sporu postaje pravosnažna danom donošenja. U teoriji procesnog prava razlikuju se dvije vrste pravosnažnosti: formalna i materijalna pravosnažnost. Presuda koja se više ne može pobijati redovnim pravnim lijekovima je formalno pravosnažna, a materijalna pravosnažnost znači da pravosnažna presuda djeluje prema strankama u sporu, te da je njom pravosnažno presuđeno o određenom zahtjevu između istih stranaka (*res iudicata*). Formalna pravosnažnost znači npr. da je presuda kojom se u upravnom sporu osporeni upravni akt poništava i predmet vraća nadležnom organu na ponovno rješavanje samo formalno pravosnažna. Ona nema materijalnu pravosnažnost, jer njom nije riješena upravna stvar, nije pravosnažno odlučeno o zahtjevu ili obavezi stranke koji je bio predmet upravnog postupka i upravnog spora.

Institut pravosnažnosti sudske odluke u upravnom sporu, kao jedno od osnovnih procesnih načela, od značaja je posebno za pravnu sigurnost, jer ima pravnu posljedicu da je upravni spor definitivno riješen. Pravna posljedica pravosnažnosti sudske odluke dolazi do izražaja posebno ako dode do novog upravnog spora u istoj upravnoj stvari, kad će sud odbaciti tužbu u upravnom sporu ako utvrdi da već postoji pravosnažna odluka donesena u upravnom sporu o istoj stvari.

Pravosnažnost se odnosi samo na izreku sudske odluke, a ne i na obrazloženje, jer se na osnovu obrazloženja odluke ne može utvrditi identitet tužbenog zahtjeva. O pravosnažnosti sudske odluke sud je dužan po službenoj dužnosti voditi računa u toku cijelog postupka.

3. Vanredni pravni lijekovi u upravnom sporu

3.1. Zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke

Zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke je vanredni pravni lijek koji stranka može koristiti protiv pravosnažne sudske odluke donesene u upravnom sporu. Zahtjev može podnijeti samo stranka koja je to svojstvo imala u upravnom sporu. Međutim, zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke kojom je upravni spor okončan, ne može podnijeti ono lice koje bi moglo imati svojstvo stranke u upravnom sporu, kao npr. pravobranilac, ako nije i učestvovao u tom upravnom sporu.

Zahtjev za vanredno preispitivanje može se podnijeti zbog povrede zakona ili drugog propisa ili zbog povrede pravila zakona o postupku koja je mogla biti od uticaja na rješenje stvari, i to:

- u FBiH Vrhovnom sudu FBiH, zbog povrede federalnih zakona i propisa, a kantonalnom sudu zbog povrede kantonalnog zakona i drugih kantonalnih propisa ili zbog povrede pravila federalnog zakona o postupku koja je mogla biti od uticaja na rješenje stvari;
- u RS Vrhovnom sudu RS, zbog povrede zakona i drugih propisa i općeg akta ili zbog povrede propisa o postupku koja je mogla biti od uticaja na rješenje stvari;
- u BiH i BDBiH, Apelacionom odjeljenju Suda BiH, protiv konačne odluke Upravnog odjeljenja suda BiH i konačne odluke najvišeg suda BDBiH donesene u upravnom sporu zbog povrede zakona BiH ili zbog povrede pravila postupka koji je prethodio donošenju pobijane odluke.

Zahtjev za vanredno preispitivanje može se podnijeti u roku od 30 dana od dana dostavljanja stranci sudske odluke protiv koje se podnosi zahtjev. Ovaj rok je prekluzivan, a u odnosu na računanje roka shodno se primjenjuju odgovarajuće odredbe ZPP-a. Zahtjev za vanredno preispitivanje mora da sadrži označenje sudske odluke čije se preispitivanje predlaže, kao i razloge i obim u kome se predlaže preispitivanje te odluke. Zahtjev je u formalnom smislu podnesak, pa stoga mora sadržavati i sve što je propisano za sadržinu podneska, odnosno mora biti u pisanom obliku, razumljiv i potpun i bez formalnih nedostataka. Ako je zahtjev nepotpun ili nerazumljiv nadležni sud će postupiti kao u slučaju neuredne tužbe. Sud će pozvati podnosioca zahtjeva da otkloni nedostatke u određenom roku s poukom šta i kako treba postupiti u otklanjanju nedostataka. Ako se u određenom roku ne postupi po traženju suda, a nedostaci su takvi da

sprečavaju rad suda, nadležni sud će rješenjem zahtjev kao neuredan odbaciti. Nedožvoljen ili neblagovremeno podnesen zahtjev, kao i zahtjev podnesen od neovlaštenog lica nadležni sud će rješenjem odbaciti. Osim toga, protiv presude, koja je samo formalno pravosnažna, a koja nema i materijalnu pravosnažnost, odnosno kojom nije pravosnažno odlučeno o pravu ili obavezi stranke koji je bio predmet upravnog postupka i upravnog spora, ne bi se mogao podnijeti zahtjev za vanredno preispitivanje, kao vanredni pravni lijek, i ako bi bio podnesen, trebao bi se kao nedozvoljen i odbaciti.

Ako nakon prethodnog ispitivanja zahtjeva, sud zahtjev ne odbaci kao neuredan, nedopušten ili neblagovremen, sud će zahtjev dostaviti protivnoj stranci koja može u roku koji odredi taj sud podnijeti odgovor na zahtjev.

O zahtjevu za vanredno preispitivanje odlučuje nadležni sud u vijeću od troje sudija, a u BiH Apelaciono odjeljenje Suda BiH u vijeću sastavljenom od pet sudija. Međutim, u FBiH kad o zahtjevu odlučuje kantonalni sud, taj sud odlučuje u vijeću sastavljenom od troje sudija koje nisu učestvovala u donošenju odluke. O zahtjevu nadležni sud odlučuje po pravilu u nejavnoj sjednici, a pobijana odluka se ispituje u granicama zahtjeva i povreda zakona, drugog propisa ili zbog povrede propisa o postupku koja je mogla biti od uticaja na rješenje stvari (odredbe čl. 39. st. 1. ZUS-a RS izričito ne propisuju da li sud o zahtjevu odlučuje u javnoj ili nejavnoj sjednici).

Nadležni sud presudom odbija ili uvažava zahtjev. Kad uvaži zahtjev, sud može ukinuti ili preinačiti sudsku odluku protiv koje je podnesen zahtjev.

Sudska praksa:

”Zahtjev za vanredno preispitivanje presude Vrhovnog suda FBiH donesene u upravnom sporu, od kojeg je podnosilac odustao prije nego je sud o njemu odlučio, treba odbaciti kao nedozvoljen.”

Iz obrazloženja:

”Prije nego je ovaj sud donio odluku po zahtjevu, tužiteljica je pismenim podneskom od 26.09.2003. godine, koji je zaprimljen kod ovog suda dana 29.09.2003. godine, dala izjavu da odustaje od podnesenog zahtjeva za vanredno preispitivanje. S obzirom na takvu izjavu tužiteljice, podneseni zahtjev se u zakonskom smislu smatra nedozvoljenim. Odredbama Zakona o upravnim sporovima nije propisano u kojim slučajevima se zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke, kao vanredno pravno sredstvo, smatra nedozvoljenom, pa se u odnosu na to pitanje, a na osnovu čl. 60. navedenog zakona, shodno primjenjuju odredbe zakona kojim je uređen parnični postupak. Prema odredbama čl. 247. Zakona o parničnom postupku, smatra se da je revizija kao vanredno pravno sredstvo, pored ostalih slučajeva pobrojanih u tom članu, nedozvoljena i onda ako je stranka odustala od podnesene revizije.”

(Vrhovni sud FBiH, Uvl-3/02 od 6.11.2003)

”Zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke predaje se sudu nadležnom za odlučivanje o zahtjevu, pa kad je on u tridesetodnevnom roku predat organu uprave, a sudu bude dostavljen po proteku toga roka, smatra se neblagovremenim i kao takvog nadležni sud ga odbacuje.”

Iz obrazloženja:

”Iz spisa predmeta ovog suda U-298/95 proizilazi da je tužilac presudu u tom predmetu od 24.10.1995. godine primio 08.12.1995. godine, a zahtjev, kako je to naprijed navedeno, dostavljen je ovom sudu od strane prvostepengo upravnog organa tek 11.03.1996. godine, dakle, po proteku tridesetodnevnog roka iz čl. 45. st. 1. Zakona o upravnim sporovima (‘Sl. glasnik RS’, br.12/94). Prema izričitim odredbama čl. 44. tog zakona, zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke predaje se sudu nadležnom za odlučivanje o zahtjevu. U ovoj stvari očigledno tako nije postupljeno. Shodna primjena odredaba čl. 113. st. 7. Zakona o parničnom postupku, a na osnovu odredaba čl. 59. Zakona o upravnim sporovima, u ovakvoj situaciji ne dolazi u obzir, jer zahtjev nije podnesen sudu već organu uprave, a kako tužilac ima svoju pravnu službu, i kako je uz to ovo pravno sredstvo u njegovo ime podnio advokat kao punomoćnik, otpada mogućnost osnovanog pozivanja na neukost kao razlog podnošenja zahtjeva preko nenadležnog organa.”

(Vrhovni sud RS, Uvl-3/96 od 12.09.2000)

”Zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke može se podnijeti samo protiv odluke suda koja je postala pravosnažna kako u formalnom tako u i materijalno pravnom smislu, radi čega podneseni zahtjev za vanredno preispitivanje presude koja nije postala pravosnažna u materijalno-pravnom smislu (presudom poništeno rješenje tuženog) treba odbaciti kao nedozvoljen.”

Iz obrazloženja:

”U konkretnom slučaju, presuda čije se vanredno preispitivanje traži u zahtjevima stranaka, postala je pravosnažna u formalnom smislu, jer se radi o stvari u kojoj nije bila dozvoljena žalba ni jednim materijalnim zakonom, pa je nastupila njena formalna pravosnažnost. Međutim, tom presudom nije riješena upravna stvar (odlučeno o zahtjevu, odnosno obavezi tužiteljice), jer je uvažavanjem tužbe poništeno rješenje tuženog organa, pa nije nastupila i materijalna pravosnažnost te presude. Usljed toga nisu se stekli ni uslovi za podnošenje zahtjeva za vanredno preispitivanje sudske odluke propisani u čl. 19. st. 2. preuzetog ZUS-a (sada čl. 45 ZUS), pa je sud zbog toga oba zahtjeva za vanredno preispitivanje odbacio kao nedozvoljene primjenom čl. 49 st. 1. u vezi sa čl. 85. Zakona o upravnim sporovima.”

(Vrhovni sud FBiH, Uvl-6/98 od 13.05.1998)

”Zahtjev za vanredno preispitivanje pravosnažne sudske odluke donesene u upravnom sporu ne može se pravovaljano podnijeti zbog pogrešno i/ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.”

Iz obrazloženja:

”Iz zahtjeva proizilazi da se predmetna presuda pobija zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stganja, a iz tog razloga zahtjev za vanredno preispitivanje odluke ne može se pravovaljano podnijeti - s obzirom na odredbe čl. 19. st. 2. Zakona o upravnim sporovima (‘Sl. glasnik RS’, br. 12/94). Sljedstveno tome, zahtjev tužioca u ovoj stvari odbacuje se na osnovu odredaba čl. 47. st. 1. tog zakona.”

(Vrhovni sud RS, Uvl- 32/00 od 23.01.2001)

3.2. Ponavljanje postupka

Ponavljjanje postupka u upravnom sporu okončanom presudom ili rješenjem nadležnog suda je vanredni pravni lijek koji omogućava da nadležni sud još jednom provjeri zakonitost svojih odluka, kojim je okončan upravni spor. Ponavljanje postupka može tražiti samo stranka u upravnom sporu, i sud ga ne može provoditi po službenoj dužnosti, kao što to može nadležni organ u upravnom postupku.

Razlozi za ponavljanje postupka su:

1. ako stranka sazna za nove činjenice ili nade ili stekne mogućnost da upotrijebi nove dokaze na osnovu kojih bi spor bio povoljnije riješen za nju da su te činjenice, odnosno dokazi bili izneseni ili upotrijebljeni u ranijem sudskom postupku;
2. ako je do odluke suda došlo usljed krivičnog djela suca ili radnika u sudu, ili je odluka isposlovana prevarnom radnjom zastupnika ili punomoćnika stranke, njegovog protivnika ili protivnikovog zastupnika ili punomoćnika, a takva radnja predstavlja krivično djelo;
3. ako je odluka zasnovana na presudi donesenoj u krivičnoj ili građanskoj stvari, a ta presuda je kasnije ukinuta drugom pravosnažnom sudskom odlukom;
4. ako je isprava na kojoj se zasniva sudska odluka lažna ili lažno preinačena, ili ako je svjedok, vještak ili stranka, prilikom saslušanja pred sudom, dao lažan iskaz, a odluka suda zasniva se na tom iskazu;
5. ako stranka nade ili stekne mogućnost da upotrijebi raniju sudsku odluku donesenu u istom upravnom sporu;
6. ako zainteresiranom licu nije bila data mogućnost da učestvuje u upravnom sporu.

Medutim, iz razloga kad stranka sazna za nove činjenice ili dokaze ili nade, odnosno stekne mogućnost da upotrijebi raniju sudsku odluku donesenu u upravnom sporu, ponavljanje postupka će se dozvoliti samo ako stranka bez svoje krivice nije bila u stanju te okolnosti iznijeti u ranijem postupku.

Stranka može tražiti ponavljanje postupka u okviru dva prekluzivna roka, i to:

- a. u subjektivnom roku od 30 dana, od dana kad je stranka saznala za razlog ponavljanja postupka, a ako je saznala za razlog za ponavljanje prije nego što je postupak kod suda okončan ali taj razlog nije mogla upotrijebiti u toku postupka, ponavljanje može tražiti u roku od 30 dana, od dana dostavljanja sudske odluke odluke;
- b. u objektivnom roku od pet godina, od pravosnažnosti sudske odluke, osim kada se radi o slijedećim razlozima:
 - ako je do odluke suda došlo usljed krivičnog djela suca ili radnika u sudu, ili je odluka isposlovana prevarnom radnjom zastupnika ili punomoćnika stranke, njegovog protivnika ili protivnikovog zastupnika ili punomoćnika, a takva radnja predstavlja krivično djelo;
 - ako je odluka zasnovana na presudi donesenoj u krivičnoj ili građanskoj stvari, a ta presuda je kasnije ukinuta drugom pravomoćnom sudskom odlukom;
 - ako je isprava na kojoj se zasniva sudska odluka lažna ili lažno preinačena, ili ako je svjedok, vještak ili stranka, prilikom saslušanja pred sudom, dao lažan iskaz, a odluka suda zasniva se na tom iskazu.

U ova tri izuzeta slučaja, podnošenje prijedloga nije ograničeno objektivnim rokom već samo subjektivnim, i ponavljanje se može tražiti i poslije pet ili više godina, računajući od pravosnažnosti odluke, ali samo u okviru subjektivnog roka od 30 dana, jer ako stranka propusti u tom roku tražiti ponavljanje postupka, ona gubi pravo na taj vanredni pravni lijek.

Postupak za ponavljanje postupka pokreće se tužbom (čl. 49. st. 1. ZUS-a FBiH), prijedlogom (čl. 43. st. ZUS-a RS), odnosno zahtjevom (čl. 44. st. 1. ZUS-a BiH) za ponavljanje postupka (u daljem tekstu: tužba) koja, prije svega, kao podnesak mora sadržavati sve što je propisano da sadrži podnesak, odnosno mora imati sve opće elemente kao i tužba kojom se pokreće upravni spor. Stoga se odredbe ZUS-a o postupku po tužbi na odgovarajući način primjenjuju i u postupku za ponavljanje postupka. Osim toga, u tužbi za ponavljanje postupka mora se naročito navesti:

- označenje sudske odluke donesene u postupku čije se ponavljanje traži;
- zakonski osnov ponavljanja i dokazi, odnosno okolnosti koje čine vjerovratnim postojanje tog osnova;
- okolnosti iz kojih proizilazi da je tužba podnesena u zakonskom roku i čime se to dokazuje;
- u kom pravcu i u kom obimu se predlaže izmjena presude, odnosno rješenja donesenog u postupku čije se ponavljanje traži.

Tužba za ponavljanje postupka podnosi se sudu koji je donio odluku na koju se odnosi razlog za ponavljanje postupka, a koji je i nadležan za njeno rješavanje. O tužbi odlučuje sudija pojedinac bez održavanja rasprave. Prema ZUS-u FBiH (čl. 49. st. 2) to je sudija pojedinac koji nije učestvovao u donošenju te odluke, a prema ZUS-u BiH (čl. 41. st. 2), o ponavljanju postupka odlučuje Vijeće Upravnog odjeljenja Suda BiH koje je donijelo presudu.

Po podnijetoj tužbi za ponavljanje postupka nadležni sud provjerava postojanje procesnih pretpostavki za postupanje po tužbi. Ako je tužbu podnijelo neovlašteno lice, ili je tužba neblagovremena ili stranka nije učinila bar vjerovatnim postojanje zakonskog osnova za ponavljanje postupka, sud će rješenjem odbaciti tužbu. Ako tužbu iz tih razloga ne odbaci, sud će tužbu dostaviti protivnoj stranci i zainteresiranim licima, i istovremeno ih pozvati da u roku od 15 dana odgovore na tužbu.

Po isteku roka za odgovor na tužbu sud meritorno rješava tužbu za ponavljanje postupka donošenjem presude. Presudom se tužba za ponavljanje postupka odbija kao neosnovana ili uvažava i dozvoljava ponavljanje postupka. Ako se ponavljanje postupka dozvoli staviće se van snage ranija sudska odluka u cjelini ili djelimično, i presudom kojom je ponavljanje postupka dozvoljeno sud će riješiti i o glavnoj stvari.

Protiv odluke suda donesene po tužbi za ponavljanje postupka mogu se podnijeti pravni lijekovi koji su zakonom dozvoljeni u glavnoj stvari. To znači da se i protiv odluke donesene po tužbi za ponavljanje postupka mogu koristiti samo pravni lijekovi koji su inače dozvoljeni u istoj upravnoj stvari u upravnom sporu, te se i odredbe ZUS-a o pravnim lijekovima na odgovarajući način primjenjuju i u postupku za ponavljanje postupka.

Sudska praksa:

”Stranka nije učinila vjerovatnim zakonski osnov za ponavljanje okonačnog upravnog spora zbog novih činjenica i novih dokaza, kada sam sud nije utvrđivao činjenično stanje nego odluku donio na podlozi činjenica koje su utvrđene u upravnom postupku, niti zakonski osnov za ponavljanje postupka zbog sticanja mogućnosti da upotrijebi raniju sudska odluku donesenu u istom upravnom sporu, isticanjem u tužbi da je rješenjem prvostepenog upravnog organa slična upravna stvar riješena drugačije nego u odluci suda kojom je okončan upravni spor, zbog čega takvu tužbu za ponavljanje postupka treba odbaciti.”

(Vrhovni sud FBiH, U-1103/00 od 05.07.2000)

”Kad je upravni spor riješen na podlozi činjenica utvrđenih u upravnom postupku, a stranka sazna za nove činjenice ili stekne mogućnost da upotrijebi nove dokaze, to može biti razlog za ponavljanje upravnog postupka, ali ne i upravno-sudskog postupka.”

Iz obrazloženja:

”Iz naprijed navedene presude ovog suda i iz spisa predmeta proizilazi da je upravni spor u ovoj stvari riješen na osnovu činjeničnog stanja utvrđenog u provedenom upravnom postupku. Razlog za ponavljanje postupka po odredbama čl. 51. st. 1. tač. 1. Zakona o upravnim sporovima (”Sl. glasnik RS”, br.12/94 - u daljem tekstu ZUS), na kojem tužilac zasniva ovo vanredno pravno sredstvo, može se koristiti samo ako je sud utvrđivao činjenično stanje i na osnovu tako utvrđenog činjeničnog stanja riješio spor. Međutim, predmetni upravni spor je riješen primjenom pravila iz čl. 38. st. 1. ZUS-a, na podlozi činjenica koje su utvrđene u upravnom postupku, a to istovremeno

znači da se novi dokazi mogu koristiti samo kao razlog za ponavljanje upravnog postupka, a ne i sudskog postupka kojim je okončan upravni spor. Kod takvog stanja stvari, tužba za ponavljanje postupka u ovom upravnom sporu odbacuje se na osnovu čl. 55. st. 2. ZUS-a, jer tužilac nije učinio vjerovatnim postojanje zakonskog osnova za ponavljanje postupka.”

(Vrhovni sud RS, Uvl-7/01 od 28.08.2002.godine).

”Ponavljanje upravnosudskog postupka zbog postojanja dviju različitih odluka u istom upravnom sporu (čl. 52. toč. 5. ZUS-a) može se tražiti samo ako postoji identitet stranke i predmeta spora, a ako taj uslov nije ispunjen sud će tužbu odbaciti (čl. 56. st. 2. ZUS-a), jer tužilac nije učinio vjerovatnim postojanje zakonskog osnova za ponavljanje upravnosudskog postupka.”

(Vrhovni sud FBiH, U-1103/00 od 05.08.2000)

”Nove činjenice i stjecanje mogućnosti upotrebe novih dokaza mogu biti razlog za ponavljanje upravnosudskog postupka samo onda ako je sud sam utvrđivao činjenice i izvodio dokaze u tom postupku i na tako utvrđenom činjeničnom stanju zasnovao svoju odluku.”

(Vrhovni sud FBiH, UŽ-85/99 od 20. 10.1999)

”Rok za ponavljanje postupka od 30 dana teče od dana dostavljanja sudske odluke samo onda ako je stranka saznala za razlog ponavljanja postupka prije nego što je postupak kod suda okončan, a u drugim slučajevima taj rok teče od dana saznanja za razlog ponavljanja.”

(Vrhovni sud FBiH, U-1797/98 od 14.04.1999)

3.3. Zahtjev za zaštitu zakonitosti

Novi procesni zakoni na području BiH, kao što je to već i ukazano, napuštaju zahtjev za zaštitu zakonitosti, kao vanredni pravni lijek, ali u vezi s tim, u upravnim sporovima na području BiH nisu jedinstvena rješenja. Prema ZUS-u FBiH i ZUS-u RS zahtjev za zaštitu zakonitosti, kao vanredni pravni lijek protiv konačne odluke donijete u upravnom sporu, nije dozvoljen. Međutim, prema odredbi čl. 55. ZUS-a BiH, protiv konačne odluke Upravnog odjeljenja Suda BiH i protiv konačne odluke najvišeg suda BDBiH donesene u upravnom sporu, zahtjev za zaštitu zakonitosti, kao vanredni pravni lijek, dozvoljen je.

Zahtjev za zaštitu zakonitosti, protiv konačne odluke Upravnog odjeljenja Suda BiH i protiv konačne odluke najvišeg suda BDBiH donesene u upravnom sporu, može podnijeti Pravobranilac Bosne i Hercegovine u roku od 30 dana, od dana kad je stranci dostavljena konačna odluka protiv koje se zahtjev podnosi. Zahtjev se može podnijeti iz razloga (iako to izričito ne propisuju odredbe čl. 55. do 59. ZUS-a BiH) ako je konačnom odlukom Upravnog odjeljenja Suda BiH i konačnom odlukom najvišeg suda BDBiH donesene u upravnom sporu došlo do povrede zakona BiH ili povrede pravila postupka koji je prethodio donošenju pobijane odluke. O zahtjevu odlučuje Apelaciono odjeljenje suda BiH, u vijeću od pet sudija. Zahtjev sadrži označenje sudske odluke protiv koje se on podnosi, kao i razloge i obim u kome se predlaže ispitivanje zakonitosti te odluke.

Po prethodnom ispitivanju postojanja procesnih pretpostavki za postupanje po zahtjevu, ako sud ne odbaci zahtjev kao neuredan, nedozvoljen, neblagovremen, zahtjev će se dostaviti protivnoj stranci koja može, u roku koji odredi sud, podnijeti odgovor na zahtjev. O zahtjevu se rješava, po pravilu, na nejavnoj sjednici, a pobijana odluka se ispituje samo u granicama zahtjeva. Zahtjev se odbija ili uvažava presudom. Kad se zahtjev uvažava može se ukinuti ili preinačiti sudska odluka protiv koje je podnesen zahtjev. Ako se ukine sudska odluka, predmet se vraća sudu čija je odluka ukinuta, i taj sud je dužan izvesti sve procesne radnje i raspraviti pitanja na koja mu je ukazano presudom, te donijeti odgovarajuću odluku.

POSTUPAK ZAŠTITE SLOBODA I PRAVA POJEDINACA GARANTIRANIH USTAVOM

1. Uvodne napomene

U posebnim glavama, odnosno posebnom grupom zakonskih odredbi, u Zakonima o upravnom sporu na području BiH, propisan je i postupak zaštite sloboda i prava pojedinaca garantiranih ustavom. Sudska zaštita ustavom garantiranih prava i sloboda odnosi se na zaštitu od nezakonitih pojedinačnih pravnih akata koji ne moraju biti upravni akti, a pored toga obuhvata i kontrolu pojedinačnih upravnih radnji, što je svakako svojevrsna dopuna zaštite koja se ostvaruje u osnovnom upravnom sporu. Međutim, sudska zaštita u ovom slučaju je moguća samo ako u konkretnom slučaju nije osigurana druga sudska zaštita, pa u odnosu na upravni spor ima i supsidijarni karakter. Prema tome, sudska zaštita u ovom slučaju ne može se tražiti protiv konačnih upravnih akata protiv kojih se može voditi upravni spor, niti protiv pojedinačnih akata druge vrste, kao ni protiv konačnih pojedinačnih radnji službenog lica, za koje je osigurana sudska zaštita na drugi način, npr. u parničnom, vanparničnom, krivičnom ili drugom sudskom postupku.

Sudska praksa:

”Zahtjev za zaštitu Ustavom garantiranog prava i slobode čovjeka i građanina, nije dopušten protiv sudske presude.”

(Upravni sud Republike Hrvatske, Zpa-7/99 od 01. 03. 2000)

2. Zaštita ustavnih sloboda i prava povrijeđenih konačnim pojedinačnim aktom

Za sudsku zaštitu ustavom garantiranih prava i sloboda povrijeđenih konačnim pojedinačnim aktom potrebno je da su kumulativno ispunjena tri uslova:

- da se radi o slobodama i pravima koja su garantirana ustavom (Ustavom BiH, ustavima entiteta i ustavima kantona u FBiH) i instrumentima aneksa ustava;
- da su slobode i prava povrijeđene konačnim pojedinačnim aktom nadležnog organa;
- da protiv tog konačnog pojedinačnog akta nije osigurana druga sudska zaštita.

O zahtjevima za zaštitu ustavom garantiranih sloboda i prava rješava nadležni sud, a to je sud nadležan za rješavanje upravnih sporova. Podnošenje zahtjeva i njegovo rješavanje od nadležnog suda vrši se shodno primjenom odredaba Zakona o upravnim sporovima, koje se odnose na upravni spor. Dakle odredbe o tužbi, strankama, postupku i pravnim lijekovima, koje se odnose na upravni spor, primjenjuju se na odgovarajući način i u postupku po zahtjevu za zaštitu ustavom garantiranih sloboda i prava. To znači da se zahtjev podnosi u roku 30 dana (kao i tužba u

upravnom sporu) od dana dostave stranci pojedinačnog akta za koji smatra da su mu povrijeđena određena garantirana ustavna prava i slobode, da mora sadržavati sve formalne elemente kao i tužba u upravnom sporu, da se predaje kao i tužba u upravnom sporu, da sud ispituje njegovu dopuštenost, blagovremenost i urednost i u ispitivanju zahtjeva postupa kao s tužbom u upravnom sporu. Ako sud ne odbaci zahtjev, dostavlja ga na odgovor. Sud ispituje zahtjev u granicama navoda i traženja podnosioca, pri čemu nije vezan i razlozima zahtjeva, i rješava i odlučuje o zahtjevu na način propisan kao za tužbu u upravnom sporu.

O zahtjevu za zaštitu ustavom garantiranih sloboda i prava sud odlučuje rješenjem, te, zavisno od utvrđenog stanja, zahtjev može uvažiti i osporeni pojedinačni akt poništiti, ili ga odbaciti kao neosnovan. Protiv donijetog rješenja stranka ima pravo koristiti pravne lijekove koji su dozvoljeni i u upravnom sporu. I u svemu ostalom sud postupa kao i u rješavanju upravnog spora, ali na način koji odgovara specifičnostima postupka po podnijetom zahtjevu za zaštitu ustavom garantiranih sloboda i prava.

Sudska praksa:

”Kada je odvjetniku izrečena mjera ukora ili novčana kazna, a protiv drugostupanjske odluke Višeg disciplinskog suda Hrvatske odvjetničke komore nije predviđena sudska zaštita, a podnositelj ustavne tužbe smatra da mu je aktima te komore donesenim u disciplinskom postupku povrijeđeno neko od ustavom garantiranih prava, može protiv konačnog pojedinačnog akta donesenog u tom postupku podnijeti zahtjev Upravnom sudu Republike Hrvatske temeljem odredbi čl. 66. Zakona o upravnim sporovima.”

(Ustavni sud Republike Hrvatske, U-III-936/98 od 13.10.1999)

3. Zaštita ustavnih sloboda i prava povrijeđenih radnjom službenog, odnosno odgovornog lica

Za sudsku zaštitu ustavom garantiranih prava i sloboda povrijeđenih radnjom službenog, odnosno odgovornog lica potrebno je da su ispunjeni slijedeći uslovi:

- da se radi o slobodama i pravima koja su garantirana ustavom (Ustavom BiH, ustavima entiteta i ustavima kantona u FBiH) i instrumentima aneksa ustava;
- da su te slobode i prava povrijeđene radnjom službenog lica u organu uprave ili odgovornog lica u privrednom ili drugom društvu, ustanovi ili pravnom licu;
- da je radnja nastala u vršenju poslova iz djelokruga organa uprave ili pravnog lica;
- da je ta radnja službenog lica ili odgovornog lica protivna zakonu i da se njom neposredno sprečava ili ograničava određenom pojedincu takva sloboda ili pravo;
- da protiv takve radnje službenog ili odgovornog lica nije osigurana druga sudska zaštita.

Ovaj oblik zaštite ustavom garantiranih sloboda i prava bitno se razlikuje od prethodnog oblika zaštite ovih prava i sloboda. Razlika je, prije svega, u načinu povrede tih prava i sloboda. U prvom obliku to se može činiti konačnim pojedinačnim aktom nadležnog organa, a u drugom, može se činiti samo nekom aktivnom ili pasivnom radnjom.

Zahtjev za ovu vrstu sudske zaštite podnosi se nadležnom sudu, sudu nadležnom za rješavanje upravnog spora, i može se podnijeti sve dok traje radnja na čiju se protivpravnost ukazuje. Ako lice prema kojem je preduzeta nezakonita radnja nije u mogućnosti da samo podnese zahtjev za zaštitu zbog nezakonite radnje, zahtjev može podnijeti i bračni drug, dijete, roditelj ili drugi bliski srodnik tog lica. Postupak može pokrenuti i ombudsman pod uvjetima propisanim kao za podnošenje pravnih lijekova u upravnom sporu.

Zahtjev mora sadržavati opis radnje, mjesto i vrijeme kada je učinjena, naziv organa, odnosno pravnog lica kod kojeg je radnja učinjena, podatke o službenom, odnosno odgovornom licu koje je to učinilo, dokaze o tome, kao i zahtjev da se otkloni zapreka i ograničenje slobode i prava koje se osporava nezakonitom radnjom.

Postupak je hitan i mora se završiti u roku od 15 dana (u RS ovaj rok nije određen) od dana prijema zahtjeva, ali time se ne smiju narušiti osnovna načela postupka. Po prijemu zahtjeva sud, uz shodnu primjenu ZPP-a, ispituje njegovu urednost, dopuštenost i blagovremenost, i ako nisu spunjene procesne pretpostavke za postupanje po zahtjevu sud će donijeti rješenje kojim će zahtjev odbaciti. Zahtjev će sud bez odlaganja (najkasnije u roku od 30 dana - čl. 60 st. 1. ZUS-a RS) dostaviti na odgovor organu, odnosno pravnom licu, a odgovor na zahtjev dostavlja se u roku koji odredi sud. Međutim, sud može po zahtjevu, prema okolnostima slučaja donijeti odluku odmah i bez njegovog dostavljanja na odgovor, ali pod uslovom da podaci iz zahtjeva pružaju za to pouzdan osnov. O zahtjevu sud odlučuje u sastavu koji je propisan za sastav suda u rješavanju upravnog spora (odnosno u vijeću od troje sudija - čl. 58 ZUS-a RS). O osnovanosti zahtjeva za zaštitu ustavnih sloboda i prava učinjenih nezakonitom radnjom nadležni sud odlučuje rješenjem.

Ako sud utvrdi da je zahtjev osnovan, rješenjem će zabraniti daljnje vršenje nezakonite radnje i odrediće mjere koje treba preduzeti da bi se uspostavilo zakonito stanje, ostavljajući rok za izvršenje, a odrediće i zakonske sankcije za slučaj neizvršenja radnje. Ako sud utvrdi da zahtjev nije osnovan, zahtjev će rješenjem odbiti. Protiv rješenja suda, kako je to propisano Zakonima o upravnim sporovima entiteta, ne može se izjaviti žalba, ali se može podnijeti zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke u roku od 8 dana od dana dostavljanja rješenja stranci. Prema ZUS-u BDBiH na rješenje se može izjaviti žalba u roku od tri dana Apelacionom sudu BDBiH, a protiv konačnih odluka donijetih u upravnom sporu, najvišeg suda BDBiH i Upravnog odjeljenja Suda BiH, prema ZUS-u BiH, mogu se podnijeti vanredna pravna sredstva - zahtjev za preispitivanje sudske odluke i zahtjev za zaštitu zakonitosti.

Rješenje suda izvršava organ, odnosno pravno lice čije je službeno, odnosno odgovorno lice učinilo nezakonitu radnju, a ako ne bude u roku izvršeno sud će na zahtjev stranke rješenje izvršiti neposredno ili preko drugog suda ili organa na trošak organa, odnosno pravnog lica. U tom slučaju sud može podnijeti zahtjev za udaljenje s dužnosti službenog ili odgovornog lica, a ako ono u roku ne izvrši rješenje, sud protiv službenog ili odgovornog lica može izreći i novčanu kaznu propisanu zakonom, kao i odrediti druge pogodne mjere, shodno pravilima izvršnog sudskog postupka.

Sudska praksa:

”Zahtjev za zaštitu sloboda i prava garantiranih Ustavom koja su povrijeđena radnjom službenih lica ne može se podnijeti protiv sudija već isključivo protiv službenih lica u organima uprave, koji svojim radnjama protivno zakonu neposredno sprečavaju ili ograničavaju određenom pojedincu ustavom garantirane slobode i prava.”

Iz obrazloženja:

”Odredbama čl. 71. Zakona o upravnim sporovima (Sl. novine FBiH, br. 12/98 i 8/00) propisano je da se zaštita sloboda i prava garantiranih Ustavom osiguravaju i u slučaju ako su te slobode ili prava povrijeđena radnjama službenih osoba u organima uprave, kojim se protivno zakonu neposredno sprečava ili ograničava određenom pojedincu vršenje takve slobode ili prava, i ako nije osigurana druga sudska zaštita. Polazeći od navedenih odredaba, a imajući u vidu da stav ove odredbe decidno određuje da su to službene osobe u organu uprave, odnosno odgovorne osobe u preduzeću, tj. društvu ili ustanovi, to je prvostepeni sud izveo pravilan zaključak da sudija ili predsjednik suda (a protiv kojih je i podnesen zahtjev za zaštitu sloboda građana garantiranih Ustavom) nisu lica obuhvaćena navedenim odredbama.”

(Vrhovni sud FBiH, UŽ-360/04 od 22.10.2004)

”Tužba zbog nezakonite radnje može se podnijeti protiv tijela državne vlasti, a ne i protiv službene osobe u tijelu državne vlasti.”

(Vrhovni sud Republike Hrvatske, Gž-18/99 od 28.09.1999)

”Tužba za zaštitu od nezakonite radnje može se podnijeti protiv pravne osobe, a ne protiv ovlaštene osobe u pravnoj osobi koja je nezakonitu radnju učinila.”

(Vrhovni sud Republike Hrvatske, Gž-2/98, od 14.05.1998)

”U postupku zaštite od nezakonite radnje sud može odluku o tužbenom zahtjevu donijeti i bez održavanja ročišta .”

(Vrhovni sud Republike Hrvatske , Gž-6/97 od 12.11.1997)

”Kad je o pravu odlučeno konačnim pojedinačnim upravnim aktom i presudom Upravnog suda Republike Hrvatske nisu ispunjene pretpostavke ostvarivanja zaštite tog prava u sudskom postupku zaštite od nezakonite radnje.”

(Odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske, GŽ-7/00 od 17. 5. 2000)

”Protiv rješenja o obustavi isplate dijela mirovine (radi namirenja neplaćenog poreza) nije dopuštena tužba za zaštitu od nezakonite radnje, budući da je osigurana druga sudska zaštita”

(Odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske, GŽ-5/01 od 6. 12. 2001)

POSTUPAK PO IZBORNIM ŽALBAMA

Posebnom grupom zakonskih odredbi, Zakonom o upravnim sporovima BiH propisan je postupak po izbornim žalbama. To je postupak u kojem se ostvaruje sudska zaštita izbornog prava. Izbor članova i delegata Parlamentarne Skupštine BiH i članova Predsjedništva BiH, kao i pravila i principi koji se primjenjuju za provođenje izbora na svim nivoima vlasti u BiH, uređeni su Izbornim zakonom BiH i posebnim poglavljem tog zakona (poglavlje 6) uređena je zaštita izbornog prava. Svaki državljanin BiH s navršених 18 godina života, prema Izbornom zakonu (čl. 1.4), ima biračko pravo, odnosno ima pravo da glasa i da bude biran u skladu s Izbornim zakonom. Izorno pravo je širi pojam od biračkog prava i podrazumijeva i prava kandidata i drugih učesnika u izbornom procesu na slobodu izborne aktivnosti, izbornost i sl. Zaštita izbornog prava sastoji se u pravu na podnošenje prigovora i žalbi nadležnim izbornim organima i nadležnom sudu. Prema Izbornom zakonu tu zaštitu osiguravaju izborne komisije i Apelaciono odjeljenje Suda BiH.

Svako lice, politička stranka ili koalicija čije je izorno pravo povrijedeno može nadležnoj izornoj komisiji uložiti prigovor. Centralna izorno komisija BiH ima prvostepenu nadležnost za odlučivanje po prigovorima uložеним zbog povreda pravila izbornog procesa, izbornih prava, a općinska izorno komisija odlučuje o prigovorima uložеним zbog povrede pravila ponašanja u izornoj kampanji, osim onih koji su u nadležnosti Centralne izborne komisije BiH (čl. 7.3. st. 1. tač. 7. i 7.4. st. 1. tač. 3. Izbornog zakona). Prigovor se podnosi u pismenoj formi i treba da sadrži opis učinjene povrede i mora biti potpisan od podnosioca prigovora. Obaveza je uz prigovor kao prilog priložiti i dokaze koji potvrđuju navode prigovora. Ako je podnosilac prigovora politička stranka ili koalicija prigovor potpisuje predsjednik ili ovlaštени predstavnik političke stranke ili koalicije uz priloženo ovlaštenje. Ovlaštени predstavnik političke stranke smatra se predsjednik općinskog organizacionog oblika jedne od političkih stranaka ili lice ovlašteno statutom. Prigovor se podnosi u roku od 48 sati, i bez odlaganja dostavlja se svim stranama označеним u prigovoru koje mogu u roku od 24 sata od prijema prigovora u pismenoj formi se izjasniti o navodima prigovora. Prigovor podnijet od neovlaštenog lica, ili ako je neblagovremen ili nepotpun, odbaciće se. Prigovor će se odbaciti i ako se ne može utvrditi ko je podnosilac prigovora. Odluku o prigovoru dužna je nadležna izorno komisija donijeti roku od 48 sati.

Podneseni prigovor, odnosno žalba u postupku zaštite izbornog prava ne odlaže obavljanje izbornih radnji koje su propisane zakonom.

O žalbama protiv odluka izbornih komisija odlučuje Centralna izorno komisija BiH, koja je dužna donijeti odluku u roku od 48 sati i o tome odmah obavijestiti podnosioca.

Prema Izbornom zakonu protiv odluke Centralne izborne komisije može se uložiti žalba Apelacionom odjeljenju Suda BiH. Žalba se može uložiti ovom sudu i protiv odluke bilo kojeg organa u BiH, u entitetima, kao i protiv odluke sudova posljednje instance BDBiH kojim se krši Izborni zakon i propisi koje donosi Izorno komisija na osnovu zakona, ukoliko to nije predmet druge redovne žalbe. Žalbu može uložiti svako lice, politička stranka ili koalicija čije je izorno pravo povrijedeno ili koje ima određeni pravni interes. Žalba se podnosi u roku od dva dana od dana prijema konačne odluke. Kao i prigovor, žalba sadrži kratak opis učinjene povrede i dokaze koji potvrđuju navode žalbe i mora biti potpisana od podnosioca. Ako je podnosilac žalbe stranka ili koalicija žalbu potpisuje predsjednik ili ovlaštени predstavnik političke stranke ili

koalicije. Zalba se dostavlja svim zainteresiranim stranama navedenim u žalbi, koji mogu u roku od 48 sati od prijema žalbe pismeno da se izjasniti o navodima žalbe.

O žalbi odlučuje Apelaciono odjeljenje Suda BiH u vijeću od troje sudija po hitnom postupku, čuvajući pri tom osnovna načela postupka, i odluku je dužno donijeti što prije, a najkasnije u roku od tri dana od dana prijema žalbe. Ako sud nade da je žalba osnovana donijeće odluku kojom će odrediti da se otklone nepravilnosti kojima je povrijeđeno izborno pravo, i pri tom će odrediti mjere koje treba preduzeti ostavljajući rok za izvršenje, te odrediti i sankcije za slučaj neizvršenja sudske odluke. Ako sud nade da žalba nije osnovana, žalbu će odbiti. Odluka suda po žalbi je konačna i obavezujuća.

Sudska praksa:

”Općinska izborna komisija nema stranačku legitimaciju za izjavljivanje žalbe protiv odluke Izborne komisije Bosne i Hercegovine, kojom se njena odluka poništava i nalaže joj da otkloni počinjene nepravilnosti u primjeni Izbornog zakona Bosne i Hercegovine i pravila i propisa Izborne komisije Bosne i Hercegovine, pa izjavljenu žalbu treba odbaciti kao nedopuštenu.”

Iz obrazloženja:

”Sud je prethodno ispitao da li postoje procesno-pravni uslovi za meritorno rješavanje žalbe, te je našao da ne postoje, jer žaliteljici nedostaje stranačka legitimacija za žalbu iz slijedećih razloga: Odredbom čl. 78. Zakona o upravnim sporovima BiH (‘Sl. glasnik BiH’, br. 19/02) propisano je da žalbu iz čl. 76. i 77. tog zakona (u tim članovima navedeno je protiv kojih odluka Izborne komisije/Izbornog povjerenstva BiH, te Brčko Distrikta BiH, se može izjaviti žalba i ko o žalbi odlučuje) može uložiti svaka osoba, politička stranka ili koalicija čije je pravo, utemeljeno Izbornim zakonom i propisima koje donosi Izborna komisija BiH na temelju zakona, povrijeđeno ili koja ima određen pravni interes. Iste odredbe sadržane su i u čl. 6.2. i 6.3. Izbornog zakona Bosne i Hercegovine (‘Sl. glasnik BiH’, br. 23/01, 7/02, 20/02, 25/02, 4/04, i 20/04), kojim je propisano da (u cilju zaštite izbornog prava) svaka osoba, politička stranka ili koalicija koja ima pravni interes ili čije je pravo, ustanovljeno tim zaknom, povrijeđeno, može uložiti prigovor (žalbu). Odlukom koju je donijela Izborna komisija BiH, a kojom je odlučivala o zakonitosti odluke žaliteljice, te je poništila, nije povrijeđeno nikakvo pravo žaliteljice, kao Općinske izborne komisije ustanovljeno Izbornim zakonom BiH, ni propisima koje donosi Izborna komisija BiH na temelju zakona, niti žaliteljica ima pravni interes zasnovana na zakonu. Odlukama koje donose općinske izborne komisije u skladu sa svojom stvarnom i mjesnom nadležnošću nikada se ne rješava o njihovom izbornom pravu ili pravnom interesu zasnovanom na zakonu, nego o pravu ili pravnom interesu stranaka u izbornom postupku, a općinske izborne komisije su samo donosioci odluka. Iz izloženog slijedi da žaliteljici nedostaje stranačka legitimacija za žalbu, pa se njena žalba ukazuje nedopuštenom, radi čega ju je ovaj sud odbacio primjenom čl. 81. st. 1. Zakona o upravnim sporovima BiH.”

(Apelaciono upravno vijeće Suda BiH, Iž-15/04 od 28.09.2004)

OBAVEZNOST PRESUDA DONIJETIH U UPRAVNOM SPORU

Jedno od osnovnih načela u upravnom sporu je obaveznost presuda donijetih u upravnom sporu. Presuda suda donesena u upravnom sporu je obavezna. To prozilazi iz same uloge suda koji vrši kontrolu zakonitosti upravnih akata. Prije svega, pravosnažna sudska presuda donesena u upravnom sporu obavezna je za stranke u upravnom sporu (prema tuženom, tužiocu i zainteresiranom licu), ona obavezuje i sud koji je presudu donio, a i svakog drugog na koga se odnosi predmet odlučivanja u upravnom sporu.

Kad sud u upravnom sporu poništi upravni akt, ili osporeni i prvostepeni upravni akt, upravni predmet se vraća u stanje u kojem se nalazio prije nego što je poništen upravni akt donesen. Time su ujedno poništene i sve pravne posljedice koje su eventualno bile nastale njegovim donošenjem. To znači npr. ako je poništen drugostepeni upravni akt koji je donijet po žalbi, žalba je ostala neriješena i drugostepeni organ je mora ponovo rješavati, a ako je poništen prvostepeni upravni akt protiv kojeg se mogao voditi upravni spor (bio konačan u upravnom postupku), prvostepeni organ mora ponovo provesti postupak i donijeti novi akt, ali samo ako prema prirodi stvari koja je bila predmet spora treba donijeti takav akt .

Ako umjesto poništenog upravnog akta treba da se donese novi upravni akt, nadležni organ dužan ga je donijeti najkasnije u roku od 15 dana (bez odlaganja najkasnije u roku od 30 dana čl. 50 ZUS-a RS). Nadležni organ je pri tome vezan pravnim shvatanjem i primjedbama suda u pogledu postupka. Donoseći novi upravni akt, nadležni organ ne može drugačije tumačiti i primjenjivati propise, nego samo onako kako ih je protumačio sud u svojoj presudi. Ako protivno tome bude donijet upravni akt, pa tužilac podnese novu tužbu, sud će poništiti osporeni upravni akt i sam će riješiti stvar presudom, i u tom slučaju presuda u svemu zamjenjuje upravni akt nadležnog organa.

A ako nadležni organ poslije poništenja upravnog akta ne donese novi upravni akt u roku ili ne postupi po presudi kojom je u slučaju "čutanja administracije" naloženo donošenje upravnog akta, stranka može posebnim podneskom tražiti donošenje takvog akta. Nadležni organ je dužan donijeti akt u propisanom roku (15 prema ZUS-u FBiH, 30 dana prema ZUS-u RS, a 7 dana kako to propisuje ZUS BiH i ZUS BDBiH), u protivnom stranka može tražiti donošenje takvog akta od suda koji je donio presudu. Po podnijetom zahtjevu stranke sud će od nadležnog organa zatražiti obavijest o razlozima zbog kojih upravni akt nije donijet, koju je nadležni organ dužan dati odmah, a najkasnije u roku od sedam dana. Ako nadležni organ to ne učini ili ako obavještenje po ocjeni suda ne opravdava neizvršenje sudske odluke, sud će donijeti rješenje kojim u svemu zamjenjuje akt nadležnog organa. Sud će rješenje dostaviti organu nadležnom za izvršenje i obavijestiti organ koji vrši nadzor.

U vezi s tim, prema odredbama ZUS-ova BiH i BDBiH takvim nepostupanjem odgovorno lice čini težu povredu radne dužnosti i sud po službenoj dužnosti ili na zahtjev stranke u tom slučaju pokreće disciplinski postupak a o tome se obavještava i organ koji vrši nadzor radi preduzimanja odgovarajućih mjera. Međutim, prema ZUS-u FBiH (čl. 58) sud će sam presudom riješiti stvar samo ako je u toj stvari potpuno i pravilno utvrđeno činjenično stanje, a ako nadležni organ poslije poništenja upravnog akta ne donese novi upravni akt u roku ili ga donese protivno primjedbama suda u pogledu činjeničnog stanja, pa sud ne može donijeti presudu koja zamjenjuje upravni akt, odgovorno lice u tom organu čini tešku povredu službene dužnosti, protiv kojeg je sud dužan pokrenuti disciplinski postupak (čl. 59).

Sudska praksa:

Primjer:

Poslije poništenja osporenog upravnog akta presudom donijetom u upravnom sporu, tuženi je donio novi upravni akt, a tužioci su podnijeli tužbu sudu kojom su pokrenuli protiv novog upravnog akta upravni spor, tvrdeći da je tuženi donio novi upravni akt protivno pravnom shvatanju suda i primjedbama suda u pogledu postupka. Nakon toga, tužioci su sudu podnijeli i zahtjev za izvršenje pomenute presude donijete u upravnom sporu. Sud je zahtjev za izvršenje te presude odbio.

Iz obrazloženja:

”Tužioci su, kako to proizlazi iz sadržaja zahtjeva za izvršenje sudske presude, taj zahtjev podnijeli, saglasno odredbama čl. 62. ZUS-a, jer da je tužena (...) poslije poništenja upravnog akta, donijela novi akt protivno pravnom shvatanju suda i primjedbama suda u pogledu postupka. Međutim, sud je u konkretnom slučaju presudom (...) poništio odluku (...) koja se osporavala u tom upravnom sporu. U ponovnom postupku tužena je donijela novu odluku

(...) protiv koje su tužioci podnijeli tužbu. Kod takvog stanja stvari, u tom upravnom sporu će se moći ispitati prigovori u smislu nepostupanja tužene strane po pravnom shvatanju i primjedbama suda iz presude... Zbog toga nije moguće izvršiti presudu suda na način kako su to tražili tužioci, pogrešno se pozivajući na odredbu čl. 63. ZUS-a, koja regulira situaciju kad tuženi organ ne donese u roku od 30 dana, umjesto poništenog novi upravni akt, što ovdje nije slučaj, jer je tužena u ponovnom postupku donijela novu odluku čiju zakonitost su tužioci osporili u upravnom sporu podnošenjem tužbe protiv te odluke. Na osnovu izloženog, primjenom odredbe čl. 59. ZUS-a, a shodnom primjenom odredaba čl. 175 ZPP-a (‘Sl. glasnik RS’, br. 58/03 i 85/03), odlučeno je kao u dispozitivu ovog rješenja.”

(Vrhovni sud RS, U-213/05 od 13.07.2005)

PREGLED PROPISA

- Zakon o upravnom postupku, Sl. glasnik BiH, br. 29/02 i 2/04 Zakon o upravnom postupku, Sl. novine FBiH, br. 2/98 i 48/99 Zakon o opštem upravnom postupku, Sl. glasnik RS, br. 13/92
- Zakon o upravnom postupku BDBiH, Sl. glasnik BDBiH, br. 3/00, 5/00, 9/02, 8/03, 8/04, i 25/05
- Zakon o upravnim sporovima BiH, Sl. glasnik BiH, br. 19/02
- Zakon o upravnim sporovima, Sl. novine FBiH, br. 9/05
- Zakon o upravnim sporovima, Sl. glasnik RS, br. 109/05
- Zakon o upravnim sporovima BDBiH, Sl. glasnik BDBiH, br. 4/00 i 1/01
- Zakon o parničnom postupku pred Sudom BiH, Sl. glasnik BiH, br. 36/04
- Zakona o parničnom postupku, Sl. novne FBiH, br. 53/03 i 73/05
- Zakon o parničnom postupku, Sl. glasnik RS, br. 58/03 , 85/03 i 74/05
- Zakon o parničnom postupku, Sl. glasnik BDBiH, br. 5/00, 1/01, 6/02 i 11/05
- Zakon o Sudu BiH, Sl. glasnik BiH, br. 29/00, 15/02,16/02, 24/02, 3/03, 37/03, 42/03, 4/04, 9/04,35/04 i 61/04
- Zakon o sudovima u FBiH, Sl. novine FBiH”, br. 38/05
- Zakon o sudovima RS, Sl. glasnik RS, br. 111/04 i 109/05
- Zakon o sudovima, Sl. glasnik BDBiH, br. 4/00, 1/01, 10/01, 5/02, 6/02 i 14/02
- Zakon o Vijeću ministara BiH, Sl. glasnik BiH, br. 38/02, 30/03, i 42/03
- Zakon o upravi, Sl. glasnik BiH, br. 27/02
- Zakon o ministarstvima i drugim organima uprave BiH, Sl. glasnik”, br. 5/03, 42/03, 26/04 i 42/04
- Zakon o Vladi FBiH, Sl. novine FBiH, br. 1/94, 8/95,58/02 i 19/03
- Zakon o organizaciji organa uprave u FBiH, Sl. novine FBiH”, br. 35/05 Zakon o federalnim ministarstvima i drugim tijelima federalne uprave, Sl. novine FBiH, br. 58/02, 19/03 i 38/05
- Zakon o osnovama lokalne samouprave, Sl. novine FBiH”, br. 6/95
- Zakon o Vladi RS, Sl. glasnik RS, br. 3/97, 3/98, 29/00 i 40/00

- Zakon o ministarstvima, Sl. glasnik RS, br. 70/02, 33/04 i 118/05
- Zakon o javnim sluzbama, Sl. glasnik RS, 17/92, 11/93 i 21/96
- Zakon o lokalnoj samoupravi, Sl. glasnik RS, br. 101/04, 42/05 i 118/05
- Zakon o izvršnoj vlasti BDBiH, Sl. glasnik BDBiH, br. 2/00,5/01, 9/01, 10/01, 12/01, 16/01, 17/02, 8/03, 14/03, 31/04, i 40/05)
- Zakon o upravi, Sl. glasnik BDBiH, br. 31/04
- Zakon o povjeravanju javnih ovlaštenja, Sl. glasnik BDBiH”, br. 6/04

